

ବିଜ୍ଞାନ

8

1976

ବିଜ୍ଞାନ

231

ଶବ୍ଦାଳ୍ପନ୍ତ୍ର ମହାନାମବରୀ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ

୮

୧୯୩୮୬୫

1976

ମାର୍ଚ୍ଚିନ୍ଦୀ

କ୍ଷେ. ୩୩ ଓୟ-୩୬ ଶବ୍ଦାଳ୍ପନ୍ତ୍ରରେ

ଲୋକିରୁଳିତିରୁଲି-ମୋତିରୁଲି ଏବଂ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟଧରୀରୀ-ବୃଦ୍ଧିଯୁଦ୍ଧରୀ ଶର୍କରାଙ୍ଗ

ସାକାଶବ୍ୟାଲାଙ୍କରଣ କ୍ଷଳିତ ପ୍ରେସରାଲାରୀ ପ୍ରେସରିଟିକୁ ଏବଂ ପାରାଲାଟା ପାତ୍ରବିଦୀରେ ଉପରାଞ୍ଚି

ପ୍ର. ମର୍କ୍‌ଫ୍ରାନ୍ସ୍ ବେନ୍ ବ୍ୟ. ବ୍ୟାକ
ଶବ୍ଦାଳ୍ପନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରେସରିଟିକୁ

ଅନ୍ତର୍ଜାଲ

- 3.** အာရာဇ္ဇာ၊ ခုံနယ် ဆောင်ရွက်မှု

၅. ပါရမ်းလ နာရမ်းလာဖူရဲ၊ ဗျာစာဆိတ်

11. ဗြိုလ်ချုပ် နာရမ်းရာဖူရဲ၊ ဒေဝါဒရဲ အလုပ်၊ ဒေဝါဒရဲ

32. ပါရမ်း အာရာဇ္ဇာဆုံးလုပ်၊ ဒေဝါဒရဲ

42. ရုပ်သမာန ဘုရားရောင်ဆုံးလုပ်၊ ဒေဝါဒရဲ

51. ရောင် ဆုံးရောင်ရာ၊ ဒေဝါဒရဲ

75. စောင့် အာရာဇ္ဇာရဲ၊ ဒေဝါဒရဲ

၁၆။ တာရီဆာနောဂါ

၃၅. အဲရှေ့ဆုံးရောဂါ တော်ရောင်ဒုက္ခ၊ မူလာပုံရလုပ် ဆောင်ရွက်၊ ပြောမြော၊ အကျင့်မြော ကျော်မြော ဒြော်လုပ်ရ

၂၈. ပေါ်ရောဂါ

၇၈. အော်လ ဝောနရောဂါ၊ ဒုက္ခ ဒုက္ခ သံသောင်ရောဂါ

၁၂၃. ရောင် ရုပ်သမာန၊ ဒေဝါဒရဲထဲတော် ဝန်ဆောင်ဒေဝါဒရဲ ဆုံးရောဂါ

၆၃။ ပုဂ္ဂိုလ်ရောဂါ

၁၁၆. ပေါ်ရောဂါ — အကျင့်ရောဂါ ရှင်ရောဂါ

၇၅။ ရောင်ရောဂါ

၁၂၁. ရောင် စာရောဂါ — အော်လရောဂါ

၁၂၇. ဓမ္မတ ဗြိုလ်ချုပ်ရောဂါ — အကျင့်ရောဂါ အာရာဇ္ဇာ မြို့ပြုလုပ် သားရောဂါ ရောင်ရောဂါ

၁၃၅. ရောင်ရောဂါ ရောင်ရောဂါဆုံးလုပ် — လုပ်လ ၁၃၃ ရွှေ့သာရောဂါ ရောင်ရောဂါလုပ်လ၊ တုပေါ်ရောဂါ

၁၄၀. ရောင်ရောဂါ ရောင်ရောဂါ — အကျင့်ရောဂါရောဂါ အကျင့်ရောဂါ ပုဂ္ဂိုလ်ရောဂါ ရောင်ရောဂါ

၁၄၅. ရောင်ရောဂါ ရောင်ရာရာအာရာဇ္ဇာ ရောင်ရောဂါ — စုန်ဆောင်ရွက် အော်လရောဂါ

၂၀၈။ ရောင်ရောဂါ

၁၄၈. ပါရမ်း ဒုက္ခရောဂါ — ပုဂ္ဂိုလ်ရောဂါ

၁၅၂. ပါရမ်း ပါရမ်းရောဂါ — ပုဂ္ဂိုလ်ရောဂါ

၁၅၄. ပါရမ်း ပါရမ်းရောဂါ — ပုဂ္ဂိုလ်ရောဂါ

၂၀၉။ ရောင်ရောဂါ

၁၅၆. ပါရမ်း ပါရမ်းရာရာအာရာဇ္ဇာ ရောင်ရောဂါ အာရာဇ္ဇာ

„აყვავლი, ტურვა ქვეყანაზ!“

მეაფიო და კონკრეტულია პროგრამა კომუნისტებისა, რომლის მიზანია ჩვენი ეროვნული ფუნდამენტის დედაბოძს ჩუქურთმასავით ჰქონდეს ამოკ-ვეთილი ჩვენი დიდი ცხოვრების ლენინური ნორმები და ხელმძღვანელობის ლენინური პრინციპები.

ჩვენი ძლევამოსილი მამულის კომუნისტთა ოცდამესუთე ყრილობაშ ახალი მიწნები განსაზღვრა, ახალი გზები დაგვისახა, ახალ კოსმიურ სარკები ჩაგახედა, სარკები, სადაც რენტგენის სხივებითა გაშუქებული ჩვენი ტვინის ჟველა უჭრედი. ამ სხივებზე ნათლად ჩანს ჩვენი ნაკლი, ანუ რა გვიშლის ხელს ვიყოთ იხეთივე თავდადებულნი და ერთგულნი, იხეთივე ჯნეობრივად მაღლნი და უდრევნი, როგორიც იყო დიდი ლენინი.

ოცდამესუთე ყრილობაშ საბჭოთა ხალხებს ახალი შრომითი მიღწევები შთააგონა. საბჭოთა ადამიანები დღეს ამ დიდი ყრილობისადმი ერთგულებით არიან გამსჭვალულნი.

21 ივნისს, 1976 წელს, იხსნებოდა საბჭოთა კავშირის მწერლების ყრილობა, მწერლურ ბიოგრაფიაში, რა თქმა უნდა, დიდად ღირსშესანიშნავი და სამარადისოდ დასამახსოვრებელი თარიღი.

ამ დიდ ყრილობას წინ უძლოდა ერთადერთი პოზიცის საღამო, მას ასე ერქვა: „ქართული პოზიცის საღამო“. დარბაზის ჭალებს მძაფრი სურნელით კვეთავდა რუსთველის სიტუაცია... მოდი და ნუ იამაყებ, მოდი და თვალი დახუშე, ერთნაირად ვიქტორებდით, ერთნაირად გვიხარიდა.

ჩვენვე ვპასუხობდით ჩვენსავე თავს: რატომაც არა, ვიშრომეთ და მიხ-თვის, თავი არ დაგვიზოგია და მისთვის, დავირაზმენით და მისთვის.

ჩვენ დავამტკიცეთ, ჩვენი ოფლითა და სისხლით დავამტკიცეთ, რომ ჩვენი დიდი საშიობლოს ძლიერების მძიმეს, მაგრამ უაღრესად სასიამოვნო ულელს მოძმე ერებთან ერთად თანაბარი სიძლიერით ვეწევით ჩვენ, ქართველები.

ამ ფიქტებში გადიოდა ყრილობა, სადაც განსაკუთრებული აღიარება პლოვა ქართულმა მწერლობამ, მისმა შერთოებამ, მისმა შემართებამ, უაღრესად დიდმა მხატვრულობამ, მისი შინაგანი პათოსისა და ენერგიის კეშმარიტებამ, მისმა კომუნისტობამ და პატრიოტულობამ, მისმა ინტერნაციონალობამ.

და გერ კიდევ იქ განვლდით, როცა „პრავდაში“ მთელ მსოფლიოს აქცნო, რომ საბჭოთა კავშირის ცენტრალურმა კომიტეტმა განიხილა საკითხი, „თუ როგორ ასრულებს საქართველოს პარტიული ორგანიზაცია, საბჭოთა კავშირის ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებას, პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის ორგანიზატორული და პოლიტიკური მუშაობის შესახებ?“.

ჩვენ ქვეშეცნეულად უველავი განწყობილნი ვიყავით რაღაც განსაკუთრებულისათვის, მაგრამ ამ დადგენილებამ მოლოდინს გადაჭირდა. დიდი ხანია, ქართველი კაცი წელში ასე არ გამართულა. მეგობრები გვილოცავდნენ, გულით გვილოცავდნენ, მოელი მოსკოვი საჩვენოდ დამტკბარიყო, ჩვენ კა მაინც, რამდენიც ჩვენს სახლში გვინდოდა გვეზეიმნა, თბილისში მოგვეჩა-

რეგბოდა. ჯერ კიდევ მოსკოვში, უნებლიერ, გვაძლიერი გამახსენებები გურას რომ ეუბნებოდა: „ცდები, ჭირიმე, არ დაგიმსახურებიათ, რომ ამბობ, მეტიც მაქვს დამსახურებული. აბა, ერთი ჩემიც იანგარიშე, შენის ანგარიში რომ გიყვარს... ვერა, ჩემი ვალიდან ვერ ამოხვალ, ჭირიმე“. ამ სიტუაციის უმისამართოდ და ანგარიშმიუცემლად იმ თავაგდებულებს ველაპარაკებოდი, საქართველოზე წარმოდგენა რომ არა აქვთ, და წარმოუდგენლობაში და დაბ-ნეულობაში უნდღურად ჩვენც რომ შევეტყუეთ ხელი.

ჩვენ დღეს მხოლოდ აღტაცებისა და საზემო განწყობის დრო არა გვაქვს, სახლის მოპოვება ძნელია, საუბრდუროდ, სახლის დაკარგვაა ადგილი, აქე-დან გამომდინარე გვჭრა და გვჭამს, რომ ეს ყველაფერი ჩვენი დიდი ბრძო-ლების, უკომპრომისონ ბრძოლების, მხოლოდ დასაწყისია. პორტურად რომ გთვათ, ელვამ გაკვეთა საქართველოს ცაჟე, ახლა საჭიროა წვემა სამშვიდო-ბო, ჯეკილს რომ უხდება ისეთი, რათა გაიზარდოს, დაპურდეს და ყანად გადაიქცეს.

დიახ, პირველი ნაბიჯებია გადადგმული, მაგრამ უკვე შორიდან მოსჩანს გუშინდელი სერიოზული ნაკლოვანებანი და შეცდომები.

დადგენილებაში ვყითხულოთ: საქართველოს კომპარტიის ცენტრალუ-რმა კომიტეტმა, თბილისის საქალაქო კომიტეტმა, სწორი დასკვნები გამოი-ტანა 1972 წლის 22 თებერვლის დადგენილებაში აღნიშნული სერიოზული ნაკლოვანებიდინან და შეცდომებიდან. დღეს საქართველოში მნიშვნელოვ-ნად გაიზარდა პარტიულ ორგანიზაციათა ავტორიტეტით. სრული ჭეშმარი-ტებაა და დიდი სიხარულით უნდა აღვინიშნოთ ის ფაქტი, რომ ამ ძირეულ გარდატეხბებს, ამ დღებს ქარიშხლიანს, საფუძვლად უძევს ადამიანთა დაპ-ვერა ზენობრივ სფეროში: ზუსტად ისე, როგორც გაგვიგე: „კომუნისტური იდეურობა, მაღალი პოლიტიკური შეგნებულობა, საზოგადოებრივი და შრო-მითი აქტივობა, განსაღი მორალურ-პოლიტიკური ატმოსფერო. საბჭოთა პატ-რიოტიზმი და ხალხთა მეგობრობა, სახალხო დოკუმენტისადმი შეგნებული დამოკიდებულება“.

ჩვენს სახელოვან მწერლებს დიდი წვლილი მიუძღვით რესპუბლი-კის გამარჯვების საქმეში. კვლავ გულისყრით ჩავიხდოთ ამ ისტორიულ დადგენილებაში: „ბოლო წლების მანძილზე შეიქმნა მთელი რიგი ნიჭიერი ნაწარმოებები, რომლებშიც პარტიული პოზიციებიდან ღრმად არის გაა-ლიშებული თანამედროვეობის საზოგადოებრივი მოვლენები, რომლებიც უმდერენ შრომითი წარმატებების შერიციასა და პათოსს, მშრომელი ადა-მიანების აქტიურ მოქალაქეობრივ პოზიციასა და მაღალ ზენობრივ თვისე-ბებებს“. აქაც ადრე ნათქვამს გავიმორებ: მოდი და ნუ იამაყებ, მოდი და თვალი დახუჭე.

დასკვნა ერთია, ამას გართულება არ სჭირდება, ღმერთმა თუ კაცად დაგ-ბადა, სიხარულის გამოხატვაც უნდა შეგეძლოს, თორემ საქართველოს სულიერ მამას, ილია ჭავჭავაძეს შესანიშნავი ნაწარმოები აქვს, განუმეორებელი სათა-ურით: „კაცია-ადამიანი?!“

ჩვენს მწერლობას განსაკუთრებით უხარია თავისი ნაწარმოების უველა-ზე ძლიერი და მთავარი გმირის, საქართველოს გამარჯვებას. უხარია და გულ-ში უჭის. მუხლს მოუკრის, ულელს გაუწევს. ქედს არ დაამაღლის, სისხლს გაი-ღებს წვეტვეთობრივ. გზებზე ვეფხვის ტყავს გაუფენს. საკუთარ პერანგს გაიხდის, სტუმარს დახვდება. ჭავჭავაძე პერანგს ჩაიცმეს, მტერს ვადაღლობება.

დიდებულადაა ნათქვამი „აუგავდი, ტურცა ქვეყანავ, ილხინე, ივერთ მხარეო“.

ପ୍ରତିବନ୍ଦି ଲେଖକ:

ମାତ୍ରାଙ୍କ ଟଙ୍କାରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାରେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗାମିଙ୍ଗ୍ରେନ୍ଡା ହାତିରୁକୁଣ୍ଡା, ଲିସ୍ଟ୍‌ରୋଫ୍‌ସାଇଳ ଡାକ୍‌ଖଲ୍‌ପତ୍ର ଥିଲା.

ჩემი ბიოგრაფია ასეთია: დაიბადე 1946 წლის პირველ იანვარს, თბილისის სოფელ სმინიანთხევში. მაგა, პაკლე ნიკოლოზის ძე ხარხულაშვილი, მეცნარე, დედა, სონა კუნ-ტულას ასახული ბავაშვილი, კოლეგია. 1953 წელს შევეღი სიმინიანთხევის საშუალო სკოლაში. მეტყველ კლასისადგი დავიწყე ალექსეების წერა, რა მასინდელი იქმარებო უმაღვრესად პარა-ლოგიზმი იყო. საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ (1964 წ.) გამოწევის სამსახურო სამსახურში, ვმასახურობდი მოსკოვში. სამსახურის სახსახურში ყოველის დროს გავიარე რომელა-ნ საოფიცირ კურსები და მიიღოდ ლეიტენანტის წოდება. 1967 წელს შევეღი სკოლი ჩა-გდებში, ჯარში უოუნის დროს დავამთავრე პარტიული სკოლა. არ ვიღებდი არც ჩემს საუ-ცვლელ პორტია. ცერეზი ლექსებს ჯარისკაცია ცხოვრდიდან. სამსახური სამსახურდან ვგ-მობილზებული, 1968 წელს დაუცარუნდა მშობლიურ სოლუსის. როგორც ზემოთ მოგასხენოთ, მაგა ჩემიც მომდე, ოჯახური საქმეები მე დამატე კინად. ამით გამოა, რომ სწავლა ვეღარ გა-ვარგდებო უშალეს სახალილოების გარეშე. 1975 წელს რაობის ხელმძღვანელობის წინაშე სურვილი გამოიწვეო წავსულიყავი ცხადაში შეცვალედ. ჩვინა რაობის ცხადი უკველილურად მიიღო გამოსაზარისებლად კიბილის ზამთრის საძოვრებში. იქმოშერში გადავდიო დარიალის ზე-ობაზე. ოცდამესმეტ დღეს ბინაშე ვიყვალო. უკან დაცხულდებოთ მაისში. ცხადაში გატარებული დღეები მიმართინა კაცურ წებისკოდის გამოყენა.

ამ, ყველაური ის, რასაც ჩემი ცხოვრება ეწევთის. ვარ სპორტსმენი, მართონელი მორჩენალი, მქონია რიგი წარატებებიც. უკველივე ეს, ჩემს წარსული და უწყობა, იმედს ჩაძლევს და მიზიდული უკველაპი სახურლი მიზნისაკენ — გავარბელოთ სწავლით თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში უილონგოის განხილით და უფრო მეტად სრულყოფი ჩემი სათავანებელი დექსენი.

ნები მისამართის: Дагестанская АССР Карумовский р-н Сухой кум II—ферма.
ტარიელ სარელაციო

පෙරම ඔබගිල!

ვიცია, არცთუ მანცცამანიც სახალისე იყო შეწოვის ამ წერილის დაწერა, მაგრამ მანცც ვფიქრობ, რომ მართალი გამოკიდება: მასზე უკეთეს ვერაფერს შევთავაზებთ „ცისქის“ მკაფე-ველებს შენი პირველი გაცნობისათვის.

ରୀ ଦ୍ୱାଗର୍ଭିନ୍ଦି ପାଇଁଲୁ, — ଦ୍ୱାଗଲୋହପ୍ରାତ ଏହି କାଳେ, ଶରୀରକୁ ଦା ମେଘ ଉଛାବି ଏହି ଗଢ଼ାଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋହ କରିବାରେ ପାଇଁଲୁ, ରାଗୁଣ୍ୟ ପାଇଁଲୁ କାଳିକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଧ୍ୟାମେସୁର ଗଢ଼ାଶ୍ରେଷ୍ଠ!

ରୂପାଳ୍ମିନ୍ଦିନୀଶ୍ଵରୀ ତାରିଖ କବରକାଲୀନାଶ୍ରମୀ

ჩემი გეგმარ გოვისძებ

ତେବେଣ, କୀମି ତନିଲିଙ୍ଗେ ରୁ ଏ ଦୟତିବ୍ୟାପକ,
ହାଲ୍କେହାତ, ଖୁଲ୍ଲୁର୍ବାବ, ଦେଶାବ,
ତେବେଣ ଚାଚିଲାବ, କିମ୍ବା ଦାଗପ୍ରେଷାତ
ପ୍ରଥମର୍ବଦ୍ଧା ମଧ୍ୟରେମିଲାଲ.

ବ୍ୟାଙ୍ଗ ଅଳ୍ପବ୍ୟାଙ୍ଗ ଅଳ୍ପବ୍ୟାଙ୍ଗ

„არაგვეშავრაო, — ასე მითხარ, —
სახლში კარგი ამბავი ჩაიტანე!“.
რაღაც გაბრაზებით გააფურთხე,
დამსკვარი ხელისძულობაირტყავი.

შუბლზე ოფლის დვარი შეიმშრალე,
ცრემლის შეკავება გაგიჭირდა...
შენს ბეჭებს დავხედე და გავიპალრე,
მათი სიძართოვე გამიტირდა.

შეჭაღარავებული საფეხქლები,
მხრები უროკერით ნამრტყელები,
შენი ზღაპრული ნატერილები,
მეღლავები — რეინის სალტები.
შენი სიარული მომხეხარბა,
თვალი მაღლელად აგადევნე,
უცბად სიყვარული მომეჭარბა,
ყველა ტკიფილები გავამრთელე.

ო, რა ბრწყინვალე კაცები ხართ,
რა შესაშერი ამიტანობის,
კარგია, ხანდახან მეცაცრები ჩართ...
მუდამ გაღიმებაც არ გამოდის...
— „არაუშავთრაო“, — ასე მითხარ,
სასლში, ცოლ-შვილთან დამაბარე,
შენი გაბრაზებით გაფერთხება
იმ დღეს — ცუდ ამინდს დავაბრალუ...

დათა ბართიკავილი, ვანო სიჯანიუვილი

მათ ბალღებივით უხარიათ მზის ამოსველა

და

უღამაზესი გათენება...

მე ყოველ მათგანს ვიცნობ...

და შემიძლია მათი გახელება.

დაიბრავენ შებრის ძარღებს,

გაქონილ კბილებს გაკრეჭავენ...

მეტყვიან: შეგქამთო, შობელძაღლო...

გერთები, შიშნეულად გამაჟრეოლებს,

მითლავ თვალებით გამშისჭალავენ,

მათი გახელება დამაღინებს,

ატირდებიან და დამსკდარ მაჯებს

გაბოროტებით გაიხრავენ...

და თუ მეღლავები დაიხანჯლეს,

თუ ყოჩებივით დაიხალნენ,

თავს მძიმე მუშტით გაგიხვრეტენ,

ანდა სანთელივით აგწურავენ,

მოგშორდებიან დაბარბაცებით,

გელი თუ ჯავრით მოანაყრეს...

არ ვიცი, რად მიყვარს ამგვარი კაცებით,

ამგვარი ხალხით სიამაყე.

მათ ბალღებივით უხარიათ მზის ამოსველა

და

უღამაზესი გათენება...

იორავს, თოლიგას, დვილისავარს, ჩალეგას, ჯუღურას, გესას

მთელ დღეს არ ჩაიხრება მათი მუხლი,
როცა მზეს მთაზე თავს მიუხლიან,
ისე დაეშება საღამოს მწუხრი,
მიკეირს, ამ ხალხს რის მუხლი აქვს...
დამეს დაამტვრევენ, მკერდს შესძარღვავენ,
მყაცრ ამინდს არც ერთი არ შეუცვლია,
რის ამტანობა აქვთ ამ ღმერთძაღლებს,
ამდენი როგორ შეუძლიათ.

თქვენ, ჩემო თოლიგევ და ღვთისავარო,
ჩალებიავ, ჯუღურავ, ბესავ,
თქვენ, ყველას, ვისაც დაგებედათ
ცხოვრება მწყემსად...

თვალებმა ნაღვერდალი ამოკვესა,
შევხდავ, რაძენს მაძლევს იმედს...
მოხუცმა იორამმა ამოკვენსა.

— „მამულის სიყვარული გვაძლებინებს“,

ეს პატარა ტყე, ეს პატარა მთა
და ეს ჩანჩქერი, —

აი, ესაა ჩემი სამშობლო,
სხვა არაფერი...

და თუ შეგაკრთობს სიო, მთიდან
წამონაფრენი —

აი, ესაა ჩემი ბავშვობა,
სხვა არაფერი...

მოუბი,
ნისლები,
მზის ოქროსფერ სხივით ნაფერი, —
აი, ეს არის ჩემი სიმდიდრე,

სხვა არაფერი.

ხან მძლევს, ამიტანს და ცრემლები
მახრჩობს სიმწრიისა,

თუ რამე მოქმედავს —

დარდი მომკლავს ჩემი მიწისა...

მე თუ არ მიყვარს, შენ გიყვარს მაშა?!
 ჩემი იორი, ჩემი ბაჩალი,
 მე თუ არ დავტირი წყაროს დამშრალს,
 ცას, მოქის ლავებში დამხრივალს,
 მე თუ არ მიყვარს ჩემი თიანეთი,
 საბადურები და ერწო,
 ჩემი ამაყი მთიანეთი,
 სოფლები ერთი ბეწო,
 ჩემი მკერდბალნიანი გლეხები,
 მათი დაკოურებული ხელების სუნი,
 მათი ძაღლები, მუხის ფესვებივით
 დაგრეხილი,
 მათი მეღლის მუხლებით ბილეკების
 გადაღუნეა,
 ჩემი მოხუცების უანგისფერი სახეები,
 მათი ჟინიანი თვალების გახევება,

როგორც ცხენის ზურგს ნამათრახალი,
 ისე ემწენევა ტყის ვიწრო ზოლი
 თოვლიან ქედებს,
 ამოდის ქარი ზანტად, ხარხარით
 და საბურიდან ამოაქს ბოლი,
 რაღაცას ეძებს.
 ქარი დაეჭებს გაბნეულ ღრუბლებს,
 ყორანი ჭალას ჩაღოკავს ყუჭით,
 ჩაგა, ჩაიტანს ტილიან უბეს
 და წმინდა წყალში,
 მთის წმინდა წყალში
 ჩადგება შავი, სისხლიან ფეხით
 და ჩანავლებულ თეალებით უშერს,
 გაცრეცილ სივრცეს, გამყეფას შურით.
 დაყრილან მთები...
 მაჯადამდგარი მდინარის შეუიღ
 ნთქავს ყრუ ხეობა,

მიყვარს მე შენი პორიალი ამ მეღლისფერ
 ჭალაში,
 შენი მყლავები მორიანი,
 აყუდებულ კლდეს რომ გადაშლის,
 მიყვარს მე შენი ხეტიალი,

მათი პაჭიშების სახვევები,
 ომასიანი ჩახველება.
 სოფლის ორლობებში ხვალი ძაღლების
 აყელება,
 განთიადის ხანს მთვლემარე არწივების
 დაფეობა,

მზის,
 ცხელი შზის მთების გულ-მკერდზე
 დახეთქება
 და მუხის ტოტები ჯაფისაგან
 დაყვლეფილები.

მე თუ არ მიყვარს, შენ გიყვარს მაშა?!
 ჩემი იორი, ჩემი ბაჩალი,
 მე თუ არა მტკიფა წყარო დამშრალი,
 შენს ტკიფილს გავიგებ რანაირად,
 ბაღათირ ჩემო.

თოვლიან მთებზე ქარი მისდევს ღრუბლის
 შავ აჩრდილს,
 შორს გულსაკლავად აღრიალდა მამალი
 არჩივი.
 და გახურებულ შავ ბუხართან ზორბა
 ბალღები

მწვადებსა სწვავენ
 და ეღვრებათ ლაშებზე წენი,
 ნაბდისძვლაზე ყრიან ძაღლები
 და ილოკავენ გაყინულ ფერდებს,
 ქარი კი ეძებს
 გაფანტულ ღრუბლებს,
 ყორანი დგას და
 წმინდა წყალში,
 მთის წმინდა წყალში
 იბერტყავს მშეიდად ტილიან უბეს...

ჩემი ქვითინი სიბნელეში ღამის,
 შენი ნაბიჯები მეტრიანი
 და ლავებშეა გაგარდნილი ქარი...
 შენი წუწუნი მიყვარს...
 ხელში სანადირო თოფი,

შავი ბანჯგვლიანი ძაღლი,
წელზე შემორტყმული თოკი,
სისხლით გაბერილი ძარღვი,
თვალნი, ანთებულნი გზნებით...
კლდეთა დაბინდული მიჯნა,
გზები,
თოვლიანი გზები,
ჯიხვთა ნაკვალევთა სინჯვა,

მერე ამზედრება წამით,
მუხლებში ჩადგომა ქარის,
მოირღვას,
მოირღვას ლამის,
შენი ადლიანი მხარი, —
შენი ქართველობა მიყვარს,
ეგ ქაიკაცობა მიყვარს,
შენი ვაჟკაცერი ჩქამი...

მზე მთებში აუტანიათ,
ირუმს დაანთეს რქაზედა.
„ნეტავ არ დაგძინებოდა,
ჩიტო ნიბლიავ, ნარზედა“.
ბუმბულს გიშეწდა ნიავი,
ცრემლი გეპიდა თვალზედა,

ლამაზი იყავ მტირალი,
როგორც მზის სხივი ცავარზედა,
გნახე და გული დამწყვიტე,
დამწერი გრძნობათა ალწედა,
„ნეტავ არ დაგძინებოდა,
ჩიტო ნიბლიავ, ნარზედა“.

ქლდეებზე გაწვა გველივით ჩრდილი,
ვნებიანი და ჯაგარაშლილი,
საყორნის შთაზე ქარი წიოდა,
ლოდზე ყორანი იჯდა, შიოდა,
აღარ უჭრიდა კლანჭები ბედშავს,
მე მშერდა მისი, კვლავ ქედს არ ხრიდა,

შოსაღამოვდა, მთებს შეუყეფა
გაბოროტებით, მძიმედ აფრინდა
და ყორნისფერი ჩამოწვა ღამე,
საყორნის შთაზე ქარი წიოდა...
ამოღილა ნელ-ნელა მოვარე,
ყორანს შიოდა.

გორიმზორე...
გორიმზორის რცხილა,
რცხილის ძირში გაყინული წყარო,
დიღორმოზე ბებერ წიფელს სცივა,
წიფლის ძირში მგელს ლეგვები დაუყრია,
მაღლა წვერზე კოჭლი კვავი ჩხავის,

ქარს ღრუბლები ნაწილ-ნაწილ დაუყვია,
ბუს კი თავი მხრებში ჩაუყვია,
დიღორმოზე მგელს ლეგვები დაუყრია,
ბებერ მუხას მოსტეხია მხარი,
დედამიწას ვერაფერი გაუგია.

კისერს მოვუგრეს ნისლისფერ კურატს
და ორთავ ბეჭით მიწას გავაკრავ,
ჩამოწვევ ღამეს, მთებს გადავხურავ,
აღარც სიკედილი, აღარც არაკვლა,
მთებს გადავუშლი ამაზრზენ სურათს

და შავი მოზვრის შავფერი სისხლით
ავაესებ სურას...
ავანთებ სანთლებს საყორნის მთაზე
ვერგინ გაბედოს მათი ჩაქრობა,
შავი ულაყით მოვალ ლაშრობას

და გადავიჭრი შენს თვალწინ მაჯებს,
დავწატუბი, სისხლს დაეხარბდები
და გაღმა კლდეთა გამოხრულ ლაჯებს
გავცინებ,
უღოოდ აქარხარდები.
მერ ნელ-ნელა აეიმართები
და მზის ჩასვლამდის მთის წვერზე ავალ...
გახსოვს? დაგინთე წმინდა სანთლები,
დღესაც იმ წმინდა სანთლების წვა ვარ...
მოვეგრებ კისერს ნისლისფერ გურატს,

დავცემ მიწაზე, ავაღრიალებ,
ჩამოწევ ლამეს, მზეს გადავხურავ
და უფსკრულების შაგლერ იარებს
გადავაფარებ —
შეძრწუნებული შავი ღრუბლები სადღაც
მიღიან
და, გულო ჩემო, ისევ ვხარჩარებთ,
ხედავ? მყინვარზე მთვარე გასვედა,
მთის წვერზე ჩენ ვართ, დაბლა—ნისლები
და უფსკრულებში მრუმე ბინდია...

ვ რ თ ვ პ ი

(გაგარინის მონოლოგი)

გელი,
გული ასაფრენად იწევს.
მთები,
ჩამოუთოვია მთები.
სივრცე.
შეშტოოთებულია სივრცე.
ფრთები,
ფრთები აღარა მაქეს, ფრთები.
მშეო!
რა მყრთალად ანათებ ისევ,
წლები,
რა ჩქარა მიღიან წლები.

სივრცე,
შეშტოოთებულია სივრცე.
ფრთები,
ფრთები აღარა მაქეს ფრთები.
ქარი,
ქარი კვლავ სათარეშოდ მიწვევს.
გვრთები,
ახლა უფრო ხშირად გვრთები.
სივრცე,
ო, როგორ შორდება სივრცე,
ფრთები,
გადამტვრულია ფრთები.

გაიცრიცება საღამოს ბინდი,
ვიცი, ამ დილით უნდა მოთოვოს,
ვიცი, ჩემი გზა საითაც მიღის,
შენ საით წახვალ, ხმელო ფოთოლო!
ამოგარდნილა ქარი ძლიერი,
ო, როგორ ცდილობს რომ ამათრთოლოს.

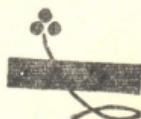
და შენზე ამით ვარ ბეღნიერი,
რომ ქარს არ ავდევ, ხმელო ფოთოლო.
ლეგა ხეობებს გრიგალი მსგალაგს,
მთა სდუმს ამ დილით უნდა მოთოვოს,
ვიცი, ჩემი გზა საითაც წავა,
შენ სადა წახვალ, ხმელო ფოთოლო...

„—წყალი — საკალმახე,
მთა — საბალახე,
მამული — სავენახე
კარგად შემინახე!
ჩემი ხორცი და სისხლი,
ჭალის ცისფერი ნისლი,
ბერი მუხების რწევა,
მამა-პაპური ჩეევა, —

გრძელი ნაბიჯებით სიარული,
ჩემი ეზო და ქარი,
ნანგრევებში მომწვდეული ქარი,
თაეხეში გაჩრილი ბარი,
ღობის მორდვეული მხარი, —
ყველაფერი, რაც არი, არი,
ჩემს მოსვლამდე კარგად მეყოლოს!“ —
პაპამ დამიბარა.

ცოცხალმკვდრებივით დაყრილან გონწართმეული ხევები,
 სასომიხდილი მდინარე ხავსიან ლოდებს ლოკავს,
 იანვრის ქარი აივლის შეჭირხლულ ტყებს ხელებით,
 შეხედება გზაში მოსისხლეს, დედას უტირებს, მოპკლავს!..
 ძმისმგვლელის სისხლი სწყურია, მოსდევს ბილიკებს, ნათლავს,
 შერს არ შეარჩენს შურიანს, მოძმეს დაქნოს სანთლად...
 ბებური მგლები ყმუან იქ, ლომისგორის ხევში,
 მოდის და მუხლებს მოიმტერეს ქარი წიოკით, თქეშით,
 მოძმის საფლავთან შედგება, თვალს დააკვესებს წყორმით,
 თოვლში მხრებამდე ჩადგება, ღრუბლებს გაპკნწლავს შორით
 რა დჟდა გაუჯავრდება, მამა დაუშლის რამეს,
 ჩაივლის, ჩააკანკალებს, გვერდებს ჩააცლის ხრამებს,
 ვაგლახმე! ღვდას გიტირებთ! — ვის ემუქრება, გისა,
 გელღვარძლიანი ხევსური, სისხლის ამღები ძმისა,
 საყორნის მთაზე შადება, მთას აეწვება გავა,
 ო, ვის რა დაუღამდება, ზამთრის მოქლე დღე შავად!
 წავიდა...

მერე ნისლებმა გადააფარეს კალთა,
 ჩაპეცა ვიწრო მილიკი, ლომმა მუხლებით ჩაფქვა;
 ცოცხალმკვდრებივით ეყარნენ გონწართმეული ხევები,
 სასომიხდილი მდინარე ხავსიან ლოდებს ლოკავს,
 იანვრის ქარი აივლის შეჭირხლულ ტყებს ხელებით,

სოლომონ სამხარაული

ათვარის დღე

ასეულ მდელობებს რომ მივაწყიოთ, შეეძინა
კიდრებინ. დავტესნით ტუსი ტკივილაბა, ქარ-
კვან სავალი ავლიერ და კლოვან ზეგანწერ
გავიცავთ. ოფლში გახვითქულმა ცხრენდნა
ჭშინვა შეწყვიტეს, კისრები აღმა მოიღერს და
გოგმანით გაუკვენ ღორილიან ბილიკს. ქვი-
ყანა გამოჩნდა.

— აგრე, ჩევენი ბინაც დაჩნდა! გამომძახა
ფერმის გამგემ და მათობაზის ტარით „ლამა-
გორის“ გადასახდოთან, აიგანივით გადმოუ-
გდა ლოდებიან ვაკობშე მითანაზ. გორის
ფერდშე ფილოდე ცხენი მიმიღებულიყო.
შწევესიც იქვე კონახტე იწევა. თავალებს ხე-
ლოთ იჩრილავდა და ჰევილან ადგვცერილი,
ვაკობსეკუ რომ გალაუზვიერ, თავისინებად
გვინაუნა, ჭობის ბრჯენით ცურუას ჩამოჰკვე-
თა პანისტან ასამორიგება.

— დია შექროს გამუარცხოს! — შორისახლო-
დან მიაძახა ფერმის გამეგმ, მეკირცხლად ჩა-
მოქვეთდა და ხელგაწვდილი მიეახლა „ჩა-
ოხე“

— ၁၀, ဒေသဝါယာစွဲ၏ — ဘွဲ့တံ့ရး၊ ရိုက်တွေ
အနေပြုတော်မူမှု စွဲ၏ စီမံချက်၏။ လာပိုင် မျှော်လျှော်ဆုံး

ჩავიკეცდ. უწვევთ ფეხები დამტკოორდა, ძლიერ
მიკლასლაძი ჩანთაშვილ და დევლ ნაცრინელი
დამზღვით გაუშროდე ხელი. მან ჰედაც არ
უძომობდა. უნდოიად გამომიწოდა სიბერიისა-
გან დამტკნარი შარქვენა და ფერმის გამგესთან
დანართ გააგრძელა ჩვეულებრივი საქმარი-
საუბარი.

ცხენებს ბარგი მოვაჭენი, პირიდან ლაგაში
გამოვარიდე და საბალაზოლ გავუშვი. მოსაუ-
რენი ბუსნორე წამოწვენ და დღდას სუკუ-
შოლენ ერთმანეთს და ბარის აპა-
რაბებს. მე იქნე ჩატოშულო, გულაბასიო
ვისმენიდი ცხავარ-მშევემსებუქ საუბარს, ჩანთა-
რა მდგრადი გამოაპარა ჩემები გა-
მოდ მთავალიერა, მერე მომიბრუნდა და-
ორცი იცულდა მყითა:

— უნ ჩვენებიან გორგის ბიქი არა ხა? თანხმობა რომ მიიღო, თავი სინაულით იქნია, გონის წვეროთი ბალახის ძრო გატექა და ხმალაბლა ჩაიკავარეა:

— მექატიკება, შვილო, ერთოვად გზაუკან
დავაწანებას ისტორიებს. ზალუშლი მთაში ვარ და ზამ-
თარში — შირაქში ჩვენ ბალლებსაც ვეღარ
ავაწონ.

— ყოჩას ბიჭია, — საუბაზში ჩავიტოთ
ფერმის გამგე. — შენთან ამოვიყვანე, ცხვრის
საქმე უწდა ვასტავლოთ.

— କ୍ରୂତିଲୋ ଦା ପାତୁଳୋବାନି, — ଶିଖିଲେଣ୍ଟ
ତ୍ୟା ହିନ୍ଦୀମି, ମିଥିବା ହୁଏପ୍ରେରଣା, ଫଳକ ଏହିପାଇଁ
ଲୁପ୍ତଦ୍ଵାରା ମିଶ୍ରତୁପ୍ରସାଦରୁଲ୍ ଏହଗଲିକ୍ଷେ ରାଶିଲ୍ଲଙ୍କିମି
ମିଶ୍ରଲ୍ ମିଶ୍ରକା ଦା ମିଶ୍ରରେ ଲୁପ୍ତିଲୋବା ଶ୍ରେମିଲୁହ
ଦ୍ୱାରାପରିବା:

— მე რაც ვიცი, არაფერს დავიშურებ
ხელ თუ თვითონ ანა ააძარინა...

— ჭერ ბალინა, რაც მთავარია, თვითონ
წადინებულია. გაიზღება და საიმედო
მცვლელი გვიყვლება.

— მე დიღხანს უნდა ვდიო ამ ცირკოდა-
ლიბს?

— მაგან არ გეუბნები? დროიც დააოსტატე
ეს ყმაწვილი. ამას აქ დაკორცხეთ. შეი და
მთავარ ბინაზე გაფშობეალ. ამ ბოლო დროს
შენებული უცილი ვეღარ კეთღება, ბინისთავის
ხელი აკლა.

— ეს, რაღა უმიძლიან, უცილო, დაკორცხი.
ერთ დრო არავის შეჩერნია. უცხლი მე ალარ
მიერის და თვალი.

— რას ვაზამთ, მია შაქრო, ომმა ისე დავ-
ვიყენა საქმე, რომ ქვეყნა ბალებმა და ბებ-
რებმა უნდა არჩინო. პირველ რიგში ცხვრის
გაყიდვა ახალი დღე, ახალგაზრდა, ჩქარა აიმ-
ვიხება.

ჩანთამ კითხების ნიშნით შემომხედა, დაციქ-
რდა. კარგაბან ხაზა და შალა მრუდები, რა-
ლაცას ნაუიშობდა.

— ქვეყნის გაყიდვება არ მამოხოოო, თორე
ცხვრის ხაქმეს კა ვასწავლი. — თქვა მოგვია-
ნებით და ისევ შემათვალიერა.

„ცხვრის გაყიდვებას“ მეცცვარები ავალ-
შეიცვლის ცხვრის მყურნლობას ეძნიან.

ბევრი ხელით ელის ამ უწყარას პირუტკას.
ზოგი გადამდები სენით ავალიდება, ზოგი ციკ-
ლება, ზოგი კლიფში ვარებდა და, ვინ იცის,
კიდევ რა. ასეთი ცხვრები მათვას განკუთ-
ნონ ცალკე ბინაზე გადამყავთ. იქ მყურნალო-
ბენ და გამიგანმრთელების შემჯებ ისევ ძველ
ფარას დაუბრუნებენ.

ჩანთა კიდევ დიდხანს ერთობით მხაზ-
ველობით. მერე ერთაშემდეგ ნაზაკურ ხახშე
გმიაურმა ლიმილმა გადაურბინა, ირიბად
გამომხედა და შემპარავა მყითა:

— შენ არ იყავი, შარშანწინ შირაქში რომ
გვესტორჩე?

ხახე შემისურდა. წუწუნებას, შეილიშვილებს
ვეღარ ვცნობო, როი წლის უკანდელი ამბავი
კი კარგა დამახსოვრება.

„გაზაუქული იყო. უზრი მოკარი, კოლ-
მეურნეობის მანქანით მეცვარების შირაქში
ჭრი უნდა წაუღონო. შირაქის ნახა ოცნებად
ქმნდა გადაცეული. მძღოლს შევეცვეწე და
ავეგზავრე. მწყემსებს ბინაზე ერთი ორმიტ-
რიალი ედათ. თოხლები შევეუჩერდა, სა-
თითაო იცერდნენ და რქებს აძრობდნენ.
მიხლისთანავე კავე წავევავლე ხელი, ფარა-
ში შევერიო და ხაქმანობაში შევეშველო. ის
იყო უკანებენელ თოხლის მოვაუმინტე რქები,
რომ ჩანთამ დამიმახა:

— ბალონ, შენ გაზრდას, მიული ბარემ იმ
გვეილასაც მოაძრე!

დასაქმება მესიამოვნა. დუმადამრგვალუ-
ბულ ქელინს წავეპარე, დავიკირე და ორ-
თავე წლით დაგრეხილ რქებში ჩავაურინ-
და. მან კისერი გააშეშა, გაიბრტა, მერე
ერთხაშალ დამტერე და მიწაცე გამშე-
ლართა. მე არ შევეცუ. მკვირცხლად წამოვ-
ხტი და ისევ დავეტაკე. ცხვარმა გაეცივა
ხცადა. მოელი ძალით ჩავეძღაუშე, ვეგავგურე,

ვეგრისე, მაგრამ აბა. წელთა სიმრავლისგან
დაკორცლ რქებს რა მოაძროსდა, მარავა
ვიყავი — ძალის ის. ხან მე ვიყავი ქეშ და
ხან ის. დავიკანცცე, ტალაში მოსეგრილს ხვი-
ოთი გადამდონდა. მწყემსები ერთად შეეტუ-
ნენ, მიუურბონდნენ და ხარხარებდნენ. მე
შეგონა, ჩემს სიყოსალეშე იციონდნენ და უც-
რო მონდომებით ვიძროლი. თურმე ნუ ირ-
ვოთ, ჩემი უვიცობა ახარებდათ.

— და შიოტანეთ, დანა! — გასძახა მწყემ-
სებს ჩანთამ. მე კი მამხნევებდა: შემოსურერ, შემისუსერ მაგ საგალონს.

შემოსებილი რქის ძირბიდან სისხლმა გა-
მოჟონა. კელიას თავი წილად შეუღება და
მიც გვარიანად ამაგრებულა. გამწერებულმა პირ-
უტყვება ძალუმად ვაირია. ერთას დარმლაში
მათრია, მერე დატრიალდა, სიქაცლილი წე-
ლები გამაშებებინა და თავშეული ფარაში
შეერია. მწყემსები ერთმანეთს აწყებონდნენ.
ზოგი მუცელშე იჯებდა ხელს, ზოგი კებებს
იჩელდა. თავშეუკავებლად ხარხარებდნენ და
აცრებლებული თვალებით დამუტრებდნენ.

●

ცერმინის გამგე მასლე წავიდა. ჩანთა მყულ-
რობე წამოწევა: თვალს ცოტას მოვატუუბონ.
მე ცხვრები სამხრეთის ფერღლობშე გადავრეც-
მერ კელობ მეტობელ გორაზე ავედი და შე-
მოგარენი დავათვალიერე.

ხალმოს მე და ჩანთა ერთად წავედით
ცხვრების მოსარეკად. არვე შორიშორს გაუან-
ტულიყო. ზოგი იქვე, ხევს გადალმა იწვა.
ზოგი დაჩიქებილ გასძღვდა ტეხილად გავა-
ლულ ბილი. ძირითადი ნაწილი კი პირად ამბექ-
საც ჩაურთავდა. ისესენდნა ძველსა და ახალს,
რასაც სიტუა მოიტანდა.

— არვე იმ კარაულით უნდა გავაბრუნოთ,
რომ ჩარჩენილი ცხვრები ავალებინით! —
მითხრა ჩანთამ. ცხვრები თანდათან შევაჭუ-
ჩეთ და ცერდას გამოვალილოთ. ჩანთა გზადა-
გზა ცხვრებს მაცნობდა, მათ ავალმიულობაზე
მელაპარაკებონდა, შიგადაშიგ კი პირად ამბექ-
საც ჩაურთავდა. ისესენდნა ძველსა და ახალს,
რასაც სიტუა მოიტანდა.

— აგა, იმ კედვარდას ფეხი ორგან შქონდა გა-
დატრეტულება, — მიმარინა ჩანთალი მიმა-
ვლო ცხვრებზე. — მაგან, ჩემებურად შავუკარა
და ინჯე, ხომ ხედავ, უკვე კუნტრუშით დადის.
ზოგი იტყვის, კარგი მყურნალი ვარო. არტა-
შანს დაადებს მოტებილობაზე და ძვლებს
მაიც ჩარჩილი გავჭვა. აბა, მაგრე როდის
შედუღლება. კარგი მყურნალობა ის არი, ჩქა-
რა რო მაარჩენ.

— რამდენ ხანში ურჩებათ მოტებილობა?

— ეს ბალონ, გააჩინა, ეგრე რო, ბატყანს
ჩქარა ურჩება. თანაც კაცება, როგორ შაუკ-
რავს. თუ ძვალი ჩირიალებს — დიღხანს გა-
ტანს. მე რო შავუკარა, ერთ კარაზე მოვარ-

შუთოთავდნენ. შიშიძეაგან ტანხე გამაზიზაზე
იღუმალმა საშიშროებაში საგონიერებლიში ჩატარდა
დოკუმენტის მიღება. მის მიზანი რაოდმდე
სხის ამოღებას უკრ ვახერხდებოდა. ერთხანს ვა-
ტრუქულა ვიდეოს ბოლოს, როგორც იქნა-
მნენდა მოკიდებები და გვაუსტყონებ, ერთხა-
შად ურუანტროლმა დამიარა. ჭერ ჭირიობულ და-
მიტრიალდა, იქიდან კეცაჭე დაუშვა, ზურგშე
ჩამიტბინა და უცხის თითებიდან გაუინა. სმენა
დავძაბე. ხატვო ჩევამი არსაიდან ისმოდა,
ცხვრებიც გაინაპნენ.

უქმებლივედ ჩანთას ნამშობი გამახსენდას;
თურმე მის პაპას, თავის ჭილაძეში, თორ-
ლეას აბანოს გადასწროვ, ქანჩაბების თვეზე
ედგა ცხვარი. ბინას რაღაც უჩინარი ცხველი
შემორჩევა და ყოველ შემოთხოვა პპარა-
გდა. საცავირი იყო, რომ ცხვარი არ ფრთხე-
ბოდა, როგორც ეს ჩვეულებრივ ნაღირის ვა-
შოჩინის ღროს იცის ხოლმე. არც შიბი ნაქვები
ძალლები იტვებოდანდნ. კეტახაც კი ვერ უზ-
დავლენენ. კაცი მთელ დაქნეს ფეხზობდა, ბინას
თვეზე დატრიალებდა, მაგრამ ხაგმარისი იქნა-
ბაკისათვის თვალ მოეშორებინა, რომ იმ წუთს
ცხვარს მიწა ჩამკულავდა.

ଶିଖିତ ତାନ୍ଦାତାନ ଶୁଭର ମିମେଦାଲୁ, ଶିଖନ୍ଦାଲୁ
ପ୍ରେସ୍‌ଲୋ ଓଇଲ୍‌ଟୀ ରା ରାଜାପାଳ ପ୍ରେସ୍‌ଲୋ. ପ୍ରେସ୍‌ରୀ
ବିନ୍‌ଦା ତାନ୍ଦାତାନ ଡାକ୍‌ଟାରୀରଙ୍ଗନ୍ତ, ଅନ୍ଧରାଜଙ୍ଗନ୍ତ,
ଏୟେତ-ଏୟେତ ଗାହାଲ୍‌ଲ୍ଲଙ୍କ ରା ତାବେତ ଗର୍ବନ୍ଦେଶ୍‌
ରା ଲ୍ଲଙ୍କନ୍ତ. ମେଇ ଫାଇନ୍‌ରୀଜ୍‌ରୀ, ମାଗରାମ ଦିଲ୍ଲୀ ରା
ମିମେଦାଲୁ, ଲାଲପାଣୀ ଲାଲପାଣୀ ରା ମାନ୍‌ଗନ୍ଧିବିଲ୍ଲା,
ଶିଖିତାଳୀ ଶିଖିତାଳୀ ନିର୍ବିର୍ବିଲ୍ଲା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଶରୀରକାଳ ଶିଖିତାଳୀ ନିର୍ବିର୍ବିଲ୍ଲା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଶିଖିତାଳୀ କାହା ଫାଇନ୍‌ରୀଜ୍‌ରୀ ନେଇଲ୍ଲା ରା ବାଗାନ୍ତ
ମିମେଦାଲ୍ଲା, ପ୍ରେସ୍‌ରୀଜ୍‌ ପ୍ରେସ୍‌ରୀଜ୍‌ ମିମେଦାଲ୍ଲା. ଶରୀରକାଳ
ନିର୍ବିର୍ବିଲ୍ଲା, ପ୍ରେସ୍‌ରୀଜ୍‌ ପ୍ରେସ୍‌ରୀଜ୍‌ ମିମେଦାଲ୍ଲା. ଏକବାରେଥିରେ ଯୁଗ

სოლომონ საგხარავი
აოვაცე ქლე

ნაბირის სიახლოეს გრძნობდნენ. მე ვერაცურს ვხედავდა და არც არა საექვივ შესმოლა. თავ-დასხმის მოლოდინში ცხვრები გაუჩინდნენ, დაიძანდნენ, ცოტაც და ბაყიდან გამოცვიდებოდნენ. სისწმის ატანა აღარ შემეტოლ, შეში დავძლიო და მოთელი ძალით დავუკურირ:

— ე-მ-ე-ე! — ჩემს ძანილზე რამდენიმეჭერ მისახურეს მოტება და ჩემის ისინიც დაღუმდნენ. ჩამიტუმი არსაიდან ისმოლა. კაცები ჩამოვცუდე და მოსახლენს დავძლიოდე. დაზანს ვიდევი. საშიროება თავებს მონელდა, ზაგრამ აღალ ცნობასმოვაკეობა მტრანგვად.

— ძალით მიინც მუადეს, — უცნობოდნი გუნდაში. — ის ჩემარა გაუგებდა. ადამიანებს კი სიტრობილი გრძნობა გვაკლია.

გრიბის უცრცხალს შეკეცერდი, იქიდან მოყველოდი ნაზირის გამოჩენას. ლოდებში ანაზღად ლანდი შეტოკდა. დავაცეკრდი, არა ცერი აღარ იძროდა. ვიფუქრებ, ამბათ მომეჩვენა, ან შესპალახას ფოთოლი თუ შეკანამეტე ნიავამი. ნიავამი არ ქროდა, მაგრამ სარწმუნო არაცერი მქონდა და თავს ვიტუშებდი. სამყარო გაირინდა, თითოეს საეჭვია ალარეცერი უნდა უკოლიკიო, მაგრამ ლანდის თვალს მაინც ველრ ვაცილებდი. რაც უტრო მეტანან ვაკიორებოდი, ლანდი მით უფრო შესამჩნევი ხდებოდა. ეს არც ლოდის ჩრდილი იყო და არც შესპალახას ბურქი. იგი აღამიანს უცრ ჰგავდა.

„ალბათ დაღლილობისაგან მეჩევნება“, — გავითქმერ და თვალები მოვასრის. ისევ მივასტრებდა. თანდათან ვრწმუნდოდი, რომ ლოდის უკან ვიღაც იმალებოდა. ეს რომ გავაზრდი, უტრო წაზღად წამიმესაბა ნააღწამისტრულობა კაცი. თმა ამბორდნენ, ურუანტრება დამიარა.

უცნაურია, ამ უკაცრიელში ადამიანის გამოჩენას სიხარულით უნდა შეეხვდოროდა, აღალ კი გულს გამიტეოქავდა მიის დანახვა.

„ხისგარში ხომ არა ვარ?“ — გავითქმერ და ხახებ ხელი მოვისვი. ცხადში ვიყვავი და ისიც ცხადი გაბლათ, რომ ჩემს წინ ვიღაცა იყო ატუჩული. გული თითქოს უელში მომებჭინა. გავიგებული ვიდევი და არ ვიოდო, რა გამეტებინა. ლანდი თანადან ამორავდა. ცხვარი ანიჩქოლდა, ერთხაშად ნერი სტევნა გაისმა. შემშა დამატებული. ერთანად გავითხმი, მხილოდ გულს გაქმნდა ბაგაბუღი. სტევნა განმორდა, ცხვარი ერთმენტიში აირია, ყორებს მიეკრა. ლანდი ნელ-ნელს წამოვიდა: თან ცხვარს უკავებდა, თითქოს, მარილშე იძატიებდნ. უელში რაღაც მაწევბოდა, ხული შემძებულა, კავი მოკაში ჩავბლუკვე, ძალი მოვიტიბდ და რაღაც უცნაური ხმით ვიღოდიანდე.

— რომელი ხარ შანდა!

ლანდი შეჩერდა, გაიცენავა. რაკი დუმილის დარღვევა შევძლი, ხმას აუზიოვა

— რომელი ხარ-შეთქი, არ გვისმის შემოვარებული თან კავი ლოდზე დავარაუნდე და ნაბატშ-უცილებული დანდიდი შეტრიალდა, მოსხე დაეშვე და დინგად აიბობდება ბექობზე.

— მათ შე ციმულავ დაიკარგე აეჭანი — დავკივლე გაულისებულმა. — არ დამაუკირა კაცი ამ ბაგაბაგაშ? — მიწაზე ხელი მოვაცა-სურე ქვებ მოვძებნე და დაულიშნე, — უყარე ამ წუნქტებას, არ შემატებიან, კაცი? — გული ძლიერ დავიშობინე. გამ-რევებას ვჰე-იმობდი, დათვე კი მუქარა დავაჯვენე:

— თავს გაგიხეთქვა თუ შენ ცები აქ კი-დევ ვნახა!

დათვე გორას გადაეცარა. ენისკენ გამოვა-რუნდი, ცხვრები ლოდებ მოსდემობინენ და აბდლვრილებული გრება კვალებით წე-ლებს უორის იკვრიტებოდნენ.

— ძალის ყოლა აუცილებელია! — ხემა-ლდა კუთხარი ჩემს თაბ. — ძალი რომ მყოლოდა, ეგ აქ ცებს ვერ გააქამინებდა...

ცხვარის გავუდილავე თუ არა, ხატვლავას ბინაზე გადაევდა და ძალი წამოვაცანე. ზე-კიივი ძალია ბოთვერა. ნაღირი ულიშე რომ არ ეცეს, გრძელებილება ჩანგალი აბია. კარ-კიედ შეკრებ კულის ბოლოშე პატარა წარინირი აქვს შეჩერინილი. ეს ბოთვერას სახა-ცილო იერს აძლევდე, მაგრამ რას იზამი, თუ გუნდა ძალი ფრთხილი იყოს ფაცუკი კულიო ცხვარი არ უნდა ჩათბური. კევანური გა-მოხდევა აქვს, ხშირად თვალებით შემოცეკ-რის და ალლოთ ხვდება ჩემს გულისნალებს. თუ დაუინგით დავაცეკრდი, თვალს ამარა-დებს და თავს ჩაღუნავს. ნამეტანი ახარებს ჩემი სახარი. პასუბად წერუტუნებს, აღგილზე ცემუკას ხოლო და ზოგჯერ ხმაღალი ყუფით მეტასხებდა. მე და ბოთვერა ფარა მოვძებ-ნეო. ცხვარის ხერი გადაეცვლი და ძალი ჩრდილოების ფრედას ჩასდედა. ჩრდილოე-ბის ურდინები რათომლაც უკველ ცხვარს იზიდას. მე კი მოვინა, რომ მთაში ზაფხულობით ჩრდილიში უკინა მთთვის სახარებლიო არ უნდა იყოს. მით უმეტეს, ჩანდაგი ცხვრებისათვის. მშის აბაზანა მთ ამაგრებოთ და კრილობებასც ჩემარა მოუმუშებთ. პირიშის ნიაზე ბური არ შეაწუნებთ, თანაც გაგრალ-დებინა.

მოუსალდებული იყო. ცხელოდა. ცხვარს შევებმატერ და სანიასეავნ შემოვაბრუნე. ცები რომ არ ამეჩერებინა, ხმამალი გავუ-ცვენდი და წარამარა „დრრე!“-ს გაიიახოდა. არ მასხვეს, როდის ვასტალი ასეთი სტკენა და ძანილი, ეს მეცვალებების ბართო ჩვევაა. აღრე მათ ვებავდი, მაგრამ არ გამომდიოდა. სამხრანის ხანს ბატკის მწერების ჩამოვიდა. ცხენისათვის ხურგინი გადაეციდა, ცალ თვალში ციკანი ჩაეცა, მეორე კი ლევანი, მეორე გეორგი, წონას სამოსახლის ქვე ჩაედო. ციკანი ხასლარში ამორავდა.

მენალვლებოდა. ბოოვერა გვირდზი შეავდა და
არაფერს გამიჭირვებოდა.

ასლად ჩაძინებული ძალისა შეცარმა კუ-
სამ ზეჲვე წამოგადო. ბოთვერა დავლავით გა-
ვარდა გორჩისავენ. ცხვრები ცუქტები წამოცივ-
ნულიყვნენ, ურუტურებდნენ და დაუყორდული
თვალებით გორას ზეჲვრუტდნენ. ეკვარებულ
იყო, ისე ის წუწის გვეპარებოდა. კაეს ხელი
დავალო, ბოთვერა შევაეხეშე და უკან მიკუ-
ლულტებილთან ძალი შეიჩრდა და გავეცუ-
ლო რაღაცას დატია. ფერდა ავირბინე, დათვი
უკვე გაღმოსავლელს მოსდებოდა, უკანა
უცხებშე ამგადარეო და ორრტმანით წინ მოი-
წყვდა. ძალი წინ გადაუდგა, გააფრინდით
უცხებდა, თან უკან-უკან იწევდა, შეგმას ვერ
ხედავდა. დათვი წინ წერა, მაგრამ შეუპოვარდ
მოაზრობდა. მის დანართის ჩუი ავტერტ-
კავს ვეკული. ღათვებს ვაგინებდი, ბოთვერას
ავაულინინდა. ძალმა მომხდება, გამჭნევებუ-
ლომა რამდინიმე ნაბიჯი წინ წადგა. მეტე უკანა
უცხებით გაიბოტა, წინ წაზინეა და გაშემვე-
ბული ღრენა-უცხებით შესაბმელად შეემზადა.
ნაჯირი ტაატიო უახლოვდებოდა. რაღაცას
დუღლუნებდა, იმურებოდა, ხამ-იოს ნაბიჯე
რომ მიუახლოვდა, ერთობაშად ეძებრა ბოთვერას
და მექრეცხლად მოუკნია ნახვგლილია თათა.
ბოთვერას სწრაფულ სტანა. მეტე ზურგდან
წამოურჩინა და საცდენლად მიიწია. დათვი
უკანა დებებშე ჩაცუცესა. წინა თავაძე მოი-
მარგვა და მოლოდნიში ადგილზე დაიწურ
ტრიალი. ბოთვერა კი გავეცული ცეულოთ გარ-
შემო უჩრბენდა და ცდლილობდა ზურგიდან მოპ-
ცეოდა.

ଦେବତାଙ୍କ ମାଲକୁ ଶାଶ୍ଵରିଗ୍ରାମରେ ଯାଏ ପୂଜାରୀଙ୍କା,
ଅନ୍ଧରେ ଶୈଖିବିଷ୍ଣୁରାମପିତା ଗ୍ରାମକୁଣ୍ଡା, ମୃଗିଳପ୍ରଶଳାରୁ
ହରାତରାମାଲଙ୍ଘା, ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ମିଥିକ୍ରୀତ ମିଳାତାତ୍ତ୍ଵରୁ, ଶା-
ନ୍ଦ୍ରଲଙ୍ଘାକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାଚୀନପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଦେବତାଙ୍କ
ପାଇଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ

მოთვერი ხმით კუვიროდი, ათას საგინძელოს ცუდგავიდიღ დაოცე, შორისალოდან ცუქნევდი კაცე, ვემუქრებოდოდ, მაგრამ იგი აინუნშიც არაფრეს ავლებდა, თოთქოს ვერც მაჩინევდა. ბოთვერა განზე გაულვა. ცეკვი მოძრაობით ოხრატურად იცდენდა ნასროლს. დაოცემა მაინც იმარჩვა, დავინახე ტკივილისაგან როგორ უშერეოდ გაიზინება ბოთვერა. სიმწრით აყვირდა და წყავწყავით წამოვიდა. ბეჭედი ტკივილი ვიგრძენი, მაშინ კი შემეშინდა. ის იყო, უკან უნდა გამოვკეულიყოვა. მოულოდნენდა დაოცემა პირი იძრუნა და ჩრამისქნენ უბმოლ გაიმურწა. ბოთვერამ ყეფით გადაიდა, მირ მობრუნდა და კოროვიძით წამოვიდა ჩემეკრ, მარტცხენა წინა ეცხს ველარ აღლობდა, სიმწრისა თუ ჩემი მოუკრების პასუხად წწმუტუნებდა, კუდს აქიცონდა, ბრძოლის ინიციატივა არ დასახლო

სოლომონ სამხარაული
ამაზები, წლები

ଦ୍ୱା ଶାକ ତ୍ୟାଗିରେହିଲେ ନାହିଁ ପରେଇରେହିଲେ,
 — ହିନ୍ଦୁ ଶାକ ଏହିରେ ମୁହଁତଥା ଥିଲୁଗଲିଲା
 — ଏହି ଏହାର ଏହାର,
 — ହାତ ରା କେଣିହା ? ଫୋକାମିଳା ଉପରେ ହାତିଲୁକୁହା ଲା...
 — ହିନ୍ଦୁରେ
 — ହିନ୍ଦୁରେ ହିନ୍ଦୁରେ

— ნასავ მთავარი ბინაჲე, ჩამოსდი ციკანი.
მშეუგმება აღარა ოქვა რა, სახლართები გახსნა, ციკანს ჩერებში ჩავლო ხელი და ფრჩხილად ამოსდა. თვალშევამა ბლავილი დაიწუო და გახსნებევად ასხმარტალდა. უკანა ცეხის წვიეკი საგორავს ჩაემსხვრია. მშეუგმებს მოტეხილობა უბრალიდ შეეყრა. ძონხები ცეცხანი. ჩრიერ ტყავსა და ძარღვებზედა კანკულობდა. ცეხის გატრეაზე ციკანი სცოდავდა ბლალიდ, გახსლობას ლამაზა. მშეუგმებს მავრად უცერდა უტეხბს და დროდადრო უნდოდა გამომხედვადა. ცლილი გულდასმით გავაძერო, თავთვეინ ადგლოზე მივალეა, ბანდი დავადი და მერი არტაშანით შეეყარი. მშარე ტკაცილებისაგან ციკანი ვეღარ მბაოდა. კისერი გვერდზე გადაგადო და გულსაკლავად კვერცხდა. ხელი რომ გავუცხაო, მაინც მცირეცხლდა წამოსტა. რამდენიმე ნაბიჭი სკუპსკუპით გაირბინა, განერდა და უკან მოიხედა, რაყი არავინ მას-დევდება, დაწყვნარიდა დაბათ უზრის სიძრიშვილი, ვიღრე შიმშილოთ, ბალახი მოკინა. პერში აკანურებული მტკვანი ცუხი დალილობისაგან აუცაცხადდა. მდუმარედ ვიღე-ჭით და ეპვიანად შევაცერდით ჩადასტაქრლებს. ციკანის ცეხი ნელ-ნელა დაბრა აუშეა, ჩრიექის წევროთი მწიას დაანოთ და დააცვეა. გულზე მომეცა.

— ერთ კვირაში უვილავერი დაცირქულა-
ბა! — ვთქვი დამაგრიტობლად.

ଭ୍ୟୁଗେମ୍ବା ଏହି ପାଇଁ ପରିପାଲନ କରିବାକୁ ପରିଚାରିତ କରିଛି ।

შოდა, დროდადი დრო უსრებდა დასტევითავდა, და ცას შეჰყეუდა. ბინაზე დაგრძნელი, ცხვრება ღობის ძირში განაბულიყვნენ. ბურჯლულები სცვიოდათ დაცულებული თვალებით. ნაომარ-რი ამაყად მივაბიგდო ჩემს სამკვიდრებელში. ღიმილს მგვრიდა დამურტოხალი ცხვრების უმ-წეობა.

ବାନ୍ଦୁ ଗୁରୀଙ ରୂପିନ୍ଦାରଙ୍ଗା, ମୋତ୍ତେରୁକା ଯୁଗରମାର-
କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଯୁଗ ଯୁଗରୁକ୍ଷେତ୍ରାଳୟ ଗୁରୁତ୍ବିକୁଣ୍ଡରାଶେତ୍ରାଳୟ କି
ହାମିଲୁପ୍ତେବୁଦ୍ଧିରୁ, ତାବେ ଶ୍ରୀପିତା ଏକାଶେତ୍ର ଓ ମାର୍ଗରୁ
କଶିନ୍-କଶିନ୍ରାତ୍ମକ ପୁଣେଶ୍ଵରଙ୍ଗା, ଗୁଣ୍ଠା ଦେଖିବେ ମୋତ୍ତେରୁ-
ନା, ନାମ୍ରପ୍ରକଳ୍ପନାରତାର ମିଥ୍ୟା ଓ ତପାଲୁପଦି ମିଲ୍ଲୁ-
ଲୁ, ମିତ୍ରପାନ୍ତି ଦେଖି ତାବେ ଶିଶୁରାଳ୍ପ ଏକାଶେତ୍ରଙ୍ଗା,
ଅଧିଗାନ୍ତକେ ଯେତେ ହେବାରୁଦ୍ଧବେଦିଲା, ନୀରାମାରା ଗୁର୍ବେଦିଲ
ପ୍ରକଳ୍ପନାଲୋକ ଯେତେ ନୀରାମାରା କର୍ମଶିଳ୍ପରୁ, ରାଜାକାବ୍ସ
ସର୍ବରକ୍ଷଣାଳ୍ପ, ପ୍ରକଳ୍ପନାଲୋକ, ମିଳିଶିଳ୍ପ ଆର ଏକାଶେତ୍ରଙ୍ଗା
ଦ୍ୱାତରିବେ ମିଳିନ୍ଦା, ଦ୍ୱାତରିବେ ଦେଖିବିତ ପ୍ରାଣ ମିଥ୍ୟା
ଶ୍ରୀ ପୁଣ୍ଯା ଆର ଏକାଶେତ୍ରଙ୍ଗା, ତେବେ ଗୁରୁତ୍ବିକୁଣ୍ଡ, ତାବେ
ଦେଖିଲା ଗାନ୍ଧାରୁଶ୍ଵର, ହାତାଶ୍ଵରାମାରୁ, ମୋତ୍ତେରୁଶିଳ୍ପ, ତେବେ
କ୍ଷେତ୍ରଶିଳ୍ପବାଦ ଯେତେ ଗାନ୍ଧିମୁଖ, ଗୁର୍ବେଦିଲ୍ଲେ ମିଥ୍ୟାକୁ,
ଦେଖିବେ ଦ୍ୱାତରିବେନ୍ଦ୍ର, ତାନ ପାରିତ୍ୟନ୍ତେବୁଦ୍ଧି, ରାମ ଯେ
ଦ୍ୱାତରିବେନ୍ଦ୍ରାଳୁ, ମାଗରାମ ମାନିନ୍ତି ଯୁଗ୍ରେବାରୁଶ୍ଵରଙ୍ଗା
ବେଳିଲାଲ୍ପ ଶ୍ରୀପାତ୍ର, ତୁମ୍ଭେ ରାମ, ଏକାର କର୍ମଶିଳ୍ପରୁ,
କ୍ଷେତ୍ରବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାତରିବେନ୍ଦ୍ରଙ୍ଗା, ଦ୍ୱାତରିବେନ୍ଦ୍ର ଓ
ଶ୍ରୀପାତ୍ର ଗାନ୍ଧାରୁଶ୍ଵର, ଶ୍ରୀପାତ୍ରିଲୀଲାଲ୍ପ ଓ କୁଳକୁ.

ପରିବାରିର ସିକ୍ଷିତମେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ହରନାଟାଫରା ଦ୍ୱାରା
ଦ୍ୱାରା ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପ୍ରେସରେଶିଲ୍ ପରିଚ୍ୟ କଲ୍ପନାର୍ଥୀଙ୍କିଣିଙ୍କିଟିକୁ
ପ୍ରେସରାକି ମିଳିବିଳିନ୍ତିରେ.

კვერილი რაც შემეძლო, ვინებდი განს, ქვემიც დავუშინებ, ბოთვერაც შეუძლა, დავდა-
ვებდა და ხინხალით შორისაპყოს უჩემდნა, მაგ-
რა მა დაოცს უზრადდება არაურისოფოს არ მოუქ-
ცება. მხოლოდ კრუზ ღრენდ და ობავ დასურა რესტორანით აჩხიმებ შილიზაზე და. ეს
კვევილი ისე მოულოდნერდა მოხდა, რომ
ჩემი უბედურების გარევით 300 მოვასწავი.
მაცხოვენ ვიზუალური როცა დათვი ხევში
ჩაიცარა. თავზარი დაშეც. სახორციელო

— კინ ც გაიგებს, რას იტყვის, ყველას დახა-
ცინი გავტორ და ეგ ორის. თვალწინ წარმომიღა-
ჩათა პირბერი სახე მიწას ჩაცეკროდა და
მრავალშინიშვნელოვნად იღიმებოდა, მერე ტუ-
ჩები აცამაცუნა და საძილოოდ გადამიწვიტა:
„ეურ ივარებერ, ბალონ“.

ცხვრის გატაცება გამახსნელობოდა და
გული სინაკულით მეტყველოდა. რა იქ-
ენობდა, რომ ცველაფერი პირველი თავდასხმით
დამთვარებულიყო. მაშინ ლიასთანაც სასაურრო
მექნებოდა. თავაბატ მოვცუკებოდა ზოთოერაზე,
თუ როგორ დაცუხვით დათვი, გამილებული
როგორ გამაბრუნოთ. მას შეკილებიდა
უშესო ცხვრები. ასთა რაღა ვოქვა. მე თვითო-
ნა ვარ ტესაბრალი, ნერა რას იტყვას, სიძარ-
ოლე რომ ვუამზო? ალბათ დამკინებს. მისმა
დამცინავმა შეგრას სახე ამიწვა. იმ წუთში
ლიაც შემტულდა. რატო უნდა დამტინო, არ
ციის, რა ვერავა დათვი. თუმცა რა სიხულე-
ლეს ვამზობ. ლია ცველაფერი გაიგნას, ცველა-
ფერში მითანაგდონობს. კოველ შემთხვევაში,
მოსაყოლად მაინც არა ლირს. გადაცვევითი, ჩე-
მი გაირიცვების მაშავი საერთოდ არავის უურში
არ ჩამეგდო. დედაჩემი თუ გაიგნდა, მაშინ
ხომ მოტელი აურჩაური ატყდებოდა. გასაჭანს
ალარ მომცემდა. მეტყვლი, დანენებ კავს და
ნაბადს თავი და ან ისწავლე ან სახლში დაე-
ტოო. ცხვრის მითანაგდობის მითანაგდობოდა
ჩემი მწყებელია. მე კი ცხვარი ბავშვობიდანვე
მიყვარდა, მასთან ბეგრი უხილავი ძაფი მაკავ-
შიარებდა. მწყებელაში ვერდავდი თავისულებ-
ბას, მიმიწოდე, ერთთვეად ბუნების წიაღმი
ყოფნა. მთაბარში მოგაჭურობა. მშიბლავდა
მწყებესების თავგადასავალის მოსმენა და ვოკ-

შოვივანებით დედაქრიმიც გამოჩნდებოდა. მო-
ვილიდა გადასულია, სახეებამტნარებული.
თოს დირექტორი მიაჟულებდა. ზოგეურ ცეცხლის
ანთების თავიც ალარა შეკონდა. იქვე ეზოში ჩა-
მოქდებოდა. ბორჩას განსხილა, პურს ამოილებ-
და და შეუძლებელი გაპირობდა. ერთ ნიცას სუთ და-
მისა გადაინაწილებოდა, მერი ნახვარს კალ-
ისტითის შეგვინახავდა. ოვითინ კი პირაუს-
ტოლად დაჭდებოდა და სათითაოდ თვალისმა-
რავდებოდა. შვილები გარს შემოვევოდით,
ველერტბოლით და ყულის წევით ვენერებო-
ლით, ჭამებ დედი, შენცა ჭამეო. გვარეწმუნებდა,
ვემებ, ბევრი ვემეო, მაგრამ აბა რას მოვგარ-
უსტდება; თუ ვერ დავიოულებოთ, პურს ნა-
ტერების წინ დავუსავებდით და აღარც ჩვენ
შევამთო, — დავვემუქრებოდით. მაშინდა წა-
რტენავდა ცოტას. ნერა ლოლინიდა, ყელში არ
ჩასილოდა, წუნდა, რომ სახილოში ვაკილუ-
ბოთა.

სოფელი უთენია ისევ აშაურდებოდა. უბრინ ბიყები შევაერთობდით ჩევნს საწყობს და მინდგრისაკენ გაიღებავდით. გურამის ბიძა ბინისთვის იყო, მთაში წასლის წინ თუ უკან დაბრუნებისას, ბინას, ჩევნი ხოლოს ბოლოში, ნარიყალაზე დაიდებდნენ ხოლმე. გურამის ამ-ხანავები მისი ჩშირი სტურება ვიყავით, ხბო-ებს იქვე ახლოს გავშლილით სახალახოლ, ჩევნ კი შწყვეტებს ვეხმარებოდით ხოლმე ცხვრების მოქურებასა თუ დაქრაში. დაიწყებოდა წველა, მაღალ აღმცრობად ჩაინარილებდა ვედროებში თბილი ჩერე. მოგათხოვდებდით საქმეს და ნა-ბრის ჩრდილობში ჩამოგასხვილოთ დელაბი მოლოდინში. ძირა ზიშა საცურწყალი ქვებს შე-მოდგამდა ცეცხლზე და უკელის ცოდნას შე-უდგებოდა. თან ბინას მიალაგებდა. იქაურო-ბას დაასუფთავებდა. ეს ყველაფრთი კულის-გამაცალებელი ზონით კოტლინიდა. ჯამებს

ଶୁଣେବାଶି ଏହାମତ ପ୍ରସରିଲା କୁଶୁରଙ୍ଗା କିମ୍ବା ଶିଥାରେ,
ମାତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ, ରାମଙ୍କରିବ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ, ମିଳନକି ଲ୍ରୁ-
ଲାମା ପ୍ରକାଶ ଦୟାକୁପା ଏହାକୁଣ୍ଡରଙ୍କ ଧାର୍ଵନିକାଶିବା ମିଳ-
ନ୍ତରିବ ପିଲାର ଫ୍ରାଙ୍କାର୍ଯ୍ୟକିନିବା.

მშეუგებებს ნუ აწუხებთო, — ხილიად მე-
ჩინინგობლა დებადერით. ვგრძნობდი, რადაც მე-
უბნებობლა. მაგრავ მოუცვლელობა არ ვეკეძლო.
მათთვის ყოვნის სურვილს რომ მაყოფდა, გუ-
ნება უფლებდობდა. მას ვვონა, რომ იქ მაყოფდა, გუ-
ნება უფლებდობდა. მის მიერ მიკავებული
შიშიშილს მიკავდი, ამიტომ ცხვარი სახე-
ნებლად ჟეკვარა...

ନେତ୍ରା ମୋ ମିଶାବୁ ତୁ ଗୁଣମନ୍ଦା କୌଣସି ହାତ-
ବୋ? ଗାଁଗାଇଯିଏ ଏବଂ ଲାଗୁଳିଲା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କରାମ ଖୁବିବା
ମନ୍ଦିରିଟାମାରୁ.

„თვალონია ვარ ღამიშავე — უსაკუდღურე
ჩემს თავს — რაც ჩანთა წავიდა, ღამით ცეცხლი
არ ამინთია. ნადირი ცეცხლს ერთდება. ეს ვი-
ცოდი და მანეც არ გვაკაფთა“. ჩემს დაუდევ-
რობაზე ბრაზი მომდინარდ. რაც მოხდა, მოხდა;
იმას ალარაცერ ეშველება და ხადარდებლად
ალარა ღირს, — თავი ვინუგბშე ბოლოს. —
ანთა საჭირო იყო იმისათვის მეტრუნა, რომ
მსგავსი შეითხევეთა აღრ განმორჩებულიყო.

ଲୋକିଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାବ୍ଦାଳ୍ପନ୍ଦ ଯୁଗରୁଦ୍ଧକ୍ଷେ ଗାଢା-
ହୁଏ, ମେ କା ତୁମେହି ନିଃପ୍ରଦେ ରୁ ଶେଷୀ ଦ୍ଵାରାମିଶ୍ର-
ଦେ, ନିର୍ମାଣ ଶୂନ୍ୟରେ ନି ଲୋକିଟିରେ ଅମ୍ବିଗୁରୀନ୍ତି,
ଅବସେଧକ୍ଷେ ରୁ ଗାସାଶରିନ୍ଦର ନିଃଶ୍ଵେ ଅପ୍ରାୟରୁଣ୍ଟ, ନା-
ଶ୍ଵାସଲ୍ଲଙ୍ଘ କରିବୁ ଗାଢାକ୍ଷେତ୍ରରେ, ଦିନପରାବାବ କିମ୍ବା
ଦ୍ଵାରାମିଶ୍ରଦ୍ଵା, ଉଚ୍ଛବିତ ଏକ ମିଥିମର୍ମଳିନ୍ଦର, ନିଃଶ୍ଵେ ଦାନାକାଶ
ପାଇବା, ନିଃମଳିଙ୍ଗ ରୁ କୁଟୁମ୍ବ ଆଜିପରିବା, କୁଠିରୀ
ଅଗ୍ରହକ୍ଷେ ମିଳନିର୍ମାଣ ରୁ ଲ୍ଲାଖୁପିତ ଶେଷମମେହିବା,
ଶ୍ଵେତ ମନ୍ଦିରରେ, ତାଙ୍କେ କ୍ଷେତ୍ର ଗାଢାକ୍ଷେତ୍ର, ଶ୍ଵେତରେ
ରୁ ଦାନାଶରିନ୍ଦରିନ୍ଦିତ ପୁନ୍ଦରକ୍ଷେ କ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦିରକ୍ଷେତ୍ର-
ଶ୍ଵରାଲ୍ଲଙ୍ଘରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ, କ୍ଷେତ୍ରିନ୍ଦିତ ଗମିନିଦ୍ଵା
ବିଲ୍ଲିପ୍ତିରେ.. ଲକ୍ଷଣିକାରି ମନ୍ଦିରକ୍ଷେତ୍ରରେ ରୁ
ଶ୍ଵେତଶ୍ରୀନିଃଶ୍ଵର ରାଜାପ୍ରତ୍ଥିମ ମିତ୍ରପଦରେ, କ୍ଷେତ୍ରାରୀ ଶ୍ଵାନ
ଶେଷମାଧିକରିତ ରୁ ଶ୍ଵାଲଞ୍ଜେ ଗାଢାକ୍ଷେତ୍ରରେ,
ପ୍ରୋଣି ଜ୍ଞାନିକାଶେବ୍ଦ ବ୍ୟାଲୁମିତ, ଶ୍ଵାନ ଶେଷ-
ବ୍ୟାନିକା, ଶେଷ ଶ୍ଵାଲୁମିତ ରୁ ଶ୍ଵାନ ଦ୍ଵାରା
ଦାନାକା, ଶଳାବ୍ଲିମି ମନୀରା, ତାଙ୍କାରାମା ରୂପରେ ରୁ
କ୍ଷମିତ୍ର-କ୍ଷମିତ୍ରିନ୍ଦିତ ମିଳନିର୍ମାଣ ନିଃଶ୍ଵେତରେ, ଶ୍ଵେତିକାନ
ଶ୍ଵେତ ଶ୍ଵେତ ଏନ୍ଦରିନ୍ଦା, କୁରୁ ଶ୍ଵେତରୁଲ୍ଲଙ୍ଘ ଅବ୍ୟା-
କ୍ଷମିତ୍ରରୁଲ୍ଲଙ୍ଘ, ମିତ୍ରପଦରେ ତାଙ୍କିମି ମାନିକୀ ତାଙ୍କରିବେ
ରୁ ଶ୍ଵାନାମାରା ପ୍ରୋଣିନ୍ଦବେ, କ୍ଷେତ୍ରରେମା ନାରିନ୍ଦବେ
ରୁ ଶ୍ଵାଲଞ୍ଜେ ରୁ ନିଃଶ୍ଵେତ ଶେଷମମେହିବି, ଶ୍ଵେତ
ରୁ ଦାନାକାରୀ ଶ୍ଵାରିମି ମିଳନିର୍ମାଣ ରୁ ଶ୍ଵାନିକିମ୍ବିତ, ଶ୍ଵେତ
ରୁ ଦାନାକାରୀ ଶ୍ଵାରିମି ମିଳନିର୍ମାଣ ରୁ ଶ୍ଵାନିକିମ୍ବିତ, ଶ୍ଵେତ

სოლომონ სამხარაული
მთვარის ფლი

ହାତ୍ତିବାରା, ଉପକାରୀ ମାତ୍ରରେବୁଦ୍ଧ, ତାଙ୍କ ପ୍ରକିଳନାଦ୍ଵାରା, ଯୁଦ୍ଧାଲ୍ଲୋଦ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର ଏକରୂପେବୁଦ୍ଧ. ତାଙ୍କରେ ଲାଭକାରୀଙ୍କେ ହିସ୍ତିବାରା ହିସ୍ତିବାରା ଏକିମୋହାର. ଅଛାବ ଉଚ୍ଚରେ ଲାଭକାରୀଙ୍କେ ହିସ୍ତିବାରା ହିସ୍ତିବାରା ଏକିମୋହାର. ଏହାର ଉଚ୍ଚରେ ଲାଭକାରୀଙ୍କେ ହିସ୍ତିବାରା ହିସ୍ତିବାରା ଏକିମୋହାର. ଏହାର ଉଚ୍ଚରେ ଲାଭକାରୀଙ୍କେ ହିସ୍ତିବାରା ହିସ୍ତିବାରା ଏକିମୋହାର. ଏହାର ଉଚ୍ଚରେ ଲାଭକାରୀଙ୍କେ ହିସ୍ତିବାରା ହିସ୍ତିବାରା ଏକିମୋହାର.

— ੴ-ਕੁ-ਕੁ-ਕੁ..!

ჩემი ხმა ხევსგალმა კართას მიაწყდა, უეპანზარა, გამოატებიშლა, მანაც იყვირა, პასუხი მომცა. მერე წართვით უკელა ხეობა უდემტმაურა, ურთმანეთს გასძახეს, იგანგაშეს. ექო თანდათან მინელდა და კვლავ დაღუშტდნენ.

ଦେବତାଙ୍କ ପିନ ପାଇବା, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ, ଗାନ୍ଧେମଳେ
ପୁରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କଙ୍କ, ମରିତତତଲାଙ୍କ ନେତ୍ରମେହିତ ମୋରି
ଜ୍ଞାନଙ୍କୁ ଦା ବ୍ୟକ୍ତିମାନ ଏହି ପ୍ରକାରଙ୍କ ପରିଚିତ,
ପୁନଃପୁନ ଶ୍ରୀମନ୍ତବେଦା.

ଦୁଇମିଳି ଡାକ୍‌ଷାଖ୍ରାତା ନେଲାଥାରେ ଜୟପାନାବେ । ମେଟ୍‌ଲୋଣ୍ଡ ନୀବାରୀ ମିଶ୍ରକାଳୀ ହିନ୍ଦିହିଲା ନିମିଳା ଧରନ୍‌ଦାଧରନ୍ । ମତ୍ରବୀରୀ ପିଲାର୍‌ଟାରୀ ନୀବାରୀ, ପ୍ରେଲ୍‌ଟାରୀ ଓ ମିନ୍‌ଯୁଗ୍‌ବାରୀ । କ୍ରିସ୍ ଗାମ୍‌ଲଙ୍ଘନୀରେ, ଏବଂ ମିନ୍‌ଯୁଗ୍‌ରାଜ୍ୟରେ ଦାନ କ୍ଷେତ୍ର ନିରାଳୀଲାଙ୍କାରୀ, ଥାର ଯା ନେମଦୀଳଙ୍କ ଅମିଳର୍‌ବୀରୀ, ଅନ୍ତର୍ବୀରୀ, ଉଚ୍ଚକର୍ଣ୍ଣବୀରୀ ଏବଂ ଦାନାବାର୍‌କର୍ଣ୍ଣବୀରୀ, ମୁଲମିଳାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ହିନ୍ଦିହିଲାଙ୍କରେ । ଦୁଇମିଳି ମିଳିଲା ପିଲାର୍‌ଟାରୀ ମିଳିଲା ପିଲାର୍‌ଟାରୀ, ମାଗରାମ, ନେମିଶ୍ଵରାଧର, ଏବଂ କ୍ରିସ୍ ପାଦବୀରୀ ଗାମ୍‌ଲଙ୍ଘନାରୀ ।

ამონსაცლეთის მწვერვალების მიღმა თანდა-
თან შექი ჩადგა. თხემები უფრო მკაფიოდ გა-
მოიკვეთნენ ცის კიდურზე. ნათელმა იმძლავრა.
მეტენებოდა, თითქოს მეტბუჟან მღლერდ რა-
დაც ფურცელა. თითქოს სიცოცხლე იბარ-
ბოდა. სახამო იშვიურებოდა. მთვრის ამონ-
ვლის მოლოდნი დაუფლუ უკელაუების.
მწვერვალებმა უძბლი განსხინა. გამოიხატოთ

ნენ. მეც ველოდი მოვარეს. ვილოდი, როგორიცაც უკავშირო ახლობელს, საყვარელ ადამიანს.

მთვარეებ ალმაცერად შეიმაღლდა. კალთებზე მოიფენილი ჩრდილოები ჩრდილოეთის ფერდობებით გადაპარენდნ და თანდათანობით ხევებში ჩიყარებინ. ახალ და დიდი მოლიდი, პარარედ გზას უზომინდ. ქარი რომ გადგება, მათ კი მასწინე ხალდა მიიკარება. მონაბაძეს მყუდრო ადგილს და იქ გაიცემავება. ქარი რომ ჩადგება, მასწინდა გამოცუნცულება, შეისხამს ფრთხობს და დაწყებს ალმა-დაღმა ნავარდს.

დამეტ მშვიდობანად ჩიარარ. შეტოხის პირ-
ვლისაც გასტვენაზე ჭამოდექი და ცხვრების
შეკულობას შევუდევთ. ჭანდაგები შემიტყი-
რავლენ, ავალშეყრიბას ვძლინ. ჩემი საქმე
რიგვები იქნებოდა, დათვი რომ არ ამგვარულო-
და, არტყაც რომ სცოდნია ამ ტალის. სწორედ
კველაზე მოკრძობული წილებან.

გამასხერნდა, ცეცხლი რომ არ დავანოვ და
გული სინაზულით ამეცნი. ბაყის კარი გავსხენი
და ცეცრება გავირევე. ბოთვერა რატომლაც
ოვალს არ მისწორება. ბოდიში მოუცადე
— მაარე, ბოთვერ, მე რომ ცეცხლის და-
თება ღრმასე გამსხენებლად, არც შენ და-
გასახიჩრებდა ის დახლართული. ბოთვე-
რამ, არ ყიდო, მაპატა თუ პირიქით, აქეთ
მომიბოლოიძა, აწყურუნდა, წელში უგრები-
ლოდ მოიგრია, ახლოს მომიცოცდა, კუდით
რამდენჯრებმდე ბალაზი ავარცხნა, ხელი ამილოდა
თა ბოსნერში გაორეთა.

— ეგ ნატერანია! — შევუწყერი ლაქუცისათვას. — შენი საქციელი არავაკუაცრია და მღიერებულობას უფრო ჩამოგახს. მღიერებულობა კი ცუდი ზენა მეგობრობაში. ჩენ უძრალოდ დაჩრდი გამოვდევთ ან უცრი სწორად ვაჭაცურად ვერ დაგვცილით, ეს იგრე იყოს, მერე კი ვაჩვენოთ ჩვენი ძირია.

ଶ୍ରୀମାରଣ୍ୟେ ଗାନ୍ଧାରେ ଦେଇଲାମାନ କେବଳିକି ଲାଗିଥାଏନ୍ତି ଏହା
ବେଳେ ପାଇଁ ବେଳେ ପାଇଁ ବେଳେ ପାଇଁ

საუზმერ გავშალე. ბეკოს თავისი შთამომავლობითი მეგობრები მიეტოვებინა და თავის წამოგვალგა. ის უკვე ცეცხა ანდობს, მაგრამ ჩეცვისა თუ სიურთხლისაგან ისევ გაუჩერდება და დაისი.

დაქსაჭული ფარა უდრდა შოთავენა და სერისენ ასლები. ბეკობზე ავედი, ხავერდოვან მდელოზე სწორიარი გაუცინებ და წამოწევი. ბოთვერაც იქვე მოწყონ. ბეკო კი ხევისაენ გაეტვა და ბალახის კიჯით წინდების გამჟღვა. ბინაზე მზის ჩასვლისას დაგრძნელი, ცხვარი და ვაძინავი, ბეკო გვერდიდან აღარ მცილდებოდა შეგამწულევ ბაქში, გამოვბრუნდებ და ეხამდე მისულიც არა ვარ, რომ უკან მომდევს. ვიცი, სანამ რეების ძირებს არ მოვუხანა, არ მომასვერებს. კალთაში ჩაიწევინ. თავი მეტოდზე მივიკარი და ძირისძირობამდე მოვუქევი. მისასც ეს უნდოდა. გაუუჩნდა, თითა რეებით მომეურნდონ და თვალები მოლური. მერე მტკივნი ფრინ ფრინ მოვუხანი, არაუანი მოვუხანდ და ბუზების ჩინახრილი მოვუხულეთე. ამობაში ხეობიდან დამატება და არემარება თავისი სევდიანი კალთა გადაატარება. ცეცხლი დავანთო. ალი ტკაცატკუცით მოედო არის ბისა და ცირცელის ტოტებს, პრიოლდა და იმედისმომცემი ნათელი მოცემია, შემოგარენს. იმ დამეს დათვის გამოჩენას მოცელოდი, კმუნვა მომედალა, გულის გასაქარებლად გორაზე ავედი და ჩემს სოფელს გადაცხედდე. გაკაშკაშებულ ლამპიონებს ჭვარდინად დაესროთ იგი. სიცოცხლისა და სიხალისის იერს აძლევდნენ. მის დანახვაზე თითქოს რაღაც ღირსება შემემატა, გავშენედი. დათვის თავდასხესაც აგრძირიდა აღარ მეფიქ-რებოდა.

ბინაც მოგვიანებით ჩავედი. ცეცხლს კუნძები მივუმარებით. იქვე ჩამოვგევი, ცირცელის ნედლა ტრტი ავიდო და თოლ დავუწევ. ვოლიდი კალმებს, ხანგლებს და, საერთოდ, რაც მომეცრიანებოდა. მერე იმსაც წავაქინდი და ბოლოს ლამაზად წავაკერდავდო. ისიც მომწუინდა და საძირლე წამოწევი.

ძილში ცეცრის თქრიალი ჩაეხსა, მას ძალის ცეცაც მომჟყა და ბინა ცეცხი დადგა. სწრაფად წამოვტკი და ცეცხლს წაცუნინჩიიც. გალვიებულმა მუგაუსლება ბუჭლობა გაყარებს. დათვის მოასლოვებას ღაველოდე, ცხვრები, აწრიალდნენ. უკან-უკან წამოსულმა ბოთვერამ მიაღწია. დათვი ღოლებთან მოვიდა, გამდომებდა. მუგუჭალს ხელი დავალე და შაერში დავატრიალე. ზედვე საურთხული ავარაზუნე.

დათვს დავტატანე. ნალირი შეცხა, პირი იძრუნა, ბოთვერა გახალისდა. დავლავით ფეხდა-უკ გაყიდა და გამტკუნძულო მუგაუსლება გორის გადააცილა. უკან ძუნძულით წამოვიდა, დროდაღრი შედეგებოდა. თავს ჭორაკისაენ შეატრიალებდა და შეკუეფდა. თითქოს დავიწევ-

ბულ სათქმელს გასძახოდა: — მაშ, როგორ გვეუდი გონაო, ვინ გაგონეო.

კრეული დავრები ჩემი მონაცემერია. გული დავიარებინ და ენისევენ გამოვბრუნდა. მუგაუსლები ერთმანეთზე გადავავარებიდნე და დაგწევი. ძილი გამიკრთა. გარეგულად ვითომ მშეგიდა ვყავა, დღევანდელი შედეგი მახარებდა, მაგრამ გუმანით ვგრძნობდი, დათვი ეგრეოლდა არ მომეშვებოდა. საქმე ისე კარგად მიღიოდა, რომ მას ბოლო კეთილი არ უნდა შეცნოდა. დათვი რაღაც უცნაურად იყატუნებდა თავს.

— მომეშვი, დათუჩა! — შევეცევი გალურელულად. — ერთი ხომ წაიღე, არ გედავები, გამარჯვებული ხარ, ვაღიარე შენი სიძლიერე და არ გევიშები. რაც მოხდა-მოხდა, ძველი დავივიწყოთ. ჩემს თვალში ისევ ის დათუნია იქნები, რაც აღრე იუავო. მე შენი სიძლული არ მონაო, გითანაგრძნილი და მიყვარდა. ნუ შემაგვარებ თავს, თუ კერანად სეკიო გწამს. არარის გერჩი და ნურა შენ ჩაიდიარ ავ საქმებს. ცოლი, ჩემი ცოლი არ მოგასვერებს, დმერთი არ გამატების. რამდენგრძელებ თუ აუგად მოგახსნენ ვგეტ შენი ბრალია. ვიცი, ფუხები მოგრძებილი იმიტომა გაქვს, რომ ხეზე იოლად აცოცდე და ნაყოფი მოყრილო. ამიტომ ფეხმონართულობა გვევრის კიდევაც. წრუტა თვალებით კაცელაცების საკმაოდ ხელა და მივეღებები, ნურა გადმომხედვა ბოროტი განხრასვით. გონიერი ცხოველი ხარ და რა გინდა ჩემგან, რას მემართლები ახალბედახ? თრიოდე დღე, საქმიათვის ხელი მომიკიდა. მეც მინდა, ცეცემნა ჩემი მომავალი. შენ კი წინ მეღობები, მჩიგრავ, სახელს მტებ, შეელავ. მე ხომ შენ-თვის ცუდი არავერი გამიკეთებია. მაშ რას ხარ ავგულად. ხესატაგი თუ წამართვი, რის-თვისძა ვიზრომი, რას ვებასხურო. ტუ საგენა იყას ცეცებით და სხვადასხვა ნაყოფით. იცხოვები იხი, როგორც შენი მოდგმა ცხოვრიბს.

— თქვენ თუ ჰქლავთ? — მიოთხა დათვმა.

— იმტომ ველავთ, რომ ხესტაგი ჩენ გვეკუთვნის.

— რატომ მიიკუთვნეთ, ვინ მოგაკუთვნათ? უშეებ ბირტუტვებზე ძალაუფლება ძალით გაავრცელეთ.

დავიძენი, არ ვიცოდი, რა შებასუხა, ბოლოს აზრი მანც შევაკოწიუ და შევესიტუვე:

— მათ განხრა-მოვლაში ჩენი შრომა ჩაყრილი და აზიონ მივიკუთვნეთ. თუ აღამიან არ უპატრიონებდათ, შენისთანები ერთნარად მოსავლენი, ასე რომ ტყუინარ, დათვო!

— შენ ხომ არ ტყუინარ, ბალონ?

ჩემი წინათვარინი გამართლდა. დათვი ხელობა დაგვეტა.

როგორც ჩანდა, ერთნარიად დაეკარგა ში-შისა და მორიდების გრძნობა. წამოვდევი თუ არა, მაშინვე დავინახ მისი ბომბორა თავი.

ორზე ამდგარი ოშაბინანად მოაჩინებდა წევნენენ. ვეღროს ბრაზუნზე ერთ წამს შედგა, გინზად გახედა სატროტულა, რაღაც ჩივლულუნა, სწრაფადვე გასწორდა, ბაჭყალი ჩამოუარა პაპა ლოდს და პირდაპირ ბაკისაეკნ წამოვიდა.

შუგუზალს დავალე ხელი.

— სად მონვალ, შე მუდრები! — დავივირე და მუგუზალს ქარშ დავტრიალე. მას ქერი აიკონირა, ქმილები დაკრიცა, დაილრიალ და წემენ გამოქანდა. დაცუთებული ეხით შევვარდი. დათვი შეტრიალდა, ბაჭში გადახტა, ცხვარი დაკრიალდა. მომესმა თათის დარტყმის ხმა და ცხვირის განწირული ამოკვნეა. მუგუზალს ვექნევდა, კუვირით. დავივებდა ბოცვერა, შაგრა, მიმართ, მითქოს აეც არაუერია, დათვი ცხვარი იღლავში აიტოტა, ზღუდულე გამოიალავა და ღრინვა-ბუზულინით ეხის წინ ჩამოატარა. მიწაზე ხელ მოავათურე. ქვა მოვხელე და ბეჭებზე დავუკიდი. ქვამ ბაჭყულზე ბასტრი გაღორ და ღურედ ჩამოვარდა მწარაზე. დათვმა უწადინოდ დაიღრინა, ცხვირი იღლავ აბზიე და შეირჩევლად გამომხედა. ეს დაცინვას უურო ჰვავდა, ვიღრე გაბრაზებას. გულმოსულმა მუგუზალი მოვიქნიო და ისიც ზედ მივაყოლე. დათვს არც მისთვის მიუქცევი უურადღება, აუგარებდლად გამევა ბილია და ნევში გადაფარა. გაწმილებული დავრჩი, თავს უსუსურად ვერძნობდა. გული ამწურა უიმედი სასორაკულეთილებისაგან, ერთხანს გაბეცებული ვიდეტ. არაურის შემჩრე, მიუსაფარი არსება ვიუავი. უკველაური დავკარგი, განვიძერცვე და უკველა და უკველაური ჩემს საწინააღმდეგოდ, ჩემს გასანაღდურებლად იყო განწყობილი.

ერთხანს უაზროდ ჩავატრერდი დაველუს. აზროვნების უნარ დაკვარგი, მხოლოდ ანგარშ-მიუცემლად ჩავიჩინებდი ჩემს თავს:—ეს რა ხეთის რისხევა დამატულა, გრე როგორ უნდა გამეცელოს ამ-ამ ბილწმა, ამ დახლართულმა კვამოსაგან ამწვარ თვალებს ძალუმად ვისრესდი, ცრემილი მძიმილი. განა მივხვდე, რომ ბოლო მიწვადა თვალებს. კოცონის მივვარდ. არც შენ ყოფლებარ-მეტი დიდი მაქნიის, — ზიზით წავკარი წინელი და აძოლებული მუგუზულები აქტი-იქტ გაფანტტ. მერე თოქს დავტაცე ხელი, მოელი ძალით გამოვწიო და სატროტული გადოვაგლინე, გულზე მოწოლილი ბოლმა მათხე დავანთხიე და ცოტა უცება ვიგრძენი. დამშვიდებით კი რა დამაშვიდებდა. მოელი დამე თვალი აღარ მომისუხვეს, ათასი ფიქრი მიტრალებდა თავში — უიმედობა დამეუულა. მეჩენებოდა, თითქოს აღარავის ვასხვედი, მარტო არავის ვუკარდი. საშინელ მარტობას ვერძნობდა და ბინაც თითქოს მარტოსულად გამოიყურებოდა. ჩემი უწმეო თავი მე თვითონ მეცოლებოდა. ჩემია-ჩემია წამომესახებოდა დათვის შემოტევის სურათი. გამასხენდებოდა ლაჩრული უფან გაქცევა და მაშინ ჩემი თავი

მეზიზებოდა. თავში რაღაცა მომაწვებოდა მელი მეუმშებოდა და აჭარხლებულ სახეს ჟფლილი მინუმდება. ჩემი თავისოფეს ცელ მეპატიტინა ასეთი მხდარობა. სწორედ მაშინ გაიმარჯვა დათვის ჩემშე.

„მეტ რა ღონ მექონდა, — ვიმხნევებდი ზოგჯერ თაცე. — არ გავეცოდი და დამულეთავდა. რომელი კუუათმოვოფელი დაუდგება წინ გავებულ ნადირს ჭობის ამარა. დათვან შებბა კი არა, ზოგიერთი ჩემი ტოლი მარტოკა ვერც გაჩერებდოდა ამ უკაცრილ მოტბიზი. „დათვი უკილას ვერ ტაცებს ცხვარს, — ჩამოძახა მეორე ხმამ. — უნ დაგვაპნა, უნა ხარ სუსტი“. გული მიეკდებოდა, როდესაც დათვის რვათკმუოცილი გამოხედვა ან მისი მედილური სიარული გამასხენდებოდა. მას არც მატაცებლური უინი ქერინა შეიარბებული, რომ უაზილდ ზედებიტი ცხვარი გაეწყვიტდ და არც ჩემს ზედმეტდ შეშინებას ცდილობდა. მხოლოდ ერთი ცხვრის გარაცმაზე ზრუნვადა და რაკი მიასწევდა საწარებლს, აღარაფერს დაეძებდა. დიდ წინააღმდეგობას დიდი მონღლომებით გადალახავდა, პატარას — პატართი და რაკი ჩემშე გაიმარჯვა, აღარაფერა მივინდი.

ერთი თალია ვიიტერდ. რომ ბინა მოშორებით საბაზე დამედო, მაგრამ ეს აზრიც ჩემარა გადავთვე. უარესი იქნებოდა ჩემთვის. ათავაპადან ამ აღგილზე უოფილა მინა და დათვის შიშით იგი არავის გამოუცვლია. ორკოცულმა უიქრებმა გამაწამეს. აღარ ვიცოდი, რა გზას დადგომოდი. შევეცდე, ამომეცნო ჩემი მეგობრების აზრი, მთოთის ჩერეა შეკითხა. იყნებოთ სათითაისთან ვისტევდ, ვიკმათე და ბოლოს დავასკევნი, რომ კეშმარიტი გზა, ეს ბრძოლის გზა იყო.

დათვი ნადირისა და მას თავისი ნადირული კანონები აქვს. ამიდ ვანუკვებოდი, ის არც ჩემს მუდარას გაიგებდა და არც კეთილ სურვილებს ჩამითვლიდა რამედ. დრო იყო, მოვშვებოდი ძრწოლას. ბრძოლაზე მეტერა. დათვი ვერავა, თუ რამ გაუკირდა არაურეს დაერიდება, ამიტომ მე ჩემს უარ-ხმალზე უნდა მეტერა.

გადწუკეტილებამ მჩეობა შემმატა. ჩემი თავის წინაშე მრცცებენდა ურვასა და ამდენი ნებულა-მუდარის გამო.

უიქრებში წასულს თავშე დამათენდა. ის-ის იყო ცა არყისლერად შეიიურა, რომ ღარტაუში უორანმა დაურანტალა. ეპეგარეშე იყო, ჩემი ცხვრის ნამუსერეს მიაგნო და გაისარა. გულამა ვწერე. დაბოლმილი ვხვდებოდი ცაში ავარდნილი ნათლის ლიცლიცს. ყორანმა კიდევ ამოიჩინავლა. ქვეყანას ამცნობდა ჩემს ავერდო-

ଦାସ ଗୁଣ୍ଣି ମେଲିରୀନ୍ଦା ଏକାମ୍ବିତିଶ୍ଚ ରୂପାକୁରାତ୍ମିକ୍
ମେଲାକୁ ଶିଳ୍ପ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ରୂପ ଦାସ ଦାସପ୍ରମାଦରେ ମେଲା
ପ୍ରାଚୀନ ବ୍ୟାଙ୍ଗ ଗାମରିନ୍ଦା ରାତ୍ରାତ୍ମାତ୍ମି ତାତ୍କଷେ ରାତ୍ରି
ରାତ୍ରିଲାଭା, ନିରାନନ୍ଦ କଥାକୁ ଦାଖିପ୍ରାପ୍ତ ହେବାର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍ଗ
ଗମିନ୍ଦା ରୂପ ପ୍ରାଚୀନର୍ଦବ୍ଦିରେ ରୂପିତ ଗୁଣ୍ଣି ଉତ୍ସବରୂପରେ
ଦାସ ପ୍ରାଚୀନ-ପ୍ରକୃତିରେ କୁରାଲୁପଦିନ୍ଦନ୍ତ କୁରାଲୁରମନ୍ଦର୍ଦ୍ଵାରା
ପାଇଲୁବା ବ୍ୟାଙ୍ଗରୁଲାହୁଲାନ ଏତାମନ୍ଦର୍ଦ୍ଵାରା ପାଇଲୁବା
କୁରାଲୁରୁଲାହୁଲାନ ଏତାମନ୍ଦର୍ଦ୍ଵାରା ପାଇଲୁବା

შე სასოფლო არა მქონდა რა, დათვი სა-
ჩემოდ არაფრის დატოვებდა. ჩემი ბინის თავზე
მათი ფარულატი კი გამცემლობა იყო და მეტი
არაფრი.

სცავებს არ უყართ მშენებებით მეცნიერობა. განვითარებით იმოვნიან სასანსლავებ, მოვა მშენებით და წაართმევთ. ახერთა მთის ცხოვრება, ისინი, თავის მხრივ, ყორანს წაართმევენ ხოლმე საჩქონ.

აღმართ თავისი სიმარტვე აკორეცებს ან თავისებს უშმოს. ჰქუა კი ვერ ისწავლა. გაიგეონ მის ურანტალს ხვავები, მოუხტებიან და ურალზე დასვამენ ხოლმე.

სვაკებმა კარგაბანს აკეთეს ირაო, ძლიერ
ძლიერს სიღრთხილეს, ფრთიერი აიშურებს, თავდა-
ურა დაშვერნ და ურთმანეთის მყულებით
მსუბუკით ჩაიყარებენ ხეობაში. რატომდაც მეც
მიმინდა დარტაუზი ჩასვლა. დაოფი ღორმუ-
ლობის შეღება მინდობა მენახა. ბეჭედი არ-
ისიქიჩია, დავალე კაეს ხელი და ხევში ჩა-
მშვი. ცოცით ჩვითავე ციცაბო ჭეო და ბა-
ბაბან ცერტებე გავედი.

— სივი — პიტი, სივი — პიტი! — ეს იყო რა-
დაც ჭარბი სიხარულით, სიციცქლით სახეს ძა-
ლილი. ეს იყო გათენების, შესის ამოსელის ჟე-
რი. მათი შეეხარბა, ჩიტები უდარდელი, და-
უწავერელი იყვნენ.

ଶୁଣ୍ଡରେ ଓ ମୁଖ୍ୟମାନୀ ଗାନ୍ଧୀଯୁଦ୍ଧରେ, ମାତ୍ରାକିମ୍ବା
ଏହି ପାଇଁ ହିନ୍ଦୁରେ, ମିଶରନେତା ହାତ ଉଦ୍‌ଘାଟନ,
ଶୁଣ୍ଡରୀଯୁଦ୍ଧରେ ଆଗିନ୍ଦନ୍ତ ଉତ୍ତରଭାବୀ ଓ
ବ୍ୟାକ୍ ପାଇଁରେ, ହିନ୍ଦୁନା ମହାନ୍ଦ୍ୟରେ ଥାବାନ, ଦାତାତ୍ରୋ
ଏହି ମିଶରରେ, ଦ୍ୱାକ୍ଷବିଦୀରେ ହିନ୍ଦୁନାଙ୍କୁ ପାଇଁ, ଶୁଣ୍ଡରୀ ଏବଂ
ପାଇଁରେ.

არ ვიცი, ის „ჩემი“ დათვი იყო თუ არა, მაგრამ სულ ერთიან, მასთან მესამედ დავმარტინდღი. ამგრძლად ჩიბერი შეკვეთით. მას არ უკვირია, არც ციცქლი დაუწიოთ, არც აჩავინ მო- შეკველებია, ლექშეც არ აძლგარა, მზერით გამა- ნდგურა.

დევათ. წუხელ დათვი ბაქს რომ მიუაჩლოვდა დამტკიცთასა და ცხრები ბეჭოს შემოხვევიდნენ გარეშემ. გაეცია ყველას უნდოდა, მაგრამ წე- სამძღოლს შესუტუბდნენ, უფლიდნენ. ყველა სასათო მიახლოვდა დოლობდა და ამით უნებ- ლიდ გახატები გზა შეიტრენს. ბეჭო ნაირშე რომ დარჩენილიყო, ბაკიდან გამოსუტდნოდა. მისი მიბარვით ცხრებიც გადმოსტებოდნენ და მაშინ გნახათ უძღლურება. სინერგიუმში ზოგი ჭეში გადაიჩერებოდა ზოგი ფრიალოზე და- გორგებოდა. გაეციალ ცხრებს რომ ნახადა, დათვაც გაავსნდებოდა და ერთის ნაცვლად ჩამდიდრების დაგლცერა. ასე, კოველ უარყო- ცითს რაღაც დაგდინით აქვს.

— როგორ არი, ბალლო, საქმე?

— უამშოდ არ ჩამოსვიდოლი, ბალლო! —
კარგა ხნის შემდეგ მითხრა ჩანთაშ.

— ତମଟେ ମେଲିଲେବା! — କମାଳଙ୍ଗା ପରିଷ୍ଠା ଏବେବେଳେ ହାତକୁଣ୍ଡରେ.

— რად გინდა?
— დათვი შემომეჩვი: და...

— କ୍ଷାମଣ ରାମ୍?
— କ୍ଷାମଣ.

— ეს დღე საუკუნე ხილვაშე, — მოგვიაზრით
ითხრა ჩანთამ. — სალამოზე მონადირეს გა-
იყვავთავნი და ის მოუკლის.

— არა! — ყუთხარი გადაერთ, — არავინ არ
ცილდება, მხოლოდ თოფუ მოშეცა.

მან ყანწი აღლო, მთისა და ბარის საღლეგრ-
ლო ოქვა. ცარიელი სასმინი ტაბლაზე გააგო-
და, ულვაშები გადაიწიპა და გამოკვეთოლად
დაწერა:

— თუ მისი გამასპინძლების შემ არ მექნება,
ყომეობაშივა ჩაითა კიდევ.

ჩანთა დივებანს წილი მისა ანგარიშ ძალას.

— ମାତ୍ର ଗାନ୍ଧାର୍ଶିତ୍ୱକୁ ପାଇଁ କାହାରେ କାହାରୁ କାହାରୁ ?

— არა, მოკველა არც შილუიქრია.

— რაკი ეგრეა, შვილო, დამიწერე, არამც ი

“ ၁၀၈၆ ခုနှစ်တွင်ပါရ ၁၉ ချောက်လျှောက် မြောက်ဆို ဂာဗ္ဗာ-
ဗ္ဗာ၊ ဝါသာဗ္ဗာ လာ ဂာဗ္ဗာလျှောက်ပါပဲ။

ନେବାରୀ ଦେଇରୁଥାରୁ ମିଳିପାଇଲା, କାହିଁ ଦ୍ୱାତରେ ମିଳିଲା-
ଏକ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠମହିଳାଙ୍କ, ତାଙ୍କୁ ଆଗିଲେ ଏବଂ କ୍ଷାମିଲ୍ଲେ-
ବିନ୍ଦୁ, ଦ୍ୱାତରେ ମଣ୍ଡପାଳା ମାରିଲାଙ୍କପାଇଁ ଆଶିର୍ବାଦ ଏବଂ ମିଳି-
ଲାଙ୍କା. ଏହି କାହିଁରୁ କୁଣ୍ଡା ମଣ୍ଡପାଳା, ଧରିଲାଙ୍କା ବୋଜୁ-

Digitized by srujanika@gmail.com

დათვი თავს შესხის, — მე თავს ვიცავ და
ვიცავ ცნობას. ძალადობაზე წინააღმდეგობა
აღარ გავწიო და წამიართვა. თუ გავუძალიანდე-
ბოდი, ამბათ მომსპობდა. ამიტომ თუ მე მას
მოკვეთმ, ცოდვა არ უწინა იყოს.

ოცნებაში გართულს არ მახსოვე, გზა რო-
გორ გაღლი. წყაროს რომ მიუვასტოვდი, ხრი-
ოკებადან თვალი მომექა ბეკომ. მიცნო თუ
არა, ხტუნა-ხტუნვით დაჭვა ხათე ბილიკებს
და მინატრიბულს კუკინი ჩეკვეკი გამოიკა. —
ფეხი უკიდ მოსრუს. რამდენამე დღეში ტო-
ლებში წაიყვანენ. უშისით გამიტირდება, ზარა-
რას ვიაშამ, მისი განმრთელობისათვის მცველა-
ლების პავა საჭირო და უნდა წაიღიცე. გამა-
სენდა მასთან პირველი შეძებელი. საწალონებუ-
ლი ჩახალით. ძნელია დედის სიყვარულის გუ-
ლიდან ამოვდება, თუმცა დროს თვისი გააქცე-
მომექვენა, რომ დედა დავიციშა და ჩემი ხევა-
რული შეიტტო. წყარო ჩერიგან წავა და მეც და-
მივიწერებს. ამის გაფიქრებამ გული მატკინა —
„არ უნდა გოთქვა, — უსაყვადურე თავი. —

ის ასეთი უმაღლერი არ არის, რომ დაგივიწყოს".
ეპარქია გადავთვალი, უკიდურეს აღგილებულ იყო
ევენტ ბუსინესშე ჩამოვაჭრო, უბრძან სახატორუ
ამონიკოვი და ჩაგდერე. უკვერა უკიდაშო გა-
მომიღიდა. არასასამოცხოლ მეჩევნეო მისი ღუ-
ლუნი და უკანებ ჩავუსახ. ჩემი ფარები იხვე
დაოთანა იყო. მან დაბეჭრო ჩემ არება, შემთხ-
ვეტრა სულიში, დამიშნე და უცუდერხებლად

შეჩრდან გლობობს. თოფი მოვსინქე, მცუ-წვიმაში ნაგდებს უანგი მოპყიდვებოდა. ლულების შიდა, გლობ ჰედაპირი კვარტლისა და საფანტის ნახებით იყო გაღლებილი. რაც მთარია, სახელში არ ირყოდა და ჩახახებიც საიმედო ურტყამანგრძნენ. მერე ვაზები ამოვჩერე და დატენილობა შეცემიშვერ. არ მესიამოვნა. უკელა ვაზია იყანებითა და მსხვილი ფრიდიხებით იყო დატენილი. რა ულმობლობაა, ეს რომ დათვი მოხდებს, ერთნარიად დაუნგრევ ძვალსა და რბილს. იყანით სასიკვდილოდ დაკრილი დათვი წარმოვიდგინე და შემერჩალა ის თავ-ბომბორა.

მაშინ აზრად მომივიდა, ვაზინიან იყანი წამომედონ და შესაშინებულობ მხოლოდ წამალი მებორეებიდნა. ასეთ შემთხვევაში შემეტლობისთვის თოფი დამემარჯვებინა. თოფის დაკეტება და ჭედ მიღებადნილი ცეცხლით თავზარს დასცემდა. კარგად რომ დაფუძიქრდო, ეს აზრიც უსურადე- არ იყარგება. ჭერ ერთი, როგორც დავრწეულიდა, დათვს ცეცხლისა არ ეშინოდა. იგი შეიძლება წამიერად შემერჩალიყო. ან თუნდაც შეშინებულიყო, მაგრამ რაკე ნახავდა, ნასროლმა არაუკრი დაუშავა, ულრო გაგულისებული შემომიტებდა. მეორე მხრივ, ეს ჩემი რწმენისთვისაც ცუდი იქნებოდა. მეცოდინებოდა რომ დათვი უკნებდლი იყო და თავდასხმა შეეძლო. დათვი შიში შემატებოდა და შემოიტებდა. მაშინ ძულებულ გახდებოდი, მაგრამ დაიკვდილოდ გამეტირა. ეს კა ჩემს გეგმას ჩაშლია. მისი დამარცხებისათვის სწორედ გამარჩევების ჩამონა იყო სავირო. სწოდდა, დატენილი ვაზები ჩამოწურა და პარში გამისროლა.

პირველი თავდასხმისას დათვი, ჩეცულებირი, გრძირი მხრიდან მოდიოდა ხოლმე. პაპა ლორდი რომ ჩამოვლიდა, მაშინ დაუკუსხებდი. ტუვის პირაპირ ლოდსა ცერადი. ხმა მაშინ ულრო შემზარვი იქნებოდა. წარმოვიდგინე, როგორ მოპყურცხლადა დაუკეთებული ბაჭბაგა. სიცილი წავსედა და მოხალოდენელი წარმატებისადან ტანში შეავისინა. ჩემი მხარულება ბოთვერასაც გადაედო. ტანის ტლანქე გრძევით მომიახლოდა, დაბლული პირიდან სველი ენა გაღმოაგდო და აქაქანდა. ხანდახან ენას გაილოკადა და ამით მოულებდა, თითქოს მეცვეტებდოდა, მეც გამავგმინე, რა გინარიათ. თავი აღირ გამიშვიადებია, ხელი გადაუსცი და საიდუმლო გავანდებ:

— თავგომბორას სეირს უნდა გაუსრებინონ, — ჩაგრძერჩულე უურში, — აქამდე ხომ ის გვაშინებდა. ამის შემდეგ ნახე რაც ცუზამ. ისე უნდა მოკურცხოლს, შეც ვედარ დაწიო.

ძალით გაკაირვებული მიუსრებდა. ეტყობოდა, ჩემი ნათეხამი ცერ გაგონ უკეთესად რომ მიმდევდებინა, თოფი წინ წავიშვირე და ზედიზედ დავიძახე: დახურულოს ბაბ-ბაბი წუნწელას ბაბ-ბაბი ბოთვერა უნდოდ მიუსრებდა.

არ ვიცი, ჩემს ცეცაომყოლებობაში შეეპარა ინიციატივით თუ შედეგისა არა სტერიდა. მაინც თანამდიდრებით მიგრძნო. კისერი ვერდეზე მოძრისა, კუდა იქნებდა ადგილზე ცმუკვდა.

მოგი ხან ინიცილებოდა, ხან მოიწმინდებოდა. დაუცვებოდა მწვერალებიდან ჯანდი, იქაურობას ჩამოაბეჭდებოდა. ორ ნაბიჯზე ვერაუერს ახდევდი, ველაც ცხვრებს ვხედავდო, ველაც ბინას. მაშინ ხალისი წამინდებოდა, სული მეტეორებოდა. მერე დაუკროლებდა ნაავი, ნისლს გადაურიდა. გაიშუქებდა. მაშინ ჩემს გულშიც გამოიდარებდა, რალაც მახარებდა.

სადამოს, ის იყო ცხვრები ბინისაკენ გავაძრენ, პაჭო მოვიდა. ორლულიანი თოფი კასერეზე გადაედო, წელზე ყაითანი შემორტყა და ზღაცნით მოყილობდა. პაჭო ახალგაზრდა კაცია, ცოტა ენა ებრძეს. ყოჩად მწყებას დიოცეზება და, როგორც გამიგია, — კარგ მონადირედაც. მაშინვე მიცვდიდ, ჩანთას გამოგზავნილი უნდა ყოფილიყო.

— სტუმარს არ მიიღებ? — მოახლოებისთანავე მკითხა პაჭომ.

— რატომ არა?

მინდოდა პაჭოს თვითონ ჩამოეგდო დათვზე საუბარი, ის კი, ალბათ როგორც ჩანთამ დაარავა, კრინტს არ სტრატეგია ამის შესახებ, მხოლოდ ცხვრებიზე მულაპარაკებოდა. ტყიანთან რომ გამოვიარეთ, ჩიტების ხალისიანი ძაბილი ისევ ისმოდა. ეტყობა, ისინი მზის ჩასვლასაც შეიმიბდენე გოლმე.

— ხათ კოფილხარ, პაჭო? — ვკითხე მცირე დაუმილის შემდეგ.

— სანადიროდ გვივარე. გულოს გადავაყოლებ-მეტეორი.

— აქ საიდანლა მოხვდიო?

— იგრძე... ააბა თუუ იიიცი, ის ნიიტები რაას იახანან?

— აბა, რა ვიცი?

— მააშ არ გეესმის, უური დააუგდე.

— სიქო-პიქო, სიქო-პიქო-ო.

— მააგრე კი აბა, ეეგვენი მე მეძახიან, ბაიკო... პატო-ბაიკო-ბაიკო!

ჩიტებს უყრი რომ დავუგდე, მომეჩენა, თითქოს მართლაც ბიქო-პაჭოს იძახდნენ. მე რატომ არ მეძახიან გამკენწლა გულში. პაჭო ბაგუშობიდან აქ არის და მიჩვეული იქნებიან, — ვნებე გამოსავალი. — თუმცა არა მგონია, პაჭო იძინი ჩემზე შეტად უკარდეს. იმათ კი პაჭო უფრო ჰყავარებიათ. იქნებ ეშინიათ და ამიტომ ეფერებიან. პაჭო მონადირა, ეს ჩიტებაც იციან და ეშინიათ. მე რალას ვჩერჩეობ, — ზეუწეური ჩემს თავს. — ვეგონება, მართლა პაჭოს ეძახოდნენ.

— ეგვენი ჩემი მეგობრები აარიან, — თქვა
პატომ.

— შენ რომ ჩიტი არა ხარ?

პატომ იცნებულად გამომხედა, წაილია და
ძლიერს ამოთვეა.

— მე ჩიიტებთან ჩიტი ვარ და წაადირთან
წადირი.

თოქოს შემშურდა. ალბათ ესეა საჭირო, —
ცუიქრობდი გუნებაში. მაგან მოკვლა შეუძლია.
აქ დათვის მოსაკვლავად ამოყიდა და დაწმუ-
ნებული ვარ, არც კი დაუტერებულა, მოკვლა
თუ არა, ასეთ კაცი ჩიტებსაც უყვართ და
ვერც ჩემსავით გაწამებს წადირი.

— ბიინაზე ხიინკანს აკეთებდი, — მოთხ-
რა ბოლოს პატომ, — არ ვიყარს? წადი,
ცხარს ამაღამ მე დაუუგები.

— პატომ, მე ვიცი, რასთვისაც ხარ ამოხუ-
ლი, ის ხინკალი შენ მიირთვი. მე კი ჩემს ხაქ-
მეს მოკვლო.

პატომ უყოფანობდა, თუმცა აღარ შემომსიტ-
ვებია. მოკლეზე გადაჭრა და მთავარ ბიინისაკენ
დაუშვა.

დამეტ ფხიჭლად ვიყავი. სიზმარშიც კი მახ-
სოვდა, რომ ფრთხილად უნდა კვლელიყვავთ.
ბოთვერას იმედი კი შეგრა მანქც მეტყე-
ცუიქრებდა, რომ დათვს ჩემთვის ბაჟირი გადახ-
ტოვა არ მოეხსრო. კიდევ რომ დაგვიზარდები-
ნებ, სირცეცილისავათ თავი ასახდ გამომიყოფო-
და, სიბერელე ჩამოწეა. მთვარე იგვანინებდა. სამ-
ყარო გაირინდა. მხოლოდ ჩიავი ნავარდობდა.
მცირედი ჩემიც კი მაყროთოდა, თითქოს ა-
ნდა უფრო მეშინოდა, ვიდრე თოვის უქონლო-
ბის დროს.

წეტა რატომ წაადირობენ ღამით მტაცებლები?
სიბერელე ისედაც გვაშინებას. სიბერელეში თავ-
დასხმა ხომ შემზარევა. ეს კარგად ვერ მო-
უწყვია ბუნებას. შტაცებელი უკუნიერში კარგი
ხედავს. ამირომაც ღამით შედგენიანად წაადი-
რობს, თანაც საკუც ტავას უფრთხილებდა.
უკლეთ თავის მტერი ჰყავს, მტაცებლებაც აც-
ემინათ. ჩემს დათვს კი არაფრისა არ ეშინია
უფლება შემთხვევაში, ჩემი არ ეშინია. არც
ცეცხლისა, არც სიბერელისა, თუ არაურისა არ
ეშინია, მაშინ ის არაჩეცულებრივი დათვი უ-
ფლება. თუ მხოლოდ ჩემი არ ეშინია, მაშინ:
„ვერ იკარგებ, ბალონ“. დავარწმუნებ დათვს,
რომ უფრო მეტი შემიძლია, ვიდრე მას ბეჭინია.
არ მახსოვრე, როდის ჩამებინა. როცა გათ-
მედვიძა, უკვე გაცისროვნებული იყო. საამური
დილ გათხნდა. მოწმენდილ ცაჟე მხოლოდ აქ-
ებ აშოთილიყვენებ გროვა დრუბლები. მშვიდი
ღამის შემდგე იღმენა კაცოფილებას ვერდინო-
დი. ცხვრების მკურნალობას აღრე მოვრჩი.
ფარიზმილი თოქოს არც გრით აღარ მყავდა.
ფარის გავუდილავთ, უერთშიზე შევიზუნ და პა-
ნაზე დაგბრუნდი. ბაკი დავავავი, ნაკილი გავხ-
ვიტი, წუნწუხი ჩავშევინ და სკელი აღგილები

ლამით ამოვაშვილი. ხალისიანად ვიყვარებული
საქმეზედაც ხელი მეწილებოდა.

წათლი ღდე იდგა, თუმცა ჰაერი საკმაოდ
შეცუთული იყო, ბუღი ტრიალებდა. ღრუბლე-
ბის სკეტები თანდათან იზრდებოდნენ, ჰყეით-
ზევით იშვედნენ და მათი კიდევებ უცაურ ურ-
ნისლის მსგავს ფორმებს იღმინდნ.

უშერდები კი უზარმაზაზი დადალი გამოისახე-
ბა ხოლომ. ხან გრძელებრეკალებიანი თათები
მოუჩანდა, ხან კი შემზარევად დაღუბული ხახა.
ღრუბლის ქულებმა შუალისას მწვერვალმდე
მიაღწიეს და ციხე-კოშკებივით დასხლენ მოე-
ბის თავშე.

მთლი ღღღ მოუსვენებად ვიუავი, ხან ხალა-
შურა დაცუკარი, ხან ვიმღერე, მუგაზედაც ჩა-
ვედი, გვარიანად ვიგრილავე, მაგრაც რაღაც
იღლავალი შიშით თუ ავის მომსახურებული
გრძელება დამრუფლა და უცნება წამინდინა. ვა-
უას ლექსებშიც კი ვერ გამამჩნევეს.

სახლობისას დასაკლელებრი ცივი ქარჩა და-
უძერა, ღრუბლები აიშალნენ. ურთმანეთში აი-
რინენ, შემკიდროვნენ და ზოშინით დაბლა-
დაბლა დაუშვნენ. ღღღ გაცრიატდა, ავდარი იუო
მოსალოდებული.

ცხვრების მოსახურად წავედი. შორს არ წა-
სულიყვნენ. იქვე სერის ძირში შეკუჩებულიყ-
ვნენ და ძოვით გამოსდევდნენ ბიინისაკენ. წუა-
როშე გამოვტარე, ცოტა მოწრუხებს და ფე-
მარადად გამოუყვნენ ბილის. ბეკო ასად ჩან-
და. ტერ პატარაა, აღბათ ავლის მოასლობა
ვერ იგრძნო. ქანქახებისაკენ გადავები, ისიც წა-
მოვიყანე. გარემო თანდათან დაბიძნა, დაპა-
ტარავდა. საბამომდე უქმდა რა გამაძლებინე-
ბდა. დუქარდი ავილე და ცხვრები გამოვტარ-
ტლ.

ბეკოს ბაჟი წაადრევად გამომწუდვა არ მო-
ეწონა. ყარელიან გამოხტა და თავის კანტურია:
ჩემთან მოვიდა. კოკლობით მოდიოდა, მოტეხი-
ლობა მორჩინილი ჰქონდა და მისმა ხეიბრო-
ბამ გამაკვრევა. არტაშინი შევხსენი, ნაჭრილო-
ბიც მოვუსულთავე. მოვლან და მსუბუქად
დაუზილებ. ბეკოს ემა. მოთხოვთილი მომეყრდნო
ზედ და მოკაული თითა რეგებით მექექებოდა,
ალერსის გაგრძელებას მოხვდა. ჭრილობა
მორჩინილა, მხოლოდ სახსრები ჰქონდა ოდნავ
შეუსუბლებული.

— უე ცაცარავ, მარილი ჭამე ხოლ-
შე. ერთთავად უკან რომ დამდევ, ზოგჯერ
შენს ამხანგებსაც შეხედე, რაა აკეთებენ. —
პერვით მარილი გაუშორდე, მან ტერ იუცხოვა,
თავის კანტურით აღლოვა ტუჩები, დაიგემოვა,
იამა და მეტე ხარბად დაუშიურ ლოკვა. მისი ხა-
თავინი ენა ხელისაუზე სახიამოვნო მიიღი-
ნებდა, ტანში მაჟრტოლებდა. მეორე ხელით ფა-
ცანის გადავუშვი, ბირები გვაცალე, ალერსით
განებიღერებულმა თავი კარითაში ჩამიდო, რომ
ახლა რების ძირები დამეტხანა და უურტები

— ბეკო, მაცლაუ ჭამი, — ვუთხარი და თავ-
ზე მიაცნებენ. მან კა ეს გამომზევებად მიიღო,
უკან ფეხშებზე უდგებოდა, კისერს მოილერებ-
და, ნორჩ რეგებს ვერტყალურად ასიმივდა, მე-
რე ერთაშაად დაუშევებოდა და მოხდებოდა
და კვრიადა პარაჭუტე. შასში ჭიში ილინძებდა.
უფოროა ცდებობან მისი ყოფნა კოდაცა ცილ-
უკე თავისულად უძებოდა კიუხებში ნავარდი.
სუფთა, გრილ ჭარბე მაღავა მიკვეროთა და ხა-
საჭმორო თბისაურიც მოიტარებოდა.

ଶେର୍ବୁଣ୍ଡ କୁଳିଲୋ ଗୋଟିଏ, ଉଦ୍‌ଧାର ଗୀତିବାନୀତା
ରୁ ପ୍ରାଚୀମିଳ ପ୍ରାଚୀମିଳ କାନ୍ତିକୁଣ୍ଠାର ଅଶ୍ଵାପୂର୍ଣ୍ଣ-
ର୍ମେ ଲାଲିଲ ଫୁନ୍ଦିଲୁହଙ୍କରୀ ଦ୍ୱାରା ନାଶିଯାଇଥିବା,
ନାଶଦଶେ କାପୁର୍ବରେ ରୁ ଏକିଶ ଦାରିଦ୍ର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଲିଲ-
ଲାଲିଲ ଏକାକି, କାରାର ଅଶ୍ଵାପୂର୍ଣ୍ଣରୁ. କାରାକି ଏକିଶ
ଲାଲିଲ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଶ୍ରୀମଦ୍ ଦାରିଦ୍ର୍ଯ୍ୟରୁ, ଅଭିଶରମାପ୍ରେ-
ଲାଲ ଗାନ୍ଧିଲାଲରୀଲା ରୁ ଏହି ମହାବ୍ୟବ ଦାରିଦ୍ର୍ଯ୍ୟରେ,
ମହିଳା ରାଜକୋଣିରୀରୁ.

მოული საღამო წვიმბადა: ნისლემა დაფარა ყველაფერი. მოუსცემნად ვიყავი. თვით გალაზში გაშომწყვდებული მეგონა. შევყურებდი ცას და კნატორიდი, დათვის მოსვლამდე გამოედარნა. ვაკშმინბისხანს უწყვდა წიგმა. ჩქარა ნიაგმა ნისლი გადაირიცა და ცას პირი უჩევდა. მთვარი თავებზე წამოსდგომობით მწერალებულს და უჩემდრა მოცურავდა მოკუთალებულ ცაშე. გარემოს ნათელი მოცულინა. აქა-იქცა დაცარ-უატებდნენ წვიმადაწრეტილი ნაფლეთი ძრუბლები. დათვი კიდევ არ ჩანდა. ალბათ ალლოთ ივრინო დამარცხებდ და აღარ მოძინო. თუ ბიჭია, უნდა მოვიდეს, თუ საუზრტხეს ერიდება, მაშინ მოწვენებითი ყოფილა მისი გულა-დობა. ერთხელ კიდევ უნდა მოვიდეს. შემვადეს პირისპირ და სახოლონოდ დაადასტუროს თავისი გამნედდაობა. მე კაცოდი, რომ დათვი მოვიდოდა, მის საზრისინბას ქვებურინბ და ქლებდა და მოვიდოდა, ისიც კაცოდი. მისი მოს-ვლით გამიტირდებოდნა, მაგრამ მაინც ვრატრი რობდი, გამოჩერინლიყო. გულდაწყვეტილი დაგანჩენილობა, თუ ჩეცნი შეხვედრა აღარ შედგინდა, თუმცა შეიძლება ეს სანაცეპელიც გამ-სრომდა.

მოვარემ შეიმალლა. გაბადრული სახით დაპულებდა ძილბურანში წასულ მოებს.

ଦେଇସ ଉତ୍ତରାଳି ଦୟା ପୁଣ.
ଏହି ଏହି ନୀତାଙ୍ଗକ୍ଷେତ୍ର, ବାଲ୍ମୀକିଜ୍ଞାନପୁରୀ ଶାନ୍ତିଲାନ୍ଧି
ଖରମଳ୍ଲାଙ୍କାର ତାତୋଳି ଶାମିରତାଳି ଏହି ପ୍ରାୟ
ପ୍ରାଚୀରାଜ ଶୁନ୍ଦର ପିନ୍ଧିରାଜ. ଏହି ଶମ୍ଭିର
ଶୁନ୍ଦରରେଣୁକା ଉତ୍ତରାଳ ନୀତାଙ୍ଗ. ଥିର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଵର କାହାର
ଲାଭାଦିଲୁହ. ମେହର ହିଂକ ବାଲ୍ମୀକିଜ୍ଞାନପୁରୀ ତାମ୍ରାଳ
ଶୁନ୍ଦର. ତାମ୍ରାଳ ମିଶିଲ ମେହରାଳ. ମେଲାନ୍ଧି କୃତ୍ତିବା
ଦଶବ୍ୟବୁଲୁହ. ମେ ଉତ୍ତରାଳପଥ ଉତ୍ତରାଳାଙ୍କ ବେ, ରାତ

გორგაც თვითონ შეკეროდა ბუნაგიან. მრის-
ხანები მზერით უნდა დავტაფრი. მას ჩემი სიმტ-
კიალისა უნდა შეეშინდეს და არა თოლისა. თოლი
ისეთივე დამხმარე საშუალება იქნება ჩემთვის,
როგორც მისთვის მძღვრი ყბები და თათბი. როგორც ს ჩემი რისკით შემცბარი უკან გაი-
ძურწება, იყანის მივახსო მარჯვნეა ლულიადან
პარა ლოდს და თითო უშალ უკანა
სასხლებზე გადავიდან. თავაზრალცემული
ხევისები მოკურცხლავას. მე ხმამალუ გა-
დავითხახსხარებ და მოროვ ლულას ჰაერში
გაფულო. გუნდაბაში მცირინებოდა და წარ-
მოდგანილ წარმატებას ვჰევიობდი. ერთბა-
ზად ცხვრის რალი შემომესმა. ბოთვერა აღა-
დავდა და ლოდებს შორის შევარდა. ნაბადი
სწრაფად გადაიძრე, თოვს ხელი დავტაცი და
ირავევ ლულაშ გაზინები მიეციც.

— აპარატ მოხვედი? ხომ ვთქვი, რომ მოხვედოთ.

„მობრძანადი, მობრძანდი, — ვამობრძი გუნებაში. — ფიქრი ნუ გაქვს, თამამად მოდი, როგორც გამარტვებულს შევუკინის. შენ ხომ აქაურობის პირჩანებული ხარ. მოდი, ააა შეწირალ-ღონის პატრონს წინააღმდეგობას ვინ გაუქდავს?!

შიშისაგან გულგახერთქილი ცხვრები ღობებს აკვრინენ, ერთმანეთს აწყებოდნენ და განკითხვის მოლოდინში მომზადოდ აძლვრიალიბრინ დაიტებოთ თვალიბს.

କୁରୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ପାଠରେ, ଉତ୍ତରାଂଶ୍ଲିଲା, ତାଙ୍କାଳେଖିତ
ହାତାଶ୍ରୀପାଠ ଏବଂ ପ୍ରକାରରେ ଦୟାମିଶ୍ଵରିଲ୍ଲବନ୍ଧୁ କିମ୍ବର୍ତ୍ତନ,
ହାତାଶ୍ରୀପାଠ କ୍ଷେତ୍ର ମନୁଷ୍ୟରୁକୁ ଉତ୍ସବରୁକୁ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରିଛି। କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯତ୍ନ ଯତ୍ନ ଅନୁଭବ
କରିବାରେ ଆଶିଷ ପାଇବାରେ ପରିଚାରକ ହେଲା
କିମ୍ବର୍ତ୍ତନ ପାଠରେ ପରିଚାରକ ହେଲା।

სოლის სახელმწიფო

ଓটওରଦିଶ ରେଲ୍‌ଓ କାମକାଳୀଙ୍କ ପରିବହଣ ପାଇଁ ଏହାର ପରିବହଣ ପାଇଁ

სათოთაოს თავისუფლადი სვლა მოვსინება. დათვი ადგილიდან არ იძრის. ისევ გაუსტყინა.

უათარიდან ორი ვაზა ამოვილე და სამარქაციოდ ხელში დავიტორე. დათვი ოთხშე დაუშევა და ბაკისენ წამოვიდა. გულმა ბაგაბუგი დამიშურო. სახრიდან გამოვედო, ყორეს წინ გავედი და ბილიკის ბოლოში ჩავუდევი. ორივე ხელში მაგრად ჩაბლუჭული თოფი დარჩევებზე გარღოვანდმოდ გადავიდე. სასორის გამოიჩინა, თვალები დავაძება. სწორი დოვალებს უნდა გადაუშევითა ბრძოლის ბერდი. პაპა ლოდითან ველოდი ნადირის თვალების გამონათებას, მაგრამ იგვანებდნენ.

პაპა ლოდამდე დათვის სულ ათი-თორმეტი ნაბიჯი უნდა გამოველო. ის კი არ ჩანდა. წამი წერილია და იწერებოდა. ლოდინით ავისე. თავშეკვება მიტირდა. ნააღრევად მომივიდა გამოსვლა, ეტუბორდა, ის ისევ გულს ერჩოდა. ვგრძნობდი, რომ დათვი იქვე, ჩემს ახლოს იდგა და მალულად მითვალთვალებდა. მე კი ვერც გახმაურებას გვედავდი და არც ჩემი მესმიდა საიდან. დათვი აუკინებდა, მას აღმართ გრავალსუკუნოვანა, ინსტინქტი უყარნახებდა, რომ ადამიანთა ბრძოლი ალვილი ხავებ არ იყო. შინა დღეში კარგად არ მენიშნა, რალაც იონს მიწუობს-მოქონა. უცაბდეთ თავდასხმისა შემეტონდა. სახიფათო იყო ასე დომია. მოკლე მანძილზე დათვმ იხეთი სწრაფი თავდასხმა იცის, რომ ცენტიც კი ვერ გაასწრებას, იქნებ სრულაც ვირ მოვასწრო, — ვეუბნებოდა ჩემს თავს. — თუ ახლაც მარია, არარაობ, კუოფილვარ. მტაცებლებს მოთმინების საცავარი უნარი აქვთ. შეუძლიათ მოუღალოდ, თვალის დაუხამიამბლად ელოდონ თავიანთ მხსევრპლო.

„არ უნდა წახდო, — უკანარი ჩემს თავს, — თუ კაცი ხარ, არ უნდა წახდო“. ვცდილობდი, აჩხენიან კუოფილვარი, მაგრამ მტირის მოთმენა უკვე. აღარ შემიძლო.

„კაცი იქნებოდა, პაჭო დარჩინილიყო, — გაიღება უიქრმა. — ძნელია დათვთან მარტო შემაბა“.

„მხდალი ცოლისხარ, — ჩემს უმწეობაზე ბრაზი მომივიდა, — სისულელა იმედის ღავარება. უნდა დავხვდე, უნდა დავხვდე — ჩავიჩინებდი ჩემს თავს“.

უცაბად ების მხრიდან ბრაზუნი მომესმი. გავიხდე, არაური ჩანდა. ცოტა ხინის შემდებ ხმა განმეორდა. ჩემს შეუმნინვლად დათვი ეხოსვენ ვერ გაიღიდა. შეეტინდა, შეიძრდ დათვი ხომ არ წამოეპარა-მეთქი. ხან ების, ხან დათვის მხარე ვიზებდობდა და ვირ გამეგო, რა ხდებოდა. საშიშროება ორივე მხრიდან მეოთხი დათვი დალლი ლოდებს ეფარებოდა, დათვის მხარეს იყენებოდა. ამით გვდებოდი, რომ დათვი პაპა ლოდს იყო მოფარებული, მაგრამ მიკილდა, ების მხარეს უურჩეულებას რომ არ აქვიდა. ღრუბლებიდან მოვარემ გამოანთა, გუ-

ლი მომეცა. ების წინ ქვები ცვიოდა. ერთი ქვა ჩემს სპილენძის ქვაბის მოხვდა და იქმინებულ ბრახუმნია იქაურობა გაურულა. ებლა კი მიმდინარებულ რამიც იუ საქმე. დათვი ვერ მსედადა. ჩემი ღუმილი უცნაურა და ქვები დაგადაშინა. როგორც ჩანდა, ბაჭი გადასვლას ცედარ შედავა და ცხვრების დაურთხობა მოისურვა. ცხვრები უკონის აერნენ.

ბოთვერამ ხმას აუში და უკან-უკან წამოვიდა. ცხვრებმა ალაქოთი ატეხს.

უცნაურა კი მოდის, არ აჩქარდე, მაგრამ ცოცხლი იყავო, — ვართობილებდი ჩემს თავს, — დათვი იხეთი ბაჭაბელა არ არის, შენ ჩომ წარმოვიდებინა“.

პატრი აღარ მყოფნიდა. დაძალულობისაგან თავპრივ დამტესა. თავი გავეკინო, რომ შემობულული ნისლები გამოეცანა, მაგრამ გონება უფრო მიმებინდა. ის კი მაინც არ ჩანდა. ჩემს მარცხნივ შეისირდა დანდიდი გაკრთა, ურიეს ქა დატორებილდა, ცხარი დათრიკალდა და ბაკიდან ცუნის შემაძრწუნებელი ბრავილი გაისმა.

თავგზა ამგნა. ბაჭი გადავინდე, დათვის ბეკოსთვის კახერში ჩაცლო პირი და დინგად მიათხევდა. რალაც უცნაურად ვილირიალე და მისენ გავიერებო. დათვი მსუბუქად გამომახტა წერულ ღობეს. ბეკო გულსაკლავად ბრავილი და პატრი უმწეოდ აუართხალებდა უკებდს. ხელები გავსალო, დათვის გადავილობე და შეგზებული სმით დავიკოდ:

— ჩას ჩადი, გაუშვი შე უკეთურო! — თან თოფი მოვულირ დასარტუმელად. მან ზიღლით შემომილინდა და ნაბიჯს მოუმატა. ბეკო ბრავილი, შეელა მოხვდება.

— გაუშვი, გაუშვი! — ვყვიროდი მთელი ხინი. ისე დავიძნი, რომ თოლი ხულ გადამივწერი. შინის გრძნობა ურთბევად გამიერი. ახლი მივიწიე, მზად ვიყავო, ბრძალებით ჩავტორენდა უელში, მომეგუდნა, მომელრჩო. ღოღნდაც ბეკო გადამეჩინინ. ჩემი შემეტადვარი მოთვერაც გაცხადდა. დათვს უკინიან წამოუარა და ცეცხებზე ეცა. დათვმა ბეკო დააგდო. მყინვრებულად შეტრიალდა და ძალლის თაო მოუწინა. ბოთვერა განშე გაუტა. გაონებულმა ბეკომ უელშე წამოდგომა სცადა. იმედი მომეცა. იქნებ გამოიცეს-მეტვი. დათვის უცაბადება ჩინებ რომ გადამეტანა თოფის ლულებს ცხვირწინ უუდირილიტ. ბეკო ვარეა გულისი წელში. ნაბიჯიც გადმოდგა, მაგრამ დათვმა თაო დაკეირა და იქვე ჩაფეხვა. ბოთვერა ისევ ეცა უკინიან. დათვი ღრიალით გადაუხტა. სწრაფალდე შემობრუნდა: ბეკო იღლიაში აიტოტა, უალუქე დადგა. ზურვა აეჭმირა, ბდელინა დაწურო და ლოდნარს შეერთა. ხევის ჩასახლელისაცენ გავიერეც. ბოთვერა უცუით მისდევდა. დათვი ბილიკის

ბოლოში გამოვიდა. ქვას წამოვავლე ხელი და სახეზე ჩაკცერ, დათვმა დაიღრიალი, ლოშქრმა დაუფარა ლაშები, უურების დალურს და გაშმაგბეტულმა ჩემშე მოიწია, ბოთვერა კანებებზე ეცა. დათვი მას მიუტრიალდა შე თოვი მოვუწიო, დათვმა თათი ამართა და ისლა მოვახარი, ინსტრუმეტურად ზევით აწელული მარცხნა ხელი სახეზე ამეცარებინა, მძიმე დარტყმისაგან პირქვე გავიშებლართ. ლოუა ამეწევა და ვიგრძენი, გადავუკულებულმა კანჩა მიშეა აკრა. უკან გავფორული, დათვი ახლა ძალს ემუქრებოდა, ქვები წამოვკრიცე და უკახე წამოვდეტო. თოვი დათვის უეხებთან ეჯდო. ბოთვერა არ ეცუბოდა, გავეცებული ჟერფა და საქცენად ეტანებოდა. ბეკო კვნესოდა, უსუსრად ფართხლებადა, დათვი ბძლილნედა, ლაშები ზევით აწერა და გრძელ ლოგჩს თეთრია აპრიალებდა, დუშით ეცებოდა წითელი ენა-პირი.

— გაუშევი უე მუდრები — ვლრალებდი და ქვებს კუშენდი. დათვი ცერად მიყურებდა, ქვებს ზანტად ერიდებოდა, თან კი ბოთვერას უთვალთალებდა. ბოთვერა უცნდან უჩენდა, ერთხაშიდ რალაცას დასტაცა თათი და ბოთვერას დასცა. ძალით სიმწრით აწეაწევადა და ლოდებში მიიმალა. თუმცა არ წამდგარა, შორია-ხლოს უტრიალებდა, იქაურობას უყიფით აყრუებდა, მე კუვიროდი, რასაც კი მოვიზერთავდი ნაირის ზედ კურიდი და თან თოვისკენ მივიწევდო. საკუთრის ძალის შეგრძება დათან ნიამაყის გრძნობას უდვიძებდა. არ გავისინდოა. გულმოსული ბურტუნებდა, ჩენიო, უმშეოთა წინააღმდეგობა ანრისხებდა. თანადან დაუკეტებ სიშმაებს ეძლოდა. ბეკო დააგალო, ციბრუტივით დატრიალდა, ბელტები ამოგლიგა და სეტუპასავით დაგვაყარა, ბოთვერა შორს გაუდა. მე ლოდებს ამოვეფარე. ბეკომ წამოწია, ძლივლივობით წამოდგა, ერთხანს ადგილზე ბანცალებდა, მერე ლელეხს თვალებში ნაცერტარე გაქრითა, დაილურსა, ჩემიკნ წამოწია, ბოლმა მომაწევ გულზე და მისმა ცერაგობაში გამიაციურა. თავისთავაზ მიხდა ის, რასაც კაცრიალი, ჩემმა ზიზილანნი შეხედამ დათვი წაახინა, ჭერ მიწას გაუკრა, მერე ფრთხილად გააპრა ფეხი უკა. გაცოცა და უწიურიად მიიმალა სიბრელეში.

ტრანდა, თვალებშე თათები აიფარა, ფარერცა გვერდზე შეაბრუნა და მალულად გამომხმეტა მოთვერა ზედ მივრდა, აღვალდა და საბერნლა მიეტანა. დათვი მას უურალებას აღარ აქცევდა. მე შემომციცონებას თვალებში, ურუდ ღმულდა, რალაცას ღუდლუნებდა. თითქოს შეწლობას ითხოვდა. მის საქცელში იგრძნობოდა დამარცხებულის სასოწარკვეთილება, უმედობა.

ძალისაც დაუკუვა ნადირულ ენაზე. მოუბოდიშა, ბოთვერა გაჩერდა. დათვის საცოდაობაშ გული მოულბო. უურებდაცევეტილი გაკვირვებული უურუდა, დროდადორ შეცეცულა, თითქოს რალაცას საკუდურობდა.

პირისი ვალებით გამარტვებული და დამარტვებული, მას გაქცევა უნდოდა და ვეღარ ახერხდა. მთლად დამნებდა. თათებრტეული მოძლავანილი იდგა და ჩემი ტუკიისაგან მის გულს მხოლოდ ნეკებზე გადაკრული, მეჩერდალინანი კანი იცირავდა. სიქაცალილი თანდათან მოდუნდა, მიოლვედა. მიწაზე გაერთხო, კვნესოდა, არ ვიცა, ტკვალი ტრენვადა თუ თავს მარალებდა. თოვი მიწაზე დაცუშიგი. პარტში გოგონიდის სუნი დადგა, ორთქლა ასდიოდა ხეშეშ ბალაზე მოწანეწარე თბილ სისტემ ბოლო ამოდიოდა თბილი ღულიდან. ტანში გამაუროლა, მომერჩენა, თითქოს სისტემიანი შეკრდ ხელები, ზიზდა ვიგრძენი. უნცელიედ ლულებს ხელი გავუშვი, თოვი უდარუნით დაცა კვებზე დათვის თვალებში ნაცერტარე გაქრითა, დაილურსა, ჩემიკნ წამოწია, ბოლმა მომაწევ გულზე და მისმა ცერაგობაში გამიაციურა. თავისთავაზ მიხდა ის, რასაც კაცრიალი, ჩემმა ზიზილანნი შეხედამ დათვი წაახინა, ჭერ მიწას გაუკრა, მერე ფრთხილად გააპრა ფეხი უკა. გაცოცა და უწიურიად მიიმალა სიბრელეში.

ჩეარა მიურიდა მოების გრძელნი. მშოლოდ ბუტბუტილა ისმოლა მათი, ერთმანეთს იდუმალს უწიურისულებდნენ, თითქოს ვიალაცას კიცხავდნენ. მერე ისევ დაუმილ მისცეს თავი და მიმისინს, ბანცებ დადუმდა. მშოლოდ ხევიდან ისმოლება, ჩანქერიმის შეკრების შეკრები-გოდება.

თოვის კუსილმა მოები ისევ აპატულა. გორაზე ლანდი გადმოდგა.

— მე, მე, მეე!! — ჩანთა მეძახდა, თან თოვის ისროდა.

კინიტის გაღება კერ შეველი, ვაიფირე, პასუხის გაცემა გამარტვების ზეიმით იქნება-მეთქა. ჩემი დუმილი აღმათ ჩანთამ ცუდათ ინიშან, ფერდზე დაეშვა და შეციფოთებული ჩამომანდებ:

— საითა ხარ, ბალდო!

— აქეთა ვარ, აქეთ! — შევეხმაურე.

მოები გამოიცხლდნენ. ახაურდინენ. ჩევენ ხმა არაცეს და მრავალგრ გადასხახს ერთმანეთს.

გ ა ღ ა ხ ა

მისი ბიოგრაფია ჭრინიერავით შშრა-
ლი და უბრალო იყო. დაიბადა, დაამ-
თავრა საშუალო სკოლა, უმაღლესი
არავითარი ტიტულებით ანირჩევლა
თარიღებისა, არც გრძელი სია სამეც-
ნიერო შრომებისა და არც მისი არსე-
ბობის ღრუშესანიშნათბა საზოგადოე-
ბისა და ქვეყნის წინშე.

ბიოგრაფია ვერ გამოქვამდა, რომ
იყო უზაყველი კაცი და მისი წუთისოფ-
ლის კვალი მინაცლული სხივით კამ-
კამებდა, კამკამებდა ცხოვრებისგან ჩა-
მომწყრილ ნალექებს შუა, უცოდვე-
ლად, ისე, როგორც ცრემლით მოსევა-
დებული ბაჟვის თვალები.

ახალ ღაწესებულებაში მისელისას,
უფროსმა, თითქოს თვალებში ორმო-
მეტრები უდგასო, გაიოზის კაცობის
სიმაღლე მონიშნა და სახეზე უსიამო
გრძნობა გაუკრთა. სამმა თანამშრომელ-
მა ქალმა ღიმილი მოირგო ბაგეზე და
სიტყო-გაჯერებული სიტყვა შეაჩჩა,
რათა უფროსისათვის მოცისტული გან-
წყობილება შეექმნათ.

გაიოზის ეხამუშა სიწრფელედაკარგუ-
ლი გარემო და ფანჯარაში გაიხედა.

— ჩევნს სამეცნიერო პრობლემებს
გაერნობოდით?

— დიახ.

— შეძლებთ დამუშავებას?

გაიოზისა თანამშრომელ ქალებს შე-
ხედა და წყნარად თქვა:

— ენახოთ.

— გაეცანით ჩემს შრომას, ნიდაც 37-ე
გვერდზე ვითხოვ... — გაიოზის კვლავ
ფანჯარაში გაიხედა. ლილისფრად შექ-
ვმლულ ცაზე გაპენტილი ღრუბელი
ფარსაცდენილი ცხვარივით დაბორია-
ლებდა. გაიოზის ისევ თანამშრომელი
ქალების პირმოთნე ღიმილი შემოეგება.
და გაიფიქრა. „ნეტა რა უყვარით მშევა-
ნად ყველაზე მეტად? ალბათ მარმელა-
დი. სხვისი ცხოვრების სატკივროთ
აცოცხლებენ გამოხუნებულ სულს, სა-
ჭორაო ნადავლის მოპოვებისთანავე
უდლეულ აზრებს კონავენ და გამოაჭირ
შეჯავრი ცხოვრებაზე“.

შინ ჩრდილიანი ქუჩით ბრუნდებოდა.
სახლთან მიახლოებისას იღუმალებაში
ჩაკარგული თვალების პატრონს შეხვდა
და თანამშრომელ ქალების ხილვის შე-
რე, მომეტებით იგრძნო ამ გოგონას
უჩვეულობა. გაიოზი მიესალმა. ვოგო-
ნებ ნაუცდადევად უპასუხა და მზერა
განარიდა. კიბეზე ასელისას ოდნავ გი-
ვალული ღიმილით სახეზე წარმოუდგა
ნაცნობი გოგონა.

გოგონან კრძალულებით შეაღო პალა-
ტის კარი და ბალიშებზე დასვენებულ
შეჭირვებანაჩვევ სახეს მიაჩერდა. ქალს
სინათლე მოეძალა თვალებში და დაღა-
ლული ღიმილი გამოესახა ბაგეზე. „ალ-
ბათ როგორ უჭირდა თავისი ცხოვრების
დაქანცული მხრებით ზიდვა, — გაი-
ფიქრა გოგონამ, — მაგისთან ფიქრი-
ანი ბუნებისა და მოკანკალე გულის

პატრიონს ყოველთვის უჭირს, სხვებზე მეტად ეძნელება განშორება, დაკარგვა, სიახლის შეგუება და ალბათ პატიებაც. ეძნელება აღამიანებთან სახუმარო ურთიერთობის დამყარება, საყველპურო საუბარი, ასებობაც ეუხერხულება და ერთგულებამ, სიყვარულმა თუ გააღარია, მაინც სჯერა აღამიანებისა“.

ქალი იწვა და სსეულში უკუნი დუმილი ჩაკრულიყო. შეპყურებდა შვილს და მხრებს უკან რიყის ქებივით ეყარა უღიძლმო ფერები წარსულიდან. ასენ-დებოდა უფროსი ვაჟის სიცხით აბრიალებული თვალები, გრძნობდა საამქროს სუნა და მანქანების დანდგარს, ვიტრინაში გამობრტყინებული ქალის ფეხსაცელებს, სამსახურიდან წამოსვლისას თვალი რომ შეავლო, წარმოიდგინა ფეხზე მორგებული და სიარულიც უფრო დახვეწა.

— ნენო, — ჩუმად ამოთქვა ქალმა... გოგონა საწოლის კიდეზე ჩიმოჭდა და გაიფერა: „ახლა აღარაფერს არა აქვს მნიშვნელობა, აღარაფერს, დედის გარდა...“ ღამეებნათევი სიყვარულიც მცირედი ეჩვენა და ამ წუთში მისი უადგილობაც იგრძნო. „იქნებ უყვარს ვინმე, რაღაც ისე გამოიყურება, — გაიფერა ქალმა და სიფრთხილით შეხედა, — ნეტა ჩემსავით არ დააბეჭაოს ამ გრძნობამ და...“ ოთახში ფაფუსახიანი ექიმი ქალი შემოვიდა.

— დგებუაძე, არა?

— დიახ.

— ღილეს როგორ გრძნობთ თაეს?

— კარგად ვარ.

ძლიერ გასავინად თქვა ქალმა და როცა ქუთუთოები ზეაწია, თვალები ეტეინა.

— თქვენ ავადმყოფის პატრიონი ხართ? — თვალის ერთი დაკვრით შეაფასა ექიმმა გოგონას მდგომარეობა და შეჭირხლული ხმით დაბეჭდა. — საოპერაციოა.

გასასვლელისაკენ რწევით გაემართა. კარის ჩარჩოში თეთრხალათიანი მა-

მაკაცი აღიმართა. ქალმა კისერი წაეწი ვდინა, ბაგეები ააშრიალა და რატობურებულა. ავადმყოფს შეშურდა ექიმი ქალის მოურიდებელი სიკეკლუცე და გამნდარ სახეშე მკვდარ პეპელასავით სევდა გახევდა.

„ცალკეულ ზონაში ტემპერატურის ექსტრემალური მნიშვნელობის ცვალებადობა იწვევს ვაშლის კულტურის და კნინებას“. — უფროსი შეჩერდა, ღრმა-აზროვანი თვალები სივრცეს მიაბჯინა. მისი რწმუნით, აუცილებლობა მოითხოვდა მსმენელთათვის ფერსავსე შთაბეჭდილების შექმნას და მომხსენებელი წუთიერ გარინდებას მიენდო.

„კავკასიონის სამხრეთ განშტოებებზე მესამეული პერიოდის ნალექებიდან აღსანიშნავია პალოგენური ნალექები“, მეცირცხლად მიუბრუნდა გაიოზს და სულმოუთქმელად მიმართა.

— თუ გაეცანით ჩემ შრომას ამხანავო, მითხარით, რითა ალუგიური ტერასები მდიდარი?

— კალციუმის კარბონატებით. — უჩუმარი ლიქნით შეავება გაიოზმა. უფროსს თვალებში გაკვირვებამ გამკრავი ქარივით გაურბინა.

სულის ფერისცვალებისთვის მოდიდა და გაიოზის გულისხმა. გონება აფუთფუთდა, რათა გამარჯვება მოეხელოთებინა. გამარჯვებას — უფროსი მეცნიერი მუშაკი ერქვა.

საღმოს, მარტოობით დაქსელილ ოთახში ტელევიზორი ხმაურობდა. კედლიდან პატარა გაიოზი იცქირებოდა. ხასხას ღიმილს პირისახე ნათლით მოეცარაყებინა.

„გესაუბრება ხელოენებათმცოლნეობის კანდიდატი... გვესაუბრება მილიციის პოდპოლკოვნიკი“, ...გაიოზმა ტელევიზორი გამორთო და წიგნს ზეტანა ავალიზაციით

მოთხოვით

ნა, ერთბაშად ივრძნო, რომ მოსწყენოდა დღენიადაგ ჩრდილში დგომა და გაზეპირებული გარჩა. „ეგებ მეშვეობას რამე, თუ დავწინაურდები“, გაითიქრა და ოთაში მოზომილი ნაბიჯით გაიარა.

— მხარაგო, კატალოგს შეადგენთ იმ შრომებისას, მეხილეობის განვითარებას რომ ეცხა.

— დიახ, — კისერი მოიწყვიტა გაიოზმა, უფროსს ეამა და ულეაში მოიქექა. ოთახიდან გასვლისას უფროსმა დატალღულ თმაზე საკარცხელი გადასუა, მერე სინათლეზე გახედა და სული შეუბერა. გაიოზმა იღროვა და მოხერხებულად ჩააცვა ძეირფასსარჩულიანი ლაბადა, ხელმძღვანელმა ღიმილი გმომიერა და გავიდა. თანამშრომელ ქალებს სახეზე ღიმილის მორგება დავიწყნოდათ.

— გაიოზ, სპეციალური ლიტერატურის ღრმა ცოდნითა შედგენილი კატალოგი.

— თქვენი ხელისშეწყობით, ბატონი ამირან.

— კარგი, კარგი, კონფერენციაზე მოხსენებით გამოხვალ.

შინ დაბრუნებისას გაიოზმა მოზრდილი საქადალდე დადო მაგიდაზე, თვალებში შთაგონება მოიშწყვდია და ხოტბა აღავლინა უფროსის ნაშრომზე.

ნაცნობი გოგონა ქუჩის კუთხესთან ვიღაც კაცს ესაუბრებოდა. ტკივილის სუსტმა წამოუბერა გაიოზს და უცებ იცნო თანამოსაუბრე. მისი სკოლის ამხანაგი გურამი. კაცმა წამოიყვირა, თავი ანება გოგონას და გაიოზს: მიეახლა.

— ძლიერ არ ვნახე ბავშვობის ამხანაგი, ნენო, გაიცანი, გაიოზი, ეს კი ჩემი საცოლეა. — გაიოზს გაწვდილი ხელი ოდნავ შეუტკლა.

— ხედავ, ჩვენს სკოლასთან ვდგე-

ვართ, შევიდეთ, რა — ღონისძიება უბიძგა გურამმა.

სამიერენი საკლასო ოთახში აღმოჩნდენ. თითქოს უანგისაგან დახრუკულ სამარხის ძვირფას ქვებს მტვერი გადაწმინდეს, ისე პატიოსნად აკამავდა გაიოზის ბავშვობა. ხებიდი აჩქამდენენ, ლანდები წამოიშალნენ. გახსენებამ დახანჭლა გაიოზის გული და ბავშვობის ხილვის წინაშე ქვეყნად ყველა სიკეთე დაინაცრა. მაშინდელი ძირმწარე დღე, ახლა მთელ ცხოვრებად უღირდა. ეს გრძნობა იტევდ თექვსმეტი წლის ბაჟის სიყვარულს, დედის მონატრებას, სახლის სითბოს, მეგობრის აღსარებას, გაცდენილი გავეთილის სიხარულს და გაიოზს მოუნდა დაეჩოქა ბავშვობის დროინდელი სიმართლის წინაშე.

— ბიჭო, მასწავლებლები რომ მთათხავდნენ და მიკიოდნენ, რა იყოდნენ, რომ მმართველის მოადგილე გავხდებოდი, არა, მაინც როგორ მიკიოდნენ, — მოყურა გაიოზს ამხანაგის ხმა. ნენო ფერწასული იღვა და გურამს მისჩერებოდა. გოგონას შეეცოდა საკუთარი თავი, რატომლაც შორეული აღმოსავლეთიდან მამის გამოგზავნილი სამძიმრის ფეხშა გაახსენდა, დედის გარდაცვალებას რომ უთანაგრძნობდა. გოგონა კარისენ გაიქცა.

— ნენო, — დაადუვნა გურამმა. გოგონამ გაიღიმა და უთხრა:

— არ გამომყვე.

— ნეტა რა უნდა, არა, მაინც რას მეკიმება. ისე, რა დიდი, ფიქრიანი თვალები აქვს და როცა რამე ეწყინება, ოდნავ უთროთის ნესტორები, — გურამი გულნატენი ლაპარაკობდა.

გაიოზმა ხელახლა დაამუშავა მოხსენება და უფროსს კეთილსინდისიერი ნალგაწი წარუდგინა. აღნიშნული ჰქონდა ნაშრომში წარმოდგენილი მეცნიერული უზუსტობანი, ცნობილი ფაქტების გადაზრების ცდები. თანამშრომელი ქალები დაბნეული ახამხამებდნენ თვალებს.

გათავის გასასვლელისაკენ გაიშლი-
გინა. შინ ჩრდილიანი ქუჩით ბრუნ-
დებოდა. იცოდა, ნაცნობ გოგონაზე
აღარ უნდა ეფიქრა. ოცნებითაც არ უ-

და შეეცოდა სკოლის მეგობრის წინა-
შე, სახლში შესვლისას ბავშვობის სუ-
რათს ჰქიდა თვალი და ცრემლიდან
დანახული საგნები ძლივსღა გაარჩია.

პიცრო რთახელ

საწერი მაგიდის უჯრაში სქელყდია-
ნი რვეული ხავერდზე დამაგრებულ მე-
დალივით ესვენა, წითელი ფერის თარი-
ლებით აღბეჭდილი.

თარიღები ნიშნავდა სამსახურში და-
წინაურებას, საპატიო სიგელით დაჯილ-
დოებას, პრესაში მისი გვარისა და სა-
ხელის ღირსეულად აღნიშვნას. კოლექ-
ტივის მადლობას და ბოლოს, დიდი, ხმა-
მალლად გმოსახული ციფრი საწარმოს
უფროსობაზე მეტყველებდა. მრავ-
ლობდნენ სქელყდიან რვეულში ნათ-
ლით მოსილი ციფრები. მრავლობდა აზ-
რი ამ კაცის პატიოსნად მუშაობაზე.
შერმატინს ეძახდნენ. თავშეკავებული
სალაში იცოდა და თითქოს სამგლოვი-
არო პროცესის მიპყვებაო, ისე დადი-
ოდა.

სახლში ქერაკულულებიანი ცოლი
ეგულებოდა, კოსმეტიკით შეზავებული
და დაბალი, მელოდიური ხმით მოუბა-
რი. მინანქარივით ქალი იყო, მკლავები
მომეტებულად შესქელებოდა. სამჯელი-
სოდ გაშუობილი ოთახის შუაგულში
დადგებოდა და ისე მოხდენით აღერ-
და კისერს, რომ საკომისიო მაღაზიაში
გამოფენილ ძირიადლირებულ ფერწე-
რულ ტილოს მოგაგონებდათ.

შინ დაბრუნებულს მაგიდაზე ქათქათა
ხელსახოვადაფარებული სადილი ელ-
ოდა. შერმატინი ღონიერად იქნევდა
ყბებს, ცოლი კი საამო ხმით უთხრობდა
ყოველდღიურ ამბებს. დანაყრებულ მე-
ულლეს მეორე ოთახიდან ექვსიღე
თვის ბიჭს მონგრიდნენ. ბავშვი კურ-
დღლის თაობივით რბილ ხელებს თა-
შაშებდა და უაზროდ იცინდა. შერმა-
ტინს ფრესკული სისპერაკე ეფინებოდა

სახეზე და ოთახში შემოტნილ თოვლის
გუნდასავით ქრებოდა საწარმოს უფ-
როსის პირქუში იერი.

შერმატინისთვის დროის სიცოცხლი-
სა და წარმავალობის ყოველი საათი
ფოლადის ყალიბში ჩასმულ ანბანის მა-
რადიულ რიგს ემორჩილებოდა. დილით
საუზება, ბავშვთან თრიოდ წუთით გა-
თამაშება, ტრანსპორტით მგზავრობა,
საწარმოს ხმაურიანი გარემო, შემდეგ
სახლი, საუბარი მეუღლესთან, გაზე-
თის ბოლო გვერდის გადაყითხვა, ზამ-
ბარებიან ტახტზე წამოწოლა, ღირსეუ-
ლი მდგომარეობის შენარჩუნება ოჯახის
კარის იქით. ამ წუთებს ამ ეცალათ სიხა-
რულისთვის, სხეულში ჩაბუღებული
გულის მართალი გლოვისთვის, მზით
ალმურავარლილი დღის ცეკრისთვის.
საწარმოში არც ერთ თანამშრომელს არ
ეცალა ავადმყოფობისათვის, ოჯახური
სატყიერისათვის, სიკედილიანობისათ-
ვის. აგრიალებულ სართავ მანქანებს
შორის შუა ტანის კაცი ისე ჩაივლიდა.
თითქოს ცოცხალი მონუმენტი მოძრა-
ოსსო.

ბავშვის მომავალზე ფერი შერმატი-
ნისთვის სქელყდიან რვეულში აღნიშ-
ნულ თარიღებს უდრიდა. ბიჭი იურის-
ტი უნდა გამოსულიყო. ყმაწვილობაში
და ასაკის მოძალების მერეც სპეცია-
ლური ლიტერატურა უნდა ეკითხა. დრო
კარგად გადასურულ, ფანჯრებჩაგმანულ
სახლში ორივე ხელით უნდა მოემზა-
დია. აზრის სიფართოვისთვის კი გვერ-
დით მეზობლის პატარა ოთახი ჭირდე-
ბოდა.

მეზობლის ოთახში კედლიდან უერარ ფილიპის სახე იცქირებოდა. ამ ვიწრო ოთახს ოხმოც წელს მიტანებული მოხუცი ქალისა და ოციოდე წლის შვილიშვილის ასებობა აცხებდა.

მოსუცს ნიკაბქვეშ გარენასკვა თალის თავსაფარი და შავარშიაშემოვლებულ, ასაკის სიმძიმით ნაიარევ სახეზე წუთისოფლის დაღლილი ბინდი დაქრავდა. უერარ ფილიპს ნაღვლიანი თვალები ჰქონდა; ნატიფი, ნანგლაქარი სახე კაცურ კეთილშობილებაზე მიგანიშნებდა. დაწოლისას გოგონა სუსტ მკლავებს თავქვეშ ამინდებდა და სურათს შეხედავდა. მერე ფიწრებით დაკავალულ გზაწვრილს მიჰყებოდა და ნება-ნება ძილი ჩაუდგებოდა თვალებში.

დილით თეონა სამსახურში მიიჩიაროდა, სალამოს — ლექციებზე. მოუქუფრავი იყო მისი ცხოვრების დღეები. ნანდახა ღონდებოდა გოგონა და მაშინ კაბაშემოგლეჭილ, მარტოსულ ხეს ჰგავდა.

სამსახურში ერთთავად პარფუმერიის, კოსმეტიკური საპრენის, კრემების სუნი ღლილდა, უმაღლესში კი, რომელიმე თავმოწონებული ლექტორის დიდაქტიკური თავდაჭრა აფრთხობდა. გოგონას ესმოდა სწავლული ადამიანები დერეფენგბში აღშფოთებით რომ საუბრობდნენ საკირბორიო ამბებზე. ანციფრებდა მათი მცენარეტყველება. გათენებისას თეონა უდიდეს ფერისცვალებას ელოდა, გასული დღის სიტყვათშეჭიდების მერე, მაგრამ ყველაფერი ძველებური ცერით, უძრავი სახით ხდებოდა.

ლექციებიდან გვიან დაბრუნებულს ბებიის გამომცხვარი თბილად შეჯუთული მჴადი და გემრიელი ვახშამი ხდებოდა; ყოველი ნივთი ნასათუთარი იყო და მთელი ოთახი სისუფთავით ბრწყინვადა. მერე ბებია სავარძელში ჩადგებოდა, თეონა ჭრელმამლებიან ხალიხაგადაფენილ ტახტზე ფეხმორთმით დაადგებოდა და მოხუცი თბილი, ბებრული ხრინწით იშვებდა:

დედამ კაბა შემიკრა
შელში გამოჭირებული.

აპყვებოდა თეონაც და ორი თაობის გულისკანკალი ღმის პეპელასავთ ეტებოდა რეცხვისგან გაცრუეცილ ფარდებს. ხანდახან მოხუცი ჩამოჯდებოდა ტახტზე, გარჯისგან დაბრუკულ ხელებს ფრთხილად შეახებდა გოგონას სწორ, შრიალა თბაზე. თეონა ტკივილნარევა სიყვარულით გაიღიმებდა და მოხუცს წაფერდებულ ბეჭებზე ხელს გადახვევდა. ერთხელ ბებიამ უთხრა, ჩემ ზანდუჭში ფულის წიგნი ინახება, აიღ და მოიხმარეო. თეონა წკეპლადაკრულივით შეტოვდა და ფართოდ გახელილ თვალებს შიში დაეპატრონა.

— თუ შეიძლება, უფროსო, ერთი კვირით გამათავისუფლეთ, სოფელში მა მყაეს, ავადმყოფია და ცუდ დღეშია.

შერმადინი პატრიარქივით იჯდა მაღალზურგიან სკამზე, თვალებში ჭოტის გაციებული მზერა გამტკარებოდა.

მუშა ღელავდა, საფეხქლები უხურდა, თვალებით ვეღრებას გამოხატავდა.

— ჩვენ გემები გვაქვს შესასრულებელი...

— კი, ბატონო, მაგრამ ძმას უნდა ვუშველო.

— არ მოკვდება შენი ძმა, მოიცდის, მე არავის ვაპატიებ პატიოსნებისა და საზოგადოებრივი საქმის ღალატს, — განაჩენივით წარმოთქვა შერმადინმა და დამთენარა. ერთბაშად მოღილებულმა გახელებამ ჩახმახივით შეაყენა კაცი, თითქოს მსხვერპლს ეპარებაო, ფოცხვრივით მიუხალოვდა უფროსის შაგიდას, თვალებით მიაცივდა შერმადინს და ავისმომაწვევებლად უთხრა.

— შენი ხელით დამიწერე განცხადება, დამითხოვე სამსახურიდან, — ფრიალით წაიღო ქალალდი კარისკენ და თავშეული გავიდა.

ჭრელკაბიანი ბოშა ქალივით ჩამოჰყვა გაზაფხული ბილიკებს და მწვანით გადახვერდდა მთათა ვეება ზურგები. ვენაში დაგრეხილ ვაზს ყლორტები წამოეჩიტა. ატმის ჩვილ ყვავილებს დი-

შერმადინმა დღის განრიგი შეცვალა. ზამბარებინ ტახტზე წოლას მეტობელ გასცელდა თან გასცელა არჩია და ავტორიტეტულად დაკავუნა კარზე. თეონამ მისი სახე, რომ დაინახა, თვალებში გაკვირვება გამოიხატა.

— შეიძლება?

— მობრძანდით.

უკრმადინი შევიდა. დაუპატივებლად ჩამოვდა სამზე, ოთახი გესტაპოლი-ვით შეათვალიერა და წყნარად თქვა.

— ას, ბინის ქირას არ იძით, საერთო სამზარეულოში ჩვეულებრივზე დადი ადგილი დაგრჩემებათ, კუთვნილ სათავსოში, ღმერთმა იცის, რას ინახავთ, თქვენზე საჩივრების შემოსული და ამგვარად, ბევრი ფაქტი მეტყველებს იმაზე, რომ თქვენ, მთავრობის ბოძებული ბინის ღირსი არა ხართ თუ... —

გოგონას ჩირალდანივით აენთო თვალები და წამოიძახა.

— რა უპატიონს კაცი ყოფილხართ! შერძალინ ხაფანგში გამომწყვდეულ ვირთხსავით მიეხალა კარს და ფეხაკრეფით, არაეს რომ არ დაწინახა, გაიარა დეტექტორი. ბავშვის გაბმული ტირილი მოესმა. მეუღლეს ხელში აეყვანა ბიჭი და აწყნარებდა. მაქმანებინი ხალათის კალთა შეხსნოდა და შეწუხებული სახით მიმოდიოდა. მისი ხორციანი, თეთრი სეულიდან მუდამ ძილისქენ მიქ-ცული უზრუნველობა უადგინდა თავის გამოსახულობას. მეუღლის სიტუაციები გამოიხატა შერმადინი, ფეხი დააბაკუნა.

— გაჩუმდი! — დაიძახა, მაგრამ ხმა წასცლოდა და კატის კნავილი აღმოხდა. უკრმალინის ოთახიდან გაქრობის მეტე, გოგონა ძალაგამოცულილი იატაზე დაეშვა, — ბებიის ზანდუქს თავი ახალი. ჩარჩოში ჩასმული სამი პირტიველა ბიჭის სურათი ვარდისფერი მრეშუმის კაბაზე მოეთავსებინა მოხუცებულს. ერთ მათგანს თეონასავით დიდი,

ლის ნაშე შეამცინათ. მზე დაგორდა მწვანე ხალიჩაზე, ტანწვრილ ხეებს სუსტი მეტავები ცისკენ გაეწვდინათ და მზის აბლაბუდებში ოდნავ ირწეოდნენ. აბოვლდა ორლობებში საქონელი. ფეხ-შიშველი ბავშვები ბოჩოლას კისერზე ეკიდგბოდნენ და ლამაზ, გონიერ თვალებში კოცნიდნენ.

მოხუცი ძილში შეირხა და თვალი ახილა. ფანჯარაში თოთხმეტსართულიანი სახლის ტიპიური ფასადი ასვეტილიყო. მერე ძილში თუ ღვიძილში იშვალა, ჩვენებები კვამლივით გაიშალა. სამი ტიტლიკანა ბიჭი დაეხატა თვალშინ, ყანაში მისდევდა ბავშვებს და პურის თავთავები შეხურილი სცემდა ღონიერ, მზედაკრულ ფეხებზე. მერე ალილო დაადგა და ნელ-ნელა ჩვენებები მიწყარდა.

მოხუცი გულხელდაკრეფილი, მორიდებულად შეხვდა სიკვდილს. წუთისოფლის მიტოვების ერთ ფეხილში არეული დაკეპილი ჭინჭრის სუნი ეცა, ინდურებისთვის საკენკად რომ უნდოდა და ტყბილად გაეღიმა.

თათაში ცარიელი სავარძელი დარჩა. სიმყუდროვემ მოხუცის თალზი სხეული თვალში მოისაკლის და გოგონას მოეჩვენა, რომ თბილი, ბეწვიანი შალი მხერებიდან ჩამოუცურდა. ლექციებიდან დაბრუნებული თეონა კასს ბეჭითად კტეპდა. ლოგინში შეწვებოდა, თავევეშ ხელებს ამოიდებდა და დილანს არ ეძინებოდა. ხანდახან საბანს წაიხურავდა და ჩუმად ატირდებოდა.

ფანჯარას მომდგარი ღამეული გარინდება, ოთახის საბუდარში კალთებმოკეცილი სიმყუდროვე და ღრმა, ზრაცხებში გარდასული სიჩუმე თვალშინ ეფეობოდა გოგონას. გულსაკლავად ტიროდა. ცრემლებით საყველურობდა უბედობას, ჩრჩილნაჭამ მარტოობას და სლუქით ამღერდებოდა.

მაგრამ თავსივე ხმის უმწეობა შეართობდა და სიჩუმე ოთახის კუთხებიდან საწოლისკენ რბილი ფაჩუჩებით მოიწვევდა.

ნაჭრის პარკში ჩაეწყო, თავი მაგრად გა-
ენასკვა და ზონარზე მარგალიტის მსხვილი
ლი მძივი წამოეცა. ოონამ ფრთხილალ
დაუშვა ზანდუკის სახურავი. ზედ თავი
დაადო და თვალები დახუჭა. მარტო-
ობაშ მცირე ხნით მიიღიშა.

ერთხელ დასტინა უიდელობას

ზურგზე რქებგადაწყობილი არემი-
ვით წაიჩოქებდა გაზაფხული აუზებულ
მიწაზე. თეთრი ყვავილებით აყივლებუ-
ლი ტყემლის ტოტები მზის სხივებში
გაიწერებოდა და სიცივეებისაგან, უც-
ზომბისაგან, კერასთან ჯდომისგან გა-
ბეზრებული გლეხეკაცის სახლეული სო-
კოსავით მოედებოდა ვენახსა და ყანას.

ციცინოს ზაფხულშიც ეგრილებოდა
და ფანელის გრძელსახელოებანი კაბა
ეცვა. მიირწეოდა ტამალალი, გამხდარი
გოგონას ჩრდილი ორლობეში, მხარზე
შემოდგებული კოურათი.

ერთდებოდა სუტმე გზაზე ამოხეთ-
ქილ ნაირფერ ჟიგულებს. გადმოზიდავ-
დნენ ქალაქელები სანოვაგვეს. თითქოს
მთის კალთაზე შეიწევია, ისე მოჩანდა
შორიდიან სოფელი. უმეტესად ნატუ-
რალური მეურნეობით იჩენდა თავს.
ამოქმნდათ ქალაქელებს სურათ-სა-
ნოვაგვე, ლამაზი ბადურებითა და ჭრე-
ლი ხელჩანთებით, დაგორდებოდა ჩან-
თიდან ლიმინი.

— ე ბიჭო, აიღე, დასაკარგვი სადა
გვაქვს, პატიონსანი შრომითა ნაშოვნი.

წყვდიადივით ღრმა თვალები გაუ-
ფართოვდებოდა გოგოს და ფიქრობდა.

„რა დიდი ამბავია, პატიონსანი შრო-
მით თუა ნაშოვნი“. ყოველ ზაფხულს
ქალაქელების ქცევაზე, საუბარზე ამ-
ჩნევდა ციცინო ცხოვრების ფერივა-
ლებას. მოედინებოდა ცხოვრება აპეუ-
რებდაწვეტილი, გადაევლებოდა ხავ-
სიან ლოდებს, გამოუხუნებდა თარი-
ლებით დაღდაშულ მკერდს და ივიწ-
ყებდა ხელახალ აღზევებამდე. ციცინოს

შანაგანი ჯანყი შეძრავდა ქალაქელების
ცხოვრების ისტატიბაზე.

„დარეკეთ, შინ მოგიტანენ: ახალ
სორცს, ყველს, თაფლს, ხილს, ბახჩე-
ულს, ბოსტნეულს და სოფლის მეურ-
ნეობის სხვა პროდუქტებს მოგართვევენ
შინ, თუ შეუკვეთავთ ტელეფონით 93-
12-26“. მოელი დღე ყანაში გასულა,
თონესავით გაურებული დედის სახეს
რომ დაინახვდა, გოგოს გული უკანკა-
ლებდა და განეთში ამოკითხული საზე-
იმო განცხადება აგონდებოდა. შემოდ-
გომაზე თავსაფრანგერული ქალები
პურს ანიავებდნენ. პაერში გაბენული
ლეროები სახეზე, თავ-კისერზე ეყრებო-
დათ და შუაღლის სიცხეზე მშარედ იკ-
ბინებოდნენ. წელგადრეილი მუშაობდ-
ნენ ქალები ყანაში. მზისგან დაშაშხუ-
ლები, ჭუკების დევნას გადაყოლილები
ყორებში ამოსულ ჭინჭარს დაექებდ-
ნენ, ხელები ესუსხებოდათ და თავშე-
ღომარეზე ქილიკობდნენ.

ბინდისას ამოფლახუნდა თეოლინე.
შემოვიდა ციცინოსას და კარებიდან
დაიძახა:

— „დაჩინიები“ მოსულან! ქალო,
რავა თავს იწონებენ პატიონსნებით,
როგორ კვირობენ ამ სიკეთეს, რამ და-
ზაფრათ ასე. თუ იცი? — გაიწკრიალა
ციცინოს სიცილმა და ხეხილებში გაპ-
ინდული საღამოს თალხები გაფხრიშა.

— ბიჭი თუ მოგივიდა ქუთაისიდან?
— იყითხა ცაცინოს დედამ.

— აში მოვა, ცოლის თხოვას პირობს,

სხვა დედამთილებივით კი არ აქნირდები, ჩენი საფერი არა-თქვა, ოღონდაც უყვარდეს. სიყვარულის მეტს რას გამორჩები ამ წუთისოფელს. მარა და-კანჭული ღვინის მეტი არაფერი მაბადია და... შენ, ვაკო, ცოტა ხორცი მე-იძი და გათხოვდები, — ურჩია ციც-ნის.

ციცინის გათხოვებაზე არ უფიქრია, ოცნებების დაკარგვის ეშინოდა. წვეტიანი იდაყვებით მუხლებს დაყრდნობოდა და ფიქრებში წასულიყო.

ამ ზამთარს აღარ გაუყვებოდა რაიონის ცენტრისაკენ გზას. დაამთავრა სკოლა და ფარშავანგის ბოლოსავით ჭრელი ფიქრებიც მოიკვეცა, სკოლისაკენ მიპავალ თოვლიან გზაზე რომ სდევდა. მიდიოდა დაფიქტულ გზებშე. ბოტებზე წინდა წამოეცვა, აქაოდა, ფეხი არ დამიცურდესო, თივთივის ჩბილი თავშლიდან სითბოთი დაბინდული ალერსიანი თვალები მოუჩანდა. ციდან ეშვებოდა ფიქტა მაქმანები. მეფური სიმშვიდე თვლემდა ყოველი ხის ძირს. დარწეოდა თოვლისაგან ტოტებდახრილი ხე. ყრუდ დაებერტყებოდა დაბამბულ მიწას და შექროვებოდა გოგო. მოდიოდა თოვლით დამარხულ ველზე და წიგნში ჩადებულ გამხმარ ყვავილს ჰგავდა. ფიქრობდა ციცინ სიყვარულზე, ამ ისიფერ დილას რომ უნდა ჰგავნებოდა. ფიქრობდა თოვლში გასუღრულ სიჩქმეზე, თავის მარტობაზე. მოვიდოდა სკოლაში ხელ-ფეხდამზრალი, ლოყებმოყინული, მხოლოდ თალები უელავდა შავარშაიშემოვლებული წამწამებით დაშვენებული.

— დაუდგათ კაცებს ცელების გამოკვერვის დრო, — წამოფორჩხილდა სამიდან თოვლინე, დამჭერარი ხელი შეა-შეელა თეძის და კარისქენ წაჩოჩალდა. ციცინ გამოერკვა და იგრძნო, რომ მარტო არ იყო ოთახში.

უცხო ქვეყნის ალმებივით გამოჩნდებოდა სოფელში ჯინსები, ფერადი პერანგები, მზის სათვალეები. ეჩევოდა თვალი მთებით გულჩაკვეულ ხეობაში ლიანდაგებივით შემოჭრილ სიახლეს,

მოურიდებელ სიშიშვლეს, ხმამაღალ სიყვარულს. მოსწონდათ სოფლელებს ქცევის, ფიქრის თავისუფლება და მხრებში იშლებოდნენ. მოჰყავდა ჭონდოს დალლილი, ნამთევრი ხარები, უთვალ-თვალებდა მზისაგან დაბრაჭულ გოგოებს. ხანდახან თვალს მოკრავდა ფერმინდილ, მაღალ გოგოს, სუფთა ფლანელის კაბაში გამოწყობილს. წამით თვალს გაუსწორებდა ციცინის ფიქრიან მზერას და უჩევეულოდ შეკრობოდა.

ციცინ დახტორიდა შავ არშაიშემოვლებულ თვალებს და მორიდებით მაფარფატებდა საურმე გზაზე:

ერთხელ გიქურ მიეახლა ჭონდო წყაროზე ჩამომავალ გოგოს. ციცინის ისე შეეშინდა, რომ ბუერას ფოთოლივით აკანკალდა. ჭონდოს გაელიმა დიდი კაცური სითბოთი და ციცინმაც აღარ მოარიდა სხივჩამდგარი თვალები.

საღამოს სოფლის კლუბთან შეიყრებოდნენ გოგო-ბიჭები. აქა-იქ ხანში შესული ქალებიც გამოჩნდებოდნენ შეყვითლებული ფოთლებივით. მოდიოდნენ ბერელ შეკებში ჭრაქებით, ასანთებით, ხელის ფარნებით.

კაკლის ბერტუვას ჰგავდა გოგოების სიცილი.

— ე ბიჭო, შე სასიკვდილე, მატკინე ხელი! — კისკისებდა ვიღაც ციცინ გოგოებში იდგა და წყნარი ღიმილი ეფინა სახეზე. ბიჭები არ ეხუმრებოდნენ, ერიდებოდნენ ციცინის მოკრძალებას.

— სტელა, სტელა, გოგო, დეიკივლე ჭორივით.

შევიდიოდ წლის თმაგახუნებული გოგო ქავიგით დარბოდა, შეგაფეხებულ ქალიშვილებს მიეპარებოდა და დაიკივლებდა. დედაცაცები ცალკე იდგნენ, თვალი ახალგაზრდებისაკენ ეჭირათ და ხმადაბლა ენამწარობდნენ.

— რავა ამჩატებულა ევნიკიას გოგო.

— ბებიაშისაც უყვარდა ცმუკვა.

შეაღამისას კინ მთაცრდებოდა. მოყვებოდა ციცინ მხიარულების ტალღას

და წყალნაპეტრევ ქვემილივით ცოცხლ-
დებოდა.

— ციცინო, როდის დაგვიძახებ ქორ-
წილში. — წამოაძახა ეკინიკის გოგონ
ჭიშუართან მიწურულ ციცინოს. გოგოს
ცხელმა ალმა გადაუარა სახეზე და ფე-
ხაბნეული ეზოში შევიდა. როცა ლო-
გინში ჩაწევა და ნათურა აანთო, ოცნე-
ბები წამოშალნენ, აპრეშუმივით აშრი-
ალდნენ და დასუჭულ თვალებზე ფარ-
ფატით დაეტინენ. ციცინომ საბანი წაი-
ფარა და ატირდა დაენანა ფიქრებით
ნაქარგი მარტოობის მიტოვება, დაენანა
სახლიდან სკოლამდე თოვლით დაფენი-
ლი გზის დაკარგვა, დაენანა სოფლის
კლუბთან მოგროვილი გოგო-ბიძების
ყიჯინის დავიწყება და ჭონდოს უა-
გისფერი სახე დაუდგა თვალშინ.

ღვინით გასილი ყანწივით სავსე
იყო ხეობა მაყრების გუვნა ხმებით.
დედამ დაუკონა ციცინოს ფიქრიანა
თვალები. მერე შინ შესვლა დაეზარა.
სახლის კარს მიეყრდნო დალლილი შუბ-
ლით, მალულად გამოიტირა ბედდახ-
რუკული ქალობა, ქვრივობის მძიმე
თალხები და სათუთად გაზრდილი გო-
გო.

ქორწინებიდან მეორე წელს მიხდა
ჭონდო, რომ სულ არ ესიტებოდა მის
გუნებას ოცნებასავით ფარგანა გოგო
და დაცინვა დაუწყო:

— ნერთა ასა ვირჯებოდი, შენისთანა
ზეჟემვებარი რად მინდოდა! —

წყრომა დანისლავდა არშიაშემოვლე-
ბულ თვალებს და არაფერს ამბობდა
ცოლი.

— გეინძერი, შე უჯიშო, ფეხის წყალი
გმითბე.

ერთხელ გამწარა ციცინო მხრებზე
ამოტაფიტულმა მორჩილებამ. გამწარდა
საკუთარ თავზე. საკუთარ ულონობაზე
და შეუუყვირა ქმარს. ახახარდა ჭონდო,
იცინდო ჯამრთელი კაცის უიპრატე-
სობით, მშრალებლის სისასტიკით.

— ვა, ფერდები მეტკინა, ვავ
გოგო ეყოლა ციცინოს ლელა დაარ-

ქვეს. ჭონდოს გაუარა დაცინვის სურა-
ვილობა და ხელშეუხები გულგრილობით
შეიგავშნა.

— თივაა დასაღგმელი, ჭონდო, —
შეახსენებდა ციცინო.

— მერე შენ რას მიეეთებ!

— ძროხა რითი ვარჩინოთ, მარტო
ჩაღა არ ეყოფა.

— რძეს მე არ ვსვამ.

ლელა წამოიზარდა, წვრილი ნაწინა-
ვები აქეთ-იქით ჰქონდა გაფშეკილი და
მუჭაში იცოდა სიცილი.

ფერმაში მიღიოდა გათენებისას ცა-
ცინო. გამგე გამარგვებული ფალავია-
ვით ჩამოუვლიდ მწველავ ქალებს. ერ-
თხელ ციცინოსთან შეჩერდა. თვალი
შეავლო ქალის ფერმერთალ, ფაქიზ ხუ-
ლებს. ხელი შეაშვებინა ძროხის საცხე
ჯიქანს. ხელისგულზე დაიდო ციცინოს
მტევანი და გავირვებით თქვა.

— რა ლაპაზი ხელები გქონაა, ქალი!

ციცინომ თავსაფრისეცვეშოდნა მოხე-
და წყვდიალისცერი თვალებით. ფერ-
მის გამგე აღმოჩენასავით ათვალიერებ-
და ქალს. ციცინომ არ მოაშორა სილრ-
მეში ჩაკარგული მზერა. გაიცვესა ქა-
ლის თვალებში ულმობელმა დაცინვამ
და გაიფიქრა.

— ესეც კაცია, ჭონდოსავით კაცი.

გამოართვა ხელი და წინსაფარზე შე-
იწინდა. გამგე დასუსტულივით გავიდა.

კალთები შეიბერტყა გულჩავეულ-
მა ზამთარმა. შეშას აწყობდა ციცინი-
ღუმელში და თმაზე აღნებოდა გარედან
შემოყოლილი თოვლის ფანტელები. გაცრეცილ
პირისახეზე ცეცხლის შუქი
ედგა და ღუმელთან ჩაჩოქილს უცნა-
რად უელავდა თვალები.

ნავახშევეს ჭონდო ტახტზე წამოწვა-
თვალი გააყოლა ცოლს და მთქნარებით
თქვა:

— ძილი არ დამიფრთხო, მოჩევენება-
სავით დადიხარ. — ციცინო განკით-
ხვასმიწული მღუმანებით მიაჩერდა. თვალი
შეავლო მის დაბერილ ქუთუ-

თოებს, პირისახეს, დაცინვისათვის გამზადებულ ბაგეებს. თვალით ასამართლებდა ფიზიკური ღონით გამაძლარად მიმიანს. ჭონდო იძრია.

— ნუ მიყურჩ მასე!

ცოლი იდგა გარემოცული ლირსეული დუშმილით. ჭონდომ ხელი წამოავლო კარდალას და ესროლა. სისხლმა იფეთქა ციცინოს შუბლიდან. ბავშვმა იყვარლა და დედას აეკრა კალთაზე. ციცინომ ერთ ხანს ორ დაარღვია ზღუმარება, მეტე ხელი აიფარა სახეზე და ატიტდა. ზამთრის ცივ დილას თბილად შეფუთა ციცინომ ბავშვი და ფეხით დაადგა სოფლისაკენ გზას. დედმ არაფერი შეიტყო. ხავაპურები დაუცხო, რძეს თავი მოხადა, თხის ჯამებში ჩასხა და აქმა შვილიშვილს. მერე რადიოს აუწია

„ვისია, ვისია, ქალი ლამაზი“... — მღეროდნენ რადიოში.

ციცინოს მონატრებოდა ბავშვობის-დროინდელი მოგონებებით ცხოვრება. მონატრებოდა ოცნებებით მოხატული ოთახი. თავისი საწოლი, ნებიერი უსაქმურობა. თითქოს აღარ ასესებობდა ჭონდო და აღარც ტკივილს გრძნობდა მკერდევეშ.

დიდთოვლობისას ციცინო ქალაქში ჩამოიყანა დედმ საექიმოდ.

საოპერაციოა, — თქვა მაღალმა, სანდომიანი სახის პროფესორმა. დაჭრილ ნუკრს მიუგავდა გოგოს თვალები, როცა საავადმყოფოს კართან მდგარ დედას უყურებდა.

იწვა ლოგინზე ციცინო, მოთმინებისაგან კულასავით დაცლილი. იწვა ავადიობისგან დაკონკილი, დაღალულ გონებაში წყნარად შარიშურობდა ფიქრი. დედის სიტყვები გაასენდა ბავშვობაში ალექსისას რომ ეტყოდა:

„შენ შემოგევლოს შენი დედის თვალები, ჩემო სიცოცხლევ!“ ლელას სახე დაუდგა თვალში. გაასენდა მეზობლის ქალმა რომ შეუყვირა ლელას, გაასენ-

და შვილის გულდაწყვეტილი სახე ცრემლი დაედინა სისხნაყლულ ლოყაზე. უცებ ექიმი ქალის ხმი მოესმა. მისი გამაბრუებელი სურნელიც იგრძნო და მწარედ გაეღიმა.

— წარმოიდგინე, მისდღემში უანგა. როდ იყეობდა ყველაფერს, ვინმეს დახმარება იყო, უმაღლესში მოწყობა თუ სხვა რამ, მუდამ მაღლობა ჰყოფნადა.

ქალს გაეცინა, ლალად, უზრუნველად.

„ალბათ რა კარგად აცვია“ — გაიფერა ციცინომ. ციცინოსათვის უცხო ჩვეულება იყო უდარცელობა.

არც ქალური სიყეკლუცით და ნელ-საცებით უსარგებლია ოდესმე.

გული დასწუდა ფლანელის კაბის გამო, თავისი ნაჯაფი ხელების გამო. ლელას გადასწუდა ფიქრი, შემოღვიმაზე სკოლში წავიდოდა. ციცინოს დაენანა, რომ ვერ ასწავლიდა კულტმსახურებს ანბანისს. ვერ იგრძნობინებდა ამ სიტყვების სილამაზესა და უბრალოებას.

„ეკეეს გოშია შავია, გოშია ავია“.

— საოცრად პატიოსანი ქალია საწყალი.

მოეყურა ექიმი ქალის დაბანგული ხება.

ამ სიტყვებმა გამოაფხიზლა ციცინოს გონება.

გუკვირდა, ექიმი ქალი ძალიან რამდენ კვეირობდა, და თანაუგრძნობდა პატიოსნებას. გაეხარდა, და წამით რამე უპირატესობის მოპოვებს ეცად, მაგრამ გაიფიქრა, რომ გასაცოდავებული პატიოსნებით ვერას გახდებოდა და სინანულმა ნესტივით გაუონა დაღლილ თვალებში. გონების მილევის ეის უმოწყალოდ დამტკინა თავის უიღბლობას. მერე იგრძნო, როგორ შეუშსუბულდა მკერდევეშ სატევარივით ჩატენილი დარღი. მერე სხივჩამკვდარი თვალებით მიაცივდა საავადმყოფოს ცენტრალური გათბობის მილს.

რ ი გ მ ი

კირილე მანწყავა შესვენებაზე გამოვიდა სამსახურიდან. ცოლმა ერთი ფუთი დავალება მისცა. მაღაზიებში კოდის ქათმები, ბურვაკის ხორცი და ღიერტური კვერცხი უნდა ეყიდა. ბაზარში კი ენდრო — კვერცხების შესაღებად.

შესვენებაზე კირილე ორ ღვეზელს ჭამდა. ღვეზელი ღვიძლისა იყო, იაფიც ლირდა, მაგრამ ანწლის არაყივით მიჩვევა უნდოდა. კირილე ჭიქა ლალიძის წყალსაც დაყაყლებდა ხოლმე და საუზმე დამთავრებული ჰქონდა. სეთი დროსტარება 25 კაპიკი ლირდა, თითქოს არც იყო სასხვენებული, მაგრამ მანწყავა რესპუბლიკის დამსახურებული ბუღალტერა იყო, გული არ უმენდა, დაწახარჯი ყველა სამუშაო ღვეზე გაემრავლებინა. ახლა ის ორი ღვეზელი და ჭიქა წყალი ოჯახის „გასავლის“ გრაფაში ყევნივით იჯდა. მენის შეცვლა კირილე მანწყავას აზრადაც არ მოსდიოდა, პირიქით, შაბათ-კვირას, როცა შინ იყო, შეუჭმელი ოთხი ღვეზელი მოსვენებას არ აძლევდა.

პატარა ფარდულობან, სადაც კირილე საუზმეს მიირთმევდა, ერთი და იგვენალხი იყრიდა თავს: მწვანეშლაპიანი კაცი, ორი აწოწილი ქალი, ერთი ღიპინი და ერთიც სათვალეგატეხილი პენსიონერი. კირილე ყველას იცნობდა, ისინიც, რა თქმა უნდა, იცნობდნენ. მაგრამ ფარდულის წინ, ღვეზელით პირგამოტენილი იმდენერ მდგარან,

რომ ძალაუნებურად ერთმანეთს თვალს არიდებდნენ. ზოგი ზურგშექცევითაც იდგა, აქოდა, შემთხვევით შეეჩერდი, თორემ მე სტაჟიანი ღვეზელისმჭამელი არა ვარო.

დღეს კირილე ღვეზელის შეჭმას ვერ მოასწრებდა. უხაროდა, რომ წელგამართული მივიღოდა ორშაბათს, ირონიულად გადახედავდა სტაჟიანებს, აგრძნობინებდა, მანწყავა ამქვეცნად მხოლოდ ღვეზელის საჭმელად კი არ იყო დაბადებული, არამედ დიდი საჭმეები ჰქონდა და და თავისუფალ წუთს თუ იპოვიდა, რესტორანში საუზმობდა.

მაგრამ ორშაბათამდე მიღწევა უნდოდა და ცოლის დავალებას კი — შესრულება.

კირილე თავჭუდმოგლეჭილი შევარდა მაღაზიაში. ჭერ კიდევ ჭეჩიდან დაინახა, რამდენიმე დახლის წინ გრძელი რიგი იდგა. კირილემ ელვისისწრაფით დაიკავა სამი რიგი, თუმცა არ უკითხავს, რას ყიდდნენ. რაც უნდა გაეყიდათ, კირილეს მაინც არ ექვებოდა.

რიგში წინ და უკან მდგომი მოქალაქენი კირილემ თავაზიანად გააფრთხილა, რომ მას აქეთ-იქით სირბილი მოუწევდა და დაემახსოვრებინათ. მოქალაქებმა თანაგრძნობით გაუღმეს და კირილეც თავდადებით შეუდგა რიგი დან რიგში გადარბენ-გადმორბენას.

იქ, სადაც კვერცხს ჰყავიდონდნ, კირი-

ლე მსუქანი, ლურჯპალტოიანი ქალის უკან იდგა. ბურვაკის ხორცის რიგში მანწყავის წინ კოჭლი, ცინგლიანი გოგო აღმოჩნდა. ქათმების რიგში კი, ხოლიდური გარეგნობის კაცი ისე დაფიქტებული იდგა, კირილებ მყუდროება აღარ დაურღვია და ჩრდილივით გაეპრა კედელს.

მასავით შესვენებაზე გამოსულნი საათზე მალიმალ იყურებოდნენ. კირილებაც ასესნა, „ლროში ვარ ვაჭედილიო“, მაგრამ იქვე ენა მოიკვენტა, რიგმოთავებულებს საზეიმო მარშით გაპქონდათ მაღაზიიდან ნავჭრი.

კირილეს ძალიან უყვარდა მოვლენების ისე დალაგება, როცა ბოლოს მოსახდენი მის წარმოსახებში ჟავე მომხდარი იყო და დამსახურებული ბულალტერი წინასწარ ტებებოდა შეუმცდარი და ზუსტი შედეგით. ახლაც მანწყავათავის თავს მძიმედ დატვირთულს ხედავდა. ერთ ბაღურაში ბურვაკის ხორცი იღო, არა ისეთის, ლორად რომ ქცეულა და ბურვაკად კი ჰყილიან, არამედ ნამდვილი, დამწყები ბურვაკის. მის გვერდით უსირცხვილო ფეხები აეფშიკათ ჩაყვითლებულ, გამოცდილ ფელებს. მეორე ბაღურაში კი თეთრად ქათქათებდა დიეტური კვერცხი, რომელზეც მხოლოდ... გუშინდელი რიცხვი ეწერა.

ისე გაერთო კირილე ამ ფიქრებში, რომ სიხარულისაგან თვლემაც კი მოერთა, მაგრამ უცებ თვალები გამოაჭყიტა და დაინახა, რომ მსუქანი, ლურჯპალტოიანი ქალი დახლთან მისულიყო. მანწყავამ კოჭლ გოგოს დაუბარა, ახლავე მოვალო და კვერცხის რიგისაკენ გაიქცა.

— მოქალაქე, თქვენ სად იდექით? — ჰყითხა კირილეს მყაცრი გარეგნობის, ჭოხივით გაროვილმა ქალმა.

— აი, ამ ქალბატონის უკან, — მიუთითა კირილემ ლურჯპალტოიანზე.

— იდგა? — დაეკითხა გაროვილი მსუქანს.

ლურჯპალტოიანმა ჩანთა კვერცხით

გააქსო, რაღაც თავისთვის წაილულურ და და წავიდა.

— ვიდექი, ბატონი! — სასოწარევე-თით გაიმეორე კირილემ.

— ურიგოდ ნუ მიძვრები! — აყაყან-დნენ რიგში მდგომა მოქალაქენი.

მანწყავიმ შეშინებულმა გახედა წამობრიალებულ თვალებს და უცებ, მწვანეშლაპიან კაცში იცნო სტაუიანი ღვეზელის მჭამელი. მწვანეშლაპიანმა მაშინვე დაადასტურა, ეს კაცი რიგში იდგა, ის ქალი კი ცნობილი ინტრიგანიაო. — თუ ასეა, რას ვერჩით.

— მიბრძანდი, ბატონო.

— მღვარა რიგში, — თავი წამოყვეს აქეთ-იქიდან დამცველებმა.

კირილემ ფული ვაღაბიხადა, მაგრამ დიეტური კვერცხის ყიდვის სიხარული საღლაც გამჭრალიყო. ზურგზე ოფლიანი პერანგი მიწებებოდა. ფეხები თითქოს ბამბისა ჰქონდა, ნაბიჯებს კი დგამდა, მაგრამ ტერფების სიმკვრივეს ვეღარა გრძნობდა.

ცინგლიანი გოგო გულისფანცეპალით მოათვალიერა რიგში და როცა დაინახა, არც ისეთი ულამაზო ყოფილაო, გაიფიქრა.

— გაგაბრაზეს, ძია? — ჰქითხა გოგომ.

კირილეს ისევ აეწვა ლოყები. მაშ, კვერცხის რიგში ატეხილი ყაყანი ამათ უურამდეც მოსულა. კირილემ რიგს გახედა და დაინახა, ყველა გნობისმოყვარეობით უურებდა. ზოგა თითქოს საქციელს უწონებდა, ზოგა ფარულად შენატროდა, დიეტურ კვერცხზე ხომ მხოლოდ გუშინდელი რიცხვი ეწერა. თანდათან კირილეს გუნება შეეცვალა. მან, როგორც პრაქტიკულმა კაცმა, სახელდახელოდ იანგარიშა: „განა ლირს ვიღაც უცნობების აყალმაყალს ყურადღება მიგეცციო? კვერცხი ივიღო, საღაცა ბურვაკის ხორცისაც ავიღებ, მერე ქათმებსც და...“ კირილეს მზერა ქათმების რიგისაკენ გაექცა და იმხელაზე შეხ-

ტა — ტრავმის მიღებამდე ვალერი ბრუშელი რომ ხტებოდა. სოლიდური ჭარი დახლს მიახლოვებოდა. კირილებ ცინგლიან ვოგოს წვრილ-შვილი შეავედრა და ქათმების რიგისაკენ მოუსვა.

როცა რიგში თავისი ადგილი მონახა, სოლიდური კაცი მისკენ შემობრუნდა და ძალიან ჩუმად და ძალიან სერიოზულად ჰქითხა:

— თუ მიხვდები, რა მაქვს ახლა მე ჯიბეში?

კირილებ არჩია შეკითხვა ხუმრობაში გაეტარებინა.

— რას იღრიშები? — უკმეხად ჰქითხა სოლიდურმა კაცმა.

კირილებ მანქავა თავმოყვარე კაცი იყო და ამ სიტყვაზე გაშეშდა.

— ვინ არის გიეი? — ჰქითხა ისევ სოლიდურმა კაცმა, გუუქანა და კირილეს სილა გააწნა.

გნიასი ერთბაშად ჩატერა. ხალხი გაისუსა. თოთქოს ვერც ხედავენ და არც ესმით, აქ რა ხდებათ.

მანქავამ კვლავ გაღიმება სცადა, რადგან გაახსენდა, ასეთ ინციდენტებს მსხვერპლიც მოყოლი, მას კი კვარტალური ხარჯთაღრიცხვა დასამთავრებელი ჰქინდა, თანაც საყვარელი ცოლ-შვილი ჰყავდა.

სოლიდურმა კაცმა იფიქრა, კირილენამდევილად დამცინისო. და ახლა მეორე ყბაში სტკიცა სილა. მერე სრულიად დაშვიდებით ქათმები აარჩია, ფული გადახადა და წაგიდა.

— როგორ გავვილახეს პატიოსანი კაცი, — თქვა ვიღაცამ.

გატრუნულმა ხალხმა ერთბაშად ენა ამოიღა.

— მილიციელი სათოფედ არ მიეკარება ამისთანა საქმეს.

— კეთილშობილი აღამიანია, საწყალო.

— აბა, იმ გიეს ხომ არ აყვებოდა! — ისმოდა აქეთ-იქიდა.

გამყიდველმა კირილეს, როგორც „დაზარალებულს“, კარგი ქათმები მის-

ცა, ხურდაც ჩაუთვალი და თავაზიანი მშერით გააცილა. მანქავამ ახლა ერთობლივ სული ჰქინდა ქუჩაში გასულიყო, სადმე დამალულიყო და ეს თავისმოჭრა მოენელებინა. მაგრამ ცინგლიანი გოგო დახლს ტკაპასავით მიწევებოდა და კირილებ თავშალუნულმა შეალაგა ბურვაკის რიგში.

ხორცის გამყიდველი წითელლოყება, შავულვაში ახალგაზრდა კაცი იყო, მაგრამ ცხოვრებაში გზა უკვე მოენახა, ღია და ლაბაბი დასდებოდა.

ცინგლიანი გოგო შემობრუნდა და კირილეს გაულიმა.

— აქ ვიდექი, ბიძიუ.

— ძალა, ვინ იყო ის კაცი?

„რას შემომიჩნდა ეს ძალის ლეკვი“, — გაიფიქრა კირილებ და არაფერი უპასუხა.

გამყიდველმა გოგოს რაღაც შეაჩერა, კირილე კი მცოდნე კაცის თვალით აზომა. მანქავამ სცადა, წელში გასწორებულიყო და პატივსაცემი პიროვნების იერი მიეღო, მაგრამ ისედაც ფერმერთალს, ახლა რა ფერი ეღო, ვერ გერიცოდათ, გამყიდველმა უყურა კირილეს, მერე დახლებემოდან ბარკალი გამოიღო და ორად გაჭრა.

„ბედი მწყალობს“, — გაიფიქრა კირილებ და ყველაფერი დავიწყებდა, რაც კი ამ მაღაზიაში შემოსელის მერე შეემთხვე.

ორად გაჭრილი ბარკალი გამყიდველმა ცალ-ცალკე გაახვია და ისევ დაახლევემოთ შეინახა.

— რა გინდა? — ჰქითხა კირილეს.

— ხორცი, — მორიდებულად უთხრა კირილებ. — ბურვაკი ხორცი, — უმალ მოწიწებით შეასწორა.

— ძუძუს გოჭი არ გინდა? — დაიღრიალა გამყიდველმა. — მამაცხონებულო, ბურვაკის ხორცი ბაზარში ექვსი მანეთი ლის..

— შენ რომ მოგეწონება, ისეთი ამირჩიე, — დიდსულოვნად დაუთმო კირილებ.

მე რო მამეწონება... — ბურტყუნებ-

და გამყიდველი, შეჯაგრულ ხელები, აფათურებდა, რალაცებს ერთმანეთზე აწყობდა, იქ შეკტრა, იქ შეაცოცა, მერე ყველაფერი სასწორზე გამეტებით დააგდო და ზედ პალისავით სქელი თთიც დაუჭირა, აქოდა, არ გაძმოვარდესო.

— ცხრა მენთისა, — უთხრა კირილეს და წინ დაუგდო.

მანწყავის ხმა არ მოულია, გამშრალ ყელში ნერწყვიც კი ვეღარ გადაჭლაპა, ჭიბიდან ფული მოილო და თვლა დაუწყო.

— ფული აღრევე უნდა დათვალოთ!

— შესვენებაზე ვართ გამოსული.

— ინვალიდია, ვინ არის? — აყაყანდენ რიგში.

— კირილემ ფული დათვალა და ძლიერდა მოლერდა.

— ცხრა მანეთი არა მქონია. რაც არის, ამისი მომეცი.

— შენც ერთი, გააწყალე გული! —

დაიღრიალა გამყიდველია, — ერთი სა-
ათი გიშონიდი, ხმა ვერ ამაიღე? ეგეთი
ნაცერი უნდა გავაფუჭო? — სტაცა ხე-
ლი შეცვეულს, კუნძზე დაახეთქა, რაც
კარგი იყო მოილო და ხელმეორედ და-
ვალ სასწორზე.

— 7 მანეთის და 70 კაპიკისა... 20
კაპიკიც შენი ფეშავში იყოს, — წააყ-
ვედრა კირილეს.

მაღაზიილან გამოსული მანწყავა კარ-
გახანს დაბნეული იღვა. ტარხუნისა და
ენდრის საყიდელი ფული აღარა ჰქონ-
და, ის კი არა, ჭიბეში ტროლებუსი
ფულიც აღარ დარჩენოდა, შინ ფეხით
მოუწევდა წასვლა. ჭერ თითქოს შეფიქ-
რიანდა, მერე მოათვალიერა სავსე ბა-
ლურები და შევბით მოისუნთქა. ცო-
ლის დავალება შესრულებული იყო. ახ-
ლა შეეძლო, დასასვენებლად და სულის
მოსათქმელად სამსახურშიც შეველო,
სადაც, ვინ იცის, რამდენი წელია, ერთ-
გულად და უხმაუროდ მუშაობდა.

პირიანი ქავი

კვირიაძალს გოჩიტამ, შავ ნაბადზე გაწმენდილი სახე რომ ჰქონდა და სო-
ფელში „ჩირნას“ ეძახდნენ, ფეხი წაყო
ახალ კირზის ჩემებში, მხრებზე პიჯაკი
მოიხურა და ჭიშკარი გამოალო.

— სად მიხვალ, კაცო? — დაუძახა
ელისაბედმა.

გოჩიტამ ცოლს გაოცებით შეხედა.

— გავალ, ბიჭებს ვნახავ.

— მაგისთვის გვცალია? მოდი, ეს
ვარცლი მომაწოდე.

გოჩიტა მოტრიალდა და ვარცლი მი-
აწოდა.

— ეხლა მარანში შედი და ფქვილის
ტომარა გამოიტანე.

ტომარაც გამოუტანა გოჩიტამ.

— ეხლა მოდი და ბატები დააპურა.
ეს კი ვეღარ მოითმინა გოჩიტამ.

— შენ რაღა უნდა გამიკეთო? —
იყვირა გამწარებულმა.

— მასამსახურედ კი ვერ დაგიღე-

ბი, — აიფოფრა ელისაბედიც. — საქ-
მე შეაზე უნდა გავიყოთ.

— კირაძალია, შე დალოცვილო, ცო-
ტას გავივლი, გავიგებ, რა ხდება ქვეყა-
ნაზე.

— მაგას გაზეოთებილაც კარგად გა-
იგებ.

ცოლის დავიდარაბის მიუხედვად,
გოჩიტამ გაზეოთები მაიც გამოიწერა და
ახლა ელისაბედი სამაგიეროს უხდილა.
როგორც იყო ცოლს გამოეხსნა, მაგრამ
ნეტავ არ წასულიყო — ელდამბავი
მოიტანა.

— ბატები უნდა ჩავაბაროთ, ქა-
ლო, — უთხრა ცოლს. — თავმჯდომა-
რეს დაუბარებია.

— შენ ხომ არ გადაირიე? — შეუზ-
მუკუნა საქმეში გართულმა ელისაბედმა.

— ცოცხალი ჩავაბაროთ, წონაში
მეტი გამოვა.

— ბუმბული?! რამოდენა ფულია!
როგორი ბალიშები კეთდება!

— ცოცხალს თუ ჩავაბარებთ, — და-
ინგარიშა გოჩიტამ, — წონაში მოვი-
გებთ... თუ დავკლავთ — წონაში დაგ-
ვაკლდება, მაგრამ ბუმბული დაგვრჩე-
ბა. ეხლა შენ თვითონ არჩიე, გინდა
დაკალი და გინდა ცოცხლი ჩაბარე.

— არც ერთს ვიზინ და არც მეო-
რეს, — უთხრა ელისაბედმა და მაგრად
წაიქრა შუბლზე ხილაბანდი.

— თავმჯდომარე გეგმას ვერ ასრუ-
ლებს, ამოღენა ბატი ვიყავდეს და ხე-
ლი არ გავუმართოთ?

— აი, დარდი! — წამოიძახა ელისა-
ბედმა. — გეგმას ჩემი იმდით იღებ-
და? იქნებ მე ბატი არ მყოლებოდა?

— ფულს მოგვცემს, საქმეში ჩაგვეთ-
ვლება, დედაკაცო...

— შუბლზე მიიქრას თავისი ორი შა-
ური, — დაიყვირა ელისაბედმა. — რაც
ამ ბატებს ბუმბულს გავაცლი, იმისი
საფასური ტერენტიმ რა უნდა მომცეს?
გოჩიტა ამრიშა.

— ეგრე არ გამოვა, ელისაბედ, პი-
რიანი კაცი ვიყავი და უბირო ვერ გავ-
ხდები.

ელისაბედი გაღმოენთო.

— რატომ არ დაგიდუმდა ენა!

— ეგეოებს თავი დანებე, — შეთ-
ხელვბული ულვაშები შეისწორა გოჩი-
ტამ.

— ტერენტის ბატებს არ ჩავაბარებ,
— მტკიცედ თქვა ელისაბედმა.—ნელ-
ნელ დავკლავ და გავყიდი. საშვილო-
ემბროდ გავყიდი, სახალწლოდ გავყი-
დი, სამაისოდ გავყიდი. ნახე, თითო ბა-
ტი ოც მანეთად თუ არ გაგაყიდინო!

— ვერ გავიგია, ქალო, — დაუყვავა
გოჩიტამ, — კაცს გეგმა უჭირს... ისე-
დაც ჭიანხეველებს გვეძახიან. დაჭიანე-
ბულები ხართო, გამოჩერჩეტებულები,
გამორეგვენებულებიო. ეხლა ეს გეგმაც
რომ ჩაუვარდეს — სოფელი ცოდო არ
არი?

— მეც გეგმა მაქვს! — გაფეცხული
ელისაბედი. — ვერა ხედავს შენი და-
საბრძავებელი თვალები მაჩნის კედე-
ლი ჩამონგერულია. ფანჯრის ჩარჩო-
ები დაბალია. კარების გული ჭიას გა-
მოუქამის. ქვევრები სულ ჩაყირულია.
ამ სკამს ფეხის მაგირ ჭოხი აქვს შე-
უნებული. მაგიდა გადაქცეულია, ჯამ-
ურქელი დამტკრეულია... ხედავ, რა-
მოდენა გეგმა მაქვს?

გოჩიტა გაჩურმდა. ცოლის ნათქვამი
ჰქონიში უჯდებოდა. სოფელში ტყუილად
როლი ამბობდნენ ელისაბედზე, ქვას
ხელს მოუქერს და რძეს გამოადენს.
მაგრამ გოჩიტა სიტყვის კაცი იყო...

— უბირო არასოდეს ვყოფილებ და
რც გამაწინებებ, — უთხრა კარგა ხნის
ფეხის მერე გოჩიტამ.

ბეგრი ივიშვიშა ცოლ-ქმარმა და ბო-
ლოს ისევ დედაკაცის ჰქუმ აჭიბა.

— ოცი ფრთა დავკლათ, გავტუროთ
და ჩავაბაროთ, — თქვა ელისაბედმა,—
შენც პირიანი გამოხვალ და ტერენტიც
ქაყაფილი დაგირჩება. დანარჩენს ლა-
შე ზაქარიში წავისხამ და იქ ჩემს და-
თან დავაბინავებ. სოფელში კი ხმა და-
ვაგდოთ — დაგვეხოცა.

გოჩიტამ გახარებულმა შემოხედა.

— როგორ გარეკავ ზაქარიში?

— დაბინდებულზე ტყე-ტყე გადა-
ვალ.

— ავაშენოს ღმერთმა!

მეორე დღეს გოჩიტამ ოცი ბატი ჩა-
უტან კოლექტურნების თავმჯდომარეს.
ტერენტიმ ცავად გადუხადა მაღლობა.

— რამდენადაც ვიცი, ასი ფრთა
გყავდა!...

— მყავდა და დამეხოცა. შენ რა, ან-
გარიშებსა მთხოვ? — იყვირა გოჩიტამ
და ნაწყენი შინისაკენ გამოქანდა.

დალლილი ელისაბედი კი ეზოში ტრი-
ალებდა და ქმრის დაბრუნებას მოუთ-
მენლად ელოდა. უცებ ჭიშკრში შე-
მოიჭრა ათითოდ წლის გოგონა, რომელ-
საც სიბილისაგან ლოკები დასწილე-
ბოდა. ღისშვილის დანახვაზე ელისა-
ბედს მუხლები მოეკვეთა

— ხომ მშვიდობაა, ნატო? — დაუძა-
ხა შორიდანვე ელისაბედმა. გული რას
ამინიცე? — და მთაბლოებულ გოგო-
ნას ჭიქით წყალი მიაწოდა.

— დედამ მითხრა, ჩქარა იარეო.

— ეგეთი რა მოხდა?

— ბრიგადირმა ჩამოიარა ეზოებში.

ჩვენი კოლმეურნეობა ხორცის ჩაბარების
ბის გეგმას ვერ ასრულებსო... დედა-
ჩემმა სულ თავში ირტყა ხელები.

ელისაბედი გაშტერებული მისჩერე-
ბოდა დისწულს და არ იცოდა რა ეთქვა.
უველა სიტყვა დავიწყებოდა.

ნ რ ე

საპროექტო სახელოსნოში, სადაც
ლადო მელაძე მუშაობდა, თანამდებო-
ბებიც იყო განაწილებული და სიყვარუ-
ლიც. შვიდი ორიტექტორიდან სამი
ჟალი იყო. სამ ქალს ერთ კოლეგზე
ჰქონდა გმირათული ფარული კონკურ-
სი და სამი, კონკურსგარეშე დარჩენი-
ლი მამაკაცი სიყვარულს სხვაგან ეძებ-
და. ლადო მელაძე ამ სამთავანი იყო.
ოცდაცამეტ წლამდე ისე მივიდა, ცო-
ლის შერთვა აზრად არ მოსვლია, ახლა
მით უმეტეს, ამზე არ ფიქრობდა,
წვერ-ულვაში რომ მოუშვა და ყინწვი-
სის ფრესკებზე რესტავრირებულ ქრის-
ტეს დამსგავსა. ეს ხელს არ უშლიდა
ლადოს, ყოველ ნაბიჯზე რომანი გაეჩა-
ლებინა და კითხვის ნიშნით დაწყებული
ფლიტრი წერტილით დაემთავრებინა.

ტაბიური სახლის პროექტს კი ვერა-
ფერი მოუხერხა. სახლი უსათუოდ ოთ-
ხსართულიანი უნდა ყოფილიყო, ორი
სადარბაზო და ბრტყელი გადახურვა
ჰქონდა, ქალაქის უკვე აშენებულ
ახალ უბანში უხმაუროდ დაეკავებინა
თავისი იდგილი, როგორც სუფრაზე და-
უპატივებლად მოსულ ლარიბ ნათესავს.
ქალაქის ის უბანი დაბლობში იყო და
ხელიფი თავისთავად მოითხოვდა მაღ-
ლივ ნაგებობას, თანაც იქიდან შესა-
ნიშნავი ხედი იშლებოდა. მაგრამ არც
სახელოსნოს უფროსს და არც ქალაქის
კაპიტალური მშენებლობის განყოფი-
ლებას პროექტის შეცვლაზე ფიქრიც
არ უნდოდა.

— მოგვცეს ოთხი სართული და და-
ეტივ, — უკმეხად უთხრა ლადოს კა-

პიტალური მშენებლობის განყოფილე-
ბის უფროსმა ვაჟა მაჩაიძემ. — გახელ-
ნილ ცხენს რა სჭობია!

ლადოს კი გაუხელნავი ცხენი უნდო-
და, ისეთი პროექტი, რომელსაც თავი-
სებურად გაიაზრებდა, რელიეფს შეუ-
ხამობდა, მზის განათებას გათვალისწი-
ნებდა. ვაჟა მაჩაიძის ვეტომ ფრთხები
ჩამოუყარა, დალონებული დაბრუნდა
საპროექტო სახელოსნოში და სამუშაო
მავიდას მიუჯდა.

ქალთა ფარული კონკურსის ლიდერი
ლია ხატისკაცი დღეს განსაკუთრებით
დაშექრულიყო და მორბევებული თვა-
ლებით უცქეროდა ლადოს. სხვები სად-
ლაც თაბირზე გატრეფილიყვნენ და
სედაც სულაწრიალებულმა ლადომ
დიღხსანს ვერ შეძლო თავის მოკატუნება.
სიგარეტს მოუკიდა, რომ ენაზე დაგო-
რებული ქათინაური შეემოშებინა და
ლიმილით გახდა ლიას.

— თავს რატომ იქლავ, ლადო, —
უთხრა ლიამ. — ამ კვარტალში პრე-
მიას მაინც არ მოგვცემენ.

— არ მიყვარს დღეის გასაკეთებე-
ლის გადადება.

— სულაწრაფი ხარ, ლადო!

— მე? — თვალები დაჭყიტა ლა-
დომ, რადგან პროექტის ჩაბარების ვა-
და სახელოსნოს უფროსს ორჯერ გადა-
აწევინა და ახლაც კარგახანს დამთავრე-
ბის პირი არ უჩანდა.

— რატომ გაგიყვირდა? — ლია სი-
ცილით გვერდით მიუჭდა და სიგარეტს
დასწულდა.

ლადომ ცეცხლი მიაწოდა, ქალმა
ლრმა ნაფაზი დაარტყა. ოთახი სიგარე-
ტისა და არაბული ნელსაცხებლის სურ-
ნელით აივსო. უცნაური სისუსტე
სკირდა ლადოს. საკარისი იყო სურნე-
ლი რაღაცისათვის მიყმესგაცხებინა, რომ
წარმოსახვით მაშინვე იქ გადასახლებუ-
ლიყო.

ლია სწევდა სიგარეტს და ფანჯრებ-
ზე ტილი თახახი იქსებოდა ტანკენარი
არაბი გვგონების შემპარავი ღიმილით,
თვალების უჟურნითა და გაწვეტამდე
მისული მოჩურჩულე მუსიკით. ირგვ-
ლივ ყველაფერი ცეკვავდა. ლადო თვა-
ლებებურთობებული მისჩერებოდა სხე-
ულების ნაჩნარ რჩევას... ლია კი სწევ-
და სიგარეტს და მუხლებზე აცურებუ-
ლი კაბა ყოველ წამს უმატებდა თთახს
სითბოს.

— საღამოს რას აქეთებ? — ჰეითხა
ლიამ.

— სამუშაო მაქეს.

— ისევ სამუშაო, — გაიღიმა ლიამ. —
ხომ ხედავ, სანამ შეფი პენსიაში არ გა-
ვა, უფროსად არ დაგვამენ. რაზე იყ-
ლავ თავს?

ლადოს უნდოდა შექამათებოდა, მაგ-
რამ დაეზარა. ლია მართალს ამბობდა.

— სად წავიდეთ?

— მთაწმინდაზე. არ დაიხუთე ამ სო-
რაში?

— გაწვიმდება?

— შევეფარებით, — ლიას თვალებში
ეშვაური სხივი დაეწურა, მოეჩვენა,
რომ ლადო ფეხს ითრევდა.

სანამ ლადო თავის მაგიდას ალაგე-
და, ლიამ თმა დაივარცხნა, მერე წინ
გადაიხარა და უქრაში რაღაცას დაუწ-
ყო ძებნა. ლადომ თვალი გააპარა და
აშოლტილი, მოშოშვლებული ფეხების
დანახვაზე სული შეუგუბდა. დღეს დაი-
ჯერა, რომ ლიას მშვენიერი ფეხები
ჰქონდა. ეს აღმოჩენა ლადოსათვის ძა-

ლიან მნიშვნელოვანი იყო. მისთვის ქალაქის
მაზი ქალი ფეხებიდან იშევდოდა. საბურილი
გარეთ რომ გამოვიდნენ, ქალაქის
მოძრაობამ, ხალხმრავალი ქუჩის რიტ-
მმა ერთბაშად ჩაითრია ორივე. დღის
ბოლო იყო, არც ერთს არ ესადილა.
ლადომ არ იცოდა, ღირდა თუ არა, რამე
წამოეწყო. ლია ისეთი ქალი იყო, ერთ-
ხელ გასეირნებით სამოწყალო კოცნასაც
არ გაღმოგიგდებდა. არადა, ძალიან ლა-
მაზი ფეხები ჰქონდა. ლადო შეკვეჩე
რომ შეეხებოდა, ფისოსავით მთელი
სხეულით მისკენ მიუტრავდა.

გამოცდილი იყო ლადო, აბა წვერი
რისთვის მოუშვა და ოცდაცმეტი წე-
ლი რისთვის დაბორიალებდა დედამიწა-
ზე. ქალების თვალთა უჟურნს მრავალი
მიზანი ჰქონდა — გასეირნება, რესტო-
რაში კარგი სადილი, მეტოქის გამო-
ჯვრება, გართობა და ლიზღი... მხო-
ლოდ მიამიტებს ეგონათ, რომ ქალის
ყოველი გაღიმება თანხმობა იყო.

ლია ასეთი ქალი არ იყო, თანაც ვიქ-
ტორი მოსწონდა. ლადოს არ უნდოდა
თვაისი კოლეგის არც ღულში გამოწ-
ჩევა და არც მოტყუება. ვეტორი კა-
გი ბიჭი იყო, ლადოსთან მეგობრობდა,
ერთად ბევრი ეხეტიალათ და ყველა-
ფერში ენდობოდა. მიტომ იყო, ლადო
ყურადღებას რომ არ აქცივდა ლიას,
თორებმ მისი ლამაზი ფეხები აღრეც
ჩშირად დაენახა.

ახლა კი ერთად მიღიან. რესტორანში
ისაღილებს, მავრამ არ დაულევიათ, რა-
ტომდაც ჩქარობდა ლია. მთაწმინდა ახ-
ლა მათვის მხოლოდ ხშირი ბუჩქანარი
და უცხო თვალთაგან მოფარებული ად-
გილი იყო. თითო-თრიოლა წყვილი გულ-
მოდგინედ არიდებდა ერთმანეთს თვალს
და საკუთარ ვენერას ეჩურჩულებოდა.

ლადოს არ უყვარდა ველურივით
პირდაპირ იერიშზე გადასვლა, ქალს
დამცირებულად არ უნდა ეგრძნო თავი,
თორებმ ყველაფერი გაფუჭდებოდა.
არც სიყვარულზე, პოზიაზე და ვარსკ-
ელავებზე შეიძლებოდა საუბრი, რად-
გან ისინი ძალიან ახლოს იცნობდნენ

ეროვნულ და ლია სიყალბეს მაშინვე მხევლებოლა. ისევ ანეკლოტები სჭობდა, ეს უქიფათო იყო, თანც მთელი ლის მუშაობით დაღლილები დაისვენებდნენ.

მაგრამ ლია ხუმრობას არ აჲყა, ლალოს თვალებში შეხედა და უთხრა:

— სამწუხარო ამბავი მონდა, ლალო.

— რა ამბავი? — სკომიდან წამოიწია ლალომ და ქალს ხელი მოკიდა.

ლიამ ხელი გააშვებინა, სიგარეტი მოსთხოვა და განაგრძო.

— ვიქტორი იყად არის?

— რა დაემართა? როდის გახდა ავად? დღეს ხომ სამსახურში იყო? — მიყარა სულმოუთქმელი.

— იყო, მაგრამ აღრე წავიდა. და, საერთოდ, ვერ არის კარგად.

— რა სჭირს იმ გლიხაეს, — გაიღია ლალომ, გაახსენდა ლიას რა უცნაური ხუმრობები უყვარდა.

— მაგას ნუ მკითხავ.

ლალომ შეხედა და გაჩქმდა. ლიას სახე სერიოზული და ნაღვლიანი ჰქონდა. თვალებიც შეწითლებოდა. ლალო შეწუხდა, იღარავერი უთქვაშს, მღუმარელ მიაჩერდა ბუჩქნარს.

— ამას დიდი ხანია ვგრძნობდი, ლალო, — ხმადაბლა თქვა ლიამ. — მას მერე, რაც ექვსი თვე ატომის რეაქტორში მუშაობდა. რა კირად გამოხტა ის კახა ჯაბადარი. სკოლის მეგობარია. ვიქტორს კი ფიზიკა ბაგშვილიდანვე უყვარდა. კახა გაოცებული იყო კიდეც მისი არჩევანით. შენგან ბრწყინვალე ფიზიკისი გამოვიდოდაო... ჰოდა, იმას ეხმარებოდა. ლელ და ღამ სულ იქ იყო...

— დასხივება... — კი არ თქვა, გაიფიქრა ლალომ, მაგრამ ლია მიხვდა და თვით დაუქნია. — ხომ იცი მაგასი ვაუზერთხილებლობა, ყველაფერში დაულევარია. კახასთვის არ დაუჭერებია, რაღაცაზე უკამათიათ... მერე ექსპერიმენტი ჩაუტარებია და ჰქონა წაავო.

— ვა, ბიჭო, — დაიკვენესა ლალომ ლია თოქეტ ამას ელოდა, ცრემლები წასკდა.

— დღესაც იმიტომ წავიდა აღრე, — სავალმყოფში ქვითინებდა ლია. — სავალმყოფში უნდა დაწევეს. რას უშველის! მაგას ასი რენტგენი ჰგონა.

— ახლა შველიან, ლია, — გონს მოეგო ლალო.

— ეკ, — ხელი ჩაიქნია ლიამ და ცრემლები შეიმტრალა. — შვიდას რენტგენს ვერ შველიან.

— რატომ აღრე არ მითხარი?

— მეც მჯეროდა, რომ ასი რენტგენი იყო. მკურნალმა ექიმმა მითხრა. ჩემი დის მეგობარია.

ლალო მძიმედ აღვა. გაიარ-გამოიარა. სიგარეტს ეწეოდა და ფიქტობდა: „ეს როგორ? ვიქტორი, ჩემი ძმაყაცი, ჰევი-ანი არქიტექტორი, ლოთი და შფოთის-თავი და შეიდასი რენტგენი!“ მაშ განწირულია და მან არაფერი იცის? სჯერა, რომ უმჯურნალებენ, ლიას შეირთავს“...

მთაგონდა ლალოს ვიქტორთან გატარებული დღეები და საღმოები. დღისით ოთხსართულიანი სახლების შელეპროექტებს უკირკიტებდნენ, საღამოთი პინგბონგს თამაშობდნენ, თეატრში მიღიდნენ... რესტორანში რამდენჯერ შესულან თითო თუმნით... მერე ბიჭები გამოჩენილან იმათ უშველიათ...

„როგორ, ვიქტორს ჰგონია, რომ ასი წელი ცოცხლებს და შეუძლია არ იჩქაროს, შეფს გაგდებენ და მერე ნალდ, გემრიელ პროექტებზე დაიწყებს მუშაობას...“

— რას დარბიხარ გიჟივით? — კეითხა ლიამ.

— ვიქტორს უნდა ვუთხრათ ყველა-ლერი.

— ვაგიუდი?

— ცოდნა ბიჭი.

— თავს მოკულავს.

— არა, ლია, ვიქტორი მაგარი ბიჭია... ვახ, ეს როგორ! ლოთი და შფოთის-თავი... აი, კომედიაც ეგ არის!

— თქმა მაიც არ შეიძლება.

— ასეთ რამეს ძმაქაცს ვერ დავუმა-
ლავ.

— იქნებ მოსკოვში წაგვეყვანა?

— მაგას კიდევ მოვიფიქრებთ. მოს-
კოვშიც წავიყვან და ლენინგრადშიც.
ყველგან, სადაც საჭირო იქნება. მაგრამ
მან უნდა იცოდეს თავისი ავალყოფო-
ბა. ნახე თუ არ გაიცინოს!

— გაგიუდი, ლადო?

— რომ ასე სულელურად თავდება
უველაფერი.

— ლადო, გადამრევ.

— რომ ასე უცებ შეიქრა წრე.

— უნდა ვუშველოთ, ლადო.

— მე რას ვუშველი. ვიქტორი ყო-
ველთვის ჩემზე მაგარი იყო. ი ნახე,
თუ არ ვიღირიალო.

— ლადო!

— შენ გესმის, ძმაქაცი მიკვდება!

— მესმის და მეც მაგას ვტირი.

— არა, ლია, შენ ამას ვერ გაიგებ.
შენ ლამაზი ქალი ხარ, ცოტას იტირებ
და მერე გათხოვდები. შეიძლება, მეც
შეგირთო. არა, ცოლის შერთვას არ ვა-
პირებ, მაგრამ თუ გაესულელდი, შენ
შეგირთავ. ვიქტორის გოგოს სხვას არ
მივცემ.

— ლადო!...

— ჰო, ვიქტორმა უველაფერი უნდა
გაიგოს.

ლია წმინდა სკოლაში, ლადოს მი-
უახლოვდა და მკლავზე ხელი მოკიდა.
ნამტირალევი თვალები ახლა უფრო ლა-
მაზი ჩანდა. სხეულზე შეუმჩნეველი

ურუანტელი წაკიდებოდა, ქალი წამოდი-
ნიშვნდა. სირცხვილსა და რაღაც გრძ-
მოუთმელი გრძნობის აღმურს აეცახ-
ცახებინა.

— ლადო, — გაუბედავად დაიწყო
მან. — შენ სულ სხვა ბიჭი ხარ...
ვიქტორი სხვაა. თუ გამიგებ, გეტყვი.
ვიქტორი მკოცნიდა ხოლმე, მაგრამ სხვა
რამ... ი შენს ხარბ თვალებში რომ
არის, არ დამინახავს, არ მიგრძნია...
როგორ ვეცოდება ვიქტორი...

— შენ უკვე გამოიტირე.

— რას ამბობ, ლადო?

— მე არ მიყვარს, როცა სიყვარულს
თამაშობდე.

— მე ვთამაშობ? ღმერთო ჩემო!

— შენ ისეთი ქალი ყოფილხარ,
ლია, — ხელა, დამარცვლით უთხრა
ლადომ. — არა, შენ ამას მაინც ვერ გა-
იგებ, — უცებ მოსჭრა და მერე უბრძა-
ნა — გამომყევი.

ჩამუქებული ხეივანი უბრად ჩაიარეს.
ქალაქში რომ ჩავიდნენ, ლადომ ტაქსი
აიყვანა, ლია შინ მიაცილა და მერე ვიქ-
ტორისაკენ გაქანდა.

„უველაფერს გულახდილად ვეტყვი,—
ფიქრობდა ლადო, — ცოტა დრო რჩე-
ბა. ერთხელ ხომ მაინც უნდა მო-
ასწროს გაგიუება...“

ტაქსი სწრაფად მიდიოდა. ლადოს
ვერ გაერკვია, ქუჩები მოერწყათ თუ
ახალი ნაწვიმარი იყო. მთაწმინდაზე
არ უწვიმია. შეიძლება იწვიმა კადეც.

მ ს ა ჯ ი

ლავრენტი მიქაუტაძეს მაინცდამაინც კი არ უნდოდა რესპუბლიკური კატეგორიის მსახის წოდება. აღარ მცალია შეკიბრებებზე საიიარულოდო, არა ჩემი, საქმეო, ვილაცას უნდა აწყენინო, ვიღაცა უნდა მოიმდურო, რატომ, რისი გულისთვის აფიტყვივო ეს აუტეივარი თავიო, მაგრამ მეგობრებმა შეაგულიანეს: შაშისა თუ ვინმეს რაიმე გაეგება, ერთი შეცნ ხარო. შე კაი კაცო, შენი სპორტული წარსული სახელის მოხვევის მეტს რას შეიცავსო. გუშინდელი ბავშვები პრიან დღეს პატენტიანი მსაჯებიო. გქონდეს ეს ტიტულიც, რას გიშავებსო. შენსას ტყუილსაც კი დაიჭერებს შაშის მოთამაშეო. მე შენ გეტყვი, მიუდგომლობა გაკლია და სინდი გაქვს გაშუშყიანებულიო. შეაგულიანეს და დაწერა ლავრენტიმაც განცხადება: მე სპორტის ოსტატს, ყოფილ მეშაშეს, ამჟამად დახელოვნების ინსტიტუტის უფროს მეცნიერ თანამშრომელს სურვილი მაქვს, რესპუბლიკური კატეგორიის მსაჭი ვიყო და გთხოვთ გამომცადოთ.

საშაშო სკოლის მესვეურნი კმაყოფილებით შეხვდნენ ლავრენტის განცხადებას. ერთი წესიერი მსაჭი მოგვემატებაო. ზოგმა გაიკვირვა: კი მარა, აქამდე არ იყო ამ კატეგორიის მსაჭი ლავრენტიო? როგორ მოხდა, როგორ მოგვივიდა ესო. შაშის სექციის ბიუროს თავმჯდომარემ, ფოტომალობას ნუ დავარ-ღვევთო და გამოცდის დღე დაუნიშნა.

ხუთი კაცი იყო სექციის ბიუროში — თავმჯდომარე — მიხა სოფრომაძე და წევრები — ვეტერანი მეშაშები: სანდრო კილაძე, მირან თარგამაძე, ნოშრევან ხარბედია და ნესტორ ქათამაძე.

ლავრენტი დანიშნულ საათზე გამოცხადდა, მობრძანდი, ლავრენტი, დაბრძანდიო, უთხრა მიხამ. ხომ არ ღელავო, გაეხუმრა სანდრო კილაძე. მე შენ გეტყვი, შაშის თამაშის წესები არ ეცოდინება, რა გამოცდა უნდა ლავრენტი მიქაუტაძესო, ჩაილაპარაკა ამირან თარგამაძემ. კი მაგრამ აქამდე სად იყავი, შე კაცო. გაულიმა ნოშრევან ხარბედიამ, დავიწყოთ და მოვრჩეთო მალე, ნუ ვადეთთ კაცსო, საათზე დაიხედა ნესტორ ქათამაძემ.

ფოტომალობა იყო და ლავრენტის შეკითხვები ბლომად მისცეს. ყოფილი მეშაშე დაწად, გარკვევით, უშეცდომოდ პასუხობდა. ყველანი თავს უქნევდნენ და უსიტყვილ ეთანხმებოდნენ. ლავრენტი შაშის თამაშის თეორია და რაჭტიყასწვებზე ნაკლებ როდი იცოდა და ამას უკელანი გრძნობდნენ. შეკამათებას ადგილი არ ჰქონია. გამოცდა ერთ საათს გაგრძელდა. თავმჯდომარემ აღტაცება ვერ დამალა; ასეთი მომზადებული საქაფშირო მსაჭიც კი იშვიათად მიხახავს. მერე, შეკითხვები რომ მიოიწურა, მიხამ ლავრენტის სოხოვა, თუ ღმერთი გწამს, ცოტა ხნით გარეთ მოგვიცადე, კენჭს გიყრით და თავისუფალი ხარო.

მაშინ რესპუბლიკური კატეგორიის

მსაჯის წოდების მინიჭება ფარული კენ-
ჭისყრით ხდებოდა.

ლავრენტი საშაშო სკოლის დერეფა-
ნში დაბიჯებდა და სხვა დროის გმო-
ჩენილი მეშაშების სურათებს ათვალი-
ერებდა. კიბესთან განუყრელი სამი მე-
გობარი უცდიდა. ახალოსულები იყვ-
ნენ, ასდგანაც გამოცდაზე შესვლისას
ლავრენტის ისინი ორ შეუნიშვანს. „რა
ქენი, ლავრენტი, ხომ არ ჩაგრესო?“ —
დაუძახა გერონტი თორთლაძემ. ლა-
ვრენტის გაეცინა, რას მოდიოდით აქანა,
სირცხვილია, ბოლოსდაბოლოს, რა ხდე-
ბა ასეთი. მერე მაინც მოსკოვმა უნდა
დამამტკიცოს მსაჯად. აი, მოსკოვიდან
რომ დამტკიცება ჩამომივა, მაშინ აღვ-
ნიშნავო. მეგობრებს გაგონებაც არ
სურდათ. ძლიერ პატარა მიზეზი იპოვეს
პურმარილისათვის და ასეთ შემთხვევას
ხელიდან როგორ გაუშვებდნენ. შენ რა-
ვინც, გნდა, მაგრამ გოგისვანიქებში
ზუგით მიუღიათ დღეს და ამის საქმე-
ლიდ მოვედითო.

ლავრენტი მიხვდა, რომ ამ საქმეს
„დაუსველებლად“ ვერ ჩატრებდა და
ფიქრობდა, მალე მანც მოვრჩებოდეთ,
ხვალ სამუშაო დღეათ.

კენჭისყრა გაჟიანურდა. როგორ უხმეს,
ლავრენტის რაღაც არ მოეწონა თავ-
დახრით მდგარი შაშის სექციის ბიუროს
წერები. ფერწასული მიხა სოფრომაძე
წამოდგა და გამშალი, მოგუდული
ხმით გამოაცხადა:

„ყუთის გახსნის შემდეგ მასში აღმო-
ჩნდა ხუთი ბიულეტენი. რესპუბლიკუ-
რი კატეგორიის მსაჯის წოდების მაძე-
ბელს ლავრენტი მიქაუტაძეს ხმა მისცა
ხუთმა კაცმა, მოხხრე — ერთი, წინა-
აღმდეგი თოთი. შეშის სექციის ბიურო
ადგვენს: ლავრენტი მიქაუტაძეს რეს-
პუბლიკური კატეგორიის მსაჯის წოდე-
ბაზე უარი ეთქვას.“

ლავრენტიმ ყურს არ დაუჭერა. „რა-
ტომ მოხდა ასე? აკი ყველა თანახმა
იყო. თითქოს ყველას მოეწონა ჩემი პა-
სუხები. ერთიც არ შემკამათებია. ეს რა
მიქნეს. როგორ მომტრეს თავი. რატომ?
რამი გულისთვის? ნუთუ ამის ღირსი

ვიყავი მე? ცრემლები ყელში მოებჭი-
ნა. თავდახრილ ხმისნებს გადახედა და წელ-
ლობელი ვარო, ჩაილაპარაკა და წელ-
ში მოხრილმა, გათავებულმა, გულჩამ-
წყდარმა კარებისაკენ გაბიგა.

მეგობრები ყველაფერს მიხვდნენ და
უსიტყვოდ დაუთმეს გზა. ახლა ლაპა-
რაკი და იმედის მიცემა სრულიად ზედ-
მეტი იყო. ლავრენტი გაშავეს. ძმაკა-
ცები ცოტა დამნაშავედ ივლიდნენ
თავს, ჩევნ შევაგულიანეთ და ჩევნ დავ-
ლუბეთ კაციო. ლავრენტის, ამ ანგლო-
ზივით კაცსაც, თუ ამდენი მტერი
ჰყავდა, ვის ეგონაო.

სამხრობა გადასული იყო. ციოდა. ზა-
მორამდე ჯერ მოელი ნოემბერი იღო,
მაგრამ ამ ქალაქის განუყრელი, გულის-
გამაჭვრილებელი ქარი ძვალ-რბილში
ატანდა.

მიხა სოფრომაძის ჭიშკართან სასწრა-
ფო დახმარების მანქანა იღდა. ლავრენ-
ტიმ გაიფიქრა, გაებრუნდება და სხვა
დროს ვნახვა, ახლა, როგორც ჩანს, ჩე-
მი თავი არ აქვსო, მაგრამ ყოფილმა
მეშაშემ არ იცოდა ხვალამდე გაუძლებ-
და თუ არა შეურაცხოფისაგან გასივე-
ბული გული. ძალია ყეფაგარეული
ღრიალით აწყდებოდა ჭიშკარს. ზარის
დარეკვა ან დაძახება არც კი დასჭირ-
ვებია.

— გადი, ძალლო, იქით! — დაიყვირა
ვიღაცმ ეზოდან.

ძალლი თავს ახლიდა ღობეს და რკი-
ნის გისსებში გამოვარდნას ცდილობ-
და.

— გადი, ძალლო, იქით-თქვა! — ძალლს
ვიღაცმ შიგნიდან ქვა ესროლა. ქვა
ჭიშკარს მოხვდა და მტერ-მოყარე აუ-
ტული ქოფაკიც წერტუნით მოშორდა
შესავლელს.

ჭიშკარი მიხამ გაუღლო.

ლავრენტი პლაშჩის ჯიბეში ხელჩაწ-
ყობილი იღვა და მასპინძელს მღუმა-
რედ შეცყურებდა.

— მობრძანდი, ჩემო ლავრენტი.

— შემოსასვლელად არ მცალია. სა-
ქმე მაქვს პატარა.

— ამოდი სახლში, შე კაცო, ასე ქუჩაში ხვარ ვილაპარაკებთ. ძაღლის ნუ გვშინა. ჩემი კი ორა, მეზობლისაა ეს მკვდარძალლი. მის ეზოში ჩამსვლელ-გამომსვლელს ხმას არ სცემს. ასე, ა, ჩემს სტუმარზეა გამეცადინებული. ვინ კითხავს, ვინ დაავალა, დამიცავი რამეფრადო. დღეი დაბმულია, დამე იუშვებენ თუ არა, ჩემი ეზოსკენ მორბის.

ამ ლაპარაკით კიბე ათავეს და შეშაბანდში შევიდნენ. ლავრენტი პლაშჩიგაუხდელად დაჯდა მაგიდასთან და ხელები ლოყებს შემოწყო.

— ხომ მშვიდობაა? — იყითხა და იმ ოთახისაკენ გაიხედა, საიდანაც ჭამოსული ჩრდილები შუშაბანდის ფარდის ეცემოდნენ და დევებივით ირხეოდნენ.

— ცოლი მყავს ავად, ჩემო ლავრენტი. მძიმე ავადმყოფია. გამშრალი ვარ კაცი. ორი თვეა, ჩემს სახლს ექიმი და სასწრავო არ მოშორებია. — მერე ლავრენტისაკენ დაიხარა და ჩურჩულით უთხრა: — კიბო აქვს კუჭის, დალუპული ვარ მთლად.

ლავრენტის აქარად ეწყინა.

— იცის თვითონ?

— არ ვეუბნები. არ მინდა სიკვდილის წინ გავამწარო. დათვლილი აქვს დღეები საწყალს. რავარი ქალი მერე, რავარი ადამიანი.

ცოტა ხანს ჩუმად ისხდნენ.

ლავრენტი ითქმირა, რაც მალე ვიტუვი და წავალ, თვითონაც ურჩევნიაო და დაიწყო:

— რა მოხდა დღეს, მიხა, თუ კაცი ხარ, გამაგებინე ერთი.

— მეც მაგას არ ვეითხულობ? მკვდარი მოვედი შინ. მეხის გავარდნასავით იყო ჩემთვის ეგ ამბავი.

— არა ვარ ლირსი? მითხარი, ლოთიანად, შემეშალა რამე? გლახად ვპასუხობდი?

— კი მეკითხები, ჩემო ლავრენტი ამას? ჩენენ დღეს ხომ არ გაგვიცენია ერთმანეთი. რას ჰქვია, არ ვეკუონოდა. ეპვი გეპარება რამეში? შაშის საქმე ვის ესმის შენნაირად. შენ გამოგაჩინე პირველად, პირველი ჩემპიონი შენ არ

იყავი? ვინ ვიცოდით მაშინ შაშის თავის მაში წესიერად.

— აბა რატომ მომჰერით თავი, რა მოხდა?

— ამიტომ არ მინდა იმ სექციის ბიუროს სუფროსბა. დამანებონ თავი. ხომ ხედავ, რა საშარო საქმეა, რამდენჯერ ვთქვი, წევრი ვიწები-თქვა. არ დაადგათ საშველი. შენ ჩემშიც ეჭვი ხომ არ გეპარება? გამეიხედე აქეთ? ბოვშვებს გაფიცებ, მითხარი.

— კაცო, მე გლახას ვერავიზე ვერ ვიფურებებ, მარა შენ იჯექი იქ და მითხარი ერთი, რა მოხდა?

— მე, ძმაო, მაგერაა ოთხივე, ღიად მეგეცი ხმა. მე თავმჯდომარე ვარ-თქვა და დასამალი არაფერი მაქეს-თქვა, ეკუთვნის ამ კაცს-თქვა და პირველმა ჩავაგდე კუნტი. ეს ჩემი ერთი ხმა ქეა შიგ.

— იმ ოთხს გოუშავებივარ.

— რა ვიცი, ახლა ასე გამოლის. სანდორ კილაძე შავს რავა ჩაგიგდებდა, მაგი ისეთი კაცია, ყოველთვის ყველაფერზე თანახმა. ნოშრევან ხარბედია ძმაკაცია შენი, ერთად დაიწყეთ და ერთად მოღიხარო აგერ ამდენი წელიწადია. ნესტორ ქათმაძე, ქვე იცი, ერთი შეკითხვაც არ მოუცია და წამდაუშუმ იძახდა, ნუ ვაწვალებთ ამ კაცს, ცოდეას ვერ დავიდებ. გადაჭრით ვერავისზე ვატყვია. ამირან თარგმაძესთან რავა ხარ?

— რა ვიცი, კარგად.

— ვითომ, ჩემი მოკლე ჰკუით, ერთი მაგაზე მაქვს პატარა ეჭვი!

— თქვა რამე?

— კი არაფერი გაუბედავს, მარა, მაგან იცის, საერთოდ, ჩემი კბენა. ცოტა კირკიმალა კაცია. სექციის თავმჯდომარება უნდა და რასაც ვიტყვი, საწინაომდევებს აკეთებს. ვითომ მე რომ შემატყო შენდამი ასეთი კეთილგანწყობა, ჩემს გინაზე ხომ არ ჩაგიგდო შავი-თქვა, ასე ვფიქრობ ახლა, მე, ჩემი მოკლე გაგებით.

— მე რა შეაში ვარ?

— კაცისას შენ გაიგებ ახლა რამეს? — მხრები აიჩენა მიხა სოფრომაძემ.

ლავრენტიმ ბოლიში მოიხადა უდრო დროს სტუმრობისათვის და კიბეზე დაჟვა. მასპინძლის ბოლო სიტყვები: გულთან ნუ მიიტან ამ ამბავსო, მას არც კი გაუგონია. ამირან თარგამაძე იქვე, მეორე მოსახვეში, კონსტიტუციის ქუჩის დასაწყისთან ცხოვრობდა

ამირანს ერთადერთი ქალიშვილი გათხოვილი ჰყავდა. ცოლს ადრე იყო გაყრილი და მარტო ცხოვრობდა. ზარს ვერ მიაგნო, იყაუნა კარებზე, „მასპინძელო“, ბევრი იძახა ლავრენტიმ, მაგრამ არავინ გამოხმაურებია. ბოლოს ილაზგაწყვეტილმა მეზობელმა გააღო ფაჩარა: „აბრძანდით ზევით, ბატონო, თვარა იქედან ვერ გააგონებთ, ტელევიზორს უყურებს ალბათ შუშაბანდში“. ძალი ხომ არა ჰყავსო, — იყითხა ლავრენტიმ და უარყოფითი პასუხი რომ მიიღო, კიბეს აუყვა.

— ხალხი არიან მაგენი? ხალხი არიან, ბიჭო, მაგენი? მითხარი, ერთი შენ. — კარებშივე შეაგება ამირან თარგამაძემ.

— მე მაგის გასაგებად მოვედი, — თვალებში შეხედა ლავრენტიმ და ძალიან უნდოდა ამოყენობა, იყო თუ არა მისთვის შავის ჩამდები ამირანი.

— რა პირით შეეგებდავენ ხვალ-ზეგ, იმისი არ იყოს, არ უნდათ ამ დამპლებს ცხოვრება?

— მე გული იმაზე მწყდება, ჩემო ამირან, რომ ქურდულად გამომჭრეს ყელი. ადექი, შე კაცო, მითხარი პირში, არ გვაუთვინის ეს წოდება შენ-თქვა. პირში თქმას წინ რა უდგას. თუ მწყენოდა, შეილებს გეფიცები. ვიფირებდი, ამ კაცს, ალბათ, ასე მიჩნია-თქვა, მარა მოპარვით, ჩუმათ, ზურგსუკან ხანჭლის ჩატემა სიგლახე არაა?

— სიგლახეზე მეტად, რაც მაგათ გააქეთეს.

— მითხარი ერთი, თუ ძმა ხარ, რა შეატყე, რა აზრი გამოიტანე მთელი ამ საქმიდონ.

— ცხოველზე უარესია ქვეშეგვეშა კაცი. ცხოველი ქვეშეგვეშა პირდაპირ და-

გეტაჟება და გიტენს. ვინმესთვის რამე სიავე რომ შემეტყო, არ ავტეხავდი კენჭისყრას? არავის რილს, არ ავრევდი კენჭისყრას? პირიქით, ყველას გაეხარდა და ესიამოვნა. ასე მეგონა მე. მიხა სოფრომაძეს რა ქვეს შენთან გასაყოფი. თავმჯდომარეა და იგიც არ უნდა. რაში ეცილები შენ. მიხას უნდა მოეცა ხმა. მეტი ვინ ვიყავით... ნოშევევანი, ქე იცი, ჰიჭყინი იცის პატარა, თვარა გული კარგი აქვს, სიკლახეს არ ჩაიდენს. ნესტორ ქათამაძემ მე მითხრა, ფორმალობას რა ვუთხრა თვარა, რა ჩევნი გმიოსაცდელია ახლა ლავრენტიო. სანდრო კილაძესთან ხომ კარგად ხარ?

— კაი, გამარჯობის მეტი არაფერი მახსოვს.

— რაზე გვუბნები, იცი? რაღაცას აქტიურობდა, თუ შეატყვე, ყველაზე მეტს გეპითხებოდა. ცულდავ, ეგება, ღვთის წინაშე, მაგრამ მაგი მთლად კაი კაცი არ უნდა იყოს. შეჩანწინ ჩემი გოგოს გაუვანა მინდოდა ინსტიტუტში, სპორტსმენებს, ქე იცი, ცალკე ცლიან. მე ვოქვი, ჩავწერ მე ვოქვი, სპორტსმენების სიაში-თქვა. მეტი რაში ვარგივათ, რა ხეირი მანასა ამ სპორტმა მეტი. მდივანი იყო ჩევნი სექციის სანდრო. მივედი, დამირტყი ბეჭედი-თქვა. ვაგივონია? თავი მოიკლა. რას ქვევია, ვის ქვევია! შენ გოგოს ხელი არ გოუქნევია მიდღოები და ამ ბავშვებს გადავისტუნო თავზეო? ა, ასე მითხრა. რა უფულებოდა, თუ ძმა ხარ, მითხარი. ისე ისწავლა მაგისმა ნაგრამ-ნაშერმა, რავარც ჩემმა გოგომ ისწავლა. შარშან ქე გამითხოვდა და დამირჩი ასე უსწავლელი. რა ვიცი, რა დღე მომელის. ეგება, ერთ მშვინიერ დღეს, ქე კრას იმ ბიჭმა პანლური და ქე მომბარუნს უან. ქალს რაღაცა პროფესია, რაღაცა საქმე არ უნდა ქონდეს? ამტომ მეეჭვება სანდროს კაცობა. მე მგონია, ერთი შავი მაგისი უნდა იყოს.

— რა ვიცი, დასწყევლოს ეშმაქმა.

— მთლად მე კი ნუ დამიჭერებ, ეგება ცცლები, მაგრამ ფაქტი ფაქტია. მე, ჩემო

ლავრენტი, ყველას დავანახე: ა, ბატონი, მე ვუთხარი, ჩემი ბიულეტენი, მე ვუთხარი. მერე რომ არავის შეეპაროს ეჭვი-ოქვა. დავანახე ყველას და მოგეცი ხმა. მე ერთადერთი სანდროს ხმა მეეჭვებოდა, თვარა ოთხივე თუ შეს ჩაყრიდა რავა მეგონა.

ლავრენტიმ მაღლობა გადაუხადა მას-პინძელს და ქუდი დაიხურა.

— სად მიხვალ? — დაედევნა ამირანი. — ასე რავა გაგიშვებ. პარველად ხარ ჩემ ოჯახში. კაი ლენონ მაქვს, იმერთ გოგოს გაფიცები; ჩემი დაწურულია, კუმპალ-კუმპალ გარჩიე ყურძენი. თითო ჭიქა ფეხზე მაინც დაელიოთ?

მაგრამ ლავრენტი უკვე ქუჩაში იყო და არხის გაყილებით წყალსადენის ქუ-ჩისაკენ მიაბიჯებდა.

სანდრო კილაძე პურის მაღაზისთან შეხვდა. მელავები გაშალა და დიდი ხნის უნახანი მეგობარივით გადაეხვია.

— ლავრენტის გაუმარჯოს, რავა ჩა-მოგტირის ცხვირ-პირი, მეტი საჭავრო არ მოგცეს გამჩენმა. მაგრნმა იყითხონ, ხვალ მთელი ქალაქი რომ გაიგებს და თავი რომ არ გამოეყოფა, თვარა შენ რა გაქვს სადარდელი. ყველამ ვიცით, რომ ეს წოდება შენთვის ისე, ყოველ-გარი კენცისყრის გარეშეც უნდა მიენ-ჭებინათ. სად იყავი აქეთ?

— შენთან მოვდიოდი.

— აგაშენა ლერერთმა. წავიდეთ აბა ცხელი პური ქე მიმაქვს და მეც უგახშ-მო ვარ.

— რა მიქენით, კაცო, დღეს. გაფიცებ გულით საყვარელს, გახსოვთ ჩემგან რამე ცუდი რომელიმეს?

— ხომ გითხარი, უვახშომ ვარ-ოქვა, რავარ ხასიათშე მოვიდოდი ახლა მე იქედან, რა ვუყო, რა პირით შევხვდე ხვალ ლავრენტის-ოქვა. მე მაინც არ ვე-რიო ამ მაიმუნების ბიუროში-ოქვა. იმ კაცს ჩემზე არ ეგონს-მეოქი, ესეც ქე გრიფიქრე. მარა, გეტუყვიან თვითონ, ვიციდი, რა ხალხთანაც მქონდა საქმე და ლიად მოგეცი ხმა. დავდეტი ყუთითან და ოთხივეს ვაჩვენე. ამნაირი კაცი ვარ მე, ჩემო ლავრენტი.

— მაინც ეჭვი არავისზე გაქვს? საფუძველი ჩავს ჩაებლაუჭა სტუმარი.

— გაიგებ შენ თვითონ. ხომ იცი, არაუერი დაიმალება. თუმცა რა გაგება უნდა. ჩემი ერთი ხმა ნალდი იყო და იმგენს, ოთხივეს, შავი მოუცია.

— იქნებ ისე ვერ მოვიქეცი, რავარც საჭირო იყო, ან ეგება ტაქტი შემეშალა.

— უმაღლესად იყო ყველაუერი კენ-ჭისყრამდე. ასე რომ ოთხ შავს არავინ არ ელოდა. სანამ შენ დაგიძახებდნენ, მე მანამ მინდოდა წასვლა. აფერუმ თქვენს ვაჟააცობს, რა კაი საქმე ქენით დღეს, თქვე ყასბებო-მეთქი. დავლანძლე ოთხი-ვე. ხმა არ ამოულია არც ერთს. თუ კა სულები იყვნენ, ეჩვენებინათ ჩემსავით. ორი შავი რომ ყოფილიყო, აგრეოდა ქვალი, ყველა იტყოდა, ჩემი კი არა იმისიათ. ახლა ოთხივეს სახე კარგად მოჩანს, შენც გეცოდინება მომავლისა-თვის.

— ვის ეტყობოდა, რომ შავის მომცე-მი იყო თავიდან?

— მე მგონი, ერთს ნოშრევან ხარბე-დია მოგცემდა. შენ გეძმაკაცება, ვიცი, მაგი მე. მაგრამ ერთ ნაბიჯზე არაა სან-დო. არაა ჩემი კაცი, იცოდე. ხელის-გულზე ერბო-კევერცხი რომ შეუწვა, არ დაგინდობს მიანც. როცა ჭირდები, ქე შემოგიძრება მელასავით, თუ არა-ცერს გამოელის შენგან, მორჩა, არ არ-სებობ მისთვის.

— ნოშრევანი კაცო?

— ჰო, ნოშრევანი, ნოშრევანი. თან გადაყოლილი ვიყავი მე მაგაზე, პირში სულ გუბერავდით ერთმანეთს. ჩემს ოჯახში ჭიქა არ აიწეოდა უმაგისოდ, მა-რა პატარა ხელი რომ შემეშალა, ქე გა-სოვს შენ, იმ წუთას ზურგი შემაქცია. ეგ კი არა, გამომძიებელს ჩვენება მისცა, რაცხას რომ თალღითობდა ვატყობლიო. რომ ჩამთაერდა ის საქმე, დავუძახე ჩე-მთან სახლში, გადავახიე თავზე მისი ჩვე-ნება და ვუთხარი: დღეიდან შენ შენთ-

ვის და მე ჩემთვის-თქვა. ქე ვარ ახლა
წყნარად.

— წვალ ახლა მე, — თქვა ლავრენ-
ტიმ, როცა სანდროს ჭიშკარს გაუსწო-
რდნენ.

— შენ არ მომიყვდე, არ გაგიშვა. ასე
ვართ ჩვენ ერთმანეთთან? კაი მეავე,
კაი ყველი და პური და ვიშუაშეუროთ
ცოტა ხანს.

— არ მცალია, გმაღლობთ. — დააგ-
ლო ლავრენტიმ და თითქმის სირბილით
გაშორდა მასპინძელს.

— ლავრენტი, თუ კაცი ხარ, ნოშრე-
ვანზე რომ გითხარი, ჩემ ნათქეამად ნუ
იტყვი! — დააწია სანდრო კილაძემ და
ჭიშკარს ფეხი ჰქო.

ნოშრევან ხარბედია სახლში შეისწ-
რო. იადონის ბუდეს ასუფთავებდა.

— შენ ხარ? — ჰქითხა და მაგიდის
ნათურა გაანათა.

— მე ვარ.

— სად გაქრი ღლეს, გეძებე, მერე,
ერთად მინდოდა წამოვსულიყავით.

— რა კაი ხასიათზე მე გამომიშვით.

— სათქმელი მქონდა რაღაცა.

— რაი?

— უნდა დაწერო, საჩივარი, უნდა
გვიჩივლო. პროცედურაა დარღვეული,
ოქმს არ წერდა არავინ.

— ჩივილით მიღებული წოდება ვნა-
ხე დამწვარი.

— პრინციპის ამბავია, უეჭველად მო-
იგებ, მაგრეს რატომ უნდა გავატანინოთ
თავისი.

— ჩიტი სადა გყას?

— მაგრაა ქვაბქვეშ.

— არ დაიხრიოს, ჰაერი შესდის?

— რა დაიხრიოს ცოტი ხანს. უნდა
გავყიდო ახლა, სად მაქვს მე ამის თავი.
ჩიმებს ამის მოვლა არ უყვართ. ხანდა-
ხან თვე ისე გავა, წყალს არ გამოუც-
ლიან, გალობის მოსმენა სიამოვნებთ
მარტო. აქოთებული იადონი და არავის
მოსვლია აზრად გაეშინდა გალია. შე
მომჩერებია ყველა. გაღები და გავყი-
დო.

— მაგი არაფერი, — ამოიხვენეშა ლა-

ვრენტიმ. — რა მოხდა დღეს,
ჭკუაზე ოარა ვარ.

— მაგაზე მინდოდა მელაპარავა და
გამექეცი. სპორტკომიტეტიდან დაურე-
კიათ მერე, რა გიქნიათ ესო, ხოჯავს
უთქვემს, თქვენ ხართ ახლა პრინციპუ-
ლი და ობიექტური ბიუროვო? გასაყრე-
ლი ხართ სუყველა. ეგებ შე დაგვშა-
ლონ ამ ამბის გულისაოვნის.

— მე რას მიშველის. მე ქე გამამწა-
რეთ და.

— რას ვიზამდით?

— წინასწარ გვაფრთხილებდი ყვე-
ლას. ავღგებოდი, დაგახასიათებდი, ხმის
დამოვლებად მე დავდგებოდი, იმგრეს
გარეთ გმოვუშვებდი და თუ გამიჭირ-
დებოდა, სულ გამოგიცვლიდი ბიულე-
ტენებს.

— კაი ერთი. მერე ვინ მომეტყუე-
ბინა მაგნაირი ილეთით, ჩემი თავი?

— რომ არ გეკუთვნოდეს, სხვა ამბა-
ვია. შენ ხომ იცი ჩემი ხასიათი. ძმა ხარ
ჩემი, მარა მაინც გეტყოდი, არაა ეს შენი
საქმე, არ გეკუთვნის ჯერ და მოიცადე
ჟატარა-თქვა, მარა ასე რომ არ იყო ხა-
ქმე? ნესტორია ქათამაძე — ღვთის გლა-
ხა უნდა იყოს რესპუბლიკური კატეგო-
რიის მსაჭი და შენ არ უნდა იყო?

— რაო, ნესტორიამ?

— ერთი შავი რომ მაგისია, ეჭვი არ
შეგეპაროს. ჩემს გვერდით იჯდა. ბიუ-
ლეტენები რომ დაგვირიგეს, მე ადგა-
ლიდან არ გაენდრეულვარ, „თანახმა
ვარ“ დავტოვე, „არ ვარ თანახმა“ წა-
ვშალე და ჩავაგდე. ნესტორმა მოკიდა
ხელი ბიულეტენს და ვითომ ჩემს გასა-
გონად ჩაილაპარავა — „თუ ფარული
კენჭისურაა, ფარული იყოსო“, მივიდა
ფანჯარასთან, კაი ხანს იდგა და სულ
ბოლოს ჩააგდო ოთხად გაკეცილი ბი-
ულეტენი. იმ წუთში მივხვდი, შავი ჩა-
ვლო-თქვა, მარა ერთი შავის არ მეში-
ნოდა, სხვებისაგან თეთრს მოველოდი.

— ხომ ხედავ, შევცდით.

— ნესტორი რაცხაა ყველამ იცის,
მარა იმ გლახებს მაინც რა ბზიქმა უკ-
ბინათ. მიხა სოფრომაძემ, სანდრო კი-

ლაძემ და ამირან თარგამაძემ, მაინც
ამირანმა რაფერ მოგცა შავი?

ნოშერევანმა გალია გიმოფერთხა, სუ-
ლი შეუბერა და სამზარეულოში მტკრის
კორინტელი დააყენა. სველი ჩერით
გმოწმინდა და რაი შეატყო, რომ
იადონის „სასახლეს“ სუნი მაინც ას-
დიოდა, ონჯანს შეუდგა.

— ერთს გეტყვი ახლა მე. პატარა
ხანი რომ გაივლის, ისევ შემოიტანე
განცხადება. ჩივილი არ ღირს, სწორი
ხარ, უფრო გადაგემტერებიან. დაწერე
განცხადება და მერე მე ვიცი, როგორ
ვმოქმედებ, რავა იტყვი შენ?

ხმა რომ არავინ გასცა, ნოშერევანმა
ნათურა ასწია და ოთახი დაათვალიერა.
ლავრენტი წასულიყო.

ნესტორ ქათამაძე სოხუმის ქუჩაზე
ორთოთახიან კომუნალურ ბინაში ცხოვ-
რობდა.

კარი წინსაფრიიანმა ჭალარა ქალმა გა-
უღო.

— ნესტორი სახლშია, ქალბატონო?

— კი ბატონო, მობრძანდით.

— თქვენ?

— სიდედრი ვარ. შემობრძანდით.

ლავრენტი შევიდა. სიდედრმა სკამი
დაუდგა და ბოლიშის მოხდით უხსრა:
— ტანს იბანს, თუ საჩქაროა, ვიტყვი
და გამოვიყვან.

— დიდი ხანია შევიდა?

— ახლა შევიდა, მარა რა მნიშვნელო-
ბა აქვს.

— არა, იყოს, დავიცდი,

— მოიცა ვკითხავ, — სიდედრი აბა-
ზანის კარს მიადგა. — ნესტორ, გე-
მის? სტუმარია.

— რომელი?

— ვინ ბრძანდებით, რა ვუთხსრა? —
გაუღიმა სიდედრმა.

— ლავრენტია-თქვა, მიქაუტაძე.

— ლავრენტი ვარო, მიქაუტაძე! —
ჩასძახა კარს სიდედრმა.

— შემოვიდეს. — მოისმა აბაზანი-
დან.

— თუ არ გეწყინებათ, შებრძან-
დით. — სიდედრი კარებს მოშორდა.

ლავრენტიმ პლაშჩი გაიხადა, სკამზე
გადაჭიდა და აბაზანის კარს მიაწვა?

— ლავრენტის ვახლავარ! — აბაზა-
ნიდან ნესტორის მელოტი თავი მოჩან-
და.

— ბოლიშს ვიხდი, ჩემო ლავრენტი.

— რავა ვეკადრებათ, პირიქით.

— გაწყვენინეთ დღეს, მარა რას იზამ,
ხდება.

— მაგაზე უარესიც ხდება, ჩემო ნეს-
ტორ, მარა მე ვის რა დაუშავე, რატომ
მატკინეთ ასე გული?

— კაცისას რას ვაიგებ, ლავრენტი.
ზოგიერთი მარტო რომ რჩება ყუთთან,
როგორც ჩანს, ყველაფერი სიავე მოს-
დის თავში. ამნაირ წოდებას ღია კენჭი-
სყრით უნდა ანიჭებდნენ. რაა დასამა-
ლავი, ვაჟკაცი ადგება და იტყვის თავის
საოქმელს.

— მაინც ვინ მომცა შავები, რავა
ატყობ?

— მე მაგას ნუ მკითხავ, ჩემო ლავრე-
ნტი. ჩენ იქ ხუთი კაცი ვიყავით, ხუთი-
ვე თანაბრად უნდა გვეინაწილოთ ის
ერთი თეთრი და ის ოთხი შავი. შენთ-
ვის თავის მოწონება ახლა თვალთმაქ-
ცობას ნიშნავს.

— ვინმემ გაჩვენათ ყველას ბიუ-
ლეტენი?

— ერც მაგას გეტყვი.

— შენ თვითონ შავი მომეცი?

— ლავრენტი, ნუ მაყენებ მძიმე
მდგომარეობაში, თუ ძმა ხარ. რავარც
შენ მიცნობ, რავარც შენ გოლიორვარ,
ისე იფიქრე. ფარული კენჭისყრაა ეს
ოხერი და იმიტომა ფარული, რომ რა-
ღაცა საიდუმლოდ უნდა დარჩეს. მე
მაინც ვერ დაგიმტკიცებ, რომ ხმა მოგე-
ცი და არც ვეცდები მაგ საქმეს. რა
მნიშვნელობა აქვს, როგორც ხედავ, მე
რომ თეთრი მომეცა, მაინც ვერ გაშვე-
ლიდა და მე რომ შავი მომეცა, ვერც
ის შეცვლიდა რამეს. მე თავს არავის
ვაყვარებ. კველა მისმა სინდისმა გაასა-
მართლოს.

— გული რომ გამიხეთქეს? რომ და-
მაცირეს, რწმენა რომ დამიკარგეს?

— რისი რწმენა?

— თქვენი სეკციის ბიუროსი.

— მაგი არაფერი. ჩვენ დღეს ვართ
იქ და ხელ აღარ ვიქნებით. თქვენ აგ-
ვირჩიეთ და თქვენვე უნდა გადავირ-
ჩოთ. მთავარია, იმ საქმის რწმენა არ
დაკარგო, ჩემო ლავრენტი, რასაც ცხო-
ვრება შევწირეთ. შაში უბრალო თამშემ
არაა. ჩვენს ქალაქში პირველი ჩემპიონი
შენ იყავი, თუ გახსოვს. მაშინ ასუჭ-
რედიანი ერთი დაფა გვერდა მარტო
და შევიძრი მთელი თვეს გაგრძელდა.
რას ჰქვია, გული გამიტყდათ. ზოგს, შე
კაი კაცო, მარჩენალი შეილი უკვდება
და ქე დადის ფეხზე. რესპუბლიკური
კატეგორიის მსაჯობა არ მომცესონ
და გულზე ვარ გამსკდარიო, რომ გაამხი-
ლო სადმე, სიცილით მოკვდებიან. შენ
წადი, შევიდად დაიძინე. დღეს არ არის,
ხვალ იქნება.

ბაგრატის ტაძრის ციც ლოდზე იჯდა
და ქალაქს დაპყურებდა.

ქარი ამ სიძალუეზე უფრო გაავეგუ-
ლი ჩანდა. დათარეშობდა იგი ბაგრატი-
ონთა გუმბათიამოქცეულ სავანეში. სი-
სინით მიძირებოდა ხასმოკიდებულ სა-
რკმლებში და უორს, სადღაც რიონის
ჰალებში უჩინარდებოდა.

ლამპიონები ერთი მეორის მიყოლენ
ბირ ჩერებოდნენ. ქალაქი იძინებდა და მოვალეობა

აღარც კი ახსოვს, როგორ ამოვიდა
აქ. უმცური სიცივე და მტერიანი ქარი
კბილებში ატანდა, მაგრამ ახლა სახლში
შესვლა ორაფრით არ შეეძლო.

— რა იყო მაინც დღევანდელი დღე?
რა დაგვემართა? — ფიქრობდა ლავრე-
ნტი და უნდოდა სიზმარი ყოფილიყო
ყოველივე, რაც გადახდა. უნდოდა და-
ევიწყებინა შაშის სექციის ბიუროს შე-
მომსხდარი ხუთი სერიოზული მსაჯუ-
ლი, რომელთაგან კაცი მხოლოდ ერთს
ეთქმოდა.

„თუ ასე იყო... ასე თუ იყო, რად
მინდოდა მაგათი მონიშებული წოდება,
რა შავევად მინდოდა. კიდევ კარგი, რომ
ასე მოხდა. კიდევ კარგი, რომ ახლა
ცველაუხელელს უნდა მევლო მთე-
ლი ცხოვრება.“

ქვევით, უქიმერიონს აკრულ ქუჩაზე
მთვრალი მოქალაქე მიბრძაცებდა. გა-
მოყოლილ სიმღერას არეულად ღილი-
ნებდა. ხანდახან გაქერდებოდა, ღამეს
მიაყრებდა და „ეპეპეიონ“ იყვაირებდა.
ჩაძინებული ქალაქის გალიძება თუ
სურდა.

დამაშავე

შუალამისას მილიციის მორიგესთან
ანაფორანი მღვდელი მიიჭრა და ილუ-
მინატორის შუქით გაჩახახებულ მაგი-
დაზე ერთი ბოლუჭ ერალი თმა დაგდო.

მორიგემ სათვალე გაიკეთა და, უპი-
რეველეს ყოვლისა, თმას დახედა. მერე
მძიმედ წამოდგა, სეიფიდან ბორჯომი
გამოილო, აქლოშინებულ მღვდელს გა-
უსსნელად წინ დაუდგა და თმაზე ანიშ-
ნა.

— რა არის ეს, მათა?

— ეკრ ხედავ, თმაია, — მიახალა
მღვდელმა და გაბრაზება უფრო რომ

შეტყობოდა, განზე და ცოტა მალლა
შეაბრუნა თავი.

— რად მინდა მერე მე ეს თმა, მა-
მათ? — კვლავ მშვიდად ჰკითხა მორი-
გემ.

— რას ჰქვია, რად ვინდა. ეს თმა
ბეშკენაძის ვაცისათვის კი არ ამიგლე-
ჯია ზურგზე. აგერ აქედანაა აპუტული.

— მღვდელმა ყურს ზემოთ თმა გადაი-
წია და, ცოტა არ იყოს, გაწითლებული.
თმაშეთხელებული აღგილი გამოაჩი-
ნა, — ამდენს ვერ უნდა მიხვდე შენ?

— შეიძლება? — ჰქოთნა მორიგემ და თმას დაწვდა.

— კი ბატონო. — ნება დართო მღვდელმა.

მორიგემ უჯრიდან ლუპა დააძრო, ანაგლეჭი თმა საფეხულოთან მიუტანა მღვდელს, დიდხანს გულმოდგინედ ათვალიერებდა, და როგორც იქნა, დაასკვნა:

— კი, თქვენი თმაა.

— მერე? — ვერ ისვენებდა მღვდელი.

— რა მერე? შენი თმაია-მეთქი, ხომ გვუბნები.

— ამისთვის მოვედი აქანა? ჩემი რომას. უშენოდაც ვიცი!

მორიგე წამოლგა. სამორიგეო მოაკირს გადაეყრდნო. ცოტა ხანს ამ მდგომარეობაში შესკეროდა მღვდელს. მერე უკან დაიწყო ხელები და გაიარ-გამოიარა. მორიგეს არ ეჩქარებოდა.

— შენ, მამაო, მწვანე ბაზრის ქვევით რომ ეკლესია, იქ არ მუშაობ?

— რას ჰქვია, ვმუშაობ! — კიდევ უფრო გაწყრა მღვდელი და კიდევ უფრო მაღლა და განხე შეაბრუნა თავი.

— აბა, რავა ითქმის, — გაეცინა მორიგეს. — კი აღარ ვიცი, ეს ოხრი.

— კი არ ვმუშაობ, ვწირავ.

— ჴო, წირავ თუ ბოვშვებს ნათლავ, სულ ერთია. შენი სამუშაო მაგია. რა გვარი ბრძანდებია?

— ნუცუბიძე.

— სახელი?

— კუკური.

— რა უბრალო სახელი გრქმევიათ. — გაიკირგა მორიგემ. მისი ვარაუდით, მღვდელს საბა თუ არა, ამბროსი მაინც უნდა რჩეოდა.

— ამ შუალამეზე რამ შეგაწუხა, კუკური?

მღვდელი აიმრიშა.

— მამაო-თქვა, შე უპატრონო, თორე კუკურის მოგეცმ მე შენ. ამ ანაფორაში რომ მიყურებ, ხვარავერი გვშლება!

— რა იყო, რას მეჩხები, შე კაიკაცო.

— თუ ძმა ხარ, მე შარის თავი არა

მაქვს. შენ ენა გექავება და მე გულზე ვარ გამსკდარი. დაზარალებული მევე-დი და რავარც საჭიროა, ისე მომექეცი, თორებ დაკარგავ მაგ „პავონებს“, მამა-ჩემსა აქვს ცხონება.

მორიგემ ჭიბის დანა დააძრო და ფრჩხილების შემცნას შეუდგა.

— შენს მეტი არავინაა ამ დასაქცევ-ში?

— ნუ ილანძლები, მამა.

— შენს მეტი არავინ დარჩა აბა ამ სამართლის კარზე?

— ნუ იწყევლები, მე შენ გელაპარა-კები!

რა გინდა, ძმაო, ჩემგან. ხომ არა-ფერი მმართებს შენი. მორიგე გამომძიებელთან მიმიყვნე.

— ჴოდა, მასე დაილაპარაკე, შე კაი დემამიშვილო. ახლა შენი მღვდლობისათვის თავზე კი ვერ დაგისვამთ.

მორიგემ ადგილობრივი ტელსმენის სახელური დაატრიალა და ყურმილი აიღო.

— ოთარ უფროსო, მღვდელია. არ ვიცი არაფერი. თუ არ გძინავთ, გამოუშებთ. არის უფროსო! — მერე მღვდელს დერეფანზე მიუთითა: მეოთხე ოთახში მიბრძანდით.

მღვდელმა თმა გულმოდგინედ აკრიფა, ანთუორა აიკეცა და მეოთხე ოთახს მიაშურა.

მალე იგი მილიციის ოღასკურის ქვეგანყოფილების უფროს გამომძიებელს — ოთარ ნანეიშვილს მისივის თმა-წვერის დაგლეჭის ამაზრზენ ამბავს უყვებოდა. ოთარი ახალგაღვიძებული იყო, რაც იმაზე ეტყობოდა, რომ საფეხულებთან გაჭალარავებული ხშირი თმა უწისრიგოდ ეყარა შუბლზე და წამდაუწუმთვალებს ისრესდა.

— ახლა კი, მართალია, აკრძალული გვაქს, მაგრამ ხანდახან, რა დასამალია, და ახლადდაქორწინებულებს უას ვერ ვეუბნები. მე, მაგალითად, თუ მშაჩის ქაღალდი არ მაჩენეს, ხელს არ ვკიდებ

საქმეს. ჯვარისწერაზე უარს როგორ ვეტყოდი, მაგრამ არ მეცალა, კაცო, სტუმრები მყავდა. ეკლესია დაკეტილი იყო. ხომ გაქვთ თქვენ, ყველას სამუშაო საათები. რავა, მღვდელს არ უნდა დასვენება? ჩვენ არ ვიღლებით თუ? ამა, ერთი დღე დადეჭი ჩემს ადგილზე? მაჩრო საცეცლურის ქნევა მოგელავს და საქმევლის სუნი დაგათრობს. საღამოს ფეხებს ძლივ მიჟაროვე.

— რამდენი ხანია, რაც ამ საქმეზე პრანდება?

— ე, ისე მღვდლად ხუთი წელია და ადრე საკონსერვოში ვმუშაობდი. მე ქე მიცნობთ თქვენ. დომენტის ბიჭი ვარ, ნუცუბიძის.

— აა, პოლ, — კეფა მოიფხანა გამომძიებელმა. — ამ თმებში რას ვიცნობდი.

აზ იყო არაფერი ამ საკონსერვოში თვარა, ბალნებს გეფიცები, აზ წმოვილდო. აქ ცუდად კი აზ ვარ, მარა ამ თმამ შემჭიდა. სიცხვში სულს ვერ ვითქვამ. ამას კიდევ ვაუქლებს კაცი, მარა, რაკი მღვდელი ვარ, ზოგიერთს ჰერია, ენა. არა მაქეს პირში და ხელები დაბებული მაქეს. შაქრიოა გიორგაძეს გავალაბიდი თავს? მარა აყევი ახლა მაგას და მაგნარი იქნები შენც. ასე კი აზ გავიგებენ. მღვდელმა ცემა-ტყეპა დაიწყოო და ქე მიგაბრანენენ სამსახურიდან. აპაა, ჩვენც გვყავს ჩვენი უფროსი და ჩვენი რევეზია.

— მაინც ვერ გავიგე, მოგვარდა შაქრიოა გიორგაძე, დაგაბუტა თმა-წვერი და გაიქცა?

— მაცადე, აბა რას გიყვები. ჯერ სხვა მოვიდა. ვინცხა ხელისმომქიდე ვარო. აზ წავყევი. მერე ხნიერი კაცი მევიდა, გამომეცნურა, ვითომ ძევლი ნაცნობი იყო, ვერ წამოვალ, მე ვუთხარი. ა, ხომ ხედავ, სტუმრები მყავს-მეთქი. მეხვეურა, მარა ვერას გახდა და გეინურა კარი.

— ეკლესიიდან შორს ცხოვრობა?

— არა, იქვე, მეოთხე მოსახლე ვარ. შესამე კაცად შაქრიოა მოვიდა. შაქრიოა უბედური. ხომ იციმ მაგის თავქარიანი ხასიათი.

— კი, მაგრამ, ამ ბოლო დროს კუთხია არაფერი გამიგია. მუშაობსო, ცოლითითხვევაო. ჩემს და აყალმაყალს დაანება თავიო და ისევ დაიწყო მაგან?

— რა, ბატონო? შაქრიოას მორჩულება ასე ადვილია? ვინ თქვა, მოცეკვიანდაო. შემოვარდა, ერთ წუთს გმობრანდიო. ვიცოდი, რა საქმეზეც იყო, მარა მაინც გავხედე. წამოდი, ჩემი ძმა ცოლს ირთავს და ჯვარი უნდა დაგვწეროვო. აზ მცალია, მე ვუთხარი. იმგენს რომ ვარი უთხარი, ახლა შენ რომ წამოგყევ, შენ რა წითელი კვერცხი ხარ, მე ვუთხარი. ჩამაჯინდა და ჩამაჯინდა. აზ მცალია, აზ ვიცი მეო. გააღებ ახლა ეკლესის კერბს და ჯვარს დაგვწერო, არაფერი აზ გამოვიდა. შენი სტუმარი სტუმარია და ჩემი სტუმარი არაა სტუმარი-მეთქი, მე ვუთხარი. აზ მეცალა, ბალნებს გეფიცები, თორემ აზ მინდოდა ახლა ვითომ ფული? ამ ლაპარაკში მტაცა თმაზე ხელი და ბატიცით ბდლენა დამიწყო. ძლივს დევიბისენი თავი. შენს სახლში რომ აზ ვიყო, ერთ დერს აზ შეგარჩენდიო, — მითხრა და წავიდა. ასე ჩემი საქმე. ის ახლა ქორწილში ქიფობს და მე გულზე ვარ გამსკდარი. ერთი გაფიქრება გაფიქრე: წავლ, გვიპარსავ, მივაღვები ქორწილში, გვედავ შუბლში ტყვიას და დავასცეხებ სხვა-საც-მეთქი, მაგრამ ასე ვარგა? დაგხოცოთ ერთმანეთი? ა, ავერაა თმა და თქვენ იცით ახლა. ოთარია, თუ კაცი ხარ, ეს საქმე აზ მიფუჩებდეს, თვარა სადაც საჭიროა, იქნა მიგალ და ვინცხა გადაყვება ამ საქმეს.

— რავა გეკადრებათ, ა, ქაღალდი და დამიწერებათ ახლა რაც მოყევით, ყველა-ფერი, წერილად.

მღვდელმა დიდხანს წერა, ბუტბუტით და ტუჩების ცმაცუნით.

გამომძიებელმა საჩივარი ჩაიკითხა, მღვდელს ორ აღგილს ხელი მოაწერინა და უთხრა:

წაბრძანდით თქვენ, ახლა, მამაო. მე გავგზავნი მილიცას, მოვაყვანინებ დღესვე და ხვალ მოგვიწევს, ერთხელ კიდევ, თქვენი შეწუხება.

— ჩემი რაზე?

— დასაპირისისპირებლად.

— არა, თუ კაცი ხარ. მე ნუ გამომაჩენ. ეს ჩემი საჩივარიც არ წააკითხოთ. ვითომ სხვამ მოიტანა ამბავი თქვენამდე. არ მინდა ახლა ხალხი ავალაპარაკო, ხომ იცი, ჩვენს ქალაქს ჭორი მეტი კი არ უნდა, მღვდელი გამუტეს და მილიციაში გეიცეაო. რომ მოიყვანი იმ ხვადაგს, თვითონ იტყვის ჟველაფერს, რა ვიცი, რავა დამალავს.

— კაი. კი, ბატონო.

გასვლისას მღვდელმა თმას დახედა.

— ეს თმა იყოს თუ წავილო უკან? რთარმა კონვერტი იმოიღო.

— თქვენი ხელით ამ კონვერტში ჩაყარეთ და გარედან დააწერეთ.

მღვდელი დიდხანს ყოფილობა. არ იცოდა, როგორ დაეწერა. ჯერ იფიქრა, „მღვდელ კუკური ნუცუბიძის თმას“ დავაწერო, მეტე გადაწყვატა, „შაქრო გიორგაძის მიერ ანაბუტავი მღვდელ კუკური ნუცუბიძის თმა“ დაეწერა, ბოლოს უბრალოდ „კ. ნუცუბიძე“ და-აწერა, კონვერტს ენა გაუსვა-გამოუსვა. გულმოდგინედ დააწება და გამომძიებელს გამოეშვიდობა.

მღვდელი კუკური ნუცუბიძე მორიგის ადგილს ისე გაცდა, რომ მილიციის მოხელისათვის არც კი მიუხედავს. აქა-ოდა, მე შენთან აღარაფერი მესაქმება, მე უფრო მაღალ ინსტანციებში მაქვს საქმეო.

მამლის ყივილის დრო მოახლოებული იყო, როცა ოთარ ნანეიშვილთან უბნის რტმუნებული შევდა. გამომძიებელს მშვიდად ეძინა. რტმუნებულმა ერთი ორჯერ ჩახველა (შენჯლრევა ვერ გაუბედა უფროსს), მეტე მაგიდიდან კალმისტარი აიღო და ფანგარას მიუკაუნა. ოთარი წამოჭდა, დაამთქარა, ქუდი და-იხურა და მოსულს ახედა.

— რა პქენი?

— მოვიყვანე.

გამომძიებელი სწრაფად წამოხტა და

ტახტიდან საწერ მაგიდასთან გადაჭრა მოხდა.

— სადაა?

— აგერ მყავს, სამორივეოში.

— წინააღმდევობა ხომ არ გაუწევია?

— არა. ქორწილიდან წამოვიყვანე.

— შენ შეხვედი შიგნით?

— არა, ბაგშეს გამოვაძახებინე ეზოში. რომ ვუთხარი, გიბარებენ-თქვა, გაეცინა, რა უნდათ აწიო. ცოლს დაუბარა, ცივ „ბორჯომს“ ამოვიტან საჩდაფიდან და მოვალ ახლავეო. ასე რომ, არავის გაუგია მაგის წამოყვანა.

— კარგი დაუძახე. მოტრალია?

— არა. შაქროის დამთხობი იმ ქორწილში ვინ იქნებოდა.

— მოიყვანე და შენ, ყოველ შემთხვევისათვის, ყური აქეთ გეჭიროს.

— კი, ბატონო.

— თუ იცი, ჯიბეში ხვარაფერი აქვს?

— ვერ გეტყვით, გაჩეჩერეკა ვერ გაუბედე, არა მონია. ქორწილში დანას არ ჩადებდა ჯიბეში.

მორიგე გავიდა თუ არა, გამომძიებლის კაბინეტის კარის უკიდურეს ზედა ნაწილში შავგვრემანი, თმაგადასლექილი თავი გამოჩნდა.

— შენ ხარ? შემოდი.

ოთარი არ ამდგარა, შემოსულისათვის ხელი არ ჩამოურთმევია, რაც იმას ნიშავრდა, რომ საუბარი ოფიციალური და მეტარი იქნებოდა.

შაქრო გიორგაძე — ორმეტრიანი, ლამაზი ცხვირ-ბარის მქონე, მსხვილმა-ჯებიანი, ულვაშებიანად სუფთად გაპარ-სული კაცი, ისე მორცხვად და მოხდენილად შემოვიდა, შემოთავაზებულ სკამზე ისეთი რევერანსებით და მაღლობებით დაჯდა, რომ საქმეში ჩაუხედავი იფიქრებდა, ამ კაცს მთელი ცხოვრება საკონსულოებსა და საელჩოებში აქვს გატრებულიო. დამხვდურმა კი შევენივრად იცოდა, ვისთანც პქონდა საქმე. ეს რამდენიმე წელია დაცხრა შაქროია, ორჯერ საზოგდოებრივი წესრიგის და-

ცვის ორგანოებისგან სისხლი ჰქონდათ გამზრალი. აღმასხან გიორგაძის ბიჭი ქალაქში პირველი დამტკუყმელი იყო. პატარა შელაპარაკებისათვის კაცი ყბას აახევდა, უკელას გამომსაჩილებელი, ჩალაფორთხებული საქმის გამრჩევი და გამრიგე ეგ იყო. რამდენჯერმე სხვადასხვა ვადით ნაჯდომიც გახლდათ.

— რა იყო, ბიჭი, ვერ უნდა ისწავლო შენ ჰქუა?

— რაზე ბრძანებთ, ოთარ ბატონი.

— კი ახლა, თუ ძმა ხარ. არ დამიწყო აქანა, „ოთარ ბატონი“ და, „ოთარ პატივცემული“. რა დროს შენ ქველბიჭობაა, კაცი. ვეღარ გეიგე, რომ აღარა ძველბიჭობის დრო?

— ასე მიცნობთ მე, ოთარ ბატონი? რასაც ახლა შენ მეუბნები, მასე ვარიგებ მე შენს პატარა ბიჭს, როცა ქუჩაში შემხვდება. ნამეტანს კა ნუ მიზამ. მადლობა ღმერთს, გუშინდელები არ ვართ და მე ვიცნობთ ერთმანეთს.

— რომ გთხორა, გული მოგოვა და, კონვერტი, ბატონო, და ა, განცხადება; შენ ჩემშე ნაკლებად არ ერკევეთ კანონებში და ეს მღვდლის საქმე კა ხუთწლიანია.

— რომელი მღვდლის?

— რომელი და რომელცახას ააპუტე ეს თმა, კუკურია ნუცუბიძის.

შაქროს გაეცინა, კისრის აუსვ-დაუსვა მარჯვენა ხელი, საჩივარი გაშალა, არ წაუკითხავს, ისე დაკეცა და გამომძიებელს გაუწოდა.

— მაშ, მიჩივლა კუკურია გლახაშ? ხედავთ, რავა გამევიდნენ მთლად კაცობიდან, რავა დაკარგეს ნამსი?

— აბა, აბა. თმას რომ აგაპუტავენ უნდა გაჩერდე, მეითმინო. მილიცაში ჩივილი რა ვაუკაცობაა.

— გაჩნია, ჩემო ოთარ, რაზე აგაპუტავენ.

— რაზეც უნდა იყოს ასეთი წყენინებისათვის შენთვის რომ თმები ეპუტათ, ქე იქნებოდა ახლა გამანული ეფროსინეს ღორივით.

— როცა ღირსი ვიყაჭო, არც მაგი დაუკლიათ, ნუ გეშინია.

— რაო მაინც, რა დაგიშავა იმ კაცმაზე უნდა დამიშვაოს. კისერში რამ წამითაქა და ჩემმა ენამო, ხომ გაგიგონია. კარგად მიცნობს კუკურია. ჩვენს ქუჩაზე არ ვაიზარდა? ერთი რვა წლით მაინც ხომ ვარ მაგზე უფროსი. იმნაირი საწყალი ბოვშვი იყო, ქუჩაში რომ შემხვდებოდა, ტირილს მისით იწყებდა. ჩვენს გვერდით არ ვაყენებდით კუკურიას „ბირეაზე“, არ გაფუჭდეს და სიგლახეს არ მიეჩიოს-თქვა, მარა მაგნაირები ფულს რომ იშვივიან, ყველაფერა: ავიწყდებათ. რა მინდოდა მე, რა ვთხოვე, რა შეუძლია? სიმართლე გითხრათ, ვერიდებოდი მისვლას. მე ვთქვი, მე რომ მივიღე და უარი მითხრას, გული მეტყინება-თქვა. ორი კაცი ვაახლეთ. შენც არ მომიკვდე. ნარეს ვთამაშობ და არ მცალიაო. ჩემმა ძმამ ითხოვა, უმცროსმა, ცოლი. პატარა გოგო ვინტხა, მისნაირი გაწყიდული მეიყვანა. ენაცალოს ორივეს ჩემი თავი. ხელი რომ მაწერეს, ახლა გვირგვინიც ვითსკვნათ. შევაბმევიეთ ღომენტია ხანურძანიას თავისი დარბებული ფატონი და მივადექით ეკლესიას. ბოვშვებია, ხომ იცი, უხარიათ. მაგნისათვის საქმეა ყველაფერი. ხელისმომებელმ რომ უარი მოიტანა, წამოხტა ვიღაცა ჭარმაგი კაცი ქალის მხრიდან, მე მეცივანო, თქვა. წავიდა, ისიც გაწმილებული არ მობრუნდა? ვდგავართ შაბათის მათხოვრებივით ეკლესიის დაკეტილ კარებთან. მოიწყინა ჩემმა ძმამ. ამას თავი დაანებე, პატარძალმა ტირილი დაიწყო; იღბალი არ მეტინაო, სლუკუნებს პატარა გოგო. გული მეტწვა. მე ვთქვი, მეტი ვერ უნდა გაგიღიოს? რა ვართ აბა ჩენ მეუნდა გაეწიოს? რა ვართ აბა ჩენ მეუნდა გაეწიოს-მეთქი. ყველამ მე შემოშედა. ხომ იცი, ახლა იქთურებიც და აქეთურებიც სხვანაირად მიყურებენ. შაქრინის რავა გოუჭირდება მღვდლის გამოყვანა სახლიდან. მეტი გზა არ იყო, წავედი. ეს რა ვნახე, კაცო! ჩემთან ლაპარაკიც არ მოისურვა. ხვალ მოდით და დავწერ გვარსო. კი მარა, ხვალ რანა-

ରୀତାର୍ଥ, ମେ ପୁଅକାରୀରୀ. ଜୀବନିଷୀଳିଲୀ ଆମାମାବା.
କ୍ଷୟାଳ ପିଲାସ ଶ୍ରେଦ୍ଧା, ଶେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରୁତ୍ସନ୍ଦି, ମେ ପୁ-
ତ୍ତବାରୀ. ଗାଘଗନ୍ଧାରୀ? ଶେମାକ୍ଷପିବା ଖୁର୍ବାଗୋ.
ନୀରଦ୍ଵା ପାତାମାଶିନ୍ଦା, କେମି ମେହେଦାଙ୍ଗ (ଏହି ଶାକ୍-
ରୀଲେ ଗାୟପିନା). ମନ୍ଦ୍ରାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରୀ. ମନ୍ଦିର ଏହି,
ମେ ପୁଅକାରୀ, ମତଲାଦ ଗ୍ରୀବିଲ୍ଲ, ରାତ୍ର ନାର-
ଦୀର କ୍ଷେପ୍ୟାନାଶ୍ରେ, ଲକ୍ଷନଦ ବ୍ୟାଲ୍ଲା ନେ ମନ୍ଦିର-
ରୀ ତାଙ୍କେ, ନେ ଗାଢାଫିଲ୍ଲେବ, ମେ ପୁଅକାରୀ.
ଶେନ୍ଦ୍ରବୀଜ ତାଙ୍କ ପୁଅତିଲୀ ଶାଖମ୍ଭାଶ୍ରେତକ୍ଷି. ପ୍ରା-
ଦୀ, ଶାଖମ୍ଭ ନାକେବ, ମିତକରୀ. ପ୍ରେଲା ମନ୍ଦିର-
ମିନ୍ଦ ଦା କ୍ଷେ ଶେମରିହା କ୍ଷେତ୍ରି ମିଳି ଶାଗାର୍ଜ-
ନ୍ଦ ଦ୍ୱାଗାର୍ଜନ୍ଦନିଲୀ କ୍ଷେତ୍ରିରୀ.

— Ի՞նչ գրու օյն?

— ახალი შეღამებული. მე შენ გიტყვი, შორს ცხოვრობს ექლესიდან. ორი ნაბიჯი გადადგმა დაზარა.

— მერე რა ჰქონით?

— მოვტრუნდი უკან და, ჩავიტც იქნა,
დავამშვიდე სიძე-პატარაძალი, მაგნაირი
მღვდლის არც ჯვარი მინდა და არც ხა-
ტი, მე კუთხარი.

— ასე იყო ნამდვილად?

— ნამდვილად? ჩემი ტყვილი გაგო-
გონიათ საღმე, ოთარ ბატონო?

— სტუმრები მყავსო, აბა? ვინ ყავდა
ნერავი?

— ვინცხა თავისნაირი შავები ეყოლებოდა, რა ვიკი.

— ତମିଙ୍ଗର ହିନ୍ଦୁପାଇଁ କାହାରେ?

— არა მონია. კუკურია დიღი თავ-
მოყვარეა. რავა გაამხელდა. აქ რომ მო-
ვიდა, ისიც მიკვისხს.

— მოვიდა კი არა, თუ აპატიეთ, ზე-
ვით წავალო.

— კაი, კაცო, ერთს დოუბლევერ ხვალ
და თვითონ გამეიქცევა საჩივრის დასა-
ხევად. არ ვიცი მაგნაირი კაცის ამბავი?

— მართალი ვარ-მეტქი, ვამბოდ? რამ-
დენჯერ დავიფიცე, გლახასთან არ მივი-
დე საქმეზე, მაგრამ არ ვამომდის. ეს
ცხოვრება, ეს უპატრონო, მაინც ვაგი-
სერის ხელს. ვეღარ მოვითმინე. ნერვე-
ბი არ მეყო. კიდო ახლა ამხელა მაყრიო-
ნთან და მოახსენე: პატივცემულმა კუ-
კურამ არ ინგძა თქვენი ჭვარისწერა-
თქვა, რავარი საფრელია.

— სწორი ხარ. ძნელია.

ცოტა ხანს ჩუმად ისხდნენ.

— რომელმა ძმამ შეირთოვო,
თქვი?

— უმცროსშა. კბილის ტექნიკუმი რომ დამათავრა; ჭუმბერ ვაჩიბერიძეს-თან რომ მუშაობს. რძალი მაღლაკელი პარალელური შეინიშვნის გოგოა, კაი ოჯახია, შესიერი. დედ-მამა მასწავლებლები ჰყოლია.

— თამაღალ ვინ გყავთ?

— გოგია თოლეა. კარპეს სიძე, პრო-
ფესორი ჩომაა. ქე მიყვება ჯერგერო-
ბით გვარიანალ. ახლა ჩემი წამოსცლის
მერე, თუ არ აურია.

— ბიჭო, შაქროია, შენი ძმის ქორწილში არ უნდა ვყოფილიყავი მე?

შაქროიამ თავი ჩატკიო.

— პატარა ქორწილია, ბოვშვებს ვეფუცები, ორმოცდათ კაცამდე ზის. მაგავისთვის არ დავიძიახნია. მარტი ას-ლო მეზობლები და ნათესავებია. დიდი ქორწილის თავი არ გეჭონდა.

— არც ღირს ახლა დიდი ქორწილი. ყველას მაინც ვერ დაპატიჟებ და ტყუალად ხალხს მოინდორებ.

ისევ ჩამოვარდა სიჩუმე. მამლებმა
იყიდვლეს. ცოტა ხნის შემდეგ შაქრომ
ყრულ ამოილაპარაკა.

— რავა იქნება ახლა ჩემი საქმე. ამა-
ლამვე ჩამსვამთ თუ დავბრუნდე ქორ-
წილში და ხდარ მოვიდე?

ოთარი წამოდგა. ჭიბიდან გასაღებების შეკვერა ამოილო, გულმოდგინედ დაეტა უჭრები, სეიფი, თმა გადაივარცხნა, საფრთხლებზე ჩამოშლილი ქოჩორი ქუდში შეიყეცა და ბრალდებულს მიობრუნება.

— წადი ახლა, გერ არ მივცემ მსვლელობას საქმეს და ხვალ კუკურიას მოურა რამეტორათ. ისე, თმა მეტი უნდა აგებულა, მეტის ღირსი ყოფილა.

შაქრომ ცეკვირსახოცი ამოილო, ხელი-
უგულები გაიმურალა და გამომძიებელს
თვალებში შეხედა.

— ოთარ ბატონი, პატარა ხანს... რა-
გა გვადრო მარა... ცალკე დავჭრებით...
ორად ორი ჰეთა... თუ დამილოცავ და-
ქორწინებულებს... შენთვის მოვკვდე-
ბი... ხომ იცი, შაქრო ვარ... მე... გიორ-
გაძე.

— მადლობა ღმერთს, ახლა მაინც რომ
მიხვდი, — გაულიმა ოთარმა და სტუმ-
რი წინ გაატარა.

გამომძიებელი და დამნაშავე კიბეზე

შეიარული მასლაათით რომ ჩადიოდნენ
მილიციის მორიგეობისაგან რამთა-
დააღო, მაგრამ მაინც ვერაფერს მიხვდა
და ღამის „რაპორტის“ გადაწერა განაგ-
რძო. ეს მორიგე „რაპორტს“ ყოველთ-
ვის წინა ღამის მორიგისაგან იწერდა
და ტექსტი დღესაც ასეთი, სტანდარტუ-
ლი გახლდათ: „ჩვენი მორიგეობის
დროს რაიმე განსაკუთრებულ შემთხ-
ვევას ადგილი არ ჰქონია“.

გ ა რ ტ ვ ი ლ ი

მაშინ ქალაქ მოწამეთაში სამი ხიდი
იყო — თეთრი ხიდი, წითელი ხიდი და
ჯვევის ხიდი.

მოწამეთას გავლილი ჰქონდა ათასწ-
ლეულები. იგი აღარ წარმოადგენდა სა-
ტაბრო ქალაქს. მოწამეთაში რაიონის
ძლიერი მოსილვის გამო, ველარ აღიო-
დნენ ბიზანტიის დიდი სავაჭრო და სა-
ჭაბანო გემები. იაზონის კვალში ჩამდ-
გარ, საკოლეთა მაძიებელ ბერძნებს
მოწამეთამდე სანაოსნო გზა რომ ჩაეკე-
ტათ, ფაზისის ნავსადგურიდანვე უკან
ბრუნდებოდნენ ძნელი და ფათერაკიანი
გზებით.

მოწამეთას ნავსადგური ნელ-ნელა
დაცარიელდა და ჩაევდა. ამ სავალალო
ამბავს ქალაქის რამდნობე მსხვილი
მანუფაქტურის გაუქმებაც მოჰყვა,
რადგანაც ეს მანუფაქტურები ნედლე-
ულს ძირითადად გემთ ღებულობდნენ
და მსოფლიოში განთქმულ ხალიჩებსა
და დინოზავრის ძვლისაგან დაზიადებულ
საქაულებსაც ძირითადად სანაოსნო
გზით ასაღებდნენ.

სტუმრის მოუსვლელობით შეწუხე-
ბულმა ხელმწიფებ ტატრი სხვაგნ ვა-
დაიტანა და მოწამეთა თანდათანბით
გადაკეთდა პატარა, მოსაწყენ პროვინ-
ციულ ქალაქად.

საუკუნეში, როდესაც ამ ნოველში
აღწერილი ამბავი მონდა, მოწამეთას
მართავდა ქალაქის უხუცესთა საბ-

ჭო, რომელიც სხდომებს ორ კეირაში
ერთხელ, ორშაბათობით იწვევდა. სხდო-
მასა და სხდომას შორის კი ქალაქის
განმეორებულებელი იყო უხუცესთა
საბჭოს თავმჯდომარე. თავმჯდომარ-
ეს თუ სადმე არ დაუძახებდნენ, სულ
თავის კაბინეტში იჯდა. თავმჯდომარის
კაბინეტს მრისანე სახის წითელფაფ-
არიანი მდივანი იცავდა. ძირითადად
მას ევალებოდა მთხოვნელთა მოგერიე-
ბა და ტელეფონის ყურმილის აღება,
როცა, რასაკვირველია, ეს უკანასკნელი
დარეკავდა. ძლივანს ჩვეულებრივი ტე-
ლეფონით დამრეკავისათვის ერთადერ-
თი პასუხი ჰქონდა: „თავმჯდომარე არ
არის. არ ვიცით, მაგრე ტებზე წავიდა.
სხვა ღრის სულ აქ არის“. ხანდახან,
თუ ტელეფონი შემთხვევით გადმორ-
თული არ იყო, თვით თავმჯდომარე პა-
სუხობდა ტელეფონს. თავმჯდომარესაც
თითქმის ერთადერთი პასუხი ჰქონდა:
„თავმჯდომარე არ არის, მე თანამშრო-
მელი ვარ, რა გადავცე, ვინ ბრძანდე-
ბით? არ ვიცი, ვერ გიტყვით“.

მოწამეთას ისტორიული დიდება თან-
დათანობით ლეგნდად იქცა. ამ ქალა-
ქის მკვიდრთ უკვე აღარ სჯეროდათ,
რომ ერთ ღრის მოწამეთა მსოფლიოს
ერთ-ერთი უდიდესი ნავსადგური და სა-
ტაბრო ქალაქი იყო. აღარ სჯეროდათ,
იმიტომაც, რომ წარსულის დიდების ნი-
შანწყალი ქალაქში თითქმის აღარ დარ-

ჩა. აშშკო თვისი სინამდვილით, საოც-
რად დაშორდა მოწამეთას შარავანდე-
დით მოსილ წარსულს. რონი კირქვო-
ვანი პერიოდის უშველებელ თეორ
ქვებს შორის ძლივს ითვევამდა სულს.
ქალაქის ირგვლივ აიტის ადრინდელი
მცენარეული საფარი განადგურებული-
ყო და თვეობით ქრონდა აბეზარი ქარი,
რომელსაც ახლომახლო სოფლებიდან
ნივრის მწნილის სუნი მოჰქონდა. ამ
სუნს დღის მეორე ნახევარში ცხენის
ნაოხრალის არანაკლებ მძაფრი და სპე-
ციფიური სუნი ემატებოდა, რადგანაც
ქალაქის ძირითადი ტრანსპორტი ფაუ-
ტონი გახლდათ, ხოლო ქუჩები კი ცხე-
ნის ნაკელისაგან მხოლოდ კვირაში ერ-
თხელ იწმინდებოდა.

იქნებოდა ასე, თორმეტის ოცდახუ-
თი წუთი, როდესაც უხუცესთა საბჭოს
შენობის წინ ფაუტონი გაჩერდა. მეეტ-
ლე გადმოვიდა და პირდაპირ შესასვ-
ლელისაკენ გაემართა, მაგრამ, ზოხვა,
ოდნავ გაბზარულმა ხმაშ უკან დააბ-
რუნა.

- ეტლი თქვენია?!
- კი, ბატონი, — მიუგო მეეტლემ.
- აქ ეტლის გაჩერება არ შეიძლება!
- სად წავიყვანო, აბა!
- აქ ეტლის გაჩერება არ შეიძლება!
- სხვა ეტლები რომ დგას?
- აქ ეტლის გაჩერება არ შეიძლება!
- კიდევ ერთხელ უთხრა ბოხმა, გაბ-
ზარულმა ხმამ და იქვე, ბაბბუკის ჯოხ-
ზე აკრულ აბრაზე მიუთითა. „ფაეტონ-
სადგომი მხოლოდ უხუცესთა საბჭოს
ფაეტონებისათვის“ — ეწურა აბრაზე.
- საბჭოში მომსვლელია ხალხმა საღ-
უნდა დააყენოს ეტლი, არ მოგიქრავს
ყური? — ჰქითხა მეეტლემ.
- აქ ეტლის გაჩერება არ შეიძლება,
- მერამდენედ გაუმეორა მკაცრმა ხმამ
და აგრძნობინა, რომ მოსულთან დის-
კუსისას გამართვის არავითარი ხალისი
არ ჰქონდა. იგი პატარა კაცი იყო. უთ-
ხეს, აქ ფაეტონები არ დავინახოთ და
სხვა არაფერი დაუვალებით.
- მეეტლემ სადაცით დაძრა ცხენები.

შვემოთ, ცირკის მახლობლად, ხეზე მო-
აბა და მათრახის ტკაცუნით აუყვა აღ-
მართს.

ეს კაცი გახლდათ გრიგოლ კალანდა-
ძე. გრიგოლი დამწყები მეეტლე იყო.
სამოცხვალდაცილებული, თბა-წვერი ერ-
თიანად გათეთრებოდა. თავზე ლერი
თმა არ ყლდა, მაგრამ ბეჭედში საქმაოდ
მოხრილიყო და სიარულის დროს მოლ-
ლილი კაცის შთაბეჭედილებას სტოვებ-
და. მარჯვენა ხელზე საჩევნებელი და
შუათთით აკლდა. შუბლზე ვერტიკალუ-
რად ღრმა ნაკრილობევი ემჩნევდა. ნა-
კრილობევის ადგილას წარბი რჩად იყო
გაყიფული. გრიგოლს თეთრი, ფუნჩულა
წარბები და ტუჩების გასწრებიც კუთხუ-
რად შეკარსული თეორი სქელი ულვა-
შები ჰქონდა. ბრეზენტისაგან შეკერი-
ლი რუხი მოსასამი ეცვა, ლურჯი
მწვანეზოლიანი გალიფეს ტიპის შარვა-
ლი, ხოლო ფეხზე — მაღალყელიანი, შა-
ვი, საგულდაგულოდ გაწმენდილი ჩექ-
მები. მეგვარ ჩექმებს ეფრეიტორზე
ოდნავ მაღალი ჩინის უმცროს ოფიც-
რებს აძლევენ ხოლმე.

გრიგოლი ორმოცი წელი ჩაფრად
მუშაობდა. მართალია, თავისი დაბა-
ლი განათლების გამო მაინც დაინც
წინ კერ წარწია, მაგრამ გამბედავი და
პატიოსანი იყო და არაერთი ჭილდო და
მაღლობა ჰქონდა მიღებული ყაჩალებ-
თან მრავალგზის შეტაკებისას თავის გა-
მოჩენისათვის. ორმოც წელს ჩაფრად
ნამსახურევი კაცისათვის, ცოტა არ
იყოს, დაბალი ჩინით გავიდა გრიგოლი
ჰენსიაზე, მაგრამ უმწიკვლო მუშაობის
გამო უფროობით ბრძანებით მაღლობა
გამოიუცხადა და წასვლისას თავისი გან-
ყოფილების მუშაკებმა გამოხათხოვარა
ვახშირიც გაუმართეს.

ჰენსიაში გასვლის შემდეგ, როგორც
ეს საერთოდ ხდება, უსაქმოდ ვერც გრი-
გოლ კალანდაძემ მოისვენა. ოჯახური
საქმეებით მაინც დაიტვირთული

არ იყო. ერთი ქალიშვილი პყავდა და ისიც დედ-მამის სურვილის საწინააღმდეგოდ, სიყვარულით გათხოვდა მცხეთაში. არ უნდოდათ მშობლებს ასე შორს შვილის გათხოვება, მაგრამ გვიანდა იყო. სიძე-ქალიშვილი თავიანთი პატარა ბიჭუნათი ქობულეთს მიმავალი გზად გამოივლიდნენ ქალაქ მოწამეთაში და მშობლებთან მხოლოდ ერთ ღამეს გაათევდნენ, რადგანაც მოწამეთა, თავისი კლიმატური პირობების გამო, მაინცდამაინც ვერაფერი დასასვენებელი ადგილი იყო. გრიგოლმა შავი დღი-სათვის შემონახული თავისი დანაზოგით ჭერ ფაეტონი იყიდა, მერე — ცხენები. მეეტლედ გახდომა გრიგოლს უცებარ გადაუწყვეტა. ეს მისი დიდი ხნის ოცნება იყო. ჩაფრად რომ დაწყო, სამსახური (ამ ორმოცი წლის წინათ), მაშინვე გადაუწყვეტა, პენსიაში რომ გავალ, შეფაიტვენ გაეხდებაო. უყურებდა ჩაფარი მოწამეთას ქუჩებში ფაეტონის კოფორზე შემოსკუპებულ, ბოხონიან მეფაიტვებს და ეს ხელობა, რატომდაც, იოლად ეჩენებოდა, სანამ თვითონ არ გამოსცადა. მალე დარწმუნდა გრიგოლი, რომ მეფაიტვეობა მარტო მოწამეთას ქუჩებში ეტლით აღმაღლამა გრიალი კი არ იყო, იგი ერთ-ერთი უქნელესი საქმე აღმოჩნდა იმ ხუთ სხვა პროფესიათა შორის, მეცნიერებას ვარგა ხნის წინათ რომ გაურკვევია. თვით ფაეტონი იმდენად არაფერი — ცხენების მოვლა იყო საქმე. ორი ცხენის შენახვა. მათი ქერი და ბალაზი, მათი ლაგაძი და სამუნელა. გრიგოლს ცხენებისა მაინცდამაინც ბევრი არ ვაეგებოდა. ყველაფრის სწავლა თავიდან მოუხდა და შათ შორის ისეთი ელემენტარული რამეებისაც კი, რომ შეკაზმვის დროს ლაგამ-ალვირით არ შეიძლება უკნიდან ან გვერდიდან მიხვიდე ცხენთან. წინიდან უნდა შემოუარო, რომ ცხენი გხედავდეს — ვინა ხარ და ჩაშია საქმე, როცა ფეხდაფეხ მიგავს, მარჯვნივ უნდა დაუდგე და ლაგაძი მოკლეზე უნდა გვეიროს... გრიგოლ კალანდაძის პატარა, კოხტა ეზო მალე

დაემსგავსა მეფაიტვის ეზოს. კალანდაზე დარჩე ლაპარაკი ხომ ზედმეტი სულ, ცხენებმა თუთის ხეებს ფოთოლი არ შეაჩინებს. შემოდგომა იწურებოდა და ცხენებს თავლა სტიტდებოდათ. სწორედ თავლის საკითხზე მიღის გრიგოლი უშუცესთა საბჭოს თავმჯდომარებისან. თავლას იგი, რასაკვირველია, თავის ეზოში დადგამს, მაგრამ ამისათვის ნებართვა საჭირო.

მოსაცდელში შემოსული მათრახიანი და ბრტყენტის მოსახხამიანი კაცი რომ დაინახა, მდივანმა ქალმა (ვითომ დიდი საქმეები ჰქონდა) ქალალდებში ჩარგო თავი და მხოლოდ მაშინ ასწია, როცა ჩემმოსანი კაცი თავმჯდომარის კაბინეტის კარის შელებას აპირებდა.

— მოიცა, მოიცათ! რაშია საქმე?

— თავმჯდომარე მინდოდა, — მშვიდად უპასუხა გრიგოლმა.

— კი მაგრამ, რომ დაადევით თავი და შედიხართ, ჩვენ რისთვის ვართ აქ, ბატონ.

— არ ვიცი. — გულწრფელად მიუგო კალანდაძემ.

— ჰოდა, რავი არ იცით, მე აგისხით, რა საქმეში მობრძანდით თავმჯდომარესთან?

— თავლის.

— რომელი თავლის? — დაინტერესდა მდივანი.

— პირველი თავლის. თავლა შინდა დავდგა ეზოში, რასაკვირველია, და ნებართვა საჭიროო, მინდა ვეითხო, ეგება არც ჟე უნდა ნებართვა, რა ვიცი.

— უნებართვოდ ვინ ჩაგადემევინებთ თავლას, მაგრამ მაგ საკითხზე თავმჯდომარე არ მივიღებთ.

— აბა რა საკითხზე მიმიღებს, ბიძიკო? — მოლბა გრიგოლი, — მე შენ ასე რომ მიყურებ, დაკარგული კაცი კი არ ვარ. თავმჯდომარეს ქე ეცოდინება ჩემი დამსახურება. მე, რასაკვირველია, ორმოცი წელი ჩაფრად ვისახურე. მაგრეს ვიცავდი და სისხლს ვღვრიდი მაგენისათვის. ახლა პენსიაზე ვარ. როგორ ატყობ შენ, არა ვარ იმის ღირსი, თავმჯდომარემ რომ მომისმინოს ერთწამს?

— როგორ არა, ღირსი ყველაა, მაგრამ თავლის საკითხზე თავშდომარე არავის ღებულობს ჯერ ერთი, და მეორეც კიდეც რომ მიგიღოთ, აქ არ არის, ობიექტებზეა.

— როდის იქნება, როდის მოვიდე?

— რატომ არ გინდათ მიბრძანდეთ
კეთილმიწყობის განყოფილების გამ-
გესთან, თავლები იმასთან შეღის.

— მასე მითხარი, შე კაი ქალო, ჩემთ-
ვის სულერთია, ვისთანაც მივალ, მე
თავლა მაინტერესებს, რასაკირველია.

— დერეფანში, მარჯვნივ, მეორე კარები, — ასწავლა მდივანშა და თავის საქმეს დაუბრუნდა.

გრიგოლმა ტყავგადაკრულ, გაბერილ
კარებს დასაკაუნებელი ადგილი ვერ
მოუნახა და ხელით ფრთხილად მიაწვა,
ოთახის სილრმიდან ცხარე ლაპარაკი
მოესმა, ეტყობა, გამგეს ვაღალ ჰყავსო,
გაიფიქრა და კარი სწრაფად გამოიხურა,
მაგრამ უკვე გვიან იყო. იმშამსვე გამო-
ვარდა ულვაშებიანად სუფთად გაპარ-
სული, მაღალი, ლამაზი კაცი და გრი-
გოლის დანახვაზე ხელები გაშალა.

— თქ; ენ ჩემთან? მობრძანდით, მობრძანდით. რატომ პირდაპირ არ შემობრძანდით. ის ჩვენი თანამშრომელია. მე დაგიძახეთ მაშინვე, მაგრამ ვერ გაგრონეთ. მობრძანდით, მობრძანდით, როგორ ვეკადრებათ, — თავზიანად უკუდგა მასპინძელი, გრიგოლს ვზა დაუთმო და სკომი თავისი ხელით გამოუწია. მერე სწრაფადვე მოკალათდა თავის აღგილას და უურადლებად იქცა.

ამასთან შემოსვლა ისე ადვილია და
ისე ტკბილად მღებულობს, რომ არაფ-
რის გამკეობელი არ უნდა იყოს,
გაიფექრა გრიგოლმა და სხვათაშორის
არც შემცირა.

— ამ სიბერეში, ჩემდა ჭირად, ფაეტონი ვიყიდე. ეგება ერთი-ორი კაპეკი გავაკეთო-თქვა. აზ შეგაწუხებდით, რა-საკვირველია, მაგრამ თავლა მინდა ჩემს ეზოში დავდგა, ერთი სიტყვით... რასაკვირველია...

განკოფილების გამგემ პირდაპირი ვა-
სუხი არ გასცა. ჯერ დაწვრილებით გა-

ମେଳକ୍ଷୟିତକୁ ମରିଯୁଲ୍ଲା କୃବ୍ରିଦ୍ଧିଦୀଶ ଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ-
ପ୍ରକାଶ ଆମଦାଗୋ; ଏଲପାତ, କାଲ୍‌ପାଠ ହରମଣ୍ଡିଲ
ଶ୍ରୀପୁଣ୍ୟ ଶରୀରପ୍ରସାଦାନ୍ତ, ଶ୍ରୀଲ୍ଲବ୍ରଦ୍ଧି ଗାଢା-
ଶବ୍ଦାର୍ଥୀଙ୍କିନ୍ଦା ଦା ଶ୍ରୀରୂପ ମିଶ୍ରପ୍ରେରଣା. ଶ୍ରୀରୂପ
ଶ୍ରୀଗନ୍ଧି କାଳନିନ୍ଦାର୍ଥ ତାତ୍ତ୍ଵବ୍ସି ଲିଖିତବ୍ସିଦ୍ବୀଳ
ଦା ଦାମ୍ଭିଶବ୍ଦାର୍ଥୀଙ୍କିନ୍ଦା ଆମଦାଗେ ହରମ ପ୍ରେବନ୍ଦା,
ଦାମ୍ଭିଶବ୍ଦାର୍ଥ ଏଲର୍ତ୍ତାଫ୍ରେଡା ଶ୍ରୀର ମାଲାପଦା,
ଶ୍ରୀଲ୍ଲବ୍ରଦ୍ଧିବାଦୁଲ୍ଲିଙ୍ଗ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀନିନ୍ଦା ଦା ଶ୍ରୀଗନ୍ଧାଶ୍ରୀ
ମନ୍ଦିରମେନ୍ଦ୍ରିଯ ହାତୁର୍ତ୍ତାପଦା: “ରାମ ଲାକା-
ରାକାନ୍ଦତ!“ ପ୍ରତିବିନିମିତ୍ତ ହାତ୍ତାରି ପ୍ରେବନ୍ଦା
ଦା, ହରଗନ୍ଧ ଗାନ୍ଧିକୀର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀଦିଲ୍ଲି ପାହାରମା
ଦା ଶ୍ରୀଦିଲ୍ଲାକାନ୍ତିକିଲମା ଏହି ସାତବୀଳ ଦ୍ୱେଶିନ୍ଦି
ଶ୍ରୀମଦ୍ଭର୍ଗେ ହରଗନ୍ଧ ମିନିମିତ୍ତପଦା କୁଟେଶୀ
ହାତ୍ତରିଳି ବିନିମ୍ୟାକିନ ଗାନ୍ଧିବ୍ରୁଦ୍ଧିଲ୍ଲି ପାହା-
ରି. ହରଗନ୍ଧ ଏଲମନାହିନ୍ଦା ଦା ଗାନ୍ଧାରଗୁ-
ରା ସାହିତ୍ୟାରିଶ୍ଚ ଗାନ୍ଧିଲ୍ଲିଙ୍ଗ ବାନନ୍ଦା, ହର-
ମେଲ୍ଲାସାତ୍ର, ଏହି ମେତ୍ରି, ଏହି ନ୍ଯାଯିକାରୀ, ଶ୍ରୀ-
ମହିତ୍ୟବୀଳ ମନ୍ଦିରମା କ୍ଷେତ୍ରନ୍ଦା ଗାନ୍ଧାରିତ୍ୟେତିର-
ଲି. ଏହି ଧରନୀଲାବ୍ୟାପି, ଏହି ଶ୍ରୀଗ୍ରେହିତା ସାହ-
କ୍ଷେତ୍ରବ୍ୟାପିରେ ବିଦ୍ରହିତଦିନ, — ଦାମତାଗୁରୀ
ଦତ୍ତଲ୍ଲା ଶ୍ରୀଗନ୍ଧିମା ଦା ତାତ୍ତ୍ଵବୀଳ ମନ୍ଦାତ୍ତ-
ରାକାନ୍ଦିତ ତ୍ୟାତିନିନ୍ଦା କ୍ଷେତ୍ରବ୍ୟାପିରେ ଦାରହିଆ.
ଏହାର ତ୍ରୈ ରାମ୍ଭ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ, ଏକାନ୍ତା କା ମିତ୍ରା-
ରାତ୍ରିଯେ ହେବିଲାମ, —ଫେରିବନ୍ଦା ଶ୍ରୀଗନ୍ଧି.

— თქვენ თვითონ არ იცით, რა და-
საფასებელი და პარიგვაცემი აღამიანი
ხართ, ცოტა დარჩა თქვენნაირი ნაბრ-
ძოლი და დამსახურებული კაცი, ძალიან
მიხარია თქვენი გაცნობა. საინტერესო
აღამიანებთან საუბარი სულიერად გა-
ამდიდრებს კაცს. რაღაც ახალს გმა-
ტებს, — დაზეპირებულივით ამბობდა
განყოფილების გამგე და გრიგოლ კა-
ლანდაძეს თვალებში შეცყურებდა.

— თქვენის ნებართვით... გეანლებით
ახლა, რასაკვირველია, — წამოდგა მე-
გტლა.

ამგერ მოიწყინა.

— ბრძანდებოდეთ კოტა ხანს.

— არა მცალია. ცირკუან ეტლი უპატ-
რონოდ მივატოვე. მეშინა, არავინ წაი-
ყვანოს. ხომ იცით, რასაკეირველია.

— „სეკრეტი“ არაფერი დააღეთ? —
ჰუითხა შეცმუნებულმა გამგემ.

— კოფონზე ქვემოდან საღისს ვარ-
ჭობ. — გაიოიმა გრიგოლმა. — მაგრამ

თუთინ ქურდებშა და მოპარულ ეტლს, ფეხშე დამდგარნი მიაქროლებდნ.

— რა გაწყობა. შემთიარეთ ყოველ-თვის ჩემთან, როცა მოიცლით. — უთხ-რა გამგემ და კარებამდე მიაცილა. მერე ითქმის, ნაერანი ხომ არ მომივიდა და დაკონკრეტა! — როცა საქმე გექნებათ, როცა რაიმე დაგჭირდეთ. თქვენისთანა ხალხს უნდა ვემსახუროთ. ეს ჩევნი მოვალეობაა, აბა რისთვის ვზიგართ აქ. რისთვის გვაძლევს სახელმწიფო ხელ-ფასს.

— ჩემი თავლის საქმე როგორ იქნება? — თავისი მოსვლის მიზანი არ დავწენია გრიგოლს.

— რომელი თავლის? — გულწრფე-ლად ჰქითხა განყოფილების გამგემ.

— რომელზედაც თავიდან გელაპარა-კეთ. ფაეტონი ვიყიდე-მეტქი, ზამთარი მოდის და ცენტრები სად დავაძა, არ ვი-ცი-მეტქი, რომ გითხარით.

— თავლის დადგმა ხომ აკრძალა ქა-ლაქში, ბატონი გრიგოლ, არ იცოდით თქვენ? — თითქოს დიდად სასიხარულო ამბავს ეუბნებაო, სეთი სახით შესცემ-როდა გამგე მოსულს და გრიგოლმა მე-ორედ გაიფიქრა, ეს კაცი ცოტა სულე-ლია, როგორც ჩანსო, — კერძო თავლის დადგმის ნებას, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, არავის ვაძლევთ. მიმართეთ თა-ვმჯდომარეს. თქვენ, დამსახურებულ კაცს, გამონაკლისი გმიუტვინით.

— კი, ხომ? — იმედინად დაუდასტ-ურა გრიგოლმა.

— უსათუოდ ნახეთ თავმჯდომარე. უასს არ გეტყვით, ისეთი კაცია, ახლა, მგონი, აქ უნდა იყოს.

— არ არის, ობიექტებზე წავიდაო.

— ვინ თქვა?

— მისაღებში რომ გოგო ზის.

— ჰოოო... ეგ მართალი იქნება. ობი-ექტებზე დადის, რა ქნას, ამხელა ქალაქი აბარია. ხვალ რომ მობრძანდეთ? დაკა-ვებული ხართ ძალიან? თუ გნებავთ, თქვენი მისამართი დამიტოვეთ და რო-ცა მოვა, მე შეგატყობინებთ. ანდა სულ არ არის საჭირო თქვენი შეწუხე-

ბა. დაბრძანდით აგერ ჩემთან და დაწე-რეთ განცხადება. ყველაფერი ჩაწერობული ვინ ხართ და რა დამსახურების პატრო-ნი. თავლის ნებართვას პირდაპირ სახ-ლში გმოგოგზავნიან.

გრიგოლი დიდხანს, დაფიქტებით, უჩქარებლად წერდა განცხადებას. ჯერ თავის ვინაობა და სიგელ-გურგები ჩა-მოთვალა, ყაჩალებთან შეტაკების ერთი-ორი ეპიზოდიც გაისხენა და ბოლოს მო-ქრძალებით მიაწერა: „ვინაიდნ ვარ ორი სრულწლოვანი ცხენის პატრონი და ზამთარი მოდის; გთხოვთ მომცეთ უფლება, რათა ჩემს კუთვნილ ეზოში, ჩემი სახსრებით, ორი ცხენი რომ დაე-ტევა, იმ ზომის თავლა ჩავდგა“.

განყოფილების გამგემ გადაიკითხა განცხადება და აღფრთოვანებული დარ-ჩა. გრიგოლს კი, ყოფილ ჩაფარის და ახლანდელ მეფიატვნეს; გულუბრყ-ვილოდ სკერილდა მაშნ, რომ კარგად დაწერილი განცხადება ნახევარი საქმე იყო. თუ ნათლად ჩამოყალიბებდი შენს აზრს და დაუმტკიცებდი უფროსს, რას მოითხოვდი და რატო გეკუთვნო-და, უხუცესთა საბჭოს მეუფეს გულა აუჩუცდებოდა და მაშინვე დადებითად გადაწყვეტდა შენს საკითხს.

განვლო ზუსტად ერთმა თევემ, რაც გრიგოლ კალანდაძემ უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარის სახელზე განცხადება შეიტანა, იგი ყოველდღე ელოდა თავ-ლის აშენების ნებართვას თუ არა, რაიმე პასუხს მაინც, მაგრამ ამაოდ.

არადა, ზამთარი არ იცდითა. ფაეტო-ნიდან გამოხსნილ ცხენებს ღამით სციონდათ და პატრონის მისამართით უსიმოვნოდ ფრუტუნებდნენ.

ბოლოს გრიგოლმა ცხენები მეუღლეს დატურვა და ფეხით გაეშურა უხუცეს-თა საბჭოსაკენ, რადგანაც იცოდა, რომ იქ ახლომახლო ფაეტონის გასაჩერებე-ლი ადგილი არსად იყო. კიბეზე ასვლი-სას კეთილმოწყობის განყოფილების გმეგე შეეჩება. გამგემ გულში ჩაიკრა მონატრებული მეფიატვნე და თავისი კაბინეტისაკენ გატყუება დაუბირა, მაგ-რამ გრიგოლმა ცოტა უხეშად მოიცი-

ლა იგი და პირდაპირ თავმჯდომარის მისალებრი დურთა თავი.

მოუსყიდველმა მდივანმა ქალმა კი-
დევ ერთხელ განუმარტა, თავმჯდომა-
რე არ გახლავთ, მაგრამ რომც იყოს,
არ მიგიცებთ, რადგანაც თავლის საკი-
თხე არავის დებულობსო.

ათი დღის განმავლობაში ყოველდღი
უხუცესთა საბჭოში ნახავდით გრიგოლ
კალანდაძეს. ამ ხნის განმავლობაში მისი
ფაქტონი იდგა, ხოლო ცხენებს თავმო-
ბეზრებული მეუღლე უვლიდა. საშაგი-
ეროდ მოსაცდელში, სხვა მთხოვნელთა-
ვინ რჩი, თავისთვის სასარგებლო რამ
ისწავლა გრიგოლმა. პირველი: მდივან
ქალს არ უნდა დაუჭერო, რადგანაც
თავმჯდომარის ყოფნა-არყოფნასთან და-
კავშირებით იგი არასოდეს ამბობს სი-
მართლეს. მეორე; თავმჯდომარეს კა-
რებში უნდა დაუდარაჯდე და დილით,
როცა თავის კაბინეტში გვერდით კა-
რიდან შეპარვას დააპირებს, ფეხებში
უნდა ეცე. თუ თავმჯდომარემ კა-
რებში შეგასწრო, იგივე უნდა გაიმეო-
რო სალამოთი, როცა თავმჯდომარე კა-
ბინეტს სტროებს (ისევ გვერდითი კარი-
დან) და შინ მიიპარება. ეს არის თავმჯ-
დომარის ნახვის ერთადერთი, ყველაზე
ნაღდი და ნაცადი გზა.

თხუთმეტი დღის ლოდინის შემდეგ,
სწორედ ამ ორი შეშმარიტების წყალო-
ბით, გრიგოლ კალანდაძე უხუცესთა
საბჭოს თავმჯდომარის კაბინეტში იჯდა.
თავმჯდომარე უყურებდა ბრეზენტის-
მოსასხმიან კაცს და ფიქრობდა; რა გა-
ეწყობა, დამამარცხე, მეტი გზა არა
მაქვს, უნდა მოგისმინო, მარამ რასაც
გაგიკეთხ, გალაბში დაიკეხეო.

— მე ორი თვის წინათ, რასაკირვე-
ლია, განცხადება შემოვიტანე პატივცე-
მულო.

— მე დამიტოვეთ? — ჰეითხა თავმ-
ჯდომარემ.

— თქვენ პირადად არა, მაგრამ იქ
დავტოვე უხუცესთა საბჭოში, რასა-
კვირველია.

— ჰედა, აბა ჩემთან რა გინდა, გენა-

ცვალე, — განშე გაიხედა თავმჯდომარემ.

— როგორ რა მინდა! — გაწყრა გრი-
გოლი.

— ნუ დელავთ, მოქალაქევ. განცხა-
დება მე დამიტოვეთ პირადად?

— არა.

— ჰედა, ჩემთან რა გინდათ-მეტქი.
ეს გითხარით, მეტი არაფერი.

— არ მოიპარავდა ჩემს განცხადებას
არავინ. აქ იქნება სადმე. მოაძებნა-
ნეთ, — უკან არ იხევდა გრიგოლი.

— მოძებნით კი მოვაძებნინებთ, მაგ-
რამ არ შეიძლება ზეპირად მითხრათ,
რა ეწერა იმ განცხადებაში?

— მოგახსენებთ. მე ორმოცი წელი-
წადი ჩატრად ვმუშაობდი. დიდი და-
მსახურება და გამავლობა მაქვს. თქვენ
შეიძლება არც კი იცით. ყაჩაღებს დავს-
დევდი და ოთხი ჭრილობა მაქვს თავზე.
— ტანხე? — ჰეითხა თავმჯდომარემ.

— ტანხე არა მაქვს. თავში ვარ ოთხ-
ჭრ დაჭრილი. — მორცხვად მიუგო
გრიგოლმა და გაიფიქრა: მართლა, კაც-
მა რომ თქვას, ტანხე ერთხელ მაინც
რატომ არ დაგჭერიო.

— ნუთუ ტანხე ერთი პატარა ჭრი-
ლობა მაინც არ მოგეძევება? — ჩაცი-
ვდა თავმჯდომარე.

— ჩემი სახოვრისათვის ამას მნიშვ-
ნელობა არა აქვს, — გამოსავალი იპო-
ვა გრიგოლმა, — ჭილდოებს და მაღლა-
ბებს ტყუილად არ არიგებენ, იცით
თქვენ კარგად. მე ამ უხუცესთა საბ-
ჭოსთვის სისხლს ვღვრილი. და არ მე-
კუთვნის ერთი თავლა? როგორ ფიქ-
რობთ თქვენ.

— როგორ არა, — დაამშვიდა თავმ-
ჯდომარემ, — თქვენისთანა კაცს თავლა
ერთი კი არა, ორი ეკუთვნის — საზა-
უხულო და საზამთრო. რისთვის გინდათ
მაინც თავლა?

— მეფაიტვენ ვარ მე. ზამთარი მო-
ის და ცხენების დასაბმელი აღგოლი
არა მაქვს...

— ააა! — დაამთქნარა თავშედომისებ, — ახლა ყველაფერი გასავებია. ასე, შე კაცო, მე მეგონა, თავლა რაიმე სხვა სა-ქმისათვის გვირდებოდათ. მართლაც აუცილებელია თქვენთვის თავლა, ზამ-თარი მოდის და აბა სად უნდა დააბათ ცხენები?

— ოღონდაც, — დაეთანხმა გრიგო-ლი.

— მაგრამ საქმე იმაშია, რომ თავლის დაღმის ნებას ვერ მოგცემთ. რომელ ქუჩაზე ცხოვრობთ?

— ვაკისუბნის.

— მით უშეტეს, ვერ მოგცემთ თავ-ლის დაღმის ნებართვას.

— აბა, სად დავაბა ცხენები?

— სადაც გნებავთ, სადაც გაგეხარდე-ბათ.

— კარგი პასუხია, ჩემმა მზემ.

— რა ვენათ, ასე! — ამოიხერა თა-ვშედომარებ. ამ ამოიხერაში ჩანდა, მე ყოველთვის ასეთ კარგ პასუხს ვიძლევი, მაგრამ მტრები მაინც მყავსო.

— კი, მაგრამ ჩემს ეზოში, ჩემი სახს-რებით... მე... ჩემი დამსახურება... ერთი თავლა... ორი ცხენი... არ დავიმსახურე? — ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ისროდა გრა-გოლი და სიბრაზისაგან ტუჩები უშრე-ბოდა.

— ძალიან ვაფასებთ თქვენს დამსახუ-რებას, მაგრამ არ შეგვიძლია და ვერ დაგეხმარებით. არც გვეონია ჯერჯერო-ბით შემთხვევა, რომ ვინმესთვის თავ-ლის ჩადგმის ნებართვა მოგვეცეს. — აშკარად იცრუა თავშედომერებ.

— როგორ არა, იმან და იმან ამ ერთი კვირის წინ ჩადგეს თავლები ეზოში! — ამ სიცრუისათვის მზად აღმოჩნდა გრა-გოლი.

თავშედომარებს არ უყვართ, საერ-თოდ, როდესაც ამგვარ ტყუილზე პირში შეტეხავენ და ფეტების ენით ელაპარა-კებიან. ასე თავხედი ხარ ხომ? რა ნე-ბართვასაც წაიღებ აქედან, ნახავ იმასა-ცო, — გაიფიქრა მან. თქმით კი სრუ-ლიად სხვა რამ თქვა.

— თუ ასეა, მე შევამოწმებინებ იმ თავლებს. მაგრამ იქ რაიმე სხვა საბურთო სამართლებრივი იქნება.

— არა, ბატონო!

— ვნახავ, გავარკვევ. კარგია, რომ სიგნალი მომეცით.

— მაგრამ ეს რას უშველის ჩემს გა-ჭირვებას. მე თავლა მინდა, გესმით თუ არა. ჩემთვის თავლა აუცილებელია!

— თქვენი ცხენებისათვის, უფრო სწორად, — გაუსწორა ხუმრობის გუ-ნებაზე დამდგარმა თავშედომარებ.

— დიხ, რასაკვირველია. თქვენ აქ იმისთვის ზიხართ, რომ ადამიანებს გუ-ნება მოუშხამოთ?! — აღუღდა გრიგო-ლი.

— ნუ ყვირით, — ჩუმად, მშვიდად უთხრა თავშედომარებ. — თქვენ რა დიდ გულზე ხართ. თვალში ხომ არ გვპატა-რავებით თუ იცით. აქ შემოსული ყვე-ლა ჩემზე პატიოსანი როგორ არის და ყველას ჩემზე დიდი დამსახურება რო-გორა აქვს, ეს მიკვირს, მეტი აზაფერი. თქვენ, ყოფილმა ჩაფარმა, რომელსაც არ ვიცი, იქნებ მართლაც გაქვთ მად-ლობები და ჭილდოები მიღებული, მე-ეტლეობა დაიწყეთ და ზალხს ატყა-ვებთ. წამიტირეთ ახლა ყელში ხელი. არიქა არ შეცივდეს თქვენს ცხენებს!..

— კაცო, მე ჩემს ეზოში, ჩემი სახს-რებით პატარა თავლა ჩავდგა, თქვენ რა შუაში ხართ?!

— არ შეიძლება, მორჩა და გათავდა! გრიგოლი კიდევ დარჩებოდა ცოტა ხანს და თავშედომარესთან კამათს განა-გრძნობდა, მაგრამ უეცრად რაღაც აზრ-მა გაუნარა გონება და სირბილით დატო-ვა კაბინეტი. მეც შტერი ვარ. რას ვაკ-ლავ ამგენს თავს. მივალ და ავაშენებ თავლას. ამათ შემყურეს ცხენები სიცი-ვით მომიკვდებაო, — ფიქრობდა გზადა-გზა გრიგოლი და დოპინგმიღებული კა-ცივით მარდად ადიოდა თავის აღმარ-თზე.

ერთ კვირაში გრიგოლმა თავის ეზოში ხის შშვენიერი თავლა ჩადგა.

მესამე დღეს თოთი კაცი მოადგა. უხუცესთა საბჭოს დადგენილებით უნებართვოდ აშენებული თავლა უნდა დაგინგრიოთ. საბუთი აგერ გვჯევს, შეიარაღებულები ვართ და წინააღმდეგობას აშჩი არა აქვთ.

ერთ საათში მიწასთან გაასწორეს თავლა. მასპინძელს სულგრძელობისათვის მადლობა გადაუხადეს და წავიდნენ.

„აშკარად მჩაგრძავენ, — ფიქრობდა გრიგოლი, როცა თავლის ნაგრევებს ერთ კუთხეში ალაგებდა, — ეტყობა, რაღაც დავაშვე და არ მეუბნებიან. ასე რომ არ იყოს, უფრო ადამიანურად მოშეკეოდნენ. თავლა რა არის, ბინა რომ მომეთხოვა, უნდა მოეცათ, მე ხომ მაგათვის ვიბრძოდი, მაგათვის ვლვრიდი სისხლს. ეტყობა, რაღაც დიდი დანაშაული მაქვს ჩადენილი“.

გრიკოლი ამ დღის შემდეგ შესამჩნევად გამოიცვალა. გუნება გაუფუჭდა მოქადარელი დადიოდა წინ და უკან ეზოში. ცოლს თთქმის აღარ ელაპარაკებოდა. მას ვერ წარმოედგინა, თუ მოვიდოდნენ და თავის ეზოში საკუთარი ხელით აშენებულ თავლას დაუნგრევდნენ. ცდილობდა გაეხსენებინა, რა დანაშაული ჰქონდა ჩადენილი ჩაფრად მუშაობის ორმოცი წლის განმავლობაში. ვერავერი ისეთი ვერ გაიხსენა და ამან უფრო დაანალელიანა. გრიგოლი მის ჴიშეართან ჩავლილს ყველას შიშით შესცეკროდა. სულ ეწვენებოდა, აგერ-აგერ მოვლენ ჩემს წასაყვანადო. გადიოდა დღეები, გრიგოლი არავის ახსოვდა და მის წასაყვანადაც, რა თქმა უნდა, თავს არავინ იწუხებდა.

შუა ზამთარში გრიგოლ კალანდაძემ სიცივისაგნ დაოსებული ცხენები ამათ ტანჯვას მაიც არ ვუყურო, ნახევარ ფასად გაჰყიდა. ერთ კვირაში ფაირნისაგნაც დაიცალა ხელი და შვებით

ამოისუნთქა. იგი შეეტლე აღარ იყო ეს საქმე რომ მოათვა, ენერგიის უცნა-ური მოზღვება იგრძნო. არაჩეულებრივმა უინმა შეიძყრო; რაღაც უნდა დაგდომოდა, მიეღწია თავლის აშენების ნებართვისათვის. დღედაღმ თავლაზე ფიქრობდა სადაც კი თავლას დაინახდა, მიადგებოდა პატრონს და შეკითხვებით გულს გაუწვრილებდა, რა გზით მიაღწიო თავლის ჩადგმის ნებასო. მასპინძელთა უმეტესობას მიგზავნილი ეგონა და სიმართლეს უმაღლავდნენ. ბოლოს ვიღაცი ასწავლა უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარეს (რომელმაც ასე მასხარად აგიგდო), უხუცესთუხუცესთან უჩივლეო.

გრიგოლმა გააშანშალა ღრმაშინაარსიანი განცხადება და უხუცესთუხუცესს მიაკითხა. უხუცესთუხუცესთან შესვლა უხუცესთა საბჭოს უფროსის მონახულებაზე ორჯერ უფრო ძნელი აღმოჩნდა, თუ უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარე ნიადაგ კაბინეტში იჯდა (ეს უკვე გრიგოლმა კარგად იცოდა) და მდივანი ქალი უსირცხვილოდ ამბობდა, აქ არ არისო, უხუცესთუხუცეს სამსახურში საერთოდ არ დადიოდა. როგორც ჩანს, კაბინეტს, რომლის კარებთანც გრიგოლი დილიდინ შუალე-მედე იცდიდა, მთხოვნელთა მოსატყუებლად ეწერა „უხუცესთუხუცესი“. სინამდვილეში მას სხვა სამუშაო თახანი ჰქონდა, სადაც იგი თვეის რთულ საქმიანობას მთხოვნელთა გარეშეც შესანიშნავად ართმევდა თავს. ეს კაბინეტი (როგორც ეს შემდეგ გრიგოლმა გაარყევია) სულ სხვა შენობაში იყო. გრიგოლმა უხუცესთუხუცესის ფიქრიურ შენობაში ერთი თვეის სიარულის შემდეგ დაადგინა მისი საცხოვრებელი აღგილი.

ვირა გრიგოლმა კაბინეტის მცველე სამოქანდაკო კარი გამოიჯახუნა.

მიღილიდა ქუჩაში და ეჩვენებოდა, რომ ირგვლივ ყველა მასზე ჭკვიანი და მასზე მოხერხებული იყო. ეს სერიოზული სახეები, რაღაც მანქანებით, ყველა ფერს აღწევენ, რასაც კი მოისურვებენ, მე რა ღმერთი მიწყრება, არ ვაციო. ეგონა, რომ ამიდენა ქალაქში ყველაზე დაჩაგრული და პატარა კაცი ოპლა თვითონ იყო — ყოფილი ჩაფარი გრიგოლ კალანდაძე.

მეორე დღეს უხუცესთუხუცესის ფიქტიურმა მდივანმა ქალმა (ნამდვილი მდივანი ქალი მას თავისი ნამდვილი კაბინეტის მისალებში ეჯდა) გრიგოლს ცხვირწინ თავისი განცხადება უფრაალა: „გაეკეთდა თქვენი საქმე, ბიძია, გეშველთა თქვენც და ჩვენც. წეხელის დაადი რეზოლუცია“.

— რა დააწერა? — გულისყანაკალით ჰეითხა სიხარულისაგან ათრითოლებულ მა გრიგოლმა:

მდივანმა განცხადება გაუწოდა. „უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარებ: გთხოვთ განიხილოთ და მთხოვნელს პასუხი აცნობოთ.“

— ესაა რეზოლუცია?! — აყვირდა, გრიგოლი. — უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარეს რომ რაიმე გაეკეთებინა, იქ არ და ვდიოდი სამი თვე? ეტყობა, არც კი წაუკითხავს ჩემი განცხადება. მე ვუჩიდიდი უხუცესთა საბჭოს თავმჯდომარეს და ისევ იმასთან გამგზავნა მაგანაც? კი უხუცესთუხუცესი გყოლიათ, შენ ნუ მომიკვდები. დიდი მოსაზრების და მოფაქრების კაცი ყოფილხარ-თქვა, ასე გადაეცი ჩემგან!

მდივანმა ქალმა წარბები შეჰყარა: მოქალაქევა, აქ დებოშს ნუ ტეხავთ და უხუცესთუხუცესს ნუ ლანდლავთ, თორემ პასუხს გაგებინებთო.

— იმნაირი იქნება შენც! — შეუბლ-

გავიდა ერთი კვირა. გრიგოლი ცოტა დამშვიდდა, მას ავადმყოფურად უყვარდა ეს თავლა, თუმცა უკვე აღარაფერში სჭირდებოდა. თავლაში იგი თავის შესაძლებლობის, თავისი დაკარგული ღირსების აღდგენს ხელავდა. დილიდან სალამომდე სახლიდან არ გადიოდა. ეზოში იჯდა და თავლას დარაჯობდა.

ერთი კვირის თავზე მიაკითხეს. ეზოში ჩაფარი და სამი მუშა შემოვიდა, ჩაფარმა გრიგოლს მხედრული სალამი მისცა და წყნარად უთხრა: „თქვენ მანც უნდა გამიგოთ. ხომ იცით, მე პატარა კაცი ვარ. მითხრეს, შეასრულეთ და უნდა შევასრულო“.

— რა გნებავთ? — ჰეითხა გრიგოლმა.

— თავლა უნდა დაინგრეს, — მოჭრა ჩაფარმა და მუშებს ნიშანი მისცა.

გრიგოლს თვალთ დაუბნელდა და იქვე ჩაიკეცა. იგი თითქო ძილქუშში იყო. ბურუსში ხედავდა, დაცურავდნენ მუშები მისი თავლის ირგვლივ და შორიდან ნაღვლიან რექვიზები ისმოდა.

როცა გონს მოვიდა, თავლა აღარ იყო. მის ნაცელად ეზოში უწესრიგოდ მიყ-

რილ-მოყრილი ნაგვერდულები და ქვა-ლორდი ეყარა.

გრიგოლმა ტუჩები მოკუმა, რომ ამ გაცხადებულ გულზე აუგი რამ არ წა-მოცდენოდა.

გავიდა ხუთი წელი.

გრიგოლი არ ისვენებდა. წერდა გან-ცხადებებს, დადიოდა ინსტანციიდან ინსტანციაში, მოითხოვდა, მიექციათ ყუ-რადღება მისი აღრინდელი დამსახურე-ბისათვის. იღებდა ასლებს თავისი ჭილ-დოების და მაღლობებისას და განცხა-დებებს თან ურთავდა. ყველა განცხადე-ბა და საჩივარი ბოლოს უხუცესთა საბ-ჭოს თავმჯდომარეესთან იყრიდა თავს. თავმჯდომარე კა, რაც დრო გადიოდა, უფრო მტკიცე უარზე იდგა.

გრიგოლმა რწმენა დაკარგა. დაბერდა, დაგლახავდა, დაჩიავდა. ოჯახში კაპიკის სალირალი არ შემოჰქონდა. პენსის ამა-რა ცხოვრობდა. იპარავდა თავისი სახ-ლიდან ვერცხლის დანა-ჩანგალს და ფა-იფურის თევზებს, რათა თავისი მრავა-ლრიცხვოანი განცხადებების საფოსტო ხარჯები და მანქანაზე გაღაბეჭდვის ფუ-ლი მაინც გადაეხადა. გრიგოლს უკვი ნერვებს ალაზ უშლიდა ლოდინი. იცო-და, ვისთან როდის და რანაირად უნდა შესულიყო. იდგა დილიდან სალამომდე სახელმწიფო დაწესებულებების წინ და თავლის ნებართვას ელოდა. სხვა საქმე-ებიც გაუჩნდა; იგი სიამოვნებით ასწავ-ლიდა გზებს და არიგებდა ახალბედა მთხოვნელებს.

ბოლოს განახვრებული და ილაპა-შევეტილი გრიგოლ კალინდაძე უხუც-ეცესის კაბინეტსაც ესტუმრა. უთხეს, კარგი კაცაო, თუ არაფერს გაგიკეთებს მოგისმენს მაინც. ყოფილმა ჩაფარგა უუხუცესს დაწვრილებით უამბო თავისი დამსახურების შესახებ. მერე ასევე ვრცლად გააცნ საქმის ისტორია და ცრემლმორევით სოხოვა; ექვსი წელია. ამ საქმეს დაფსდევ, ქენით სიკეთე, მო-მებმარეთ, ალარა ვარ მეტი, მოვკვდი დაციო.

უუხუცესი მაშინვე ყურმილს და მაშინვე უუხუცესი წელი ეს უკვე კარგი ნიშანი იყო. ექვსი წელი ატყუებდნენ გრიგოლს კაბინეტე-ბში მსხდომი მკაცრი სახეები: წაბრძან-დით თქვენ და დავრეკავთ ჩვენო, მაგ-რამ გრიგოლის საქმეზე არავინ არავის-თან არ რეკავდა. ამ კაცმა კი მაშინვე, იქვე, გრიგოლის თანდასწრებით მოიხმო ტელეფონთან უხუცესთა საბჭოს თავ-მჯდომარე.

— თქვენ ბრძანდებით? — ჰქითხა მან, — გრიგოლ კალანდაძე იყო დღეს ჩემთან. რაშია საქმე! ექვსი. წე-ლია კაცმა თურმე თავლის აშენების ნებართვა ვერ მიიღო. თქვენ რა, აბუჩად იგდებთ? გან რამდენი გუავთ მასავით დამსახურებული და პატივსაცემი კაცი. რაო? როგორ გეკადრებათ, ეგ სიტყვა რა მოსატანია, ეგ ჩვენ არ გვეხება. ეგ მედიცინის უნდა გაარკეოს, მოითმო-ნეთ, უუხუცესმა ტელეფონის ყურ-მილს ხელი დაუფარა და გრიგოლს მა-უბრუნდა:

— რამდენი ნანია, საჩივრებს წერთ? — ექვსი წელი, — მიუგო გრიგოლმა.

— ბევრს წერთ?

— კი.

— არ შეიძლება ამდენი ჩივილი, ბა-ტონი გრიგოლ. თავმჯდომარე ამბობს, ინტრიგანიაო. მაგისი საჩივრები სკი-ვრში არ ჩაეტევაო. შეაწუხა ქვეყანა გა-უთავებელი ინტრიგებით. მართლა ასე? კიდევ სხვა რაღაცას ამბობს, მა-გრამ ვერ გიტყვით, უხერხულია.

— რას ბრძანებთ, ბატონო. მაგ გა-თახსირებულის გერათ? გამამწარეს კა-ცი. მასხარად ამიგდეს და გაბუმდე აბა? აბა, თავლის გარდა სხვა საქმეზე თუ დამიწერია განცხადება, ან საჩივა-რი.

— ვიცი, მე მჯერა თქვენი, — უთხა უუხუცესმა და ტელეფონის ყურმილს ხელი მოაშორა, — თქვენ, ბატონო, არ გვპატიებათ ამგვარი მსჯელობა. რას ჰქვია, ინტრიგანი. თავისი სიმართლისა-

თვის მებრძოლ კაცს ინტრიგანს უწოდებთ? არა და არა! მე თქვენ კატეგორიულად არ გეთანხმებით. არაფერი ეტყობა, სრულიად არაფერი, დიახ, რაღაცაში შეეტყობოდა. ისეთქვს მე მაშინვე ვცნობ... მოიცა ერთ წუთს, — უუხუცესმა ისევ დააფარა ყურმილს ხელისგული და გრიგოლს მიუბრუნდა.

— კი მაგრამ, თავლის ნებართვა რომ მოგცეთ, ცხენები გყავთ?

— არა.

— ფაქტონი?

— არა.

— აბა რისთვის გინდათ თავლა?

— მინდა, ვინ კითხავს მაგას. პინციპის საქმეა... მინდა თავლა... მეკუთვნის... რომ არ მეკუთვნოდეს, სხვა საქმეა... რასაკვირველია... ვერ ვისვენებ... ადგილს ვერ ვპოულობ. ღმმე თავლები მესიზმრება... — ცოტა არეულად ლაპარაკობდა გრიგოლი.

უუხუცესმა ყურმილს ხელი აუშვა.

— თქვენ მართალი ბრძანდებით. როგორც ჩანს... არა ჰყოლია, ჰო (გაეცინა) მჭირდებაო. აუცილებელიაო (ისევ გაეცინა), კარგად ბრძანდებოდეთ. სხვა რა ამბებია თქვენები ახალი? ჭერ არ განგვიხილავს. განვიხილავთ და გამოგიგზავნით. — ყურმილი დაღო, თვალები

მოისრისა და გრიგოლს მიუბრუნდეთ. — ახლა შინ წაბრძანდით, ბატონო გრიგოლ. ნუ ინერვიულებთ. თქვენი აღელვება არ შეიძლება. ყველაფერი გაყეთდება, ყველაფერი კარგად იქნება. მშვიდად იყავით. თავლის აშენების ნებასაც დაგრთავენ და სხვა რამესაც გაგიკეთებენ. თვითონ მოგაკითხავენ. ყველაფერი შეთანმებულია. ყველაფერი გაყეთებულია!

ლილაქს თითო დაჭირა და თანაშემწეს სთხოვა. — გაცილეთ ბატონი გრიგოლი.

როცა გრიგოლი კარებისაჲენ შებრუნდა, უუხუცესმა საფეხელთან ცერათთი მიიღო და მარჯვენა ხელის თითვი პარაზი აათამაშა, რითაც გავირვებულ თანაშემწეს ანიშნა, ბატონი გრიგოლი მთლად კარგად ვერ არისო.

სალამი ხანი იყო. გრიგოლ კალანდაჟე შინ ბრუნდებოდა.

ქალაქ მოწმეთას ქუჩებში ფაქტვნები დაქროლნენ.

გრიგოლმა, ხელმარცხნივ, ეზოში ლამაზი თავლა დალინდა, მერე მეორე, მესამე... თავლა ყოველ ფეხის ნაბიჭე თვალში ეჩირებოდა. ქალაქი თავლებით იყო სავსე.

გრიგოლ კალანდაჟე ბებერი იყო.

ბ ე ზ ი

ღამის ორი საათია. მილიციის სა-
მორიგეოში ლეიტენანტი ზანგურაშ-
ვილი ზის და მოწყენილობისგან არ
იცის, რა ქნას. ტიტველ ედლებს და
ფანჯრის დაორთქლილ მინებს მტვრი-
ანი ნათურა ანათებს. მაგიდის და კე-
დელთან ჩიტჟრივებული რამდენიმე
სკამის გარდა, ოთხში არაფერი დგას
და ამიტომ დიდი და არამყალრო ჩანს.
ზანგურაშვილი მოწყენილი უცერს
ხის მოაგირით გამოყოფილ ნიშს, რო-
მელიც დამნაშავებისთვისაა განკუთ-
ვნილი, ახლა კი ცარიელია, მერე მის
ყურადღებას კედელზე მჯდომი ბური
იყრობს. ბუზი ზანტრად მიცოცავს,
თითქოს მოძრაობა ეზარება. ზანგურა-
შვილს უნდა, რომ ადგეს და მოკლას,
მაგრამ ბუზი ძალიან მაღლაა, თითქმის
ჭერთან. „რა უნდა ამ ზამთარში
ბუზს? — ფიქრობს იგი. — ზამთარში
ბუზებს სძინავთ. საინტერესოა, სად
სძინავთ ბუზებს?.. შეიძლება, არც სძი-
ნავთ. ასე ამბობენ, მაგრამ არავის არ
უნახავს მძინარე ბუზი. — იგი თვა-
ლებს სუკავს და ცდილობს, მძინარე
ბუზი წარმოიდგინოს. — აი, დათვი
სულ სხვაა, შეცვრება ბუნაგში და სძი-
ნავს. მძინარე დათვი უნახავთ, ბუზი კი
არა... მანც სად სძინავთ ზამთარში
ბუზებს?.. იქნებ თბილ ქვეყნებშა ზიფ-
რინავენ?..“ ზანგურაშვილი ერთხან
ფიქრობს, მეტე ბეზრდება და ისევ
ბუზს უცერს, რომელიც ახლა ჭერზე

მიცოცავს. „საინტერესოა, რატომ არ
ვარდება?.. მანც რა უცნაური მწე-
რია, თვდაყაირა დადის და არ ვარაე-
ბა, ზამთარში საღლაც სძინავს... უცნა-
ური მწერია...“

ოთხში მძლოლი სერგო შემოდის
და რადიატორთან ხელებს ითბობს.
იგი რამდენჯერმე ამთქნარებს, სკამს
რადიატორთან დგას, მოხერხებულად
ეწყობა და თვალებს სუჟავს. ლეიტე-
ნანტი ჭერს უცერს და ფიქრობს.

— სერგო! — უძახის ცოტა ხნის
მერე ზანგურაშვილი. მძლოლი თვალს
ახელს.

— სერგო, სად სძინავთ ზამთარში
ბუზებს?

სერგო ჭერ გაკვირვებული უც-
ერს, მერე უხალისოდ ამბობს:

— მე რა ვიცი.

ერთხანს ჩუმად სხედან, სერგო
დაორთქლილ მინაზე თითით რაღაცას
ხატავს.

— საინტერესოა, სადა სძინავთ? —
თვევისთვის მსჯელობს ზანგურაშვილი.

— მოგცია შენც, რა... ოოოოპი...
— სერგო გრძლად ამთქნარებს, — რა-
ში გაინტერესებს ბუზი? — იგი მინას
თითს უსვამს და დახატულს შლის.

„რა კაცია, არაფერი არ ინტე-
რესებს, — ფიქრობს ზანგურაშვილი.
— ლინოს არ სვამს, ქალებთან არ და-
დის, წიგნებს არ კითხულობს; ჭაღრა-
კის თამაში არ იცის. სულ ზის და

რაღაცაზე ფიქრობს... საინტერესოა, რაზე ფიქრობს? — იგი მძლოლის სახეს ავიირდება. ოდნავ ლია, დამძიმებული ქუთუთოებიდან ჭროლა თვალები ჩანს და ძილის სურვილის შეტა სახე არაფერს გმოხატავს. ლეიიტენანტი უჯრას აღებს, შიგ ქალალდები, სამაგრები, წვერწატეხილი ფანქარი და „პრიმის“ ცარიელი კოლოფი ვდია. იგი უჯრას ხურავს და ისევ მძლოლის უცემს. სერგოს თავი ჩაუქანდავას და თვლებს. თეთრი კედლის ფონზე მკვერტად იხატება მისი პროფილი. „რამხელა ცხვირი აქვს, — ფიქრობს ზანგურაშვილი, — თმაც შეოქელებია, თითქმის მელოტია... ასეთები არ მოსწონთ ქალებს, თუმცა რაღა ღროს მაგის ქალებია... საინტერესოა, ლამაზი ცოლი ჰყავის?.. ლამაზი არ წაყვებოდა ასეთ მანინგს, ძალიან გრძელი ცხვირი აქვს, მე რომ მახელა ცხვირი მქონდეს, გავგიუდებოდი“. ზანგურაშვილი იხმორება, მერე ფანქარისთან მიდის, დაორთქლილ მინაში იცემობა, ცხვირზე ხელს ისეამს და კმაყოფილი ოთახში ბოლოთას სცემს. მერე მინას ხელს უსვამს და ქუჩაში იცემობა. გარეთ წვემს. ტროტუართან სველი მოტოციკლეტი დგას და სიცივგასან თითქოს მობუზულა. „ბრეზენტი მანც გადაეფარებინათ“, — ფიქრობს იგი, ბრუნდება და სერგოს კეფის ხედავს.“ „რამხელა ყურები აქვს... მე რომ მახელა ყურები მქონდეს... ღამე იღბათ ხერინავს. საცოდავი მაგის ცოლი, ძნელია ასეთ გულჩათხრობილ კაცოან ცხოვრება, შეიძლება მთელი დღე ხმა ირ ამოილს, არაფერი არ აინტერესებს, ქალებზე ვერ ელაპარაკები. რაზე უნდა ვესაუბრო ასეთ კაცს? ჭადრაკის თამაში მანც იცოდეს, ვეთაშებოდოდი...“ ზანგურაშვილი ჰქებს უცემს, მერე კედლებს, მაგრამ ბუზს ვერ პოულობს, ბეზრდება სიჩქმე და ხმამალია ახველებს. მძლოლი თვალს ახელს.

— რას იყლავ, კაცო, თეს, წადი მანქანაში დაწეჭი, ფეხს მანც კამარ-

თვა, — ეუბნება ზანგურაშვილის მძლოლი გაუნდრევლად ზის და იატაზე ერთ წერტილს მიჩერებია, თითქოს არ ესმის. მერე იზმორება, ამთქნარებს, სკამზე მოხერხებულად ეწყობა, და ეტყობა, ისევ ძილს აპირებს.

— ჭადრაკი მანც იცოდე, ვეთაშებოდი, — ამბობს ზანგურაშვილი.

— შაში ვითამაშოთ, — უხალისოთ თავაზობს მძლოლი. სერგო კარგად თავაშობს შაშს, ზანგურაშვილმა იცის, რომ ვერ მოუგებს და არასდროს არ ეთამაშება.

— შაში რა თამაშია?.. აი, ჭადრაკი, მესმის, გონებრივი თამაშია.

— შაში არა გონებრივი?

— შაში რა გონებრივია. ყველა თამაშობს.

სერგო ამთქნარებს, მერე ჩუმად ზის, ერთ წერტილს მისჩერებია და სახეზე ეტყობა, საუბრის გავრჩელების არავითარი სურვილი არა აქვს.

— ჭადრაკი გონებრივი თამაშია, — ამბობს ზანგურაშვილი. — იცი, რამხელა აზრია ჭადრაკში ჩადებული?.. ჭადრაკი პატარა სახელმწიფოა, ფიგურები კი ადამიანებია. ყოველ ფიგურას თავისი დანიშნულება აქვს. აი, ზაგალითად, მეფე. მეფე ყველაზე დადი ფიგურაა და დანარჩენ ფიგურებს მართეს. მერე მოდის ლაზიერი, ანუ დედოფალი. ლაზიერი მეფის მარკვენა ხელია. მერე მოდის ეტლი, მხედარი და კუ, ყველაზე პატარა ფიგურები, პაიებია. პაიები ივივე რიგითი ჯარისკაცებია და წინა ხაზზე იბრჩევიან. პაიებშიც გარკვეული აზრია ჩადებული. ყველა პაიე, თუ კარგად იბრძოლა და არ დაიღუპა, შეიძლება ნებისმიერ ფიგურად გადაიქცეს, გარდა მეფისა, ე. ი. დაწინაურდეს. მაშ ასე... ჭადრაკი პატარა სახელმწიფოა, უფრო სწორად, ორი სახელმწიფო: თეთრები და შავები. თეთრებს თავისი ჭარი ჰყავს, რომელსაც თეთრი მეფე მართავს, შავებს — შავი მეფე. თეთრი მეფე ომს უცხადებს შავ მეფეს და იწყება ბრძოლა. პირველად პრძოლაში

რაგითი ჭარისკაცები, ესე იგი, პაიკები ებმებინ, ისინი წინა ხაზზე იბრძვიან. მეფე თავიდან არ მონაწილეობს ბრძოლაში, მხოლოდ თვალყურს აღევნებს ბრძოლის ველს, — ჭადრაკის დაფას და თავისი ჭარის მოქმედებას ხელმძღვანელობს. მეფე ყველაზე ძლიერი და ამავე ძროს ყველაზე სუსტი ფიგურაცაა და ამიტომ დანარჩენი ფიგურები მას იცავნ, რადგან მეფის სიკვდილი სახელმწიფოს დამარცხებას წმინდას. ამიტომ მეფე მხოლოდ თამაშის ბოლოს ებმება ბრძოლაში, როცა ჭარს გაულერტენ. ბრძოლას ლაზიორი ანუ დედოფალი უდგას სათვეში. ის ყველაზე ძლიერი ფიგურაა მეფის მერე. ჭადრაკი ვაჟკაცური და პატიოსნური თამაშია. აი, მაგალითად, ერთი სახელმწიფო თახს დაესხა მეორეს სახელმწიფოს, თგი ძლიერია და მრავალრიცხვანი ჭარი ჰყავს, მეორეს კი არა ჰყავს ამდენი ჭარი. ვის შეარჩეა უბირატესობა?.. რა ოქმა უნდა, იმის, ვისაც მეტი ჭარი ჰყავს. ჭადრაკში კი ესე არაა. მე და შენ ჲსტად ერთნაირი ჭარი გვყავს. აქ ყველაფერს ბრძოლის ტაქტიკა წყვეტს, ესე იგი, ჰყუა. ვინც უფრო ჰყვიანურად ითამაშებს, ის მოიგებს. ომს ძლიერი იგებს, ჭადრაკში კი ვინ არის ძლიერა?.. ვინც უფრო ჰყვიანია, ვისაც უფრო ჯარი ტაქტიკა აქეს. ვინც თეორიულად უფრო ძლიერია. ჭადრაკის თეორია ხელოვნებაა, რომელსაც შესწავლა უნდა. ჭადრაკის თეორია რთული ამბავია...

ზანგურაშვილს იმდენად იტალებს ლაპარაკი, რომ სერგოს ეკეთ ჭურალებს აღარ აქცევს, უვება და უცება... მერე ამჩნევს, რომ მძღოლს თავი ჩაუქინდრავს და თვლემს ჩუმდება, სივარუეტს უკიდებს, ბოლს მაღლა უშევებს და დიდხანს, დიდხანს უცერს. გამომეტყველებაზე ეტყოდა, რომ გელარ ხედავს ვერც ბოლს, ვერც ბუზს, ვერც სერგოს და საღლაც შორის, თახის იქით იცემირება. ერთხანს ვაუნარევლად ზის, მერე სიგარეტს აქროპს,

სერგოს უცერს და ხმამღლა მხვდელებს. მძღოლი თვალს ახელს.

— რას წვალობ, კაცო, წადი მანქანაში დაწერი, ფეხს მანც გამართოვ, — ეუბრნება ზანგურაშვილი. სერგო თვალებს იფშვნეტს და მოხერხებულად ეწყობა სკამზე. ერთხანს ჩუმად სხედან და ორივე თავისაზე ფიქრობს. ზანგურაშვილი საღლაც სერგოს იქით იცემირება და თავისთვის, ჩუმად ამბობს:

— ეეე... მე რომ ჭადრაკისათვის თავი არ დამენებებინა, ახლა აქ კი არ ვიქნებოდი...

— აბა-სად იქნებოდი? — ცხალოსოდ ეკითხება სერგო.

— საღმე შორს, ტურნირზე... ზღვისპირა კურორტზე, შავ კოსტუმში...

სერგო გაკვირვებული უცერს ლეიტენანტს და ცდილობს შავ კოსტუმში გამოწყობილი ზანგურაშვილი ზღვისპირა კურორტზე წარმოიდგინოს, მაგრამ ვერ ახერხდს. რაღან მულტიურე მილიციის სამორიგეოში, ფორმაში ჩატელს ხედავს. თანაც გარეთ წვიმს, ცივა და ძნელი წარმოსადგრინა, რომ საღლაც ცხელა, შიშველი ხალხი ზღვაში ბანაბს და მზის ქვეშ შავდება.

— ასე მაგრად თამაშობდი? — ეკითხება სერგო.

— აბა რა გეგონა?.. ერთდროული თამაშის სეანსს ვატარებდი ოცდათ დაფაზე.

— თანრიგი გქონდა?

— აბა როგორ? — უკვირს ზანგურაშვილს, — ეეე... მე რომ თავი არ დამენებებინა, ახლა, იცი, საღ ვიქნებოდი?

ერთხანს ჩუმად სხედან. ზანგურაშვილი მავიდან დაფენილ ჭუჭყიან ქალალს ათვალიერებს, და ფიქრობს: „მე რომ თავი არ დამენებებინა, აქ არ ვიქნებოდი... ახლა კი იძულებული

ვარ, აქ ვიჯდე და ამ კრეტინს ველაპარაკო, რომელსაც ჭადრაკის არაფერი გავეგძა...“ — იგი მძოლს უცემს და გრძნობს, — რამდ თუ არ გააკეთა, სერგოს ისევ ჩაეძინება.

— სერგო, გინდა გასწავლო ჭადრაკის თამაში?

— რაღა ღროს ჩემი თამაშია... ერთი კარგად დამაძინა, მეტი არაფერი არ მინდა.

— სულ ძილი, ძილი... ძილის მეტი არაფერი არ გაინტერესებს!.. კაცს როცა სძინავს, მყვდარია, ვერც აზროვნებს, ვერც ხელავს, ვერც ლაპარაკობს... შენ რა კაცი ხარ, ძლის ვეტი არაფერი გაინტერესებს.

— გაშ არ დავიძინო?

— ვინ გვუბნება, არ დაიძინო... ყველაფერი თავის ღროშე...

— მერე, ვინ გაძინებს თავის ღროშე?.. შენ რომ ჩემსავით იყო, მაშინ ნახავდი... დღე და ღამე აქე ვგდივარ, მოსვენება არა მაქვს, ვინ მივალ და ცოლი დაიწყებს, ფული მომე... სულ ფული, ფული, ფული...

— ქალებს უყვართ ფული.

— უყვართ!.. მერე საიდან ავიღო? მოვიპარო?.. მოვიპარავ და, აი! — იგი ნიშისენ იშვერს თითო.

ზანგურაშვილი ნიშს უცემს და ცდილობს იქ სერგო წარმოიღვინოს. მძღოლი ერთხანს ჩიმად ზის და კედელშე ერთ წერტილს მაჩერებია, მერე ჯიბილია სიგარეტს იღებს, უკიდებს და ღრმად ისუნთქას ბოლს. ერთხანს უხმოდ ეწევა, მერე ამთქნარებს და თვალები თავისით ეხუჭება. ზანგურაშვილი მის სახეს აჯერიდება. სერგო გაუპარსავია, შესიგებული უპეტი აქვს, თავი გულშე ჩამოვარდნია,

პირი ოდნავ გაულია და ფშვინიას გვერდზე გადახრილი ზის, მარცხენა ხელი უსიცოცხლოდ ჰქილია, თათქოს ტანს ქვემოთ ექაჩება და ზანგურაშვილს ეჩვენება — მძღოლი ოდნავ გვერდზე რომ გადაიხაროს, საქმიდან გაღმოვარდება. უმოძრაოდ ჩასრულებულ ხელთან, იატაზე ანთებული სიგარეტი გდია.

— სერგო! — ეძახის ზანგურაშვილი. მძღოლი თვალს ახელოს.

— რას წვალობ, კაცო, აკერ, აიღ ჩემი პალტო და წადი მანქანაში დაიძინე, ფეხს მაინც გამართოვ.

სერგო წელათრევით დგება, იზმორება, ლეიტენანტის პალტოს ილებს და მიღის.

ზანგურაშვილი მარტო რჩება. მორიგეობის დამთავრებამდე სამი საათი დარჩა. „ვინმე მაინც მოიყანონ“, — ფიქრობს ზანგურაშვილი და შორიენილი უცემს ცარიელ ნიშს, მერე უჭრას აღებს და ხელავს ქალალდებს, სამავრებს, წერტილების ფანქარს და „პრიმის“ ცარიელ კოლოფს. ყველაფერი ისევ ისეა, არაფერი არ შეცვლილა. ლეიტენანტი ხმაურით ხერავს უჭრას, სიგარეტს უკიდებს და ოთახს თავალიერებს. ბუზი ნათურის ვარშემო დაფრინავს, მერე ჭერზე ჭავება. ზანგურაშვილი უცდის, როდის აფრინდება, მაგრამ ბუზი არ ინტერვა, თითქოს ჭერს მიეწება. „საინტერესოა, სად სძინავს ზამთარში?“ — ფიქრობს ლეიტენანტი.

ბუზი კი ნათურის გრძეშმო ლაფრინავს, მერე საღლაც ქრება. ზანგურაშვილს რული ეკიდება, ძილი რომ დაძლიოს, დგება და ფანქარასთან მიღის. გარეთ ისევ წვიმს.

პ რ ს ტ პ

სამორიგეოში ციოდა. ნათურა ანათებდა რეინიგზის ავტომატურ სქემას, ტელეფონს, თუმცის ლუმელს, მორავეს

და ლიანდაგის შემქეთებლებს. ისინი გრძელ სკამზე ისხდენ. ერთი, ფეხებით ზის მოაჯირს გურდნობოდა და

ეძინა. ლოყებჩაცვენილი, გალეული კაცი დროლადრო მაშით ნაცვებჩსლებს გაქექავდა და მერე ისევ გაუნიტევდა და იჯდა.

ჩია მორიგემ ქული დაიხურა, ფარანი აიღო და მოაგირს აქით გვიღდა.

— შენი ფეხი, ბიჭო! — მან პძინარეს ფეხი წყარა. ამას თავი არც აუწევია, უსიაროდ შეიშმუშნა, მოხერხე წულად მოეწყო და ისევ გაშალა ფეხები.

მორიგე გვიღდა. ორგვლივ სიპრელეა, ცივა, იგი უფრო დაპატარავდა, ფარანი აანთო და თოვლზე კვითელი ზოლი გაწვა. სიბნელადან უცებ გამოცრა მატარებელი, გაანათა ბაქანი, ნახევარი წუთი იდგა, თითქოს მოვალეობა მოიხადა, დაიკიდლა, თოვლზე განათებულმა ფანჯრებმა გაირჩინეს ჟაისევ ჩამობნელდა. მორიგე თოაპში დაბრუნდა, ფეხსაცმელი დაბარტყუნა და ფარანი კუთხეში დადგა.

— შენი ფეხი, ბიჭო, ვის ვუთხარი მე!

„რამსიგრძე ფეხები აქვს ამ მუტრუს“... — ჩაიბურტყუნა თავისთვის, მაგილასთან დაჯდა და ყურმილი აიღო.

— ხარაგაული!.. ხარაგაული!.. რომელი ხარ?.. გოგია, გამოვიდა მოსკოვი, გამოიდა... ჰო, ჰო... აგვანებს... ყურმილი დადო.

სიჩუმე ჩამოვარდა. ისმოდა მხოლოდ მძინარის თანბარი ფშვინვა. ლოყებჩაცვენილი წინწახრილი იჯდა და იატაქს მიჩერებოდა.

— ტოშია, შეუყენ პატარა, თორემ გვიყინე, — უთხრა მორიგემ. ტოშიამ შეშა ღუმელში შედო, ნაცვერჩსლები გაქექა და შეუბერა. ყოველი შებერვისას თვალებს ხუჭავდა და კისერზე ძარლვი ებერებოდა.

— თუუუუ, შენ!.. — შეშას მიაფურთხა და მაშა მიაგლო. — ნავთო უნდა, თვარა არ მოეკიდება მასე. ნედლია.

— ხმელე ვინ მოგვცემს ჩეუნ, — ჩაიბურტყუნა მორიგემ. — კარი მიხურე, გამეყანა ფეხება.

ტოშია უხალისოდ წამოდგა. მძინარის ფეხებს გადააბიჭა და კარი მიაჭერა. მერე ცეცხლს შეუბერა და კასერზე ისევ აუთამაშდა ძარლვი.

ოთახში გაუპარსავი კაცი შემოვიდა და სიცივე შემოყვა. მას დაბამბული ქურთუყი და რეზინის ჩექმები ეცვა.

— გამარჯობათ ოქვენი! — იგი მოაგირს დაეყრდნო და რკინიგზის სქემას მიაჩერდა. — ჩოგორა ჩარ, კოსტა?

— ეეე... ჩოგორ უნდა ვიყო ამ სიცივეში, მთელი ღამე ცინივარ და ვიყინები. აგრე, ისრებიც გაფუჭდა და ვეღარ გადამყავს.

— რას იზამ, შე კაცო, სამუშაოა...

— მიმიფურთხებია ზასეთი სამუშაოსთვის!.. მთელი ღამე ამ სიცივეში ვდიდვარ უპატრონო ძალივით! — იგი გაჩუმდა და ერთ წერტილს შიაჩერდა, მერე განაგრძო: — რას მოვლიოდი იმ ხაშურიდან, კარგი სამუშაო მქონდა, ბინა და ვიყავი ჩემოვგნა, მარა მოუსვენარი რომ იქნება კაცი და ერთ ადგილზე ვერ დაეტევა, მასეა... შემიჩნდა ჩემი ქალი, ჩამოდი, ჩამოლი, ჩამოდი... აპა, ბატონ, ჩამოვედი, მერე რა გამოვიდა?.. ვკლივარ ჯ და ვიყინები უპატრონო ძალივით, ესაა საწერე?

— მასე იციან ქალებმა, თუ შეგიჩნდნენ, ჩემ მტერს!.. აგერ, ჩემმა, ვინდა თუ არა, ეს წამალი მიშოვეო... აქ მიწერია.. — იგი დიდხანს ექებდა ჭიბეში, მერე გაცრეცილა ქალალდი ამოილო და შეეცადა წამლის სახელი ამოეკითხა — ფუქრო... ტა... რა... ცე... მოუკედა მომგონი, რამსიგრძე სახელი აქვს. საღაც არ ვიყავი, არა და, რა უნდა ქნა?.. გაგიგონია, ვის სჯერა... გინდა თუ არა, მიშოვეო. ვეუბნები, ქალო, არ იშოვება, არა, არ სჯერა. შეგიჩნდებიან და მორჩა. ახლაც ამაზე მივლივარ, მოუკედა მომგონი... კოსტა აღარ უსმენდა. მას თავისი

გასაჭირი ყოფნიდა და როცა ვასრ ვა-
ჩუმდა, მაშინვე ალაპარაკდა:

— ეს ბრუტიანი სიღებრიც ჩემს
ჭინაზე გახდა ავად, წევს და კვრებას,
კვნესის, კვნესის, მთელი ღამე არ მა-
ჰანებას. დავუყვირებ და გაჩუმდება,
მერე ისევ დაიწყებს და კვნესის, კვნე-
სის, წაიღო ყურები!

— რა ჭირს მისითანა?

— ხან ჭვალებიო, ხან ქარებიო,
ხან რაღიყულიტიო... მთელი ღამე
ჭვნესის, კვნესის, კვნესის, წაიღო ყუ-
რები!

— ეეჭ, რას იზამ... — ვასო გაჩუ-
მდა და რკინიგზის სქემას მიაჩერდა.
ტოშია ცეცხლზე ხელებს ითბობდა.
ჭრელფეხებიანი თვლემდა.

— რა მინდოდა მე აქ? — თითქოს
თავის თავს ჰეითხა მორიგემ. — ვყო-
ფალიყავი ჩემთვის იმ ხაშურში, სამუ-
შაოც მერნდა, ბინაც და ვიყავი ჩემთ-
ვის. რა მინდოდა მე აქ?

— მანც გაგიტირდებოდა ზორ-
ტო, — უთხრა ვასომ.

— სულ მარტო კი არ ვაქნებოდი,
კაცო... პატარა ხანს გავჩერდებოდი,
ბინას მივიღებდი, მერე ცოლ-შევილსაც
გადავიყვანდი, მარა ვინ დაგაცალა?..
ჩამოდი, ჩამოდი, ჩამოდი... აპა, ბატო-
ნო, ჩამოვედი, მერე რა გამოვიდა?...
იგი გაჩუმდა და ერთ წერტილს მია-
ჩერდა. ვასოს ეგონა, კიდევ რამეს
იტყვისო და უცდიდა, მერე მძინარის
ფეხებს გადალაჭა და სკამზე ჩამო-
ჭდა.

— ტოშია! — დაუმახა ცოტა ხნის
მერე კოსტამ. — შეუკეთე პატარა,
თორემ გავიყინე.

ტოშიამ თავი აწია, კარი მაშით
გამოალო, ნაცვერცხლები გაქექა და
შეუბერა. კისერზე ისევ გაუსივლა ძა-
რღვა.

— არ ეკიდება მასე, რედლია.

— აბა ხმელს ვინ მოგვცემს ჩვენ.
თვითონ სხედან სითბოში. ჩვენ კი
გიყინებით აქ!

— კოსტა, ზესტაფონი მალე აქ-
ნება? — ჰეითხა ვასომ.

— ერთ საათში ჩამოდგება... ჩამოდგება... გინდა ზესტაფონში?

— წამალზე მივდივარ, მოუკვდა
მომგონი.

ვასომ ქაღალდი ამოიკო, შეეცადა
წამლის სახელი ამოეკითა, უკავიო-
ფილმ რაღაც ჩაიბურტკუნა, ქაღალ-
დი ფრთხილად დაკეცა და შეინახა.

სამორიგეოში საღურის უფროსი
შემოვიდა. მას გრძელი, ჩაფარხუნე-
ბული პალტო ეცვა, შებლზე ჩამოფ-
ხატულ ჭუდსა და აწეულ საყელოს
შორის ჩნდა გამოუძინებელი თვალე-
ბი და უქმაყოფილო სახე.

— რა ამბებია, კოსტა?

— მესამე ისარი არ მუშაობს.

— მერე?.. მუშები რატომ არ გა-
გზავნე? — უფროსმა მწყრალად გა-
დახედა შემკეთებლებს.

— ასე ამბობენ, ჩაყინულიათ...

— ზიხართ აქ და თბებითი... ავარი-
ული რატომ არ გამოიძიხე? — მან
ყურმილი აიღო. — მორიგე! მორიგე!..
ინასარიძე ვარ მე!.. ავარიული გამოგ-
ზავნე, ავარიული, გვშის?.. ისრები
გავვიფუჭდა, ისრები... ხო!.. ხო!.. —
ყურმილი დააგდო.

— არ გინდათ არალის კეთება!..
რატომ დააგვიანე მორიგეობაზე? —
შეაცრად ჰეითხა კოსტას.

— მახელა თოვლში რავარია აქ
გამოსვლა...

— მე თუ გამოვლივარ?.. არ გინ-
დათ მუშაობა, ზიხართ აქ და თბე-
ბითი... აღე, ბიჭო! — მან მძინარეს
ფეხი წაკრა. გრძელფეხებიანმა თვა-
ლები გაახილა და გავირვებული მიი-
ჩერდა.

— აიღეთ ინსტრუმენტი და წამო-
დით!

ტოშიამ ქურთუკის ღიღები შეიკ-
რა და კუთხეში მიყულებული ჩიჩაბი
აიღო. ახალგაზრდა წელათრევით წა-
მოდგა, ბრეზენტის ლაბადა ჩაიცვა, თა-
ვზე კაბიშონი წამოისურა და ტოშიამ
უკან გაყვა. ძალიან მაღალი იყო და
კარებში გასვლისას ოდნავ მოიხარა.

— მარცხენა ფეხზეა ამდგარი, —
თქვა ვასომ.

— წავიდეს, მაგის...

— ჩუმალ, კაცო, არ გაიგოს.

— გაიგოს, რა... სულ არ შეშინია
მაგის მე! — იგი გაჩუმდა და ერთხანს
ჩაფიქრებული იჯდა, მერე თითქოს
რაღაც გაასცნდა, უცებ თქვა: — რა-
ტომ დაიგვიანე, ავარიული რატომ არ
გამოიძახე, მუშები რატომ არ გაგზა-
ნე... რა ვიცი მე რატომ!.. ვიყინები
მოელი ღამე აქ, ეს კიდევ მსაყველუ-
რობს, მივაფუროთხებ და წავალ!

— სად წახვალ?

— წავალ.. — ხელი გაურკვეველა
მიმართულებით გაიქნია, — სამუშაოს
ვერ ვიშვი თუ რა?.. „ტბილტში“ სამი
წელი ვსწავლობდი, სამი! — შან სამი
თითო ასწია და ვასოს აჩვენა.

— „ტბილტი“ რაღა?

— Тбилисский институт железнодорожного транспорта.

სამი წელი ვსწავლობდი და დავა-
ნებე, სამი!

— მართლა, კაცო? — ვასოს სახე-
ზე ეტყობა, რომ მის თვალში გაცი-
ლებით აიწია კოსტას ფასმა.

— შვილი ნუ მომიკვდება! ხაშურ-
ში ინჟინრად ვმუშაობდი და ბინასაც
მიიღდებოდნენ, მარა ვინ დაგაცალა?..
შემიჩნდა ჩემი ქალი, ჩამოდი, ჩამო-
დი... აპა, ჩამოვედი და ვიყინები აქ
უპატრონო ძალივით.

შემოვიდა უფროსი, ფარანი დააგ-
დო და თავის ოთახში ვავიდა. ტოშიამ
ნიჩაბი მიაყუდა, ლუმელთან ზაფლა
და ნაკვერცხლებს შეუბერა. ახალგაზ-
რდამ კაპიშონი გადაიძრო და ხელები
ღუმელს მიაფიცხა.

— გააეთეთ? — ჰეითხა მორიგეო.

— წწწ... ჩაყინულია, — თქვა
ახალგაზრდამ, სკამზე მოხერხებულად
მოეწყო, ფეხები გაშალა და დასაძინე-
ბლად მოემზადა.

უფროსი ოთახიდან გამოვიდა და
ნათურას მიაჩირდა.

— გამოცვალეთ ეს ნათურა, ჩაშ-
დენჯერ უნდა გითხრათ?! — ხმავალ-

ლა თქვა და საქმიანი ნაპიგით კარის-
კე წავიდა, მაგრამ მძინარეს უკა-
წამორა და წაიბორიდია.

— გაგუების ფეხები თავადი-
ვით... — ჩაილაპარაკა და კარი ზაგრალ
შოაჭახუნა.

— წადი, შენი... — ჩაიბურტულა
კოსტაშ, ერთხანს აქეთ-იქით დადიოდა,
მერე დაჭდა და ტელეფონს მიაჩერდა.
ვასო ჩუმალ იჯდა და ფიქრობდა.

— მერე, რატომ დაანებე სავი? —
ჰეითხა მან.

— რატომ დავანებე? — გაიჭირა
კოსტაშ და უაზროდ მიაჩირდა.

— ბარემ დაგემთავრებინა, შე კა-
ცო...

— გული ვერ დავუდე... ხო იცი.
გული თუ ვერ დაუდე, ძნელია... მერე
კონსერვატორიაში ჩავაბირე, ერთი
წელი ვისწავლე და იქაც დავანებუ-

— ვასო ვაოცებული მიაჩირდა. კოს-
ტას კონსერვატორიაში სწავლა ხრუ-
ლიად დაუჭრებული მოეჩვენა.

— კონსერვატორიაში რალა ვინ-
დოდა, შე კაცო? — უნდობლად ჰეით-
ხა მან.

— კონსერვატორიაში ვოკალურზე
ვსწავლობდი.

— ვოკალური რაღაა?
— ვმღეროდი, გაიგე, ვმღეროდი!
— ჰორო...

სიჩუმე ჩამოვარდა.

— ეეპ, არ უნდა დამუნჯებებინა
თვით... იცი, რა ხმა მეონდა? — ხინა-
ნულით თქვა კოსტაშ და ვასოს ვადა-
ხედა. ვასო ჩუმალ იჯდა და ავალს
არიდებდა.

— რა, არ გვერა? — კოსტა გამომ-
ცდელად მიაჩირდა და თვალები მოწ-
ერა.

— რატომ... მჯერა... — ჩუმალ
თქვა, კოსტასთვის რომ არ ეწყენინ-
ბინა და მხრები აიწურა.

კოსტა აღგა, ხელებით მოაჭირს
დაყრდნო, ჰაერი ღრმად ჩაისუნიქა

და ოთახი სასიამოვნო, ხავერდოვანი ბარიტონით აიციო. ტოშიამ თავი ასწია, გაიღიმა და ჩაშავებული კბილები გმოაჩინა. მძინარემ თვალება გააჩილა და გაოცებული მიაჩერდა. სამივე მომლერალს უსმენდა. კოსტამ ერთი კუბლეტი მძღოლა, მერე ხელი ჩაიქნა და დაჯდა უჩვეულო სიჩრდე ჩამოწვა. აქამდე არც ერთს აზრადაც არ მოსვლია, რომ ასეთ ჩია, უძნ შენელო კაცს შეეძლო ასეთი მშვენიერი ხმა ჰქონდა. სამივენი რაღაც გაურკვევებულმა სევდამ შეიპყრო. ეს სევდა სინანულს უფრო ჰგავდა რამე ძვირფასის დაკარგვის გამო, როცა იცი, რომ შეელა არ შეიძლება და გშლა გწყდება.

— ეეჲ... — დააჩრდია სიჩრდე ტოშიამ და ნაკვერცხულები გაქექა.

— რატომ დაანებე თავი? — ჰქოთხა ცოტა ჩნის მერე ვასომ.

— ჩემს ქალს მძიმე მშობიარობა ჰქონდა და ჩამოველო... მერე ავად გახდა და ვეღოარ წავედი...

ერთხანს ჩუმად ისხდნენ და რაღა-

ცაზე ფიქრობდნენ, მერე ტოშიამ ტას გადახედა და ჩუმად სთხოვა: ასაბუთოდა — კოსტამ... მძღოლე კიდევ რამე...

— ახლა არ შემიძლია, რაცხა ხასიათზე არ ვარ. — იგი ერთხანს თავ-ჩაქინდღული იჯდა და ფიქრობდა. მერე ხელები გაშილა და თითქოს თავის თავს ჰკითხა:

— რა მინდოდა მე აე?

გაიღო კარი, შემოვიდა მსუქანი რეინგზელი, კოსტას შემცვლელი ონისიმე, კოსტამ პალტო ჩიაცვა.

— მივაფუროთხებ და წავალ! — თევა მან და კარი მაგრად გაიჭირა. გაკვირვებულმა ონისიმემ თვალი გააყროლა.

— კაცი რომ უვარგისი გამოვა, არაა მაგის საშველი, — ჩაილაპარაგა ტოშიამ.

ონისიმემ პალტო გაიხადა და მაგრასთან დაჯდა.

— სად წავა?.. — თითქოს თავის თავს ჰკითხა ტოშიამ. — ხეალ ისევ მოვა... მასე იცის მაგან.

ლ ქ ი

თეორი შპიცი ჩახელად დეზი, კამოფენაზე უნდა წავეყვანათ.

დილიდანვე მოთელი ოჯახი უჩვეულოდ ფუსფუსებდა. ბებიამ დეზის შემთხვევით ფეხი დაბიჯი, მოძიევდა თავით, თქვა, ხელში აიყვანა და ცხვირჩე აეკაცა. დეზი გრძნობდა, რაღაც უნდა მომხდარიყო. გემრიელად იხაუზმა, თავის საყვარელ საგარეონოზე წამოწვა და ჩაფიქრდა, მაგრამ პატრონმა ხელში აიყვანა და უთხრა:

! — ახლა დავიბანოთ, რომ დეზი სულთა იყოს და მსაჯებს მოეწონოს, ხომ დეზი?

— დეზი დაბანეს, ხაგანვებოდ ნიყილი ლამაზი საყელური შეაბეს, რომ ზედ გამოფენაზე მიღებული მეღალი დაეკიდათ, გოგონში ხელში აიყვანა, ბებიმ ცხვირზე აკოცა და უთხრა:

— არ შეგვარცხეინო, მედალი ჩამოიკიდე და დაუვსე ოდილავაძეებს თვალები.

მეზობელ ოდილავაძეებს მედალი-სანი დობერმანპინჩერი ჰყავდათ და დეზის დანახვისას ირონიულად იღი-მებოდნენ.

დეზი ქუჩაში მირბოდა, პატრონი, მისი ცოლი და გოგონა უკან მისლევ-ლენ. დეზი კარგად იცნობდა ას ქუჩას. ყნოსვით იგრძნო, რომ ცოტა ჩნის წინ აქ ძალებმა გაირბინება, კვალს გაუვა და გვერდით ქუჩაზე შეუსვია, ზაგრამ პატრონმა მოაბრუნა.

რეინის ჸიშკართან არ იჯდა ყვითელი, გაქუცული ძოლლი. დეზი კარგად იცნობდა მას. ძალებს თვალები ეცრუმ-ლებოდა და მუდამ შიოდა. დეზიმ ნაცნობი ეზოშიც ვერ ნახა. ალბათ, ხორ-

ცის საშონელად გაიქცა, იფიქრა მან
და ისევ ქუჩაში გამოვარდა.

— მეწარლის სახელოსნოდან შებოსა და
ტყავის სუნი სცემდა. დეზის არ უკარდა ეს სუნი, სახელოსნოს შორიდან
მოუარა და ფანჯარისთან გაჩერდა. მი-
ნის იქით კატა თვლემდა. დეზიმ შეუ-
ღრინა, მაგრამ კატა არც განძრეულა,
ზანტად გააბილა თვალი, გულგრილად
შეხედა მუჭისტოლა ძალლს და ისევ
ჩათვლიმა.

— საკონდიტროდან ნამცხვრის სურ-
ნელი სცემდა. დეზი კარგბთან გა-
ჩერდა, ეგონა, ნამცხვარს უყიზილ-
ნენ, მაგრამ პატრონმა უთხრა:

— მერე დეზი, მერე, ახლა გვაგვი-
ანდება.

დეზი პირველად მოხვდა ძალლების
გამოფენაზე. ამდენი ძალლი ერთად
არასრუოს ენახა. ბალში ძალლები მე-
ტი იყო, ვიდრე ადამიანები. ისინი ის-
ხდნენ გაზონებზე, მერხებზე, სეირნო-
ბდნენ, ათვალიერებდნენ და ეცნობო-
დნენ ერთმანეთს. ეს იყო ძალლების
ქვეყანა თავისი ძლიერებით და სუს-
ტებით, ჰკვიანებით და სულელებით,
განათლებულებით და უკიცებით. ლ-
მაზებთ და ულამაზოებით, გაკრეჭი-
ლებით და გაუკრეჭავებით, კეთილ-
შობილებით და მდაბიოებით; მოკ-
ლედ, ბალში მილეთის ძალლები ისე
ირეოდნენ. როგორც სტალინზე
ხალხი. დეზი ვერც წარმოიღენდა, რომ
ქვეყანაზე ამდენაარი ძალლი არსე-
ბობს, დაინა, არ იცოდა, რა ეჭნა, მე-
რე თანდათან გათამამდა და თვალიე-
რება დაიწყო.

ხესთან დაბორმილი ბულდოგი იჯ-
და, ტუჩებზე დორბლი ჟყიდა. რას
გას, გაიგექრა დეზიმ და ძალიან მო-
უნდა მისოვის ეპბინა, მაგრამ ვერ გა-
ძეგდა. ბულდოგმა თავი მიაბრუნა, ჩა-
სისხლიანებული თვალებით მიაჩერდა
და დეზის ტანში გააჭრულა.

ვეებერთელა შავი დოგი მიწაზე იჯ-
და, თავი ამაყად იეწია და სულაც არ
აინტერესებდა, რა ხდებოდა ქვემოთ.
მას ირგვლივ პატარა ძალლები ისხდ-

ნენ, თავები აეწიათ და მოწიწერი
მისჩერებოდნენ გოლიათს კისერზე
ჩამოკიდებულ ბრჭყვიალა მედლებს.
ამხელა ძალლი დეზის არც დასიშვრე-
ბია, ფრთხილად შემოუარა გარშემო
შემთხვევით კუდზე ფეხი რომ არ დაე-
ბიჭებინა, უფრო ცხადად იგრძნო რა
პატარა იყო მასთან შედარებით და
ცოტა გული დაწყდა. დოგი კი სად-
ლაც შორს იცემირებოდა და დეზისთვის
ყურადღება არ მიუქცევია. „დიდი ვინ-
მე ჰვენია თავი,“ — გაიუიქა დეზი
და ჭეკა ტერიერს გამოეკიდ. ტერიე-
რი უნდობლად მიაჩერდა გადმოკარ-
ლული თვალებით, ერთხანს ულრინა
და წვრილი ხმით შეუყეფა. დეზი
იგრძნო, რომ მოწინააღმდეგე შიშისგან
უყეფდა და არც განძრეულა.

გრძელი ტაქსა კარგად გამომტბვარ
გადმობრუნებულ ბატონს გავდა. დე-
ზის არ მოეწონა მისი გრძელი ყურე-
ბი, მოკლე, მოგრეხილი ფეხები, მა-
ხინჯიათ, იფიქრა და სხვა ძალლების-
კენ გაიქცა.

თეთრმა პუდელმა ძალიან ვაკევი-
რეა. იგი უძრავად იწვა მერხებს და
შავი ცხვირი, რომ არა, შეიძლება ჯ-
ფიქრა — თმის გროვააო. დეზი ცდი-
ლობდა, ძალლის თვალები დაენახა და
მოუსევნრად ცმშუტადა. ვიღაცმ
პუდელს თმა გადაუწია, გამოჩნდა შო-
წყენილი თვალები, მერე თვალები
დაითარა და ძალლი ისევ თმის გროვა
დაემსაგავსა.

უველაზე უფრო დეზის თეთრი ჰა-
ლონეა მოეწონა, დაყნოსა, გარშემო
შემოურბინა და გაეთმაშა, მაგრამ
ბალონები თამაშის არავითარი სურვი-
ლი არ გამოამჟღავნა. დეზიმ კალვ
ერთხანს უტრისლა გარშემო, მერე
იფიქრა, ალბათ ჩემთან თამაშე არ კა-
დროულობსო და ნაწყენი გაცილდა.

ლამაზ ნაგაზს ვეება წითელი ქანა
გადმოეგდო და პატრონს მისჩერებო-

და. კისერზე ჩამოყიდებული მედლები ონავ უღარუნობდნენ. დეზიმ თვლა არ იცოდა, მაგრამ მიხვდა, რომ ნაგაზს შავ დოვზე მეტი მედლები ჰქონდა. იგრძნო — ეს კვეიანი, განწერთნილი ძალიათ და ისე ახლოს მიერიდა, ნაგაზს რომ სდომებოდა, კბილებს წავ-ლებდა და გადასინსლავდა. დეზიმ მდენად გათამამდა — ისიც იჯიქრა, მოდი გავეთამაშებიო, მაგრამ უცებ ყეფა მოისმა. ნაგაზმა ყურები ცევიტა და დეზისთვის ყურადლება აღარ მოუკვდა.

დეზი პატრონის გვერდით დაბორიალებდა, როცა ისევ ის დაბორმილი ბულლოგი შენიშნა. მას უზარმაზარი თავი წინა თათებზე ედო, თვალდასუსტლი იწვა, მაგრამ დეზის მოეჩევნა, არ სძინავს და თვალს ძალევნებისა. „რას ჰგავს“, — გაითქმული დეზიმ და კიდევ უფრო მოუნდა ბულლოგისთვის ექინა, მაგრამ მიხვდა, შორს ვერ გარმცეოდა. მან კიდევ უფრო გააბრაზა და ბუზლუნი მოჩოთ.

გოგონამ დეზი ხელში აუკანა და ისინი სკამებით შემოლობილ მოედანზე შევიდნენ. აქ რამდენიმე ადამიანი იდგა. ყოველ მათგანს დეზივით პატარა ძალილი ეკავა. გრძელ მაგიდაზე ყალფეზე შემდგარი ქალი იდგა. მაგიდას მსაჭები მისხდომოდნენ. ისინი ძალლებს თვალიერებდნენ და რაღაცას წერდნენ. ყველაზე უფრო დეზის მთავარი მსაჭი არ მოეწონა. ეს ქალი ბულლოგს ჰგავდა.

დეზი მიწაზე დასვეს, მსაჭი მიუახლოვდა და დეზის ისევ ის საზიზლარი ბულლოგი გაახსენდა, დაულრინა და თოთხე კბილები სტაცა. ქალმდამიკივლა.

— დეზი!.. რა ჰქენი?!.. — გაუგავებდა და გოგონა და ხელი მსუბუქად დაარტყა, მერე აიყვანა და გასასვლელისაცნ წავიდნენ.

დეზი ცდილობდა, დაბორმილი ბულლოგი დაუნახა, მაგრამ ბულლოგი არ ჩინდა.

დეზი ჰქონაში მირბოდა, ნამცხვრის

შოლოდინში წამილაუწუმ ჩერლებოდა საბურგოსა და პატრონს უცემდა.

— რა გიხარია, შე საძაგელო? — უთხრა ქამბა.

— ძალს ძეგლებს უდგამენ, ამ პარაზიტმა კი რა ქნა?! — თქვა პატრონმა.

— ოდილავაძეების ღობერვანს ქვეყნის მედლები აქვს, ამან კი შეგვარცხვინა...

დეზი საკონდიტროსთან გაჩერდა.

— წამოეთრიე, შე პარაზიტო! — გაუწყრა პატრონი და თითო დაუჭნია.

დეზი მიხვდა, რომ ნამცხვის ვერ მიიღებდა და ნაწყენი გოგონას დაუდეგნა.

რეინის ჭიშვილთან ნაცნობი, გაქუცული ძალი დაინახა და ისევ კარგ გუნდებაზე დადგა. ძალი მზეზე თბებიდა. დეზიმ მისთან მიირბინა და რაღაც უთხრა თავის ძალლურ ენაზე. გაქუცულს ეტყობა, ესიამოვნა, ცრემლიანი თვალები დეზის მიაპყრო და კადი გააქცინა. დეზი დაემშვიდობა და სახლისეკნ გაიქცა. მან იცოდა რომ შინ გვერდილი საღილი ელოდა.

დეზი ლიფტის კართან გაჩერდა. პატრონმა ღილაკს თითო დაჭირა, მაგრამ კარი არ გაიღო.

— რა გინდაბა მოუვიდა? — ვალიზიანგბულმა პატრონმა კარჩე რუშტი დაბრაბუნა.

გოგონამ დეზი ხელში აიყვანა და ოჯახი მეთხუთმეტე სართულისეკნ გაემართა.

მეცხრე და მეათეს შორის შეიძლება.

— ხულ შენი ბრალია! — პატრონმა ხელი მოუქნია, დეზიმ დარტყმის მოლოდინში თვალები დახუჭა, მაგრამ არ მოხვედრია.

— ძალს ძეგლებს უდგამენ, ამ პარაზიტმა კი რა ქნა!

— ძეგლი კი არა... ჭირი... მავას... ფფფუუ... — ქოშინით თქვა ცოლშა და მოაჭირს დაუჭრდნო.

დეზი კი გვერდილი საღილის შოლოდინში ნერწყვს ყლაპავდა.

საქართველო

აღმასანდრი ტეატრის

გლეხობი ქვეყანა

თავი 8

ვერსებს, სოფლებს ვეღარ თვლიდა
გზაზე ადამიანი,
და წყალს უცნობ მდინარეთა —
ცხენი სვამდა ბილანი.

გზა შორეთად გადაიქცა,
მგზავრს წუხილი გულს ჟაჭავს.
რა უზომი ცა და მიწა
დარჩენია ზურგსუკან.

ტანზე მტევრი აღევს, როგორც
ხმიადს — ნავლი-ნაცარი,
მთელს ხმელეთზე მარგუნოვის
მსგავსი მგზავრი არც არი.

პიჯაკგაბუნებულს უქევს
წინ გზა ვრცელი, დამრღველი.
დღისით მგზავრობს და ძლივს უძლებს,
მწუხარში სტანჯავს ნაღველი.

სიჩუმით და ცივი ქარით
დამე კერს ახსებდს,
ბუჩქი რაა, ისიც არის
შინ და კუნძიც ასევე.

შენ კი გარეთ, როდის აქეთ,
მარტო უწდა ეთრიო...
უცებ ესმის:
მოქალაქევ, კერძოლ!

მოსავს ლამის შიშველ გლახას
ჩერები, ფლას-ფეხსაცმელი.
მოგუდულ ხმით სოთოვს წაყვანას
გულნაბლული, ნაწყვნი.

უსინათლოს მსგავსად, მხარში
მარჯვენი უდგას გლახას ბავშვი.

მგზავრს გლახაკი ავად უმშერს:
პო, გამდიდრდი ტლუ ბიჭი?
მარგუნოე შედრკა უცებ..
— ილია ხარ?.. კუშმიჩი?..
ოროცდაათ წელს ილიად
მთვლიდნენ,

ახლა არად მთვლიან.
ჩემი არის მარტო ბავშვი,
ქედი — სხვისი.
ამ ყოფაში
ჩემი ძმაო, ასე დავრჩი
ამ წელიწადს, ამ დელგმაში...
— დროე!..

აფერუმ ხალხის ნათევამს,
ვერ შეხვდება მართლაც მთა მთას...

ცხენს მოთოვავს, აღვირს შეხსნის...
ყალყაზე დგება წუკილი ხელნა
მარგუნოების წრეში ცეცხლი
ალაპარაკდება ხელად.
ეჭ, ცივია, ალბათ, მიწა,
სითბო სჯობსო, იტყვიან
და ჩანთიდან აძრობს ფიცხლად
მარგუნოე ლიტრიანს.
მაშ დავიწყოთ, აბა კუშმიჩ.

გაგრძელება. დასწურით იხ. „ცისქარი“ № 7.

რაც მაქვს... გთხოვ პატიებას.
ერთდროს ნატვრად მეღო გულში
შენი მოპატიება.

სეი და გათბი, ძმურად მენდე,
სხვა თუ არა, ჩვენ იმ დღემდე
მეზობლები ვიყავით.

თქვი, ილია კუზმიჩ, შემდეგ
სად იარე, სად ეხერტა,
სად ხარ ამდენი ხანი?..

— მე იქიდან მოქანხალებ...

— ჰო, იქ რას იქმთ?

რა მოგდით?

— ისე, კია კარგი მხარე,
ტყეში, თოვლში დგას ბარაკი,
წამოწექი და მოკვდი... .

— ჰე, ილია კუზმიჩ, მაინც
მთავარი რამ ჟინია:
რაც უნდა გითხრან,
მთელი ძალით
თავი საქმით გააცანი,
თქვან, რომ არ გეშინა.

— გმადლობ, ძმაო, რჩევისათვის,
შიში არ მეღავს ჩემი საქმის,
მაგრამ აზრი ვერ ვნახე.
— ჯერ დაიწყე!
— აღარ ძალმიძს...
— ჯერ გასწიო!
— ხელიც კი ვერ შევახე.

მარგუნოვი თან უსმენდა.
თან ცხენს უთვალთვალებდა.
ჩუმად იჯდა ბალი ცეცხლთან
მინაბული და თვლემდა.
სდ მიყავდა მამას შეილი —
ფეხშიშველი, ტანშიშველი,
ქვეყნისქვეყნად ტანტალით,
თასმით ერთურთს გადასკვილი
ჩანთითა და გარდალით?..

— მაშ რა, თქვა მან მხარაჭევით,
ძე მგალობლად გაეზარდე.
ხან წყალობით, ხან სიმღერით...
შიში არ გვაქვს ზამთრამდე.

— ეჲ, ბოლო წელს, —
ოხვრა-ხვნეშით
თქვა ბუგროვმა და მიწვა, —

ერთი შეეთებაც შეშის
შესძრავს მთელ დედამიწას!..

მაშინ, ძმაო, სამრეკლოდან
ვაჭერებდი ზართა ხმას,
რომ მთელ რუსეთს გაეგონა!
მაგრამ ზარებს სად ნახავ...

წევს ნიკიტა; ძილშიც ახსოვს
მის მეზობლად ვინ ხვრინავს.
და, ვით წყალში, სადღაც ახლოს
ცხენმა დაიჭიბვინა.

გათოშილი ფიცხლად ახტა,
არსად ჩანდა გუზმიჩი.
ცხენიც არსად...
იქვე დახვდა
ურემი და ის ბიჭი.

ბუჩქებს ეცა მარგუნოვი,
იწყო ზვერეა, თვალთვალი.
ეძებს, გარბის და გამორბის,
არ ჩანს ცხენის გზაკვალი... .

ადგილს უმზერს ცეცხლთან, სადაც
მის მეზობელს ეძინა,
ბალას აჩნდა დაღი ნამწვთა;
ოღონდ ცხენი არსად ჩანდა,
დიღხანს ფუჭად ეძია.

სუნთქვა მისი კვნესას გავდა,
სიცხე სწევავდა უჩემვი,
სახამშრალმა სტევნა სცადა:
— ფსშუ — ფსშუ... — ვლარ ვერ მომართა
დასასტევნად ტეჩები.

— ფსშუ — ფსშუ... —
სიჩემე და ჩანლი.
ყრუ ცისგარი ენთება...
აი, დასთმო მან ოჯახი,
ქვეყნად დაეხეტება.

რაც იფიქრა — ოხრად დარჩა,
ცხოვრობს ბევრი წელია...

ჯანლის ნაცვლად
ცვარი გაჩნდა.

დღეა.
ცხენი მაინც არ ჩანს
და გზა გრზძელზე გრძელია
— ჰე, ხიზანო, ადექ ფიცხლად!

ალბათ სუსტმა დაგძალა.
შენ რომ ძილში იყავ სიზმრად,
მამამ მაშიც გაგცვალა...

როცა აღვირს მისწვდა ჩემად,
შვილი ცხეს განაცვალა,
შენ დაგჩაგრა, მე კი ჭიშა
საუკუნოდ მასწავლა.

სიყვარულით დაგპატიუჲ,
ვთვლიდი ჭირში შეწყედ მას...
არ გცემ, აბა რა გამინებს?
რა აზრი აქვს შენს ცემას!..

აკრეფს იგი მათრასს, ჩანთას,
შალაფს, ჭილობს გამოსცვლის,
თვლებს გაპოხავს და წინ ჩადგამს
ბარეს — ნაჭერში გამოსკვნილს.

გზა გრძელია, დღე კი — მოკლე,
ზიდვა არცთუ ისე ჭირს...
ურემს ებმის მარგუნოკი,
ჟყან მისდევს ის ბიჭიც!

თავი 9

დაღმართს მოხდევს, მოგრიალებს,
მართლაც — სასწაულებრივ!
თვისით — ოთხთვალ — ბორბლიანი
და უცხენონ ურემი.
ვინც შეხვდება, გასცეურს მის კვალს,
სოფლის გზებზე — მეტადრე.
მოელი ხროვა ძალებისა
ხდებს სამ კილომეტრამდე.

მარგუნოჭი უცნობ არეს
არევებს ურმით მაგლი.
— ლურჯა ცხენით აქეთ მხარეს
არ გინაზავთ მავანი?..

ფეხებს გზაზე ძლიერს მიათრევს,
ჟეირს...

და გით ჯანდაბა
მის ჯინაზე იქით-აქეთ
უსასრულო ჩანს დაბა.

გლეხეცს ყველა უთვალთვალებს,
ყველა ამჩნევს სიმძიმილს.
სახეები ეკვრის სარკმლებს,
ისმის ყეფაც, ხიცილიც.
მარგუნოკი თაქს ძირს დახრის,

ჟყან როგორ დაბრუნდეს!
მითქმა-მოთქმა ისმის ხალხის
ქათმებიც კი სულ კრიახით
გაურბიან საბუდრებს.

იქით — ხიდთან — თავდაღმართზე
გასწევ,

თვალებს თავს დააღწევ!..
და დაეშვა ქნით თავევე,
შეკა შესრა გრიალმა.
პე, ურემო, დამეკარევე
მაგ თვლებ-ბორბლებიანა...

ხიდსგადაღმა გზა მთას ერთვის,
ზეან შეკა მტგრად იქცა.
მგზავრს შესძახეს:
— სდექ, შეჩერდი! —
თითქოს ქურდი გაექცათ.

— პე, შეჩერდი!..
— სდექ, შეჩერდი!..
სდექ! დაიცა!.. დაიცა...
ეწევიან:
— შეხდექ, პაპა!

ჩეარა საბჭოსაკენ,
აბა!..

შემოკრბება ირგვლივ ხალხი,
სკას და ბჭობას აცხარებს:
— რაგვარ ტიპს და როგორ სახის
კაცს არ ნახავს ამ მხარეს.
გახედავ და... ახლა ეს...

აბანოში ერთმა გლახამ
ორი ღამე გალია:
ოქროს ებილნი ესხა, მახლას,
როცა ნახა,
ეს თევა ხალხმა:
— ძველი გენერალია.

მიყრდნობილან კადანებზე,
ხალხი ურჩევე ნიკიტას:
— კარგი, არსად არ გაგვეცე,
სად გავიქცე? ვინ მეითხაეს?..

სოფლსაბჭოში თავმჯდომარე
დაბრძანდითო, — სტუმარს სთხოვს,
კრძალვთ ეტყვის:
ჩამაბარეთ
საბუთები, თუ გაქვთო...
ხელს ხალათის საყვლოში

ყოფს და შიდა ჯიბიდან
აძრობს ქაღალდების მოჩჩას
მარგუნოკი ნიკიტა.

ქაღალდები ფერცვითელი,
დათხვრილ-დატველებული,
ფულებივით ოდნავ მთელი,
ჯერებით დაწებებული.

— ერთი ძრობით ერთ ოჯახში
შეიდ სულს გვიდგას სული ჯანში.

ჩემს კისერზე ტყდება
ხორბლის დამზადება,
ხე-ტყის დამზადება,
შიშიც,

ჯაფაც,
ელდაც
და ეს ჭაპანწყვეტაც.
საქონელი, ეზო, თავლა,
ქოხი — სამსარქლიანად
შვიდნახევრად, ერთადაა
გადახდილი მთლიანად.

კასპლიანის სოფლის საბჭო
სოფელი ვასილკოვო.
და ამ ცხენის ბარათს არ ჯობს
თვითონ ცხენი ვიძოვო?..

— ხო, აგრეა, მესმის, მაგრამ
მინდა ერთი რამ გითხრა:
შენ უსაქმოდ, მთა და ბარად
ესე რისთვის დადიხარ,
ძმაო, — თქვა და მოიფხანა
ცხვირი ფიქრით მოცულმა:
მწერალი რომ იყოს, სხვაა...
მსგავსი არეინ მოსულა.

გასწი! ვინც ხარ, ნათელია.
ამა რა გაქვს საჩვენო?
— რაო, აქაც არტელია?
— დიახ, ყველგან... გარშემო.

გზა კვლავ ითმენს ურმის რახრასს,
მტერი ისევ კვალს ფარავს.
— ჰე, მხედარი არ გინახავთ?
— არა! — ესმის კვლავ-არა!..
ჩვენს მარგუნოკს ეწივს მხრები
გადაყვლეფილ-ნაბეეი
— სად არიან აქ ბოშები?..
— მანდ არიან, არტელში.

მარგუნოკსაც კარგად ახსოეს
ეს უბრალო არაკი:
დათვი ბლინებს რომ არ აცხობს,
მგელი პურს რომ არა მკის.

ნახა მან და შეიცხადა:
სიგრძეგანზე მოჩანდა,
ცელის ქნევით ველს თიბავდა
რაში მოთიბელ ბოშათა.

მიძყვებოდნენ სათიბს ცელვით
წყება წყებად, გლეხურად.
თუმც დაპქონდათ სალესები
თითქოსდა უხერხულად.

მუდამ ასდის კეთილ საქმეს
კვირის და თაფლის სურნელი!
გახცეუროდა გლეხი სათიბს
ცელით გავლის სურვილით.

თიბვის უმი ედგა ბალას
ხშირს და ცვრიან-ტენიანს.
მარგუნოკის თავი აქლა
სხვა ფიქრს დაუტენია.

ასე, ვათრევ ჯიბით ბარათს,
წანწალს როსდა მოერჩიო!..
— ჩემი ცხენი ჩამაბარეთ,
მოქალაქე ბოშებო.

— ეგრე იყოს, — იტყის ერთი, —
რომელ ცხენსაც შენად სცნობ,
მოვეცია იგი შენთვის,
რა გადარდებს, შევაცო.

გაბოსწიოს ხათიბს აქეთ,
გადრე თიგა მოშრება.
მარგუნოკი თავლისაკენ
წაიყვანეს ბოშებმა.

სტუმარს თხოვენ მასპინძელნი —
განწევ გადგეს,
და წამსვე
ბაგას ახსნეს, მოყავთ ცხენი,
ფრინველივით ტანსაგეს.

არ უნახავს მსგავსი ცხენი
მარგუნოკი აპყურებს:
ჰუნე ზღაპრულ სილამაზის
საათვეით ძრავს ყურებს.

ქარგია და, ცხენმაც თვითონ
იცის კარგი ცხენია.
პე, პატრონო, იცანიო?
კაცო, თქვი თუ შენია!
ისევ სთხოვენ მასპინძელნი:
— ცოტა განტჲ გაიში!
და მოპგეარეს შას ფიცხლი
კვიცი — ხატზე საფიცი.
მის ტანფეში სულ მისცემდი,
ფაფრად ენთო ხანდარი.
— პე, პატრონო, თუ ეს ცხენი
ეშცო...
სიტყვა დასძარი!

ცხენს მოპგრიან ერთად თხუთმეტს
ერთის გამოსაცნობად...
და მარგუნოეს მოლოს უთხრეს —
იმ ეზო-კარს გასცლოდა.
ხელნებს იგი მაღლა აბამს,
გარეთ დამის სათვეად:
— ხვალ ბაზარში ურმით გავალთ,
ბალონ, ცხენის სადევნად.
— გვეძახიან, ძია, გესმის?
გვეყოფაო ადგილი.
— მე ბოშათა ქოხში თევის
სულაც არ მაქეს წადილო.

მტვერს სდის ღამით ნაცრის სუნი,
ცხენთა ჩქამიც არ ისმის.
დედამიწას მზე ბოშური
თავს ადგება ნანისლი.
კოლო წუის სადღაც ღამით,
გაბმულ, ნაცნობ ხმით, წვრილად,
ვით ნელთბილი სამოვარი
ნაბანევზე, შინ, წინათ.

ამოხხერით მარგუნოე
მარჯვნივ გადაბრუნდება,
ნიანც შფოთაეს, შაიანც ბორგაეს,
ძილი აღარ უნდება.
ხმა კოლოსი წყდება გვიან
ნეტლით ჩანასვენები.
„ასე კარგნა რად არიან,
ღმერთო ჩქმო, ცხენები!“
ოხერით ახლ მარგუნოე
მარცხნივ გადაბრუნდება,
რულს რა მოგვრის, ისევ ბორგაეს.

ძილი აღარ უნდება.
მარგუნოე ფურებს აპყვა,
უმშერს ახლა ცას გულაღმა...
ცხენებს პგულობს

იქვე, თავლის
ჟერქეშ ცედად დამალულს
და ჩალის კარს, მარტო ლაფუნით
უხეიროდ დაგმანულს.

მარგუნოე მძიმე ქშენით
თავისთავთან მსჯელობდა:
— ძპარავდნენ ცხენს ბოშები?
— ძპარავდნენ ყველასაგნ.

ცხენის პარვა სჩვეოდათ,
ეს სჯეროდათ

კაცობად.
— წავიყვნო ეხლა მათგ
ბოშათაგან?

ჩასთვლი ცოდვად?

— ქურდის ქურდი არ სცოდვას...

ზურგი ეწვის ძილგაფანტულს,
თითქოს ფარცხი აქს ლებად.
დგება, ეფარება ფარდულს,
ვითომ... მოსასაქმებლად...

უცემ, ახლო, მის ზურგს უკან
ჩქამი იძრა და მაშინ...

— რა ხალხი ხართ?
ვინ მოსულხართ? —
დაიძახებს დარაჯი.

— გაქმობ, — უპასუხებს უტბად,
ვით გაკეთილს, იგი და
დასანახად, რაც ძალუძადა,
მოისაქმებს ნიკიტა.

— მაშ გადიხარ საათობით?
დრო აქებს, კარგო, ამას დრო...
— ხა-ხა-ხა-ხა და მან ცოცვით

უკან-უკან გაასწრო.
და ჩქემებში რომ გაუყრის
შიშველ ფეხებს ფაცურით,
დაიძრება მარგუნოე,
გაუყვება გზას ურმით...

თავი 11

სამ დღე და ღამეს ასე უმშეოდ
მიდის ურემი გზაზე უცხენოდ,

ჭარედ იხუმრებს გლეხი დაღლილი:
შევიღირსეო ცხენის ადგილი.

— ხვალაც და... მრე შევძლებ კიდევაც.
გზა-გზა ვაკეთო, რაც დატჭირდება.

არ მიკირს შერით თავის გატანა:
პურში მრევია ნაცარქათამა.

ძელად არც ზეშე ძილი მიცვნია;
ერთ ღროს ლაფნები ძილში მიწვნია.

ჟუნობ ქალაქში — მთავარ ქუჩაზე
ურემი მისღებს კაცს და სმინებს,
ბუჩქით ბუჩქამდე და კვლავ ბუჩქამდე,
ხიდიდან ისევ ახალ ხილამდე.

თან მისღებს ხუთასმეცხრე სვეტამდე.
ხუთასმეათე კილომეტრამდე.

შმობელი მხარე შორს მიატოვა!
რასა იქმს მისი ცოლი მარტოკა?..

ოჯახის უფროსს ცხენით მოელის
და მან არ იცის, ქვეყნად რომელი
გზით როგორ მოდის ათასი გზიდან,
ურმის ჯაყჯაყით მისი ნიკიტა.
მინდვრად გასულა რაშმი ტრაქტორთა,
მატარებლები როდოდნ ჭენბით,
თვითმფრინავები ცაში დაქრდნენ,
პოლუსს სერავდნენ ყინულმჭრელები...

ცხენივით მთმენი და აღმსრულები
მოდის ნიკიტა ცხენის ურემით.

ბიჭმა წამითაც არ მიატოვა...
და ვაროს — შარა ფართოა.

ასე ვიდოდნენ, და მათ უეცრად
შორიდან ფლოქვთა ხმა შემოესმათ.

თითქოს სანაში კანაფს ჩეჩევადნენ,
თითქოს ქალები სადღაც ბეჭვავდნენ.
უახლოვდება მათ ხმა თანდათან,
თვალი საცაა მხედარს დალანდავს...
ტაკ-ტუკ-ტაკ-ტუკ!... და

მათ წინ შემდგარი
იცნებ ლურჯაზე მღვდელი — მხედარი.

მღვდელი ცხენს ქაჩაუს,
თან უკან იწევს.
ცხენი ცნობს პატრონს
და ჭიხვინს იწყებს.
გლეხს გაუფრინდა
წამი ხელიდან,

წამს ვერ აიხსნა

თავი ხელნიდან.

როცა ნიკიტა

თასმას იხსნიდა,

გაჭენდა მღვდელი, —

რას დაიცდიდა!..

მღვდელმა იყიდა ცისფერფაფარა,
თუ ქურდს ის ცხენი ქურდმა წაპგარა?

— შესდექ!.. — ნიკიტა

ცხენს გვეკიდა.

მის ჩემებს, პიჯაპს

ცეცხლი ვკიდა.

ქედი სველ შებლზე ჩამოწხატია,
მის სველ თვალებში მღვდელი ჰხატია.

— შესდექ!.. — მიკივის,

მირბის ნიკიტა,

დაღლილმა ბოლოს

ხმა ჩაიწყვიტა.

მირბის და... შეწყდა მინავლდა შემდეგ
მტკრიან უკაცურ შარაზე შესდექ!...

ფერდზე მიიჭერ ხელს, დაჭრილივით
და ენარცხება მიწას ჩრდილივით.

როგორც ცხედარი,

უძრავად იწვა,

მის ქვეშ მირბოდა

თვით დედმიწა.

შებრუნდნენ წყალნი,

ხილნი, ბალახნი,

ჟელნი, ბუჩქნარნი

ხტოდნენ მალაყით.

ჩიპეროდა სადღაც შორს ღვთის მსახური,
სერს მიღმა მიწყდა ფლოქვთა ხმაური.

ნელ-ნელა იწყო მიწამ ტრიალი,
ადგილზე დადგა ველი ტრიალი.

და იმ ერთ გზაზე, ათასი გზიდან,
უძრავად, პირქვე იწვა ნიკიტა.

მტკრი შარაზე გაუჩინარდა,
საღამო შორით სივრცეს ჩრდილავდა.

და ასწლოვანი არყის ხეები
მიწას წვდებოდნენ მწვანე ხელებით.

ირგვლივ სიჩუმე იდგა წალკოტის...

აღექი, ძია,

არ გესმის, ძია?..

აღე, წამოდი...

თავი 12

საქმიანად, განა ბოლმით,
ფორნებს, ურმებს და კარვებს
ძლიერ ჩაუცლის მარგუნოკი:

— ხალხო, გზა!.. გამატარეთ!

გზადშემხვედრი, გზისმიმცემი
ხალხი მას დააქვირდა:
აღმათ ყიდვა უნდა ცხენის,
ანდა ურმის გაყიდვა?

— ნუ კამათობთ, ძმებო, უქმად;
დარდმა ხელი დამრია:
გასრობაში ღვთის მსახურმა
ჩემი ცხენიც გარია...

იგი პუნქტ
ჩრდილმფენ რიგში
შედის ურმით:
— გზა! გამიშვით..

და ნიკიტა, ალალბედად,
ბაზარს წინ და უკან უვლის
სადაც ლურჯა ცხენი ხედება, —
უქანდება უცბად გული.

ბევრი ლურჯა და ლამაზი
ცხენია და სად არის,
იმ ასალი ცხენის მსგავსი,
ფურით მისი სადარი?

ზოგს აქვს ფართო ხალნი ტანზე,

ზოგს მეჩხერი ფაფარი...

ღვეზელაბი მზეზე ცხვება,
ქაშაყები ბრწყინავენ,
ქოთხებს ვიღაც გრძელწვერება
შელტით ააწერიალებს:

ნიკოლოზის თიხის ქოთნებს
მეტთად ვყიდი ქაშანურს:
სუთშაურად ქოლწვერს ქონდეს,
კურძოს ვართმევ ათ შაურს.

მოედანი იტევს ყველას,
ფერხულიერ ბრუნაეს ლადად,
მოედანი საქსე ღელაეს,
მოედანი როკაეს ტალღად.

— განზე გაღექ, გზა მოგვეცი,
განზე გაღექ! — ქუხს ხალხი:
როგორც გამოფენის პეში,
არტელს მოყავს ულაყი.

აღვირს ორი უქაჩება,
სამს სურს ხელის წავლება.
სდის ლაგამზე ქაფი ჩემფად
რაშს წაბლისფერთვალებას...

— ვინ იყიდა?
— ჩენ დაგვრჩება.
— რა მიეცით?
— ქარა ჩვენგან.

ქრიამული და გუგუნი
იცის ყველა ბაზარმა.
ქალები და გოგოუბი
საზიდრებზე დამსხდარან.

შურიას ჭამენ ხმელს ცხენები,
ნაყარ თივას — შშივრები,
და ცივდება ქაფი ცხელი
თვლებთან აშიშინებით.

სერთუკიან ხშირულვაშა
მოხუცს მოყავს თხა თოკით,
გოჭებს ფორნის გალიაში
უკირთ, სიერცე არ ყოფნით.

და ფორნიდან ფორანს უვლის
გნის-ზრინა ჩვეული.
დგას ფუნის და თივის სუნი,
„ცენტროსპირტს“ შერეული.

მტევრს და სიცხეს მესრის ძირას
ყუჩად გარიდგეული
მათხოვარნი სხედან მწერივად:
ბრმანი, საყარ-სუნეული.

სიმღერის ხმა ხმაურს ერთვის,
ხან ახლდება, ხან წყდება...
თითქოს ნაცნობ იმ ხმას ხვდები
და სიტყვები არ გწვდება...

ახლოს მივა, სხვებთან ერთად,
მარგუნერი დგება ჩუმად,
თვალი ბრმისეკნ უპყრია.
ლოხი გლახა ზის მესერთან,
ზის და ქუდში, ფეხებზეა
ხურდა ფული უყრია.

გლახას გვერდშე უზის გლახა —
ბრმის გამყოლი სანთლისსახა:
— .. ჩიტუნია ხმას გაიღებს:
„გალიაში ვითმინო?..
ციხის კარი გამომიღეთ,
თავის უფლად ვიფრინო...“

ხმა ამოხდის ბრმა მათხოვარს
დევთისმოსავი უცოვრის.

აუ მარგუნოქს დასცდა იხერა:
— შმობელძაღლი ბუგროვი!

ორთავ ხელი, თითქოს უცბად,
წინ ქანდება თავისით:

— შესდექე!

ქვაფენილზე ხურდა
აწყარუნდა ზარის ხმით.

ბრმას ქვეშ იდებს მარგუნოკი,
ქშინავს ცხელ საბერველად.
ხალხი ყველა მხრიდან მორბის:
— ბრმას ლახავენ... რბევა!..
— ძმებო, უხელია თვალნი
— როგორ? განა ეგ ბრმაა?
— ხო, ბრმა იყო, ხო, ღმერთმანი...
იმიტომ შემებრალა.

ბუგროვი კი ბობლავს, ხნავის:

ო, გამიშვი!.. დამაცა!..
მეზობელო, მეშვი წამით.
ცხენზე გეტყვი რაღაცას.

— თქვი, — ნიკიტა დაეხარა, —
ვიდრე არ მიგბევეოთ...

— მეშვი, ნიკიტ...

სტკუნენ!.. ჩქარა!..

ჩქარა!.. მარტო მე კი არა,
შენც დაგიჭერს გებეუ.

— თქვი — გაგიშევი.

— მერე გეტყვი.

— თქვი ასლავე, შე ძაღლო!

— გიტყვი, განზე გავდგეთ-მეოქი,
არვინ იდგეს ჩვენს ახლო.

და ხელკავით ჩვენს ნიკიტას
დღეობაზე თუ ლხინში
შინ, ხუტორში კი არ მიყავს
დღეს იღდა კუზმინი.

მაშ უტიერ გზა ნიკიტას,
მის ხელო ცხენის ქურდია.
მიყავს... და თან ბედ რომ მიაქვს,
უსინათლოს ქუდია.

ბანცალობენ გზაზე გან-გან
დღისით, მზისით მთვრალები.
— დამაცათო! — დაუკარგლავს
მილიციელს თვალები.

— ეჭ, — ბუგროვი ჩუმად ეტყვის,
ობროდი ხარ, ნიკიტა:

კარგადა შენი ცხენი,
დამაფიცე ვინც გინდა.

მარგუნოკი შეცბა უცბად,

როს ბუგროვი ასე ურცხვად

— სდექ! — ხმამაღლა შესძახებს, —
სდექ! სდექ! ქურდი არ გაუშვათ..

მხრბეს ღონიგრად შეარცევს,
ხალხის ტაღლას შეარღვევს.

— შესდექ!

— ძმებო! ძმებო! — წუთით

მის კვალს გამოეკიდა

სიმწრის ცცხლი ეპიდა...

აღარც ცხენი,

აღარც ქურდი,

ქუდი შერჩა ნიკიტას.

აქეთ-იქით დაქრის იზი,
აქეთ იქით, მაგრამ ირგვლივ
ჩოჩქოლია ზღვა ხალხის, —
უკვე სულ სხვა თადარიგის
ყაყანს ისმენს და ძახილს.

— რას ვიქმ... გმადლობ, მამაძაღლო:
ბოლოს რაც შემახვედრე, —
მარგუნოკი მთელი ძალით
ქედს ჩიწაზე ახეთქებს.

თავი 13

გზისპირ ყანა გამორბოდა,
გზის ზემოო კი მტკვრი თრთოდა,
გვამილი კრთოდა ცაში...
საღდაც მიემგზავრებოდა
სშირქოჩორა ვაჟი.

ხშირქოჩორას კეპა
უფარავდა კეფას...
ყინჩად მიემგზავრებოდა
ასულთაქენ ლექსებით,
შარას კვალად აღბეჭდვოდა
ნაძვი თვლების დეზებით.

ხშირქოჩორა ბიჭს ტრაქტორი
კურსებგავლილ ჩაბარდა,
შეისწავლა ოთხი ტაქტი,
იცის ჩართვა და მართვა.

ეცინუბა, რა აცინებს?

ვერ ელვეა, ვერც მოსწონს

დასქეს — გზაზე დასძრა მძიმედ:

— ზღვრამდე გასჭერ და გასწიო.

ღმიერთი არ არსებობსო.

ხეგბა ნუ გადაამტკვრევ,

კუნძებს ნუ თხრი, — უთხრეს, —

სოფლად რომ გაატარებ,

ნუ მოუნგრევ კუთხეს.

ვერსებს ლანდავს ახალგაზრდა,

საჭმე კარგად არიო.

ორ სოფელს და სამ ხიდს გასცდა

ბიჭი უაგრიოდ.

ცალი ხელით საჭე მარჯვედ

უკავია, მძღოლივით.

უცებ გზაზე რას შეამჩნევს?

ჟაჯს პგავს ძირს გაწოლილი.

გზის ნაპირას, ზედ შზის გულზა

გლეხს ურემბევს ეძინა,

შიშველფეხებაფშევილი

ბალდ გვერდზე ეწვინა.

ირგვლივ ჩეამიც არსით ისმის,

ტრამალს ასდის ქდალი ნისლი.

— პერ, პაპავ, რასა ვეტევავ,

ცხენი გაშპა ძილშიო...

გლეხეცაცს ახლა გაახსნდა:

— ჰა?... დიდიხნის წინ, შეიღო...

კვლავ ურემბევს წევს გლეხეცაცი,

ისე, როგორც იწვა.

არ ვჩერარობო, შენთვის გასწი.

არ მეწვისო მიწა.

— ბოდიშს ვიხდი, არ არს ღმერთი.

სადაური, ვინ ხარ?... ეს თქვი...

რაც გადახდა, თქვა მინ წამსვე,

როგორ გაეწამა გზაზე...

— არ არს ღმერთი, კარგი, პაპავ.

მოდი, ბუქსირს უმოგაბამ.

— როგორ გმტყვი უარს,

მაგრამ ერთსა ვნალვლობ:

— მხილოდ ჩემი ურმის

ბედზე ვშიშობ, ბალღო...

— პაპავ, მიზეზს ურდარ ეძებ,

საკითხია ნათელი...

პლენებუაგებ

ურმის ბედზე, —

ჩემთანაა ჩვენი შემწე

საშეცელო და არტელი.

გამოაბეს... ელვის უმალ

საჭმე გაიჩარჩა.

და ურემი ტრაქტორს უკან

ჩინებულად გაძყვა.

გზას ადგანან და მათ ირგვლივ

რახრახია და კვამლი.

ბიჭს მეურმე მიპყავს, მიდის

გზამოკლეთი მავალი...

ცალი ხელით საჭე მარჯვედ,

მძღოლლივით უკავია;

მიდის — რაღაც ხიფათს ამჩნევს,

ესმის — რაღაც ჩეამია!..

უსწენს — წყვეტილ ფეთქავს ძრავა,

რაუწენს იწყებს უწვევად

და ტრაქტორი თავისთავად,

უცბად დამუხრუჭდება.

ლამის წახდეს, რცხვება ბიჭი.

— ფუ ეშმაქ! — შეიგინა, —

ბოდიშს ვიხდი, რაღაც კინჭი

გამოვარდ შიგნიდან...

მაღალ შუბლზე ოფლს დაასხამს

იმ ბიჭს უმოძრაობა.

— ე, — ნიკიტა ოხრავს — მახლას,

აი, მესმის მგზავრობა...

იარაღებს აძრობს ბიჭი,

შორით მოვლას იწყებს და

ბოლოს ახლოს მივა შიშით,

ვით ფეთიან, გიუ ცხენთან.

შანქანის ქეეშ ძერება ხოხეით,

შარას აფხანს ქედს ვაჟი,

ოფლს იხოცავს სახელოთი,

ყრის ჭანჭიკებს კეპებში.

ცა მუელურჯად უმშერს მიწას,

ოქროს დღეა, ამოდ თბილა.

ეს ქინიორა ოც წელიწადს

მონტიორი არ ყოფილა.

ეს არც მამა-პაპას ეთქმის,

არც პეპერას, არ არს ღმერთი!..

არ არს ღმიერთი, — ჰეშმარიტად:
ხუთი წელიც
არ არს გადა!
ნახავთ, იფრენს შევარდნულად
ეს ნაცნობია ახალგაზრდა.

უკლიერესთ გუნდის თავში
აღმოსავლეთს წავა მარდად,
ჩაღლა იფრენს, ლურჯ ლავარდში
ეს ჭოჩორა ახალგაზრდა.

ბიჭი გრუზათმიანი,
ყვითელ კარტუზიანი.

დაივიწყებ, ამხანაგო,
შუაგზაშე რარიგ იწყებ,
გორის ძირას, ჩემო კარგო,
ჩემო გმირო, დაივიწყებ.

ალოობა რომ გაგრძელდა, —
აღლვებდა ყანებს ირგვლივ,
გლეხი ხენეშით თავშე გედგა,
არ გაძლევდა საშეველს იგი.
არ ჩეარობდა არსად გლეხი...
ზურგს გაქცივდა
და გასწევდა,
თავის ურემს გამრჯვე ხელით
ათას ვერსზე წაათრევდა.

მოლახვდა ვრცელ გზას ურმით,
რომ ეწყევლა მას მიღეთი.
— აბა, პაპავ, ერთი ბრუნიც,
აბა, ერთიც,
არ არს ღერთი!..

— მომე... — დაიფურთხა ხელზე
და დასაქტეს შეავლო...
აბა, აბა, პაპავ, შესძლო, —
კიდევ დაატრიალო.

განზე გასტა ნიკიტა,
მოქორი აქაქანდა,
უბალოსოდ, დიღგულად
დაძრა და გაქანდა.

ხიდებზე აგრუზუნდა,
მიყაეს ახალბედას,
გაჩერება არ უნდა,
არც ნელი სვლა ნებაეს.

შიქრის ხრამის ახლოს,
შტეპრს კუდივით იქნევს...

— ბალლო, ჰეი, ბალლო,
გააჩერო იქნებ!

— პაპავ, სამი კილომეტრიც...
— დღარ შემიძლია მეტი.

რაც მამზაგრე, გმადლობ დიდად.
ურთი რჩევაც არის შენზე.

აქ რამეგვარ ცხენის ყიდვას
ხელმისაწვდომ ფასში შევძლებ

სკამზე მოტრიალებული
იგი გლეხებაცს შესცეკრის:
რა თქვი? კოლექტიუმი ფულით
ყიდვა გინდა შენ ცხენის?

ბოჭობდა გრუზა ბიჭი სწორად,
თუ ხუმრობის კილოზე:
— მაშ ნახვამდის, ძმაო, დროა.
ვინ სად, მე კი — კალოზე...

ცხენს შენ მარტო ერთ ადგილას —
ოსტროვაში ნახავ.
თუმც ჯაგლაგი ცხენებია,
ცხენებია, რაღა...
სამან-სამან გადიარე,
ფეხით სელა მოგიხდება.
ხელშერილით ჩავიბარებ
ურემს,

ბავშვსაც მივხედავ.

მაშ, ნახვამდის, ო, ვყოვნდები...
სდექ, სათქმელი დამრჩა ერთი.
ჩემს ქორწილში გელოდები,
სტუმრად გიწვევ, არ არს ღმერთი!..

თავი 14

ცის ქვეშ დაყრილ გროვა-გროვა
შეშასვით ჩანს ოსტროვა.

მთელ სახურავს ვერსად ნახავთ,
ყოველ კუნტულს გასძის ლანდი,
ოცდაცამეტ კომლზე ნაღდად,
კვამლი მხოლოდ სამგან ადის.

დგება ყრუ და ზანტი დილა,
უსიამო, დათარსული.
და მთელ სოფლად,
კენტად, ობლად
მხოლოდ ერთი მამალია,
ისიც ძლიერ ხანდაზმული...

როცა მოქარიანება
თავუძღვრი მღერის მაშინ
რა საათი, რა დღე დგება,
არ იციან ოსტროვაში.

რამდენ წელს და საუკუნეს
ჩამოუდის წყალი — ცარი!
და წირვის სამრეკლოდან
რეკას მნათეს ხელით ზარი.
დიდი ქვეყნის ველთა მადლად
მგზავრს გულს პურის ზღვა უხარებს
და მის მიღმა ძლიერ დალანდავ
სოფლის ჩამდნარ სახურავებს.

ზედ ჭიშქებთან ლპება ჩალა
ძირს წევს ყველა ღობე წნელის.
გლეხკაცები ჩრდილში ჩანან,
დირებზე წევოს წევით.

და მელოტი, ვით დაირა,
ბერიკაცი რაღაცას თლის...
— ხართ თუ არა კოლწევრები?

შეგეწიოთ თქვენ ღვთის მადლი.

მგზავრს გლეხები გვიანები
პასუხობენ ცივად, მზურვით:
ერთი ეტყვის:
— ჩვენ ვართ მნელნი...
მეორემ თქვა:
— ინდაურნი...

კაცებს ქალიც აყვა გვიან,
ლაწეს მიაყრდნო ხელი უცებ:
ჩენ ინდუსებს გვეძასიან,
ჩემო კარგო, ბნელ ინდუსებს...
— ხედავ, არ ვართ კოლწევრები, —
ჩაიცინებს პაპა ჩუმად. —

შეკრძნენ ფუნის ხოჭოები,
ბზუან დ, არ აქვთ ფუნა...

ელგა კიდევ მოესწრებათ, —
ყველას წვდება დღენი უფლის...
— რას თლი, პაპა?
— სტეირებს.
— რისთვის?
— სათითაოდ ყველას ვუთლი.

დავურიგებ სტეირებს ამათ,
ჭახავთ, საქმე წავა რაგვარ...

— შენ კულაკი არ ხარ, პაპა?
— კულაკი ვარ, ამა, რა ვარ!
ძმაო, ჩვენში მდიდრად მცნობდნენ
სახელგანთქმულს ბევრის შოვნით:
ვედო, თოხას სულ საქონელს
ხუთხაენიან გრძელი შოლტით.

მშასპინძლობდა ყველა ბინა,
სად ვვასშმობდი, იქ მეძინა.
ცხენი მინდა?... რაო?.. ცხენი?..
არ ყოფილხარ ძმაო, ბრძენი!..
ვისაც რამ აქვს, აქ ზის ყველა.
ვაგეყიდა ცხენი, კაცო...
— კი გავყიდდი, ძმაო ძნელად,
მარგამ ცხენი არა მყავსო.

თუმც მყავს, —
ერთ გლეხს ქვეგზთ დახცდა, —
ოღონდ ფასობს
ცეცხლის ფასად:
მეერდი მისი, ზურგზე ზოლი,
მისი ჯიში, ფერი ყორნის
ღირს ნახევარ ჩემ სიცოცხლედ,
მის საჯასურს ვერვინ მომცმო.

— მეც მყავს ცხენი, მგრამ მაცლის
მის გაყიდვას დედაკაცი?..
სულ ერთ რამეს გოდებს ვიშით,
ხან უცრემლოდ და ხან ცრემლით.
თუ შევალთო კოლექტივში,
მხოლოდ საკუთარი ცხენით.

— გესმის? — პაპამ ჩვენს ნიკიტას
გვერდში ნელა წაპერა ხელი. —
ეჭ, რაც არის, არის, გიომობ,
წამო, შვილო,
ნახე ცხენი...

ბერიკაცი აჩქარდება
და ნიკიტაც მასთან ჩნდება
ძელებმოშლილ,
ჭილომოშლილ
საძალლისგარ, მწირ ეზოში.

ცხენმა თავიც არ დაიღო,
ჩარის გავდა ძეველ თავლაში;
მოლურჯთეთრო და ბრმა იყო,
გინდა თითი გექრა თვალში.

პაპამ ბექრევ ცხენს პერა ხელი,
განზე მიდგა და შესცერის:

ძმაო, ფასდაუდებელი,
ახა, მეფურ ფერის ცხენი.
ხტუნავს პაპა, ყვინჩილასებრ,
— ჰა, არ ვარგა მაშ ეს ცხენი?
— სჯობს ვიარო უეხით ასწელს...
— შენ განსაჯე საქმე შენი.
ის ცხენია, რაც ვაჭარი.
მეზობლებო, ცხენს არ ჰგავსო...
— ეს ულაყო კი არ არის.
მუცხლი არის! ცეცხლი, კაცო!

თუ გაიქცა — მიწას არყენს,
თუ წაიქცა — გდია სამ დღეს.
ვერც აღვირით და ვერც შოლტით
ააყენებ რომს გაშოტილს.

— ეპ, ყოფა გაქვთ დასაწუნი, —
თქვა და დასცდა მგზავრს წელაპუნი
— შეილო, ერთი ეს მითხარი, —
ბერიკაცი კვლავ აცმუქდა. —
ცუდად რად ვართ, შენის აზრით?
მე მონია, არ ვართ ცუდად.
მიწა-მთელი სიგრძე განით —
ირგლივ შენია.
განდ დაიგვსე მარტო ნარი,
ისიც შენია.

მთავრად არვინ გინდა კიდევ,
შენი თავით იმთავრე.
თიბვად გახვალ — მიდი სთიბე,
გრძელ კახვალ — იმგზავრე.

— არა ცხოვრობთ მდიდრად, არა, —
მარგუნოვმა თქვა დარცხვენით.
— განა დიდი ბედნაა
ეს სიდიდო?
შეიდო, ცდებით.

ერთი ყუა პური გვყოფნის
და სულ ერთი ყლუპი წყალი,
გვყოფნის ჭერი ჩვენი ქოხის,
გვერდზე — ბებრუხანა ქალი.

— სწორს იძახი
— შართალია.
— შევეჩიეთ...
შზადგველილმა
ეს ძმლერა ერთმა კაცმაც;
ჩიტო, ჩიტუნიავ, რატომ
არ კრიკეთ პურის მარცვალს?

საქმეც სწორედ მაგაშია —
ბუნებით ზოს ავი ხალხში.
უპსუხა თურმე ჩიტმა:
ვეღარ გძლებო გალიაში.

— თუ ვეღირსეთ მეტ გასაქანს.
გინდ აქ დავრჩეთ, გინდ იქ ვიყოთ...
— გლეხეცაცებმა ცოტა რაღაც
ჯამაგირი რომ მივიღოთ...

— ერთსულოვნად რომ ვესახლოთ...
— რომ ვიცხოვროთ მმურად მუდამ...
— ქალებიც რომ დავითანსმოთ:
მარ მოსმენაც აღარ უნდათ.

— შენ შეეშვი ქალებს, ბრმაო,
თავად ვიტყვით ჩევნსავ ვალალს.
ჩვენი კარგი ყოფის გამო
ცარცელი მკერდით დავალ.

ხალხის... ხალხის პურის ყანა
მწიფე ყანა ქარში თავს ხრის,
ჩალით არის მოფენილი
ეშოგები არახალხის.

ხალხის... ხალხი თავის ბაქშვებს
მოედნებზე ათამაშებს
და საერთო სუფრის ირგლივ
სპამენ გვრიტის ბარტყებივთ.

ჩემიბი კი ამასოფლად
მტელე გოჭებზე გლახად მყვანან;
რა ბრალი აქვთ ან რა ცოდეა?
ცოდეა აწევთ მაგათ მამას!

სურათს როცა თვალს შევასწრებ,
როგორ ზიხართ მთელ დღეს უქმად,
მოგაფურთხებ, ხელს გერავ, ბავშვე.
წაგალ — დარჩი ეშმას ლუკმად.

გადახედა მათ ნიკიტამ —
დაბნეულმა და შემცბარმა
რა გაიგო?
რა ვანსევრიტა?
რა თქვეას
შანგრძლივ გზაზე მდგარმა?..

მარგუნოკი ქუდს მოიხდის;
— შესმის, მძიმე წელი გაწევთ,
ძმებო, უველაფერი მიდის
ერთიანად, სიგრძე-განზე.

თქვენს ცხოვრებას ყოფად არ ვთვლი, მარტო ტკივილს, გარამს იწენეთ.
გიცქერთ: ასე თმენა არ ღირს, რამე თუ არ გადაწყვიტეთ...

ხოლო, რაც მე შემეხება,
უნდა გაითვალისწინოთ
ცხენის გამო შეცერხება, —
არც უკან სვლა მეხერხება,
არც წინ ძალმიძს წავიწიო.

დამაობლა არამზადამ,
ხესებრ მომჭრა, ისიც — ძირში.
ცხენს მივტირი — კაცსა პგავდა,
სადღა არის მისი ჯიში!

პურის ქერქი ხელის გულზე,
ვით სუფრაზე, უვემია,
ვინ მოდისო? შორ ფაჩუნზე
შეკვითხვია უთენია.

ეჰ, მიწაზე ვეღარ ვწვები,
წამრთმევია ძილიც, თვლემაც.
თითქოს ველზე ჩემი ცხენი
დადის ქვეყნად, ბალახს თელავს.

თითქოს ვისმენ ფლოქვთა თქარუნს,
ოხვრა წყდება ცოცხალ ჰუნეს.
ვისმენ ცვრიან მწვანის ხრაშენს
და იმ მწვანის ვყნოსავ სურნელს...

ყველა სდემის და ნიკიტასაც
თავიაქინდრულს დარდი ნისლავს,

დაჭმუჭნულ ქუდს, როგორც ფალასს
დინჯად, ორთავ თვალზე ისყამს.
სდემის მორებზე მსხდარი ხალში,
ყველა სიტყვა ითქვა იმდღეს.
ოდნავ გვერდზე თავგადახრით
პაპა პირში ორ სტკირს იდებს.

თითებს პანგი პყვება მარჯვედ
და უნაზეს ხმას გამოსცემს:
„წაგალ, შევალ მწვანე ბაღში,
შევალ ბაღში,
კაგალს მოვწყვეტ“.

ბერიკაცი კაგალს უმღერს,
უკრავს ორთავ ხელით ასე.
შენის თითბრის გლეხკაცური
გასაღები ძველ ქაბარზე.

ძირს სცურდება მხრებს ხალათი
კონკიცონგზე დადგბული.
უღერს სიმღერა „ნეტავ საით“
— მიხმობს მოყმე გაბედული...
ის სიმღერა მწვანე ბაღის,
ოქროს კაგლის,
განა სხვაგან

ოცდახუთი წლის წინ ბაღღმა
მოისმინა პაპისაგან.
— პოდა, მერქ რაო, დროა.
აქ სამხრამდე უქმად ვზივარ.
იქ კი ცხენის კაზმულობა
და ცალუღიც ურემზეა.

თარგმანი მოთარ ველიმაზ.

დასახრული იქნება

დოლარ დანარღავა

მზე აქ სხვანაირია

შეიძლახევარი საათი ვიზრინე „ტუ —154“-ით
მოსკოვიდან ირკუტსკამდე. საქართველო ლინგერ-
ბი გზაზე მარტო ომსკში შეისვენა. ომსკი მოს-
კოვსა და ირკუტსკს შორის მანიულ დახ-
ლოებით შეატე ყოფს. ქალაქში ციმბირის ზე-
თარი მთელი თავისი ცხოველმოფენით
ვიგრძენი. ქურებსა, თევებსა და სხვა ჩიდი-
ლოურ ტანსაცმელში გამოწყობილი მგზაურე-
ბი ერთობ ეცის თვალით უყურებდნენ ჩემს
„სუბტრისიყულ“ სამოსელს.

ომსკში, სანამ ჩენი საქართველო ხომალდი სა-
წევას ასლებდა, არაპორტუში შევიცდეთ. აქ
კი ყინვამ მართლაც შემატებარიან. ფრიალ
შევენიერმა სტუარდესამ ჯერ კიდევ დაშვე-
ბამდე გვაუწყა, ქალაქში ოცდახუთი გრადუსი
ყინვა დაგვეხვებდო. მართლი გამოდგა. დაკ-
რისტალებულა უბანგადა ყინვას შეუჩეველი
ფალტვები წესინიშვილი დანხელიტა. ასეთ ღრის
მშრალი ხველება გარდუარია. ოციდე წუში
ისევ თვითმტრინავში აღმოჩნდით. ჩენ კი-
დევ თოხი საათი უნდა გვეფრინა ირკუტსკამდე.
რაც უცრათასი მეტრის სიმღლეზე ვიმყოფუ-
ბოთ. ილუმინატურადან თითქოს გარსკვლავების
ჭაბეჭაც მესმის. უყურებ და გვინარა, ცა ყინ-
ვისაგან საცაა ბრილივით დაიტშენებათ. ქვე-
მოთ კა, დედამიწაზე ბურუშში გაცვეული ციმ-
ბირული ღიე წრიალებს. აი, ესაა ციმბირი,
სადაც ემთხ სვლა თოთქოს თერთად გაცვავე-
ბულა და მარადისხმის მსუსავს ისექნ, რმ-
დენი ქარტებილის, რამდენი ჭირ-ვარამის მომს-
წრე და მნახელია ეს მიწა. რამდენი პროგრე-
სულად მოაზროვნე რევოლუციონერი, თავისი
მიწის პატრიოტი, სიმართლისათვის მებრძოლი
გაუყვენებათ ამ მხარისკენ, რათა სამუდამოდ
ჩაეკრა მასშა ნათელი აზრი და სურვილი
უკეთესი მერმისისათვის ბრძილისა. მათ შო-
რის ჩენი თანამემამულენიც: ბრწყინვალე

პროზაიკოსი ჭოლა ლომთათიძე, პოეტი-ტრა-
ბუნი იროდიონ ევდოშვილი; რევოლუციონე-
რები — იოსებ სტალინი, სერგო ორბონიძეი
და, ვინ მოთვლის, კიდევ რამდენი. ერთ სიტ-
კით, ამ საუკუნის წინა და უფრო აქთ. მთე-
ლი შორეული აღმოსავლეთი და ციმბირი მეფის
რუსეთის სატუსალ გახლდათ. ეს მიწა მორწყუ-
ლია იმ ადამიანების სისტემით, რომლებიც
ხმას იმაღლებდნენ მონიბისა და ტანკების წინა-
ოდენები.

ირკუტსკში სუსაბინი, ციმბირული დიალ
დაგვეხდა. თავდაპირულად პატრიის ირკუტსკის
საოლქო კამიტეტში უნდა გამოვცხადებულიყა-
ვო, მაგრამ ჯერ აღრე იყო და გადაშევარე, რაქით ქალაქი
დამეოვალიერებინა.

ირკუტსკი აღმოსავლეთ ციმბირის ერთ-ერთი
მსხვერი ეკონომიკურ-სამრეწველო ცენტრია
იგი მდებარეობს ციმბირის ულამზეს დედოფ-
ლის — ტაბაკიალის ჩრდილოებით. მეფის
რუსეთის ღრის, კერძოდ, 1872 წლის აღწერით,
ირკუტსკში 50 ათასი მოსახლე იყო. დღევანდე-
ლი ინდუსტრიალური ქალაქი ხატვამილით-
ნიანია. ირკუტსკში გადის ტრანსკიმბირის რკა-
ნიგზის მთავარი მაგისტრალი. აქე იშვება ან-
გარაზე ნავიგაცია, ქალაქს დადი ხნის ის-
ტრირი როდი აქეს. მას მე-17 საუკუნის დამ-
დეგს ჩაეყარა საძირკველი. ამ ღრის რუ-
სეთს აღმოსავლეთ ციმბირში სკირდებრ-
და სავანძმ ჭუქტი, სადაც ჩინეთიან და
მონლოლეთთან სავაჭრო ურთიერთობებს გა-
შლიდა. ქალაქი თავდაპირულ ამ დანიშნულე-
ბას ასრულებდა, მაგრამ ცარიზმა იგი თან-
დათან (განსაკუთრებით კი მე-19 საუკუნის
მეორე ნახევრიდან), პოლოტიურ პატიმრების
საპყრობილება აქცია. 1920 წლის 25 იანვარს
ირკუტსკში სამოლონდ გაიმარჯვა საბჭოთა

ସ୍ବେଚ୍ଛକୁଳର ଶ୍ଵେତପଥଶ୍ରୀ, ମାଗରାମ ରୀ ଉନ୍ନତି
ଦେଇନ୍ତି, ମହାଦ ପ୍ରାୟାଶୀ ମେତକୋଣା ଏବଂ ମେଘପାଦା ତ୍ରାଣ-
ଶାପମେଲୀ, ଲନ୍ଧନକ... ମାତାପିନ୍ଦଲ୍ଲେବୀ ହାତିଷ୍ଵା ଦାତା-
ପୁରୁଣଙ୍କ ରୀ ନାନ୍ଦ୍ରାଜା ଲାତିଶି ମନ୍ଦିରଲୋକୁ
କୁର୍ରିଶା ରୀ ଅନ୍ଧିଲ ପ୍ରଦିଷିରୁଲ ତର୍କେବଶି ତାତ୍ତ୍ଵ
ମୁଣ୍ଡିଶ ପ୍ରାୟାଶିନ୍. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାଲଖୀ ମନ୍ଦିରରୀ କୁର୍ରିଶିବା
ଅନ୍ତର୍ମେ ଦାର୍ପାଳ-ଅନ୍ତର୍ମାଳ ପ୍ରାୟାଶିଲାଲି ମିଶେନ୍ତି
ଲୋକ ମନ୍ଦିର ମନ୍ଦିରଲୋକା ପ୍ରେସବନ୍ଧରୀଙ୍କ ଶୂଶ୍ରାଵନ୍ତି
ରୀଏ; ଅନ୍ତର୍ମାଳ ପ୍ରାୟାଶି ନିର୍ମାଣ କିମ୍ବାଲ୍ଲେବୀ କିମ୍ବା
ଯା ମନ୍ଦିରଲୋକରୀ ପ୍ରାୟାଶିରୀଙ୍କ ମୁହଁତାକା ଦେଲ୍ଲେବୀ
ପ୍ରାୟାଶି, ମିଶାଲାମହିମେବୀ ଲିତ୍ତ୍ଯାଶି ଦେଲ୍ଲେବାପ୍ରାୟାଶି
ପ୍ରାୟାଶି ଲାଗୁ ପୁର୍ବକାମିଶି: — ଲିତ୍ତ୍ବାରୁଲାଗି ମିନ୍ଦା ଗା
ପୁର୍ବକାମି, ନନ୍ଦ ଦେଖି ଲିତ୍ତ୍ବାରୁଲାଗିଲାବା ରୀ ମିଥିବି
ନିର୍ମାଣ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରୀତିର ପ୍ରାୟାଶିଲାଲାକୁ ପ୍ରାୟାଶିରୀ

ტრია და მთავრობის გადაშეცვეტილებით, ბაიკალ-ეროვნული
ამჟღაპნიანი მაგისტრალის შესწორების გასაჩუქრებით და
რეგიონის 15.000 ქადაგით.

და აი, წინდახედულ ირკვეტსკელებს რამდენიმე ცალი ქურქი ჩემსავით წინდახედავი ზამთრის სტუმრებისათვის შემოუნახავთ.

କାର୍ତ୍ତିକା କୁଳାଙ୍କ ରୂପିଶେତାଙ୍କ ରକ୍ଷଣିବ୍ୟାପିଦିଲିଲି
ମହାଦେଶରୁଲୀ ମୁକ୍ତ୍ୟେତରାର୍ଥ ଶ୍ଵର୍ଗେସ୍ ଦାସାଵଲ୍ଲେତି-
ସାକ୍ଷ୍ଯର୍ଥ. ଏହି ମେତାଲୀ ତାପିଶି କ୍ରୋଧମେଳିଲୁଗ୍ଭବତ
ନେଇନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରକିଳ ଉତ୍ସାହାଲ୍ପାଦିତାକୁ ମହିମାର୍ଥବ୍ୟାପ୍ତି
ଶ୍ଵର୍ଗଫୁଲ୍ଲୁର୍ମୁଖୀ ଅଳ୍ପକାଳୀନେଇଲୁଗ୍ଭବତ, ଖୁବନିଶୀଳୀ ହେବୁ
ଗିରୁଦ୍ଧରୁଲୀ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକାଳୀ ଦାସଶ୍ଵର୍ଲୀ ଶ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧରୁଲୀ
ଏହି ଏହି ପ୍ରକାଶାତମିର୍ଦ୍ଦୁ ଶ୍ଵର୍ଗିଳି ଦ୍ଵିତୀୟ, ମହାଶ୍ଵର ଶ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧରୁଲୀ
କାହାରେ ୩୦-୩୫ବିରୁଦ୍ଧ ଶ୍ଵର୍ଗବିଦିତକ ଗାମିର୍ଯ୍ୟାନ୍ତେବ୍ରଦ୍ଧ ଦୀପାର୍ଜନ
ପ୍ରକାଶ ମାହିତ୍ରୁଲୀରେ ଶ୍ଵେତବ୍ୟାପକିଳ ଦାସଶ୍ଵର୍ଗେ
ଦେବ ପ୍ରକାଶ ସାମାଜିକରୁଦ୍ଧ ହେବାରେ. 1937 ଶ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧ
“ଦାସଶ୍ଵର୍ଗେତିରି” ମହିମା ଶ୍ଵେତବ୍ୟାପକିଳ ହେବାରେ ସାକ୍ଷ୍ଯ
କ୍ରମିଶାକ୍ଷରମ ମନୋର୍କଣା ରୁ ମୁଶିତାବାଦ ପାଦକାଳୀନ
ମାଲ୍ଲ ମେହା ପ୍ରାଚୀ 180 କ୍ରାନ୍ତିମେତ୍ରରୁକ୍ତିବାନା ଦୀନକାଳ
ଖୁବନିଶୀଳୀ ହେବାରେ ଦୀନକାଳ, ଏ ପାଦକାଳ ରୂପିଶେ
ଏହି ଶ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧ ଶ୍ଵେତବ୍ୟାପକିଳିବାଟିବେ ଅଳ୍ପକାଳୀ ହେବାରେ
ଶ୍ଵର୍ଗରୁଦ୍ଧ ମାହିତ୍ରୁଲୀ ପାଦକାଳରୁଦ୍ଧ ଆଶ୍ରମ ଏହିବେ
ରୀତିନିବାଦ ଏ ଦୀନକାଳରେ ସାକ୍ଷ୍ଯଦିର୍ଘବିତି ମନୋର୍କଣାରୁଦ୍ଧ...

ტაოშეტრში მატარებლიდან ჩავლიგათ. ვიცი
რომ თთქმების ერთი დღე უნდა დაეცელოდა
მოსკოვ-ლონდონს! მატარებელს, რომელიც

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗ୍ରାମୀନ ଏବଂ ହଳଦୀର୍ବଳ ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ପ୍ରାଚୀନ୍ତ୍ୟରେଣ୍ଟ ଉପରୁତ୍ତିର ଗ୍ରାମୀନ ଲୋକ ହାତିଯୁ-
ଗାନ୍ତିକ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପରୁତ୍ତିରେଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ
ବାରାନ୍ଦିରକରି ମନ୍ଦିରରେ ଉପରୁତ୍ତିରେଣ୍ଟ ଉପରୁତ୍ତିରେଣ୍ଟ

შეორებ საღმისს ბრატსკიც გამოჩნდა.
მსოფლიოში ყველაზე ღილი ჰიდროელექტრო-
საბაზურით, მისი სიმძლავე 4,5 მილიო-
ნი კალოვარია, მაგრამ ახლა ვილაპარაკოთ
ის ახალ, გრძნილობულ გადაწყვეტილებაზე,
რომელიც XXIV ურანილისა ში მიმდინარე
კაშშირის კომუნისტურება ჰარტიის აღმისავლე-
თა რაიონების ბუნებრივი პირობებისა და
ცეკვისძირი პოტენციალის ასაფისებლად.
ჩვენი ხუთწლედის მანილზე ციმბირი მა-
დალი ტემპებითა და გრანდიოზული ნაბაჭე-
ბით მიწევდა წინ შეავ და ფერადი შეტა-
ლურების, ქიმიური, სარეკო, ტყისგაბამშეა-
ვებელი, ცელულიზა-ქალისი, ელექტრო-
ენერგიის წარმოების შემდგომი გაზრდისათვის.
ჯანსაღი საინიკველი ჩაეყარა სოფლის მეურ-
ნეობას. განასაკუთრებით ირმოცვაათანა და
სამოკავშირო წლები ციმბირის არახელი განვი-
თრების ხანა. ეს ის ღრაო, როცა ტიუმენის
ილექტი შეიძინა უდიდესი სასახობო ბაზა. ენი-
სეიისა და ანგრაზე კი — ასევე დიდი ენერ-
გეტიკული ბაზა. აშენდა ბრატსკის, კრასნიაია-
სკის, უსტ-ილიმსკისა და შეტენისკის ჰიდრო-
ელექტროსადგურები. წარმოებულ ტერიტორი-
ულ-სამრეწველო მძლვილი კომპლექსები. გერი
ბათუალ-მურებითს მაგისტრალზე მდგა.

სბაკოთა კაშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობის დირექტორების შესაბამისად დაისახა ფრთხო პროგრამა აღმოსავლეთ ურალის კომპლექსური ათისებისათვოს. პარალელურად დასავლეთ ციმბირში ხორციელდებოდა ბუნებრივი სათბობ-ჩესურების, ნავთობის ათვისება-შეცწილა. 1974 წლის გაზაფხულზე ჩვენი კომუნისტურმა პარტიამ გმირულ კომკაშირს დაუსახა გრძელიობზურ მოგონის ბაიკალ-ამურთის რკინიგზის მაგისტრალის შევენგბლობა. „ეს შევენგბლობა, — ამბობდა თავისი სიტყვაში კომკაშირის XVII ყრილობაზე საბჭოთა კაშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტის გენერალური მდივანი ლ. ი. ბრეჯენევი, — უდიდეს მისიშვენელობისაა. ბაიკალ-ამურთის მაგისტრალი გადაკვეთს საუკუნვოვნი ტაგიის მდუმარებას, შევის იქნება, სადაც უზარდხობის სიმდიდრე დევს, რაც ხალხის სამსახურში უნდა ჩადგეს. „გვლისკური მოისმინეს დელევატობმა ეს სიტყვები. საქმე ეხებოდა ახალ, გრანატობისულ მშენებლობას. პარტია კი მიმართავდა თავის ჩესერებს, საბჭოთა ახალგაზრდობის მებრძოლო აგრძარს.

1974 წლის პერიოდში საკუთრო ლენინეცია ახალგაზრდობის ცენტრალურმა კომიტეტის ბა-
ურომის ბარიალ-ამურეთის რეინიზზის შემისრუ-

განუშემორჩებელი სილამაზითა და აურა-
ცხელი სიღიღიღოთა ცნობილი შდინარ ჟევან
და ძირი შენეადი სერემანს აუზი. ეს მარტო რებეკა
სამხრეთისკენ მიიჩინარიან და მარტო მორს
ურთოვანქ. ექ მოვაუკანთ შეჩალ ფარტებს და
ციფრებს, რომელიც ჩევნ ავიღეთ „ანგარშე-
ნის“ სამათათველოს ძირითადი ორგანიზაციის
უფროსის ივანე ბორზილოვთან საუბრის ღრუს.

၁၀, ၈၁ တို့၏ အခြား ပေါက်စံဝါယာများ

— ბაიკალ-აშტურის მაგისტრალის
კომსომოლსკ-სოვეტსკია, გავანის მიწებ
ნებთან ერთად, 4200 კმ გადააჭირდება.

ეს. მაგისტრალი გადავყეთს მთელ აღმოსაფერო ციმბირისა და შორეულ აღმოსაფეროს, მდინარე ლენის უზარმაშარ აუზს თავისი შენვალებით, საღაც დაშერეტელი ბუნებრივი სიმძინდერა. შის გასტრიო განვიტება დაჭრის და ქარაჭები, სმენშვერლო სწარმონები და მაღაროები. რა თქმა სუნდა, გადიხვება და სასოფლო-სამეურნეო ბრუნვები მოექცევა ახალი მიწებიც. საქართვისია ითქვება, რომ ბაიკალ-აშტრის მაგისტრალის მშენებარე ხაზის ზონაში შევა მილიონ კვადრატულ კმ-ზე მეტი ფართობი, ანუ მთელი ჩვენი ქვეყნის ხუთ პროცენტი.

ბაიკალ-მცხრის მაგისტრალი გადაკვეთს შეიდე
ქედს, რამდენიმე ღირ და პრომით პატარა
მდინარეს ლენის აუზში: ანგარას, ვიტიმს,
ოლეშეს, სელეშეს, ზეასა და ამურს. მაგისტრალის
საზრის მარკება 3200 როკლი ნაგებო-
ბა, 2200 რკინიგზის საფური და ასეული, 142
ღირდი ხიდი, რომელთა მალება 300 მეტრი და
შეტე იქნება, ბევრი ვიალური და მიზისქვეშა
ფარასა და გარეთ ჩამოსახული გადატება. მათ ზოგის, თხე-
ლეტერალობით გვითხრადი წილილ მუ-
სის ქედში. სამშობლოს სამსახურში ჩადგება
აგრძელებული აუზის ცენტრი წილისეული, ბუნებრივი
სამდიდოებები. მშენებლობის დაღმინდნებულოვანი
უნაინი შიმანოვსკის კუტილეგისი — შეენგარე
ვაგისტრალისათვის საკირო შასალების მიწო-
დებულია. კომპინატი წელიწადში აწირობდეს

ମେଘଲ୍ୟରେ ଦେଖିଲୁଛାମୁଁ ପ୍ରତିକାଳେ ଯିନି ଶାଶ୍ଵତଶିଥରର,
ରାଜଗାନ ମେ ମାଲୀନ ଧାରଣିରେ ହେଉଥିଲା ଅଥ,
ଏ ଦେଖିଲୁଛାମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୁଲେହାମ ହେବାନ ତାଙ୍କେ
ମେହେଲୁଗା ସାହିତ୍ୟରେ ପାଇଲା ଅଥ ଏହାଲୁଗାଶିଥରୁକୁଳିଲୁ
ଶାଶ୍ଵତଶିଥରରେ ଏହାରେ ପାଇଲା ଅଥ ଏହାରେ ପାଇଲା

— ରୁଗୋଳ ମୁଖୀାନ୍ଦେନ ଶାର୍କାରତ୍ୱେଲଙ୍କ ଫାର୍ମଗ୍-
ଚାର୍ଜିଲ୍‌ଲେଡ଼ି ଏବଂ ରୁଗୋଳ ପ୍ରାଣ୍ୟର ବିନିଷ୍ଠା ପିମ୍ବି-
ଶୁଳ୍କ କ୍ରମାବ୍ଲ୍ୟୁସନ୍ କି? — ହୃଦୟରେ ଥିଲା.

შეცვალით სიღურებულის ბუნებრივი რეეში. მაშავასდამე, უნდა გამოვკვანა ვაკისის მშენებლობის ისეთ მეოთიდა, რომელიც სტაბილური იქნებოდა და არ დაფლოდა, არ დაცურდებოდა. ისმის კითხვა: — საინგ ავტომატიზაციის გრუნტი? ხანგრძლივი ძიების შემდეგ პრობლემების გადაკრის გზაც გამოინახა და მშენებლებს გადეცათ სანორმატივო დოკუმენტები.

ციმბირის დიდი ყინვა — მჩავალი წლის მონაცემებით, მინუს 60-70 გრადუსია, ეს კი უარყოფთ გავლენის ახდენს რინინ-ბეტონსა და ლითონებს. მცრდება მათი გამოსადევობის ვადა. ჩვენია მეცნიერება შექმნეს ახალი კონსტრუქციები, ამასთან ერთად, გამოიყენეს ახალი მასალები და შენაღნობები ზამთრის აღტოვზატეცილებისა და სხვა ტექნიკური ჩაგრძნების შენებლობაზე.

რაც შეეხება თქვენს მორიგ კითხვას, თუ როგორ იტანენ ქართველი ახალგაზრდები ციმბირის საქეცყალი ცენტრის ყანები, პირდაპირ გეტყვით: უსანიშვნევაა, არავინ ავადყოფილობის, თავს საუცხებო გრძენობები, ზპრდებულ აცვით, ცხოვრების თბილ ზინებში, კარგ ხელფასს იღებენ. სალამიობით, საშუალო შეტყევე, ციმბირის ტაგვაში გაიძინოს ქართული სიმღერები, რომელიც კიდევ უფრო თბობებს არა მარტო მათ, არამედ ჩვენც, ციმბირელებს და დაზიანერდი ცემბირის უკიდევანი სივრცეებსაც.

ასეთ საუბრისათვის მაღლობის შეტე რა მეტქმოდა. ასე დიწყო ჩემი სამუშაო დღეები შორეულ ციმბირში, ის თითო-ოროლა ტერმინი, ის თითო-ოროლა წიგნი, წაყითხული ცემბირსა და კიმბირელებში, როგორც იტყვიან, რა ბედენა. ბრძენს ტყუილად კი არ უჟევამს, ასეერ განვილს ერთეულ საკუთარი ფარალით ნანახა წყობითა, სრულ ჭრშემარტინება. ამ თუნცაც ერთი მაგალითი მისა: საუბრის დროის ბორჩილომება გამოიყენა ტერმინი „ზამთრის გზატკეცილი“ და კაბინეტში შეძლებისა დაგვარად დამისურათხმად იგი, მაგრამ, მიუხედავდ გუმანის და სანენიერი ინტერიისა, როგორი ღოზითაც არ უნდა ჰქონდეს იგი სხვა პროფესიის კაცს, ბოლომდე მაინც გაუგებარი რჩება ზოგი რამ, აქ თორიზულ ნაწილს საოცრად უნდა შეერწყას მრაქტიული, უფრო წმორად, კულაციერი ადგილზე თუ არ ნახედა არ იგდენი, წარმოდგენ ზერელე და ზოგადია. „ზამთრის გზატკეცილს“ მეორე შესატყვისიცა აქვს, ესაა „თოვლის გზა“. „თოვლის გზა“ გზათა ნაირსახობაა და მას მარტო ჩრდილოეთში იყენებენ, ისიც მხოლოდ ზმით რობით, იგი გადის ჰაობებში, რომელიც ყინვას „შეუდუღაბებია“, აქ საყირო არ არის ზიდები, რაღაც, მცირე მღინარები ციმბირში ისკერამდე იყინება, საჭირო არ ჰქონის მიწათხრილები, რაღაც მიწა ბეტონშე მტრიცე ნდება, ხოლო გატეპნილი თოვლი ასფალტშე უფრო წმო-

რია. მაგრამ... სწორედ ეს „მაგრამა“ ყურადღები, გაზაფხულზე ეს სამედო გზა უსაფრთხოების ვით ნდება და მასზე გავლა არ ძალუს არ ერთ კულეგანიალუს, ყინულის ხიდები კი სწორ მდინარეებაზე იცევენ. აი როგორის „ზამთრის გზატკეცილი“, მაგრამ მას მაინც ჰირდება, როგორც იტყვან, აფრიში მოყვანა აღრეულ შემოღომაზე, სანამ თოვლი და ყინვა არა მოსული. წინასაზრის განზარდული გზის მონაცევით საუბრდაშალოდ უნდა გასუფთავდეს. პატარ-პატარის ბუქებისაგან. საყირო ამობურ-ცული ნიაღავის მოწორება, ქაობებშე, გამაცალი თოვლის გზის სწორი ორინერტირი.

სწორედ ამ „თოვლის გზაზე“ მარხილებით ჩამოიტანეს ზეოთულში რამდენიმე ვაგონი. რომლებშიც 1974 წლის მიასის თვეში დაბანვიდნენ საკაშირო ახალგაზრდათა ლეინისური კუტევშირის XVII ყრილობის სახელბის რაზეცემები. როგორც ცკე ვილო, ამ პარველ შემალისეთ შორის იყო ჩემი რესპუბლიკის ახალგაზრდობაც. რომელსაც თავდაპირებულიად ზურაბ ულიაშვილისა და შემდეგ კი ვალერი რუხია ჩაუდგა სათავეში.

— ზურაბ ულიაშვილა ნამდებელი ბრიგადირი და ვაკეაცი იყო, — იგონებენ ბიჭები. — იყო თავად იძლეოდა სიმტკიცისა და ამტანბის მავალით. ყოველდღიურად ხუთი კაცის ნორმას სტრულებდა. ნახე ბულალტერიაში ხელფასის უწყისები და თითონევ დარწმუნებულით, თვეში ზეირად 1000 მანეთ გამოსდიოდა გამომუშავება. აგვისტოში ირყეტსის უმაღლეს საწარმოებულში ჩააბარა გამოყდება. კერძორობით ბრიგადა დატოვა, მაგრამ იმედი გვაქეს, რომ დაუსწრებელშე გადაიტანს საბუთებს და ისევ დაგვიძრუნდება.

ჩემიმა თანამემამულეებმა აქ თავი გამოიჩინეს. ვალერი რუხიას ბრიგადა ზეირადზეში საუკეთესო კონკრეტულ აღიარეს ვაერ შენებლია, მერაბ დარგუაშვილი, ელგუან ქიტავილი, ნორად გვგულაშვილი, ვატანა ჯანვეილი, ვანონ ჩაუდგენელი, გურამ თარხნიშვილი და სხვები შრომით მამაკობის ვავალით იძლევიან.

ბამის მოელ ტრასაზე 200-ზე მეტი საღურა განლაგება. ესენია: ზეოთული — ნაიაგრუზინ-სკაა, — მაგისტრალი — ულკანი კუნერე-მანიერანგარსკა. ნიენენანგარსკი ბაიკალანაა, მერე მოღის დავანი. დავანთან შვიდი კოლმეტრი სივრცის გვირაბი იქნება გაუგანილი. ყოველ სადგურს ჩვენი რამდენიმე რესპუბლიკა ან ჩვენი ქვეყნის რომელიც დიდი ქალაქი აშენებს. მაგალითად, ნიენენანგარსკი ლეზინგრადულმა ახალგაზრდებმა უნდა აშენონ, კუნერემა — ჩრდილოეთ ისეთმა და დაესტანა, ნია — საქართველომ, მაგისტრალი — როსტოკიმა, ულკანი — აზერბაიჯანმა, სადგური ლე-

ნა კი — სტავროპელისა და კრისნოდარის ახალ-
გაზრდობაში...

ბამზე კომენტარიული საცხოვრით დღეს ჟუ-
ვე ექსპრესიასამდე ახლგაზრდა შერმობას. ისინ
მარტი შეეტენდონას რომ არიან მიმღერ-
ბულნი. პრატეტიული და კველგან იღვინან, კვე-
ლა კოლექტივში. ამას კი ასათვისტებელი
ტრასებით თუ გეოლოგიური პარტიები. ისინ
კველგან არიან: გვირაბგამყვან სპეციალისტებ-
თან და საქართველოს მიმოსილის ოსტატებთან,
კავშირგაბჭულობასთან თუ კეთილმისახურე-
ბის სფეროსთან... ერთი სტრუქტურა, თავმაღა-
ძება იმჯერა, რომ კომენტარი შეუდგა თა-
ვის მძიმე და საპატიო საჭირო გასრულებას.

როცა ტუასმენტერლთა ბრიგადები ზეითნაძნის-
კენ თოველ კილომეტრზებით უღრანს კაფავდ-
ლენს, ბამის მთავარ ნაწილზე დაგეხულ იქნა-
რენინგზის პირველ ლიანდაკები. პარალელუ-
რად აიგა შეეცნდებოდნენ სახელმ-
რებლები, მაზაზიები, საჭყობები, ხილუხე-
ხი ფარდულები. ერთი სიტყვით ტაიგა და ტუნ-
და დარინა იწყებს ნამდვილ, თანამეტროვა სისხლ-
სასკა ცხოვრებას. ჩემი აქ ყოფნის დროს № 5
ხიდის შეეცნდები შეუდგენ ლენიზე ახალ
ხიდის აშენებას.

ଜୀବନାଧିକାରୀଙ୍କ ପିଲାଗାଲ୍ ନାମିଖାତି...

საბჭოთა კავშირის პროფესიული სწავლების სახელმწიფო კომიტეტს დაევალა 1975-1980 წლებში ოთასობით მაღალკულიციური სპეციალისტის მომზადება.

მშენებლობის პოპულარობა დღითი დღე იზ-
რდება.

სიტყვა ინტერი ახლოს ლილუაზვილები

დღები ერთნენტის ჰყავლენ. თავაძამირე-
ლად ერთფუროვნება შეარწენებელი იყო. ის ოც
გრძელების შემდეგ და ორ მასტენით, ორც წინ და ორც
ზურგსუან არ გრძნობდა მცინარეთა იქნენებ
შეხას. მხოლოდ ზემოდიდ, კლიილდ დაკორე-
ბული წითების ჩხრალი ესმოდა, რომელიც
საღაც, დაბლა ცეიოდა და ემთხველის მდი-
ნარეც უხალისოდ აბუბუბუბდა წყალს. ის კა
ოლმართს კარგა ხანია აუყავა. მას უკვე ვერა-
ვითარი ძალა შეაჩერებს.

ნებისყოფის დაბავით უექტლებელის აღსრულება, დამორჩილება შეიძლება, — გაუკონია. საყიროა არსებობელს მიზანი, უფრო სწორად, ცოდნე, რახან მონველი, ვიდრე ჭაბვალ, იგრძნობილება, რომ არსებობა.

არის ვანის რაონებში პატარა სოფელი შუა-
გორა — ეკანებითა და ბისტრებით. ქვით მო-
კიდებული შუკები გზას უყროლებიან, რო-
გორც მღინარეს პატარ-პატარა ნაკადულები.
შუკებში ყოველთვის სიცოცხლე ჩერებს, მეტ-
წილად დილა-სალამის, როცა მთელი სოფლის
ნაბირი სხვადასხვა მხრიდან მოყოინება. ამ
დროს იმურეთის ნებისმიერი სოფელი დავთ-
კაპაძის ფერწერულ ტილოს მარინებს. შავ-
რა ეს ასოციაცია ჩემულია, რომელსაც არა-
ვითარი კავშირი არა აქვს იმ შეგრძნებებთან,
ხილუებთან, ხარებთან, ასაც განიცდის და ხე-
დავს აქ დაბადებულ-გაზრდილი.

ପ୍ରକାଶକ ଦେଖିଲାମାରୀ

8% 15 სეპტემბერი

აქ ნახა ბალომა ყველა აღმოჩენაზე და სა-
ოცრებაზე უფრო დიდი ომოჩენა და საოცრე-
ბა — ვაზის შენობა, მისი მოვლა-პატრიონობა
და ვენახის ქორწილი, მისი შემოდგომა. რა-
მინი, მათა, ეს ბერძობა და ოჯახის ბალვარი
შევენახე კაცია. ნაღდი ქართული, ეს უცე-
ლესი ჭარბაზოთული პროექტი აკენიდანვე შეი-
ვრას და შეისისხლორცა. წლები მიჰყრიან და
თითქოს შეტან უნდა იგებდეს ვაზის საიდუმ-
ლოებას, მაგრამ ბატონი რამინი, რაც დრო
გადის, უფრო გაცილებული რჩება ამ სამრჩოთ
კულტურით. ვაზი საქართველოს და ქართველი
ხალხის მარადებულობის სიმბოლო, შემთხვევით
როდის. იცის ამ ხელოვანობრივობა, მშით გარე-
ჭულმა, მიწიდინ ამოხეთებილმა გლეხმა, როგორ
ბრუნვადა წისქერილის დოლაბი ჩვენს თაშე
და როგორ მშეობდა ვაზი. „ვაზო, შევილივინ ნა-
ზარდილ!“ — იტყვი და სრულიად საქართველო
ჭარბოგიდება თვალშინ. თვალშინ დაშაქრე-
ბა ულმასხესი კახეთის ზღაპრული ზერები, და-
ბადადგება ქართლის ვენახები, მზასებ იურე-
ნენ იმერული ვენახის მტევნები... საქართვე-
ლოში დაუსაბამოა ვაზის ლტოლვა უკვდავები-
საკენ... ამიტომა საოცრება ვაზის შეყრიბა,
მისი ყველობა, მისი მოვლა-პატრიონობა. მა-
მდე ტამიშა რვა შეილი გამოისარდა ამ ხე-
ლობით. რვას უკიდესი მიაღებინა შემლლესი განთ-
ლება. შეუავრიაში იცან ლილუა-შეილების
ფაზის სისტერაცი და სტუმარობოვარობა.

1966 წელს დამთავრა ანზორმა შუაგორის საშუალო სკოლა. აღრევე ქვენთა გადაწყვეტილი ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის საშემცხებლო ფაკულტეტზე შესულიყო. მოაგროვა ცყველა საჭირო საბუთი და დაიტერა ავტობინგრაფია: დაიბიძება 1948 წელს ვანის რაიონის სოფელ შუაგორაში. დედობრივი გარდა მეცნალა. მამა კომპიუტრნია. მყავს შეიძიო დამა. სკოლაში 1956 წელს შევედი, დაკვირვებულ 1966 წელს, ოქტომბერში მედალზე. კომპიუტერის ჩილგებში მიმიღეს 1963 წელს. ანზორ ლილუაშვილი 1966 წ. 22 იკონისა.

— აწილის სტუდენტი განდა. მასე საპოვები საღამის დაწერებულზე გადაიტანა. — ასე ჭობა, — თაქმობდა ოგ. — საჭი აწია მშობე.

ვაილა უტილო ღმერდითა და თრთოლვით ას-
საცე ეჭვის წელი. არაერთს ვიტყვი მასზე, თუ
რას ნიშნავს ეს წლები ცოდნასმოწყუბებული,
მუდამ სიკეთით ღმერდული ახალგაზრდისათ-
ვის. გადამეტებული არ იქნება, თუ ვიტყვი,
რომ სასაკლებლის ღმათავრებისთვალი ანზორ
ლილუაშვილი თვითი სტილით და შოთლო-
ნებულობით ჩამოყალიბებული სპეციალისა.
ეს წლები, რა თქმას უნდა, არ იყო მარტო სწავ-
ლებისა და შრომის წლები. სიცოცხლის შვე-
ნიერ გაზიარებულს ახალგაზრდა კაიისთვის ყვა-
ვილებთან და ბალაზებთან, წყალდიდობასთან
და სწორებენსთან ერთდა თავისუფალი, განუმე-
ორებელი სამყარო მოვჭვი. საგვარა ეს სამყა-
რო ფერებითა და ბეგერებით, წალილით და
ლორმვით, სიმშენერითა და ამალლებულოთ,
იძელითა და იძელაცირებულით.

ცნობილია, უკელა თაობას გარკვეული საზოგადოებრივი წყობილების წინაშე თავისი მისი, თავისი იურიული ეკისრება. ჩვენი პატების რეკოლეციური მონარქიარი მამებმა სისტემასა და სიცოცხლის ფუძეება დაცულია. დღეს კი დაგდა დრო, როდესაც შემოს წინა ბაზებზე ჩვენ თაობა დგება. ე. წ. 70-ანი წლების კორეანინები, თაობა, რომელსაც გაჩერქისტული მეცნიერული სიღრმითა აქვთ გაგებული და ჟესტურობი ცხოვრების დიალექტიდა. ეს თაობა აქტიურად მონაწილეობს ფასეულობის ობიექტურ ვადაუასებაში. მათ ჟესანიშვილად ცის თვალის მოვალეობას საზოგადოებრიობის, ხალხის წინაშე, დაგდა დრო, როცა ცოდნა სეჭმით უნდა დაამტკიცოს. „პა, ბურთი და პა, მოედანი...“ იწყება უზარმაზარი ლაშერობა კიბიზისკენ!

იმ პირველი შეტევის შონაში ინუინერი
ანზორ ლილუაშვილია.

ଶାନ୍ତିକିରଣ କାନ୍ଦିଳା.

ଏକଶତାବ୍ଦୀ ପରିବାର ଗାର୍, ପୁରୁଷ-ମୁଖ୍ୟମୁଖ୍ୟେ ଏକଶତାବ୍ଦୀ,
ଶ୍ଵର ଲାଲାଙ୍ଗ ନାହିଁ ଶାତତାବ୍ଦୀ, ଗୋପିଯାନ୍ତିର. ଶାତପଥୁର ଲ୍ପ-
ନ୍ତାଙ୍କ ଶ୍ଵରାଜୀନ୍ଦ୍ର ପାଇଁବାର ନିର୍ମାଣକାରୀ ଶାତପଥୁରାଜା ମେଳା
ଗାର୍-ବାନ୍ଧବରାଜୁକୁ ପ୍ରାସାଦରେ ମହାକାନ୍ଦର୍ଭଶୁଣ୍ଡ ଓ ଲ୍ପରୁକ୍ତ
ଖୂବିକାରୀ ଲୋକପାତ୍ରିରେ ଶାତପଥୁରାଜା ଅନୁମତିକୁ

ଓৱৰମ୍ବ, ଶିକ୍ଷେପି ଲେଖାଙ୍କର, ଏହି କମ୍ ଏହି ଶୈଖନିତ୍ୟର
ମିଳ ହରମ୍ବଲାଦିକ ଅଳନନ୍ଦାଲ୍ଲାସ. ଏହି ଆଜା, ଜୁଗ-
ଜୁଗନନ୍ଦର ହରତମାନରତ୍ନେ. ଯାହା କାଳିଶି ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କ
ଆଜା, ମାଗରମ ପ୍ରିମଦିନର ମାନିବୁ ଶ୍ଵର ଶ୍ଵରା. ଏହି
ପ୍ରାଚୀଲା ହରତମାନରତ୍ନର ଦା ହରତ ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କାରୀଙ୍କର ପ୍ରା-
ପ୍ରାଚୀଲାବୁ. ଏହି ଶୈଖନିତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କରିଣି, ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କ-
ଦୁଲା, ଶୁନିବାରିଯା, ଶାରମାତ୍ର ଏହି ଦୋଷକନନ୍ଦ-
ର୍ଦ୍ଧେ. ହରତା ପ୍ରିମଦିନର ଶମ୍ଭବାନ୍ଦ ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କ ଗା-
ରାତ୍ରିପାତ୍ର କାହିଁ, ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କର ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କିଲା, ନାନଦିର
ନନ୍ଦା ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କର ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କର ନାନଦି ପରିମିତ ଶ୍ଵରା-
ନାନଦାର ଶୈଖନିତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀଲାଙ୍କର ଏବଂ ପାଇମୁକୁଳଗର୍ଭରିଣୀ।

ხრით, ყინვებ მომსიხა და ანზორს კუთხირი:

— უსტრუტში წავალ, სასტუმროში ნომერს ავიღებ, ანზორ, აქობებს საღამოს მოვიყაროთ თავი.

ଏଣ୍ଟିକରୀରୀ ହେଉ ଅଗଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠମନୀୟ ହେବାରୀ ।—
ଅନ୍ଧାରାରୀ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ

မျော်းဆုံးစွဲလှ, မာဂါရာမိ ပို့ဆိုပါ ဖြက်ချွော်ပါ၊
မာတီ ဖွော်လီမ်းရောဂါရာ ဂုဏ်ပေါင် စူးရွှေလွှာ စီရွှေ-
နာဂု လိုဂု ပွဲ၊ ဇာတ်ဆုံးမဲ့၏ အန်းကိုယ် စွဲပြုလွှာ
အပိုင်းပါ။ စွဲ စိတ်ခြော်လွှဲပွဲ၊ ရှုမြော် စာစွဲရုံ-
ပာနံ လာ ရှုမြော် စာစွဲရုံ ပွဲ မာတီ ပို့နာ လာ
ဆုံးပောက်ပါ ဘုရားမြတ်ပြာ။

საცემო საცემოებელში, სადაც ბიჭები
ცხოვრობენ, ცენტრალური გათბობა გაყავინ-
და. ოთხში აქვთ ყველა აუცილებელი ნივთი,
რომელიც ოჯახს სცირკლდა.

အနောက်ရဲ့ လူ ဂုဏ်ရွှေ ပေါ်လမ်းပါ ဂိုဏ်၊ ပြည်ပေါ်
လုပ် ပေါ်လမ်းပါ။ ဖျော်လေ ကျမို့တွင်ရှာပေါ်လှုပ်ရှု
မြန်မာရှေ့သွေး၏၊ ၎ရီ မြို့ခြောက်ရှု၊ ကုန်ဝါယာ စာတန်
ပြောဖွေနှင့်၊ အပာဏ်တာ လူ စာမိန္ဒာရွှေလှုပ်ရှု
မြေဖော်လုပ် ပေါ်လမ်းပါ။ ပေါ်လမ်းပါ။ မြေ
ဆွဲပိုင် လူ ပေါ်လမ်းပါ။ ပေါ်လမ်းပါ။ ဖျော်လေ ပေါ်လမ်းပါ။
ရှုပ်လွှေပေါ်လုပ် လူ ပေါ်လမ်းပါ။ ပေါ်လမ်းပါ။ အနောက်ရဲ့
ပေါ်လမ်းပါ။

ରୁ ତ୍ରୟି ଉନ୍ନତା, ଏହି ଲୋକଙ୍କରେ ଯାଏ ଯଦି ମେଳାଶ୍ୱରଙ୍କରେ ଦିଲି ପାତାରେଷ୍ଟିଲୁଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରାହକଙ୍କରିଲୁଗୁଡ଼ିକ ଦା ଶ୍ରୀଲୋକାଦ ଜାଣିବେଗୁଡ଼ିଲୁଗୁଡ଼ିକ ଯାଏ ଅଛାବନ୍ତି ଗ୍ରେଗରିଆନ୍ତିଲୁଗୁଡ଼ିକ ମେଗିନ୍ଦ୍ରିୟରେବାଟା ଲୋକାନ୍ତିରେ, ପରିମଳ୍ୟରେ କାହାରେ ନାହିଁ ଯେ ଲୋକରେଖାରୁକୁଣ୍ଡାଙ୍କା ଜାଣ୍ଯାବାବିଶ୍ଵାସିରେ ଏହି କାହାରେ ପ୍ରାପ୍ତିବିଧିରେ ଲୋକଙ୍କରେ କାହାରେ ନାହିଁ

ଶାଳମିଳେ ଶୈକ୍ଷଣିକ ପାଠୀରେ ଉଚ୍ଚବ୍ରତଙ୍କ ଦିନ୍ଦ୍ରିୟରେ
ଶାଖାଶାଖାରୁଦ୍ଧ ଫଳରୁଦ୍ଧରୁଦ୍ଧ ରୁଦ୍ଧ, ଶୈକ୍ଷଣିକରେ ବିନା-
ବିନା, ତାପି ଏକାଶରୀତି ବିନାଶି ମନୋଯାଗରୁକୁ. ମିଳିଥେ-
ମିଳିଥେ ଏହି ଅଳ୍ପକୁପ୍ରଭୁଲୀ ମେଘରୁଦ୍ଧ ପରିଶରୀଳାଦ୍ଵୀପ ଜନନୀ-
ନୀରୁଶ, ଶୁନ୍ଦା ଗାନ୍ଧିମର୍ତ୍ତବ୍ୟାଦ୍ଵୀପ, ମେଘ ମାନ୍ଦ୍ରା ମନୋଯାଗରୁକୁ
ପ୍ରମତ୍ତାନ୍ତରୁଦ୍ଧିକୁ ହିର୍ଵାନ୍ଦୁରୁଦ୍ଧ ପାଦିଲୁ ନିରାଳାନ୍ଦା, ତାମାତ୍ର
ପ୍ରତିକରିଦିନ ଗାଲାଶିତା ହିର୍ଵାନ୍ଦି ଅର୍ଦ୍ଧ ରୂପ ଲୋକରୁ-
ଦୂରଲୀ ଶୁଭତାରୁ. ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରମତ୍ତାନ୍ତରୁଦ୍ଧ ପରିଶରୀଳାଦ୍ଵୀପ
ନିରାଳିତା, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରୂପ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହିର୍ଵାନ୍ଦୁରୁଦ୍ଧରୁମା ବା-
ପିଲାକୁ-ଶାନ୍ତିରୁଦ୍ଧରୁମା, ତାମିଲିନ୍ଦୁ କଲ୍ପିତ ପରିଶରୀଳାଦ୍ଵୀପ
ନିର୍ମିତରୁଦ୍ଧ ଶୈକ୍ଷଣିକରୁଦ୍ଧ ଏହିରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ. ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ
ତାପାନିମା ଏକାଶ ମେଘକୁପ୍ରଭୁରୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହିନ୍ଦାନ.
କୁନ୍ତରୁ ଏକାଶରୁନାଗରନ୍ତାଲ୍ପରୁଦ୍ଧ ରୁ ଶାଖାଶାଖାରୁ

ମୋହନ ପାତ୍ରକାଳୀ

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ

აღმინის ურთიერთობა კოლექტივთან, მის თათოვეულ წევრთან, მარტო უშეალოდ საქმეზი კი არ იგრძნობა, და შეიმჩნევა, ის გამოიკვეთა უცვლევ და უკველ ვითარებაში. იქნება ეს დასკვნების სათება, გრძობა თუ დროსას მარტო. უშისშვერლ ნიუასიც კი ცხადად წარმოაჩენს, გნებავთ, მთლი კოლექტივის დამკუძოებულებას მის რომელიმე წევრთან. მიტრომა, რომ ბრძოლის იქნება ეს, თუ საწარმო, ერთსულოვნება, გაგება, ის ირ დამოკიდებულება თუ სუფექს, კოლექტივი კარგი ფაზით მონალითურია და მისი კველა წევრი ერთ დღითა და გაეგბით იყღნობება. ვუკურებდი წევრმოშებულ, ფიქრიან სახეება, მესმოდა მათი საქმიანი სჭა-ბასა, უკველ წამოკრილი პრობლემის დეტალური ანალიზი და კადეც ერთხელ ვრტმონდებოდა ამ თაობის რომანტიკულ მისტრატებში, ძლევამოსილებასა და წევრობრილი სინელების წინაშე შეუპოვრიბაში. როცა უწერთ ვინმეზე, ჩვირად მისი ბიოგრაფიიდან რაიმე სათვალიასულ შემთხვევაზე ვამტკიცებდო კურადღებას. იქნება ვცდები, მაგრამ არ არ შეკვენება, როდესაც ამ თაობის წარმომადგენლს რაიაც განსაკუთრებულ ოვისებას მივწერ, ან როგორც სახლრიცხლ სიცემებს ვთვალისწინებ მკითხველს მისა ხასიათის გასასხველად, არ უნდა ვიყოთ მართალი. საქმე იმისა მდგომარეობას, რომ თანმედროვე გმირს სულაც არ ჰქიდება ტრიუქებასა და ელექტრბჭე დამატებული ეპიზოდების დასურათხატება. გნებავთ ვილაპარაკო ანზორ ლილუაშვილზე.

— ახლა აქ დამპროექტებლები მომავალი დაბის მოედანს არჩევენ, — მითხრა ანზორ ლილუაშვილმა.

— თბილისში კი შეკრებულთა რაზმი ჸდვი
ქამოყალიბდა, — ცეკვასუხე ანზორს და ცოტა
ანის შემდეგ განვარჩის: — მხოლოდ ეგა, შერ-
ევა შეტიდ შეკრა მიმღინარეობდა. იმ რვა-
სი კაციდნ, აქ წიმოსვლის სურვილი ვინც
გამოიწვე, მხოლოდ სამოკლათი შერჩის.

— სანტერისა, რა ხალხი მოღის, — თავის-
უკის ჩაილაპარაკა ანზორმა. „ხალხი“ განსაკუთ-
ებული მახვილით იყო წარმოქმულ.... მე
ხალხი—დან ზოგ მათგანს აქ გამომგზავრება-
დე შეეცვლი და, გამოვესაუბრე კიდეც. აა,
რა თქვენ მათ:

ၫ. ဇ ၁၉၉၀ ခု ဒ ၁၉၉၀ — (ပြောကျလိုပ္ပါ-
လီ စ အမှိန်ရွှေပဲလီ-အမိန်ရွှေက မာတာန်ပဲလီ၊ „ဆန်-
အမှိန်“ ဖြစ်လိုပါ).

— ჩევენი რაზმი 70 კაცისაგან შეღებამ, აქედან პირველი ჯუფი, 15 კაცის შემაღლებლობთ, სატრიბუო მატარებელს 22 მარტს გაჰყვება, მატარებელი თანიშნობის აღიარების შემ

ლის პირველ ნახევარში ჩავა. მშ დღოისათვის ჩვენ 55 მშენებელი, უკვე აქ უნდა ვიყოთ.

„ნია-გზუზინსაკა“, — ასე ვუწოდეთ ჩვენ, მომავალისა მშენებლებმა იმ ადგილს, სადც მტლა გაუვალი ტაიია და რკინიგზის სადგური უნდა აკაგოთ. ჩვენი პირველი რაზმი ნიაში აშენებს დროებით საერთო საცხოვრებელს, კლუბ-სასაფლოს, სამართველოს შენობას, ძაბანს და მზად დააცემდრებს ყოველივე ამის მა შემოძლეს, რომელიც აგვისტოში უნდა ეწიოს ნიას.

ვინ არიან პირველი „ბაშელები“⁹ საქართველოს სხვადასხვა ჭუთის წარმოადგენლები. ძირითად უნიკერსალური სპეციალისტები. ბეგრაძე ეს საქმის მხოლოდ დასაჭყისია. წლის ბოლოს ჩვენს სამშენებლო ორგანინგუას ოთხი სამშენებლო უბანი უნდა ექნეს. რომელშიც რამდენიმე ასული კუცი ვაერთონდება.

რ. მ ა ჭ ა რ ა შ ვ ი ლ ი — (რაზმის წევრი): — ჩემი მეუღლე ჭედებერძობთ სტუდენტია, ჟელაზოგური ინტერიერს ამთაქრებს და ახლა ამიტომ ჩემთან ერ მოდის. მე შორეულ აღმოსავლეთში არაერთგზის ცუოფილვარ ხანგრძლივი მივლინებით, ასე რომ იქაუჩ კლიმატს ჟერუბელი ვარ. ჩემი მეუღლეს წამოსვლა ვურჩიე, რადგან გარდა ჯაჭვური სითბოს, ნიაში საბავშვო ბალის მასწავლებლიც ხომ დაგვჭირდება.

ი. ი ლ უ რ ი ძ ე — (რაზმის წევრი): — ბაიკალ-ატრეთის მშენებლობაზე მეუღლესთან ერთად მივემზებერძობი. მითარია, რომ ვიშრომებ სამშობლოს საღიღებლად თბილისელი, თელაველი, ზუგდიდელი, ხობელი საგარეჯოელი, გორელი, ღრმული მშენებლების გვერდით. ისინი სამ-სამ პროფესიას ფლობენ. მე პირად ოთხი პროფესია მაქსი, ვარ კალატზი, ხარატი, მლესავი და ზეინკალ-მერინსტრუმენტი. ბაზე მარტო მე როდი მოვდივარ იჯახით.

კ. უ ლ უ ხ ა ნ კ ვ ი — (მთავარი ინკინერი): — ბამელთა პირველ რაზმში მოხედვრა ძალიან ბეგრას სურადა, მაგრა ჩვენ უპირტესობა მივინიერები იმათ, ვისაც რეკამენდაციები მისცეს შრომითა კოლეგიუმში, ვინც რამდენიმე პროფესიას ფლობს. ახლა ჩვენ მიგვაჭებს ყველაური, რაც აუკლებელია პირველი რიგის სამშაოების შესასრულებლად და გვავას მშენებელთა მეტად მაღალკალიფიცური კოლექტივი. ჩვენ ყველაურს კოლონების იმისავის, რომ რაც შეიძლება ლიტერატურა წვლილი შევიტონთ ამ საერთო საქმეში.

გ. ი მ ნ ა ძ ე — (უპნის უფროსი): — ბაიკალ-ატრეთის რეინიგზის მაგისტრალის მშენებლობაზე მუშაობა უთურდ კარი სკოლა წევრა ყველი ჩვენინაგინათვოთ. ჩვენ ახალგზარები ყველი ვართ და ხშირად უფროსთა მხარეა ჭერა დიდ სტრუქტურ გვაძლევს ცხოვრებაში. მიმოსიმირობა ძალიან გამოხარდა, როცა ბაშე წამოს-

ვლის სურვილი გამოიტევა დედაქემიაც. იგი ექიმი მისამართის მისამართის მიმართ დამტკიცებული ინციდენტის სავალმყოფოში მუშაობს. კარგი იქნება, თუ მშ დამტკიცებს შეუსრულებელ და აგვისტოში ჩვენთან ჩამოსასვლელ საგზურს მისცემენ.

გ. ნ ა ც ვ ი ლ ა ძ ე — (მზარეული): — ბამზე კომევშინული საგზურით მივიღიარ. ვეც დები, ჩვენი მშენებლების იმდები გავამოთლო. საჭიროა მათთვის გემორელი კერძების მომზადება, მაგრაც მარტო მზარეული არ გარება. თუ სატრინგაბ მოითხოვა, შემიძლია ტრაქტორი, მანქანა და ბულდოზერი ვმართო. ასევე ვიცი ელექტროსაქმეც.

და ა, მე და ანზორ ლილაშვილი ვდგავართ იმ აღილას, სადაც ნია-გზუზინსკია აშენდება. ტაიგა კუშტად გუგუნებს. ასწლოვანი ფარვები და გაუცელი შემანარი გადაულახავ ზღუდედა აღმართული აქ. მიუხედვავა დადი სიძრელებისა, ანზორ ლილაშვილი, ვალერი რუხაძი, ვაკა შენგალია, ნოდარ გუგულაშვილი, მერაბ დარგვაშვილი და სხევბი და სხევბი ქარგად იცნობენ ტაიგას. უკვე ცეინ მისა ხასიათი, მისი შენ. თუ დღრე არავის სურა ხელში ბენზონერების ძალა სინი ამ საქმის ნამდვილი ისტატები არან. სწორედ ეს ბიჭები და კადევ ასობით ქართველი აშენებს აქ ქალაქს.

...მე და ანზორ ლილაშვილი იმ დღესვე დაუცარებულით უსტურებულ.

მეორე დღეს უსტ-უტში შევხვდი ბაიკალ-ატრეთის მშენებლობის სხალასხვა რაიონიდან ჩინისულ 24 ცხხოელ ერზნალისტს. ქარენი იყენებს სოციალური და კამტაბლისტური მშენებლის პრესის წარმოადგენლება. მათ ახლა გაზრე „იზეცსტიის“ საკუთარი კორესპონდენტი ლეინიდ შინაგარება. შინაგარება მიმიბილავი კაცია, ენაშვილინი, ნამდვილი ურნალისტი, ჩვენი სატრის დასასრული მან იმ ოცდაოთხ ერზნალისტიდან რამდენიმე წარმიდგინა. აი ზოგი მათვანიც: ფრანგული გაზრე „იუმანიტეს“ კორესპონდენტი მაქს ლეონი, უნგრეთის რაიონის კორესპონდენტი გლეგერ ჩავი, აქერაკეული გაზრე „ბალომირ სანის“ კორესპონდენტი მიკელ პატსკი, იტალიური გაზრე „უნიტას“ კორესპონდენტი კარლო ბენედიტი, იუგოსლავიური გაზრეთას „დელოს“ კორესპონდენტი ტატ დობრეგი, პოლონერი სანის „პშიანის“ კორესპონდენტი მიკელ პატსკი, გრანი იტალიური გაზრე სერგოვსკი, გერმანიის ლემონგრატული რესპუბლიკის ყოველკვირეულის „პორჩიზონ-რის“ კორესპონდენტი ურანც კელერი და სხევბი.

ვთხოვე მათ მოკლედ მოეთხოოთ „საუკუნის

ମାତ୍ରା ଲୋଗନ୍ଦି:
,,ରୂପାନୀକ୍ରମେ“ ପ୍ରାଣରେଶପୋନ୍ଦରେନ୍ଟିଙ୍
(ସାଫ୍ଟର୍କାନ୍ଡର୍ଗ୍ରାମ୍)

బర్మా దీవిల ను పూర్తిగా వెదురులు, కూడా అనేక రుషులు ఉన్నారు. ఈ దీవిల ను ప్రధానంగా బ్రిటిష్ స్టేట్ లోని కొన్సెసియన్ కు చెందిన విషయంగా ఉన్నారు. ఈ దీవిల ను ప్రధానంగా బ్రిటిష్ స్టేట్ లోని కొన్సెసియన్ కు చెందిన విషయంగా ఉన్నారు.

შინდა გავისხენო აბალგაშჩდა უკრაინელი
უმარტვილა, რომელსაც ვიტა ერქვა და შევულ-
მცრენება ულიკინის ტავაში ჩამოსკვა. ასევე
გამოსხენდ ვოროშილოვგრადულ ნაღიას; ისინი
ციმბიბრში სახადილოს აგებენ. სულ ერთია მა-
თვეს დაილის შევიზუ საათია თუ ლამბის თერთ-
მეტი. ცირინან უკველოვის, ყოველთვის მოულ-
ელონ და შენენი ჩანან. მათ შემხედვარს არა
ეჭეს უფლება ცუდი განშუალებებისა, წერტი-
ნისა, გალლისა. ისინი უნდა საპროთო ძალიერებ-
ბის აბალი თაობის ღირსეული წარმომადგენლო-
ბა არიან. მათ ესმით და კარგადაც ცირიან, რომ
მორაწილეობენ ულიდესი საქმის აღსრულებაში.
თვითშეგნება, მთო რწმენა და სწრაფვა დიდ
ნაციონალურ და უფრო მეტიც, ინტერნაციო-
ნალურ პრობლემებს პასუხობს.

ବୀ, ଦ୍ୟାକ୍ଷରିନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞବୀ ତୁ ଏହା ମିଳିଗୁଣ୍ଡିଶି, ମନ୍ଦେଖିବି
ପାରିବି ତାଙ୍କିଲି ଗାନ୍ଧୀତେବୀଲି ମି ନିର୍ମଳୀଶି, କରିଲେବୀ
ପାରିବି ତାଙ୍କିଲି କିମି ମୁଣ୍ଡନ୍ତିର ଦୂରି ଦ୍ୟାକ୍ଷରିକୁଣ୍ଡିଲା.
ଦ୍ୟାକ୍ଷରିନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞବୀଟା ପାର, ମେଲିଗୋର ସଂତୁଷ୍ଟାଜୀବି ଅନ୍ତର୍ମାଣ୍ଡିକୁ
ବିଶ୍ଵାସି କରିବିଲାମା ଦ୍ୟାକ୍ଷରିକୁଣ୍ଡିଲା, ଲାଙ୍ଘନିମିଳିବିଲା
ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁଣ୍ଡିଲା କରିବିଲା ତୁ ଶୁଭୀରୀବିଲା ଶେଷପିଠିରୀବି,
ଫଳିମାନିବିଲା ଶୈଖିଗାନ୍ଧିବି.

სუკ იქენის ქვეშ დაგდება ლამაზითან ვიც-
რაბის ვაყვარის სკითხი, რომელიც საფრანგე-
თისა და ინგლისის ჰყონობების ზრდისათვის
გარეულებაა. მა დროს კი საბჭოთა კაშშირში
ივებდება შილიარტობით თბინის, რათა ციმბირის
ასფისებელ ტერიტორიაზე სიცოცხლემ იცე-
თქოს. ამ ტერიტორიებზე ხორ რაბინგიმ და
რანგვათ მოთავსდება ერთად აღეცული. სწო-
რედ ამ აღილებში შენდება ახალი ქალაქები
და სოფლები ენერგეტიკულა და პუნქტები რესურსების ახალ-ახალი წყაროების წარმოშე-
ნა. ხდება. ხდება წილისეულ სიმღილე-
ბის, რომელიც ქიმიკური შეწარლა. არსად მინა-
ხახს, არ ერთ ქვეყნაში, ჩაც აეა — საბჭო-
თა კაშშირში, იქ ახალი საზოგადოებრივი სის-
ტემის ყოველგვარი უძრავსახობა იღრძობა.
შილიარტობის შემთხვევაში მიმდინარეობა

ଦି ପ୍ରେସରିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତଥା ପାଇଁ ପରିଚୟ କରାଯାଇଛି ।
ଏହାର ଅଧିକାରୀ ଲାଭିତ ହେଲୁ ଏହାର ପରିଚୟ କରାଯାଇଛି ।
ଏହାର ଅଧିକାରୀ ଲାଭିତ ହେଲୁ ଏହାର ପରିଚୟ କରାଯାଇଛି ।

ଦାମୀ କୁଳ୍ପାର୍ଥିରୁକୁ ସିଦ୍ଧରନୀରେ ଏହା କାଳେଟା
ଶିଖିରନ୍ଦ୍ରିୟରେ ନ୍ୟାୟରୁଗା, ମିଳି ଅତ୍ୱିକୃତିରେ ମୁଣ୍ଡଲିନ
ମିଳିଥିଲେବା ଏହିବେ.

ଓଲ୍ପରି କାହିଁ

ეს ორი ახალგაზრდა, რომელსაც აქვთ ნერვული გენეტიკა საუბარი, ალბათ არც იცნობენ მარტივობის, თუმცა ცნოვრობენ და შეიძლონ მეტობალა. შემთხვევითითაა ენბა; მე შეეცვლი ვთ ერთ დღა იმავე დღეს და ბაზორიფონზე ჩა იწყება არიგეს საუბარი. ახლა, როდესაც კუ-
მენ ჩანაწერს, გოლცებული ვარ. ეს ორი ახა-
ლგაზრდა აზროვნებოთ ერთმანეთის დღიერაშუ-
რია. კუსტენ მათ და ჩემთვის კვიპროს: ამ, რა ა-
იშვილას თურმე ბაშის აღმუშებელი.

ଲେଖ୍ୟେସିବୋ କାନ୍ଧକୋଣ ଶ୍ଵେତଶଳିଙ୍କୁସ୍କ ତଳିଲାମୁ-
ହେବାର ମିଶଗମରଟ୍ଟେଖନ୍ଦା. ଏ ଶରତୀ ଓ ଶିଳ୍ପିଗ୍ରହତା-
ନିର୍ମାଣ, ରନ୍ଧରାଲ୍‌ପୁ ବିନ୍ଦୁଗାଲାଫ ଶିଥାବୋ ଓ ମେବାର୍ଜୁ
୧୯୭୫ ମୁଲ୍ଲାରେ ୧୧ ଶ୍ଵେତଶଳାଳ୍ବେ. ଶ୍ଵେତଶଳିଙ୍କେବୁଲାଇ,
ଶ୍ଵେତଶଳ ଏହି ଶଳାଳ୍ବରେ ରାଜନୀତିକାରୀ, ରାଜ୍ୟ
ପ୍ରକାଶନକାରୀ ଶଳାଳ୍ବ ପାଇଁ ଶଳାଳ୍ବରେ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠରେ, ରାଜ୍ୟ-
ପ୍ରକାଶନ ଏହି ଶଳାଳ୍ବରେ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠରେ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠରେ,
ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ରନ୍ଧରାଲ୍‌ପୁ କମିଶାପରିଷରୁଙ୍ଗି ମିଶବାଲିବୁ,
ଏ କଥା ଲେଖ୍ୟେସିବୋ ମିଶବାଲିବୁ — ଏବ୍ୟାନ-
ବାଇଶ୍ରେତି ରକ୍ଷାସାଂଖ୍ୟ.

ବାଦି — ଏ ଏହା ମାର୍ତ୍ତିମ ଫୋଣ୍‌ଟୁନ୍ଡା ଗେନ୍ରି-
ଲୀଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଁ ଏହାରେ ଏହାଲୁଗାଶିଖିଲା କିମ୍ବାପ୍ରେ-
ପ୍ରେଲି ବିଭିନ୍ନଜାତିର ଅର୍ଥରେ ଏହା ଉପରେ ଗର୍ଭଦ-
ରୂପ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ

— თქვენ, როგორც ხელმძღვანელს, დიდი
ცტორისტი გაქვთ. ალბათ, — კიოთხი მა

— ଦ୍ୱାରା ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧିତ ଏହା ମିଳିବାରେ କାହାରେ —
ମିଳିବାରେ କାହାରେ — ଏହାରେ କାହାରେ କାହାରେ —

ସେ ଶିର୍ତ୍ତକୁଣ୍ଡଳ ଗୋଟିଏକ୍ଷଣ୍ଡ ଉପରେଲୀଙ୍ଗ ରାମଙ୍ଗ-
ମିଶ୍ର ବାଟିରେ ଶେଷମୁଦ୍ରା, ଖରୁପା ଅବ୍ୟାପ୍ତ ଶର୍କରାଳାଙ୍କ ଶ୍ରେ-
ଷନ୍ହେରେଣ୍ଟ ଘଣ୍ଠାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାଳୀ ଶ୍ରୀତୁର୍କାରୀ ଯେବେଳେଣ୍ଟି-
ବିଳିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାଳୀ ଶ୍ରୀତୁର୍କାରୀ ଯେବେଳେଣ୍ଟି-
ବିଳିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାଳୀ ଶ୍ରୀତୁର୍କାରୀ — ଜାରିଲୁଗନ,
ନେବୁଲିଙ୍ଗରେ କାହିଁକାହିଁ କାହିଁକାହିଁ କାହିଁକାହିଁ —

— ၁၀, မაုန် ၁၅၈၀ ဖွောက်တွေ့ရှိ, ပြိုလျင်လျင်၊
အတွက် အ ဂါဏ်ပျော်ပေးပါ.

ଓঞ্জন প্রতিষ্ঠানের এক ইন্টারভিউস, মঙ্গলবাৰ গ্ৰন্থালয়গুৰি
নাৰমদাপুৱাৰ অন্ধকাৰ, রাতা প্ৰাণীসু সিলভ্ৰেশ্বৰ দেৱ
মৰ্মকোপলালকৰা, মঙ্গলৰাম মঙ্গলৰা, দালীৰাম দেৱলি অৱৈ-
কানিক শৈক্ষণ্যৰাম, শৈৰূপলীলা, ঋক্ষীয়ৰাম, মিৰুজুৱাম,
মিৰুক্ষুবৰামাম অমিশা, প্ৰাচীৰূপৰাম সহেৱ দল সহেৱ প্ৰা-
চৰা পৰিষেবাৰ, অৱশ্যেৱা প্ৰাচৰকৰণৰ সহিত গুৰুনৰ্মল
অৱগতি, প্ৰাচীৰূপৰাম অৰ আশৰণৰাম, মঙ্গলৰাম প্ৰেমজনো-
লুকোৰামসূত্ৰে, „সাদৃশ্যতোষীন“ শৈক্ষণ্যৰ কৰ্ম সাক্ষি-
তাৰ প্ৰেমজনোৱাৰ অৱৈ, হৰুগুৰুৰ প্ৰাচীৰূপ, মিশ-
ৰণী প্ৰাচৰকৰণৰ কৰ্মসূচী...

၁၈။ သိဒ္ဓရွှေ့နှင့် ပာမီး မြိုက်မာလို တော်လဲ
ပွဲလျှင်စောင့်ပါသော်လည်း ကျက်နောက် ဇူလိုင် ၁၀ နာရီ
အထူး အဆိုပါသော်လည်း။

ଓଡ଼ିଆ ପାରସ୍ଥିତି

„ଦେଶୀୟମାନଙ୍କ ସାହୁ“-ରେ କୌଣସିବନ୍ତରେଣ୍ଟିର
(ଅପାର)

ବାଦ-ିଲ ଶୈଖନ୍ଧବଳମ୍ବା ଉପକ୍ରିୟା, ମିଳା ହେଲୁଥିଲା
କ୍ଷେତ୍ରକୁଣ୍ଡଳୀ, ରାଜନ୍ତରାଜୀ ପ୍ରେରଣାରୁ ରାଜାରାଜେଶ୍ଵର
ରୂ ମନ୍ତ୍ରରୀ ଅଳମଣ୍ଡାଗଲ୍ଲେ ପିଲିବିରିଲୁ ଏକାର୍ଥରୁ
କ୍ଷେତ୍ରରୁ ପ୍ରାଣିଲଙ୍ଘମା ଏକ ରାଜନ୍ଧବନ୍ଧମିଶ୍ରିତ ଶୈଖନ୍ଧବନ୍ଧମା
ଦ୍ୱାରା ଉପରେବରିଗେ ରୂପରୂପରେ ଶିଳ୍ପିଙ୍କରିତ
ରୂ, ମାତ୍ର ତେବେଳା, ଏକର୍ଣ୍ଣର୍ଯ୍ୟ ଶୈଖନ୍ଧବନ୍ଧମା ତେବେଳା
ଦିଲୁ ପ୍ରକର୍ଷଣ ଏକର୍ଣ୍ଣର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧିକାରୀ, ଅକ୍ଷ୍ମାନାମ ଶୈଖନ୍ଧମା
ଦିଲୁ ଗାନ୍ଧିଲଙ୍ଘମା ନିରାଳେନ୍ଦ୍ରିୟମାନୀ
ଦିଲୁ, ମାତ୍ର ତେବେଳା, ଏକର୍ଣ୍ଣର୍ଯ୍ୟ ଶୈଖନ୍ଧବନ୍ଧମା ତେବେଳା
ଦିଲୁ ପ୍ରକର୍ଷଣ ଏକର୍ଣ୍ଣର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧିକାରୀ, ଅକ୍ଷ୍ମାନାମ ଶୈଖନ୍ଧମା

ჩემს საქონლო იტალიაში რეინიგზა ძალუ
პოკულარულია. მბობენ, თითქოს იგი ქვეყ-
ნის გვერდისულ ფართოს ამიტებებს, რაღა-
ვან მიმისცელას აქარებს. ეს ნორვეგი აქა-
მისახლო მეგონა. ასა კი საბჭოთა კაშტირში
ბაიკალ-ამურეთზე ჩემი მოგზაურობის ღრუს,
ასრი შემცველა, რაღავან თქვენს ქვეყანაში
რეინიგზა პირიქით, ხასს უსვამს ქუცის უკ-
ლეგანობას.

რამ მიიქცია ჩემი ყურადღება უმთავრესად
ა?

ଦାନୀ ଗାନ୍ଧୀ ମାରକୁ ଗାହିଗୁଣ୍ଠାଳ ଶୈତାଲାଳ କେବେ
ପ୍ରିଥିବୀର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା, ଏହି ମନୋକଟେବୁ ଅଛି ମହାରାଜଙ୍କ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷାର-
ବନ୍ଦମିଶ୍ର ଓ ସଂଗ୍ରାମକୁଳ ଦ୍ୱାରାବେ. ଅମ୍ବଲପୁରକୁଳଙ୍କା
ଥାଲୀ କ୍ଷାଲାକ୍ଷେତ୍ର, ଲାବଧିବେ, ଲୁହାକୁଳବେବେ. ଯାହା
ସିରପୁଣୀ, ଦେଖିବାଲାଙ୍କ ଶୈତାଲାଳ ପିଲିଥିରିବ
ଥାବେ. ଏହିଲାଙ୍କ କାହିଁ ଲାଭକାରୀ ନାହିଁ ଲୁହାକୁଳ
ଦ୍ୱାରାକୁଳରେ, କରମଲ୍ଲେବୀର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ଗାହିକାରବୁଲାଙ୍କ ମହେନ୍ଦ୍ର-
ଲାଙ୍କରେ ମୁହଁବାଲାଶ ମନ୍ଦିରକୁଳ, ମିଶ୍ରିଧରିନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଫାତ୍ତ୍ଵ-
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗାହିକାରବୁଲାଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁଳ — ଯୁଗେବ୍ରଦିନ ବାଦିତ-
ରୀର ଗନ୍ଧିବେ ଓ ତନମର୍ଗରିବେ ବାଶିବାକ କାହିଁ
ଶିରିବୁ ଥିଲା ବାଶାକୁଳବେବେ. ବିନିର ରାଜ୍ୟ ଥାଲୀ
ପିନ୍ଦମନ୍ଦିର ମନ୍ଦିରକୁଳରେ ମହାନିନ୍ଦବେବୁର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା
ଥିଲା

ଭାରତ ପ୍ରକାଶନ
ମେଲି ଏକ ବ୍ୟାପକ ପରିକଳ୍ପନା

ნამდვილად რომ ყველას და ყველგან აინტე-
რესებთ.

ମିଶନ ଏକ୍ସାର୍ଜେକ୍ଷନ୍

გაჰეთ „დელოს“ კორესპონდენტი
(იუგოსლავია)

თავიდნ ჟველაფერი სიშმარეულად და არა-
ტეალურად მოგეხვენება. დალისარ ულინ ტაი-
გაში, როგორც ზღაპრულ ქვეყანაში, უყურებ
ამ დამაძრმავებელი თოვლის თმთმოს, რომელ-
ზედაც ოთორი მშეიგანა, მსუსავი ქარები საო-
ცარ სკულპტურულ ჰერიაჯებს ქვენან. უყუ-
რებ და ტყები, ირგვლივ სუფეს უცვლელი,
ათასწლოვან სიმყროლოვა — აძლევ 160 მეტ-
რიან ახლად გაჭრილ მოგდანზე, რომელიც
ჩაიყრა და წრილი არყის ტყის მღვმელება-
ში და შენოვის იფერობ: — იქ, ხიდაც აწოწუ-
ლი არყის ხე დგას ახლა, აშენდება რენიგზის
დიდი საღვატო კორენზა. იქვე ახლოს 40 ათა-
სიან ქოლეჭი აღმოცენდება, მრავალსართულია-
ნი სახლებით.

ଓঁ শুভ্রূপ পুরোহিতে আবাস্থা দ্বা তাৎক্ষণ্যে প্রতিষ্ঠা
ন কৃত হইল। এই পুরোহিতের নিম্ন গ্রন্থ পুরুষ-
গ্রন্থসমূহ পুরোহিতের পুরোহিত হইল। এই
গ্রন্থসমূহ পুরোহিতের পুরোহিত হইল। এই
গ্রন্থসমূহ পুরোহিতের পুরোহিত হইল।

ბამის მშენებლობა როცა დამთავრდება ჩანს, ეს ახალი თაობაც ფოლადივით გამოწუ-
რობილი იქნება.

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକଙ୍କ ପରିଚୟ

„**კოველქვირეული გაზეთის „პშიაზნის“**
კორესპონდენტი
(პოლონეთი)

ବାଦିଲ୍ କୁଳଶ୍ଵରିଲ୍ଲବ୍ଦି... ନରମାଙ୍ଗାର ପୋତୁରିଆ
ସ ସାର୍କୁଣ୍ଡବୀ ଲେଖେ, କୁଳଶ୍ଵରିଲ୍ଲତା ମନଥିବେଲ୍ଲ-
ଲୁକ୍କା ଏହି ଡାଙ୍ଗାଫିଲ୍ଲର୍ବୁଲ୍ଲିରୀ ପାତ୍ରର୍ବୁଜୁର ଦା ମନ-
ନ୍ଦିଲୀତୁର ଗୁରୁମିଳକୁଣ୍ଠାଲପାତାନ — “ସାର୍କୁଣ୍ଡବୀ
ପଶ୍ଚିମବ୍ଲାନ୍ଦବାତାନ୍” । ଯେତେ ଶଶିଶର୍ମବ୍ରାହ୍ମା, ନରମ ମା-
ତ୍ରାନ୍ତାର କ୍ଷେତ୍ରନାର ଶୈଖିନ୍ଦିର ଅଳିନ୍ଦାନ୍, ମାତ୍ରାନ୍ତି

ଯେ ଏହି ଏକ ମନ୍ଦିରା, ତିରିକ୍ଷିତ, ମହାଵିରାଳ ଫ୍ରାଙ୍କର୍ରାଫ୍ଟିଆର୍
ଏରିଶାରାଲ ଏଲ୍‌ଡେର୍ମା ବିର୍କିପାର୍କ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ
ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ ବିନାରେ

მე მათ ჯერ კიდევ პირის ში ვავებინ, ეცვამ
ძალზე უბრალოდ და პრიტერიცულად. კომერ-
შირის მე-17 ყრილობიდან პირდაპირ რეინი-
გზის საღვურისკენ მიეჩქარებოდათ, საღაც
იღდა მატარებელი „მოსკოვი — ლენა...“ ლე-
ნინგრადის ჩაბეჭის ერთ-ერთმა მომხმაცლელმა
ქალიშვილმა, რომელიც კომსომოკი აღმოჩნდა,
ასე მითხა: — ჩემთვის გულისისწორი ვაიგო
თუ არ, ასე ბამზე მიეცვალავგა, მყისვე
გადაწვიოთა, წამოსულიყო თითონაც. შეცვალე-
ბულებს თან მიქვენდათ ესენინისა და მაიაკ-
კის ტომები.

დაბა ზეოთუბნი მიმტანი ქალიშვილებმა
გრძლებდე გარიბედული ლოზუნები გააკრეს,
აადაც ნათეამია: აյ პალი პროდუქტებისაგან
კვერცილ კრებებს ამზადებნ, რთა მშენებ-
ლებს ორმავი ენერგია ჰქონდეთ.

ყვავილები იყო. ისინი იძულებული გახდნენ,
ხელოვნური ყვავილები მიერთმიათ ქალიშვი-
ლებისათვის. რას იზამ, ასეც ხდება. მთავარი
მაინც ყურალებაა.

ମୁଗ୍ଧରୀଶ୍ଵରାଳ୍ପିନୀ କଲୁପଣୀ । ଏହାଲ୍ପିକଷିଖଙ୍କରୁଦେଖିବା
ଦର୍ଶିଣିକାଲ୍ୟ କ୍ରମିକ୍ରାତି ଗାମାର୍ତ୍ତେ, ସିଦ୍ଧିକ୍ରୂଦ୍ଧି-
ତିଥି ଓ ଲ୍ୟାଙ୍ଗିଶବ୍ଦି ତେମା, ରା ର୍ଯ୍ୟା ଉନ୍ଦା, ସିଯାଗ୍ରା-
ହୁଲି ବ୍ୟାନ । ଏହି ତେମା ଉଚ୍ଚର ଗାନ୍ଧିକ୍ରମ ଓ କୋଣ-
ଶ୍ଵେଶାଶ୍ଵେଦାଧ ଅର୍ଦ୍ଧର୍ଦ୍ଧ, ବୀର୍ଯ୍ୟାଶାପ ପ୍ରେସିଡେନ୍ ଦିନ-
ପ୍ରାଚୀନ । ଗୁରୁଶ୍ଵେଦ ତାଙ୍ଗେବି ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାନଦେଖି କ୍ଷେତ୍ର-
ଦାତ ମିଳିବୁଲାଳ । ଏହି ରାତ୍ରି, ମନ୍ଦିରକ୍ଷେତ୍ରରେବାବା, ବା-
ପ୍ରାଚୀନ ଥାରିମୋରା ଏହି ଶ୍ଵେଦା ଦା ବିଶ, ରା ର୍ଯ୍ୟା
ଉନ୍ଦା, ଶ୍ଵେତ ମିଳିନ୍ଦା ନିର୍ମିତିର କାଳିତଥ ଆରାର୍ଥିବା,
ବା ଦେବା ଶ୍ଵେତପିଲାଦିବି ଏକଠିବା ବ୍ୟା ପ୍ରାଚୀନ
ରାତ୍ରିକ୍ରମ ବ୍ୟା ଦା ଦର୍ଶିଣୀ । ଲ୍ୟାଙ୍କର୍କାନ୍ଦ ଅମିତରମା କ୍ରତୁଲ-
ମିଳିପିଲାଦିଲ ଶ୍ଵେତକଳ୍ପନି, ମାଗଦିଶ୍ଵରାଲ୍ପିନୀ, ଶ୍ଵେତ
ଜାନନୀ ମାଲ୍ଲି ରାଜାଶ୍ଵେଦ, ମାଲ୍ଲି ଶ୍ଵେତପିଲାଦି ଉତ୍ତର
ଦେଶି ଗାଗବିତା ଓ ଉଚ୍ଚରୀକରିତାବ୍ୟାପିତାପରିବାରୁ
ପିଲାକରନ୍ତି, ଗୋଲାର ରାମ୍ଭେଲାପ ଗନ୍ଧବାପ ଫାତ୍ତା-
ଲାନ୍ଦିପୁଲାଦି ମାଲ୍ଲିମ୍ବିଲ ମନ୍ଦିରକର୍ତ୍ତାବ୍ୟାପିତା ଦିନନ୍ଦିଶି ।

თიოქმის ყოველ დღე იქნება აქ ახალი ოქ-
ზი. ვაკონებისაგან შეტყვარ ქუჩას საღურა უ-
კაშა უკრაინელმ კომკავშირაბმ კურშაბი
შეარტვება. ახლა კრეშჩატიკ კაპიტალურა საცხოვ-
რებლებით მშევნდება. დღესასწულის დროს
ახალგაზრდებმ გირარებით ხელშა მყირდებულ
ტაიგის მყულოებას ამინანგებდნ.

ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ କ୍ରିତ-ଏରିଟ ଉପିନ୍ଦିର୍ବେଲୁସି ଏ
ଶ୍ଵରମାଣୀର୍ବେଲୁସି ଏକାଗ୍ରିମ ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ ଏ
ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ ଏକାଗ୍ରିମ ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ ଏ
ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ ଏକାଗ୍ରିମ ବାରିଳ ଶ୍ଵରମାଣୀ ଏ

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକାଶନ

ପ୍ରାଚୀଯକାନ୍ତରୁଣୀରେ „ଶରୀରିକନ୍ତୁବ୍ସ“ ପରିବ୍ରାଗ-
ମନ୍ଦରେଣ୍ଟିଂ
(ପ୍ଲଟ)

ସାଥି ତ୍ରୈକୁ ଉୟାଙ୍କ କ୍ରମିକାନ୍ତିକ୍ଷ-ଅଶ୍ଵରଖ୍ଯ ପା-
ଇଲ୍ଲେ ଦାମିର ଏକାନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ଥିଲାନନ୍ଦନ. ଲୋ ଚିନ୍ତା-
ଲୋ ଜ୍ୟୋତିତ ଦକ୍ଷପ୍ରିୟାନ୍ତର ମିଥିଲା କୁଣ୍ଡନ୍ଧ ଥିଲାଦି
କୁଣ୍ଡାଳିର ଗୋଟିଏକାଦି. ଉପରାଇ ଦାମ୍ଭାନ୍ତ ରାନ୍ଧାପ
ମୌଲିକନ୍ଦ୍ରରେ, ଗାନ୍ଧାରୀପାରୀ ଦା ମିଠିମ୍ଭ ଗୁର୍ରିନ୍ଦବା:
ନେଇଲେ ଏକାଲମ୍ବ ମୈନ୍ଦରିଳନ୍ଦମାନ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାର
ଫ୍ରେଗ୍ରେଦି. ଉପରାଇରେ ଶୁଭାଦା ଗାନ୍ଧାରୀ ପ୍ରାଣିକାନ୍ତର
ଶାଶ୍ଵତପ୍ରେସ୍ ଲାଲନାଦ, ମାର୍ଗାଶ ଶୁଭାଦାରୀ ରାଦାନନ୍ଦ-
ବିଲା ଦା ଅଭ୍ୟାସପ୍ରଭାଲୀ ନିଲାପକାରୀ, ରହିଲାଦ ହାରିବା
ନିମ୍ନ ମିଥିଲାନ୍ଦରିଯାମ୍ବ. ଶ୍ରୀକୃତ ପରାମାର୍ତ୍ତ ଥିଲା ଦା

შემდგენი სურათი წარმომიდგა: ფოლადის ჩოქანით კონტაკტი ჩაიტანა და გრაფერობით შეა მდინარეში მთავრულებრივი. ა. კედლევ დიდი შრომა საჭირო — ამბობს წევი მეცნიერი და მე გეგდები, თუ რატომ ჩანს ხიდი უსიცოცლოდ: დღეს კვრია, აქ კი კვა-რაბიძის სუვენირები. ხეალ კველაფერი სხვანი-რი იქნება და მეც უფრო ნითლობ ვგრძნობ იმას, რასაც ადრე უფიქრობდა: კველაფერ ხომ დამოკიდებულია ჩევნზე, მშრომელ ადა-მიანგაძე, ე. ი. გათხე, რომელიც ცდილობდებოდა ცხოვრებას უყურონ თბილის თვალით. ამ თარიღისზემის საუკაველი და ცოცხალი ძეგლია პირველი სყიდვენი ხილის მდინარე ლენზა, რომელიც ამტრიდან 3200 კმ-ითა დაშორებულია. აქ ლენს სიგანე 400 მეტრია. ტექნიკუ-რი თვალსაზრისით შენებლობა დღი პრიბ-ლებმასთან არა დაკავშირებული, მთავარია მა-სი ვალუზე დამთავრება.

ଶାରତୀଳିଙ୍କ ଅଳୋକ ଲୁହଣୀ, ଅମ୍ବରିଳିଆ ଦା କ୍ଷେତ୍ର
ମହାଵାଲୀ ବୀଳମ୍ବ ପଞ୍ଚକ୍ଷେତ୍ରରେ:— ଯେ ବୀଳମ୍ବ ଅଳୋ
ମାରୁଟିର କୃନ୍ତୁକ୍ରିଏନ୍ତର୍ଦ୍ଵେବ ଉର୍ଧ୍ଵରେବ, ଅଳୋଦ ଲୋ-
ହନନ୍ତର ଫ୍ରେଣ୍ଡ ଉର୍ଧ୍ଵରେବ ମହାଵାଲିଙ୍କ.

და ჩევნოვისუ, გლრ-ის მოქალაქეებისოფი-
საც. ბაზის ხილები და მისი მიწაშენებლობა, რო-
ვორც კონტინენტების შემართებელი ხილისა,
წრმოაღევნს ჩევნი საყუთარი ცხოველების ნა-
წლის. როგორც სოციალისტური თანმიმდევ-
რობას შევერები, ჩევნი ვისარგებლობა ის სი-
ძილებით, ბომბელი ათვისებული იქნება ახალი
რენიგიზმის საშუალებით. ესაა ორი მიმართულ-
ებით სარკებლობა—პოლტიკურით, რაღაც რამ-
დენადაც ძლიერია მომექ ქვეყნები, მით უფრო
ძლიერია სოციალიზმი, და ყვრომიურით — ვი-
ნაიდინ მათის ხილით ჩემს საშობლოშიც შე-
მოვა ძეგიას ნედლეული, რაც კავეც უფრო
დასტერებებს ჩენს სართო წილისას. დასკვნა:
ბაზის ხილები ერთანაც ავაშირებს სოციალ-
სტური ბანაკის ქვეყნებს, უფრო ძლიერია
როგორც მათ შორის ძლის დაშინს.

ମେ ଏହାପରିବାଲୁ କାହିଁ ଦେଖନ ଶଶିଳମ୍ଭେଣୀ ଏହା-
ମିଳାଙ୍ଗବିତ ଦା ପର୍ଯ୍ୟାନୀ କିମ୍ବାକୁ ମିଶ୍ରିତ ମିଳାଃ
ଶବ୍ଦପୂରା କାଷାଯିଠିରୀ ମନ୍ଦେଲାଙ୍ଗ୍ରେ ହନ୍ତ ବ୍ୟାପ, ଅଳଦା,
ଦେଖିଗଲାଙ୍କ ଅନାହାତିରେ ଚାହିଁବାରୁ.

ପ୍ରକାଶକ ନାମ ଓ ଠିକ୍କାଦିତାବଳୀ
ପ୍ରକାଶକ ନାମ ଓ ଠିକ୍କାଦିତାବଳୀ

თუ იდეით, ერთი ლხინითა და ჭირით ცხოვრის. ბამზე სულ სხვანითიაღ წაიკითხება ნიკოლოზის ოტროვსკის „როგორ იშროობოდა ფოლადი“, ვასილ აუკის „მოსკოვიდან დაშორებით“ და ბორის პოლევის „ამბავი ნიკლივილი ადამიანისა“. ჩეგნ არა ერთხელ დატვირთვნით და დატვირთვნებით მომვალშიც თუ რა შეეძლია ადამიანისათვის რწმენს, ხვალის რწმენს საკუთარი თვისა და მეცნიერებისადმი რწმენს.

70-იანი წლების კორჩაგინელები...

ბევრი რამ იგულისხმება მ სიტყვებში, რამდენ რამებს ავალებს დღევანდელი დღე ახალგაზრდობას!

გარგარ შეეშვირებ შუა აღვილას თხრობა ახალგაზრდა ინენტერ ანზორ ლიალუშვილზე, რომელიც ტიპიური წარმომაღვენელია 70-იანი წლების კორჩაგინელებისა. არც ფაორია ებით, არც თვევალასაცლებით, არც განსაკუთრებული გმირობით არა მოცულ ანზორის ცხოვრების გზა. ის ძალიერ ახალგაზრდაა. ჯერჯერობით არც გააკეთა, მოწოდებასა და სიყვარულს იმსახურებს უზავოდ. ანზორმა და მისმა მეცნიერებამ უწინა ასახელონ ახლა აქ, ციმბირში დღდა საქართველო. ერთი წევთი ხეირიდ მოელი ზღვის შემაღლებილბადა და თვისებას განსახლებავს... ციმბირში მყოფა ერთობი მეტაც ქართველებით იზომება ახლა აქ ჩეგნი საშობლო.

საიაყო, საამიყო, რომ ჩეგნი რესპუბლიკის წარგზავნილები ერთ-ერთი პირველთაგანნი არან შრომასა და დასკვნებაში. ავი ამზე ამბობს პოტტი ევგენი ევტეშენკოც თვის ახალ პოემში: „გზაჭრილი“:

მე ხაქართველო ვიზილე ბაშევ,
ვნახე და მერე ველარც მოვეზვი.
აქ ბიჭებს სივთე სდომდათ ტანზე,
როგორც აბილისის აპანორებში.
დაბას აგიძნენ მელავმოუღლესნი.
თუც მწარედ კბენდა ქინქლის ღრუბელი.
მათ სულ ეს ჭონჭიც ვერ გადაერთავა —
ქართველი ცველგან რჩება ქართველად.
... მე მათთან ლხინში ვყოფილვარ ასკერ,
მათი მაღლო მდევს შეც იმთვაოვე,
დათვის ტკავები აცვიათ ბამზე
ავტოსისტუასინით“ ვაზრილ რაინდებს.
სტუმრად ვიყავი ჩეგნ ქართველ ძმებთან,
როცა ხანძრებში ტკე გადათელებს,

დამურთხალი ცეცხლი შიშისგან უეფდა და გაურბოლა მამაც ქართველებს.

უსტ-კუტის ეროვნულმა კვებები კომიტეტ-ტაბელურ თვითმეტრინაგში და ირკუტსკისაცნ ვილებთ გეშე. გზადაგზა ვლურლავ ჩეგნ „ბამის დღიურებს“. აი ერთი თვის წინანდელი საინტერესო ჩანაწერი, რომელსაც უსტ-კუტის საკარ ბიბლიოთეკაში წავაწყდი. უშრონლისტი ღოზოროვი თვის ფანტასტიკურ ნარკვეზში „ციმბირის ფანტაზია“, რომელიც დაბეჭდილია 1916 წლის ურნალ „სიბირსკი ზაბისკიში“ მომვალი ციმბირი წარმომდგრილი აქვს საუკუნოვან ძილისაგნ გამოლეიბულ ღილებულ მხარედ. ნარკვეზი მოვითხოვთ, რომ ავტორი გამოაღინა ურალის მთებიდან მომწყდარმა ექსპრესმა „პანორამა“. ექსპრესმ მიმჭრის ციმბირის ქალავებისაცნ, გადაუარა სტალინის (ლევანდელი ნოვისიბირსკი), მერა „მოზგისიბირს“ (ქრასნოიარსკი). მიპერის ექსპრესი ირკუტსკისაცნ, ქალაქისაცნ, რომელიც ტრანსპორტის, კურობის, ფინანსთა, სინდიკატთა, ტრენსტრებისა და ბირებების მთავარი კვანძია“. ასე მიკერის ღოზოროვის „პანარამა“ დახლოებით იმ აღვილებში, სადაც ახლა პაკიალ-ამურების მაგისტრალის მშენებლობა მიმდინარეობს.

„ექსპრესი მიწიერია, აღამიანური. ის გრგვინის, ამეცაბარებს მიწისქეშაზღვებსა და ტბებს, უფალავი ლომის სუნთქვა აქვს“.

კითხული ამ ნარკვეს და ფიქრობს: მართლაც რომ დიდებულია. მშევნიერია ის, რასც უკველი ღრის აღმიანი თვისის ფანტაზითა და ინტერიით ღიად მომვალს ბგრებითა და ფერებით რეალურად და ემოციურად განიღილობა.

დღეს კი სიამაყით ფიქრობ შენს თაობაზე, 70-იანი წლის კორჩაგინელებშე, რომელთაც წილად ხვდათ უდიდესი მისია, — რეალურად განახორციელონ იდეა, ოღესღაც სიზმარეულად და არამწიერად აღქმული და მიჩნეული.

პელაგოგთა კაღალდის ინტერნაციონალური სამჭადლო

କଥିଲିଲିବିଲି । ପ୍ରଶ୍ନଗଠିନୀଙ୍କ ସାହେଲମବି ପ୍ରେରଣାଗର୍ଭ-
ଗ୍ରିହରୀ ନିଃଶ୍ଵରିତୁରୀଳ ଦାରୀକ୍ଷେପିଦୀଳ ରଖି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ହେଲା ଗମନ୍ତିରେ । ଏହି ଏହି ପ୍ରେରଣାଗର୍ଭ
ମେଘାଧିରୂପରେ ପ୍ରକରଣରେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣପାଇଁ
ନିର୍ମାଣକାରୀଙ୍କ ପରିପାଦିତ ଫର୍ମଲିବାଲଙ୍ଘନ୍ତିରେ, ନିଃଶ୍ଵରି
ତୁର୍ଯ୍ୟରୀ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ମନ୍ଦିରାବଳୀ ପ୍ରେରଣାଗର୍ଭରେ
ହୁଏ ପରିପାଦିତ ହେଲାବୁଦ୍ଧିଗୀର୍ହି, ନିୟ ନିର୍ମାଣକାରୀଙ୍କ
ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କ୍ଷମିତାବଳୀରେ ପ୍ରେରଣାଗର୍ଭରେ । ନିଃଶ୍ଵରିଲୋ
ମିଠିରୀ ନାର୍ତ୍ତାବଳୀ ଜ୍ଞାନକୁଟିଲୀ ରୂପରେ, କମିଶ୍ଵର ଏବଂ ଏହିରେ
ଦାଙ୍ଗିକାନ୍ତର୍ବାଦ ହେଲାବୁଦ୍ଧିଗୀର୍ହି ।

ସାଧକନ୍ତେ କୁର୍ବାଳିରୀଙ୍କ କୁର୍ମନ୍ଦିଲ୍ଲାରୀ ପାର୍ଶ୍ଵରୀ ଲୁହା
ମିଥାକ୍ଷରମା ଗନ୍ଧାର୍ଯୁତ୍ତରପୂର୍ବ ପୁରୁଷଲୁହାରୀ ଏଣ୍ଟ
ପ୍ରେଦେଖ ଲୁହାରୀରୀ ଏକାଳଙ୍ଗାଶକ୍ରମରୀ ଅଳ୍ପଲୁହା
ସମ୍ବ୍ରାନ୍ତିରୁକ୍ତି ଏକାଳଙ୍ଗାଶକ୍ରମରୀ ଏଣ୍ଟ
ପାର୍ଶ୍ଵରୀଙ୍କ ମିଳି ସ୍ଵର୍ଗିକ୍ଷେତ୍ରରୀତିରେ

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କରୁ ହେଉଥିଲାମ୍ବିତରୁ ଶାଖଗାଲାମ୍ବିତରୁ
ଦାଶୀ, ପ୍ରେରଣ୍ଟରୁଲ୍-ଟ୍ରେନ୍କିଶ୍ଚାର୍କ୍‌ରୁ ରୂପାଳାମ୍ବିତରୁ
ଫର୍ମରିବାକୁ ହେଉଥିଲାମ୍ବିତରୁ ଶାଖଗାଲାମ୍ବିତରୁ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି। ଉପରେକୁ ରୂପାଳାମ୍ବିତରୁ
ରହମା ବ୍ୟୋମରୁକୁ ଉପରେକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠାଳାମ୍ବିତରୁ
ଅଭିନନ୍ଦିକୁ, ଉପରେକୁ ମେତାରୁ ଦୀର୍ଘରୁକୁ ବ୍ୟୋମରୁ
ରୂପାଳାମ୍ବିତରୁ ମନ୍ଦିରାଳାମ୍ବିତରୁ ମାଲାମ୍ବିତରୁ ଏହିପରିବର୍ତ୍ତନ
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି।

ສຸດຍະເນົາດີວ່າ ອົງທຶນຮ່າຍຊັ້ນ ແລ້ວ ມັນນາຟ້ອມເປັນ
ໂຄນ ຂົງເກີນ ສູງແກ່ນ ສາຫວັດລາຍເຖິງຂອງ-ມ່ວນຕົ້ນ
ກູ່ຈຳ ປະກວດຮັບຜົນ, ແລ້ວ ອົງທຶນ ສູງເກີນ ດີວ່າ
ສະນິ ໄດ້ລ້ອງກົດໃນ ກວມທັງໝົດລົງນີ, ຮ້າງ ເຊື້ອ
ລ້າດ້າ ຢູ່ເກີນ ແລ້ວ ດ້ວຍຫຼຸດລົງ ຕັດຸນັນ, ຮ້າຕ
ກົດໜົງ ມີລາຍລັດວ່າລົງໄພ້ຫຼຸດ

ତାପିସ କ୍ରାନ୍ତିର୍ଯ୍ୟକୁ ସାଜ୍ଞୀକାନଙ୍କାହିଁ ଠିକ୍‌ରୁଦ୍ଧିତ
କିମ୍ବା ପାଇରୁଣ୍ଡି ନୀରାଗିନୀଶାପ୍ରାଚୀ ଏବଂ ଶୈଳାଗ୍ରହ୍ୟରେ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଳ୍ପକର୍ତ୍ତାବା ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କାନ୍ତର୍କାନ୍ତାପ୍ରାନ୍ତକାନ୍ତାପ୍ରାଚୀ-କ୍ଷେତ୍ର-
ରିକାନ୍ତରୁଣ୍ଡି ଉଲ୍ଲିଙ୍ଗ୍ସାପ୍ରାତ୍ୟନୀରୁ ଗାନ୍ଧୀକର୍ଯ୍ୟରେଣ୍ଟ ଶୀଘ୍ର-
ଶୀଘ୍ରକ୍ରମେ କ୍ରାନ୍ତିର୍ଯ୍ୟକୁ, ଠିକ୍‌ରୁଦ୍ଧିତରୁଣ୍ଡି କ୍ଷେତ୍ରମଲ୍ଲବ୍ରା-
ବ୍ରାନ୍ଦା ଫୋର ମନ୍ଦିରକ୍ଷେତ୍ରରୁଥାବା ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ବ୍ରାନ୍ଦା
ରୁକ୍ଷା କିମ୍ବା କାଶିଶ୍ଵରରୁଥାବା କ୍ଷେତ୍ରରୁଥାବା ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ
ଅଗ୍ରାରୁଣ୍ଡି-କ୍ଷେତ୍ରପାଦାନାକ୍ଷିତ୍ରୁଣ୍ଡି ମୁଖେବାନ୍ତରେ, ଅଗ୍ର-
ରୁଣ୍ଡି ମିଳାନ୍ତିଲୁଗାବାବା ମୁଖେବାନ୍ତରେ କ୍ଷେତ୍ରକାନ୍ତରୁ-
କ୍ଷେତ୍ରକାନ୍ତରୁ ଫୋର ପ୍ରାଚୀରାନ୍ତରୁଣ୍ଡିରୁଥାବା ପ୍ରାଚୀରାନ୍ତରୁଣ୍ଡିରୁଥାବା
କ୍ଷେତ୍ରକାନ୍ତରୁଥାବା ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ
ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବେ

ନେଇବେ ଯିନିରୀତିରେ ମୁଦ୍ରାବଳୀ କାହିଁଠିକ୍ ନାହିଁ

ଯୁଦ୍ଧମିଶ୍ରର ନାମକାର୍ଯ୍ୟବିଳୀ ମହିନେଙ୍ଗୁଣିତ କରିବାକୁ
ଶବ୍ଦ କାହାରଙ୍କୁବେଳାଲୋ କରିପାରେ ନାହିଁ ଏହାରେ ମହିନେଙ୍ଗୁଣିତ
କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଲୋକରଙ୍କରାଜଶବ୍ଦ, ଶୂଳାନନ୍ଦଶବ୍ଦୀ ଫଳ ମହିନେଙ୍ଗୁଣିତ
ହୃଦୟପ୍ରଭାଵକାରୀ ହୈଲୁହେଲାହେଲା ପରିପ୍ରକାଶକାରୀ
ହୃଦୟପ୍ରଭାଵକାରୀ ହୈଲୁହେଲାହେଲା ପରିପ୍ରକାଶକାରୀ

პროფესიონალ-მასშტავლებლებს ღიასეულ წალი-
ლი შეკვეთის სტუდენტები ინტერნაციონალუ-
რი აღზრულის საქმეში, მათ გამოცემული
აქტები მრავალი საინტერესო ნაშრომი, ას მხრივ
ყურადღებას იმსახურებს პროფესიონალ ვ. ე. სა-
შეილოს „გ. ა. ლურინი და საქართველო“,
პროფესიონალ ა. მხითარიანის „სომხეთისა და
საქართველოს ლიტერატურული კაშშირის ის-
ტორისილნი“, ფ. ჭავჭავაძის — „ამიერკავკასი-
ის ხალხთა მეცნიერებლის ისტორიიდან“ და მრა-
ვალი სხვა, რომელთა ნამოთველა შორს წაგ-
ვისუანო.

ଲୋକ ପାଇଲିଶମବିଲ୍ଲର ସାହିତ୍ୟକଳାରେ ହିନ୍ଦୁତା
ଶ୍ରୀଲଙ୍ଘନାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧିତରେ ଶକ୍ତିଗାନ୍ଧାରା, ରହିବା
ଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବେଳାନ୍ତିକାରରେ ସାମ୍ବନ୍ଧ
ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣକ୍ଷେତ୍ରନାମବିଦିଲ୍ଲାରେ ମୁଖ୍ୟାନ୍ତିକାରରେ
ହିନ୍ଦୁତା ହୁଏଥିବାକୁ ପାଇଲିଶମବିଲ୍ଲର ଜାଗର୍ଣ୍ଣା
ହିନ୍ଦୁତାରେ

ନେତ୍ରକାପିଳନାଲୁହା ଅଳ୍ପରହିଦି ଗ୍ରହ-ଶରୀର-
ଫୁରିମା, କ୍ରେତ୍ରକାପିଳନାଲୁହା ମେଘବନ୍ଧରୁକୁ କୁଳୁ-
ଦି, ହରମଲୁଣ କ୍ରେତ୍ରକ ଶ୍ଵାସ ଶ୍ରୋତ୍ରରୁକୁ ମେରା
ଅଳ୍ପବନ୍ଧରୁକୁ, ଶ୍ଵାସର ମିଥିନାଙ୍କ ହାତକୁବୁଁ ଶ୍ରୀରାମର
ଅଳ୍ପବନ୍ଧରୁକୁ ଗାଉନାଟିବନ୍ଧରୁବୁଁ, ଅଧିତ୍ୱରେ ଶ୍ରୀରା-
ମନ୍ଦିରରୁକୁ କ୍ଷେତ୍ରରୁକୁ ଆଜିନିରିବୁ ବାହୀନର
ମେଘବନ୍ଧରୁକୁ ପାଇଁରିବୁ ବାହୀନରୁକୁ ପାଇଁରିବୁକାହାରୁକୁ.

କୁଳୁବଶି ଗାମାରିତ୍ତୁଲ କିଳଦିନୀପଣ୍ଡିତ୍ଜୀ ଶ୍ରୀରାଜନ୍ତର୍ଯ୍ୟେ
କିନ୍ତୁ କୁଳୁବାନ୍ଧୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଥିଲା ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଉତ୍ସବ
ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପାତି ଅନୁଷ୍ଠାନ୍ଧୀଙ୍କ ତାନ୍ତ୍ରିକତାରୁତ୍ୟ ଆହାଲ
ଜୀବିତରୂପରେ।

ლონინური კომერციული ჩვენი საზოგადოების
დაღი შემოწმელებითი ძალა, კომერციული
სკოლა გაიარა ჩვენი ქვეყნის ოთხისას მთლიანი
აღმართისას. კომერციული კომუნიკატური პრა-
ტიკის საბაზოობო რეზენტი და სამეცნი-
ლო შემწევა კომენიზმის შესრულებლის საქმეში

କାଳୀସ, ଶାଖ୍ୟନାନ୍ତ ପାରିହିନାନ୍ତିଶିଖିବା, ଶାଖ୍ୟମାତ୍ରରେ
ଶିଖିବା କାଳ୍ପନା ମେଘବନ୍ଧନବିଦିବ ଶୁଲ୍ଲାଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟରେ,
ଗାନ୍ଧିର୍ଯ୍ୟାନ୍ତପାଦ ଶାଖ୍ୟନାନ୍ତ ଏକାଲ୍ପାଶିରଣିବିଦିବ ତାଙ୍କାଥ-
ଶିଖିଲିନ୍ଦନବିଦିବ ମେଷତ୍ତାନ୍ତ ପରିଚ୍ଛନ୍ଦଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଏକାଲ୍ପା-
ଶିଖିଲିନ୍ଦନବିଦିବ.

აქ, ამ სალომშვე კუსტოროლენენ ჩევენი ინს-
ტიტუტისა სტულენტებიც სამშენებლო რამპის
„გურუა“—75-ის „ერთობები“. ისინა, ახელ მოწინ-
ავე რამპებთან ერთად, დაკილდებულ იქნენ
საქართველოს სმრ უმოლლესი საჭყოს სპარალი
საკლებით.

ହେଉଥିବା ନିମ୍ନଲିଖିତ କ୍ରମଲେଖରୁକୁ ଶ୍ରେଣୀରେ ପରିଚୟ ଦିଆଯାଇଛି।

ଓଲା ପୁଣ୍ୟଲୀ ହେବନ୍ଦାନିଲ ଫ୍ରେଣ୍ଟର ଓ ଗନ୍ଧପା
ମିଶାରତୁଲାଙ୍କ ନି ଅନ୍ତର୍ବାଦିଳ ଶ୍ରୀଶର୍ମଲୁଙ୍କଲାଙ୍କ,
ଖମ୍ବଲୁଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ବାଦିଳ ହେବନ୍ଦାନିଲ ଚିନ୍ତାଶ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଚୀନ
ମିଶାରତୁଲାଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତନାକିଳ ପାରାମ୍ରାଦିଳ Xv ପୁଣ୍ୟଲୀ
ନି

ଶାକ୍ଷରିତା ଯାହିଁରୀରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟରରୁ ତାରିଖିନୀରେ
ଦେଶୀୟରୀରେ ଯାତ୍ରାରୁରେ ସାହିତ୍ୟରେ ଏଣ୍ଟଲିକ ଫାର୍ମାଚିଟିକ
ପିଲିଶି ଉପରୁରୀ ଅଳ୍ପକାଳୀସ ସାହିତ୍ୟରେ ଗ୍ରାମ୍‌ପାଇଦ୍ରିଶି
ଶାକ୍ଷରିତାରେ ଶୈଳିରୀରେ ମେତ୍ରଲି ହୁଏଇ ଶାକ୍ଷରିତାରେ
ଯାତ୍ରାରୀରେ ନିମ୍ନଲିଖିତରେ ଶାକ୍ଷରିତାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ
ଶୈଳିରୂପରେ, କରିଲୁବାରୁ କରିଲୁବାରେ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାପରିବାର
ବାଲ୍ଲରୁ ଅଳ୍ପକାଳୀସ ଯେବାରୀରୁ କରିଲୁବାରେ
୩. ୧. ଲେଣିନଙ୍କ ଶାକ୍ଷରିତାରେ କରିଲୁବାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ
ଅଥି ଲାଗୁନ୍ତରେ ମେ ଯାତ୍ରାରୀ 1975 ଏଣ୍ଟଲିକ ଅନ୍ତରାଳ
ମିଟାର୍ଫ୍ଯୁନ୍ ଶ୍ବେଶାର୍କୋରେ ଯାତ୍ରାରୀରେ କରିଲୁବାରେ କରିଲୁବାରୁ
ଏଣ୍ଟଲିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାପରିବାରାଲ୍ଲରୁ ଲାଗାଇ ଦ୍ୱୟାକିନିଟ —
“ଲେଣିନ ଶାକ୍ଷରିତାରେ କରିଲୁବାରୁ କରିଲୁବାରୁ କରିଲୁବାରୁ କରିଲୁବାରୁ
ମିଟାର୍ଫ୍ଯୁନ୍ ରୁ କରିଲୁବାରୁ ମିଟାର୍ଫ୍ଯୁନ୍ ରୁ କରିଲୁବାରୁ କରିଲୁବାରୁ
ଲେଣିନ ଉପରୁରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାପରିବାରାଲ୍ଲରୁ”

სისტემაზე გრძელდება შესხვადება სამართლოს მიერ მომს ვეტერანებთან, სამშობლოს დამცველებთან, ამ ღონისძიებებში მონაწილეობენ ხელადასხვა ქართველთა წარმომადგენლები.

ନେତ୍ରବୁଦ୍ଧିକୁ ମାଲ୍�ଯାକ ଦୂରଦ୍ଵୀପ ଓ ଅଗ୍ନିଶିଖାରେ
ବାହ୍ୟରେ ଏହାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ପରିଚାରିତ
କରିଛି।

სტუდენტთა ქალაქში, ქალაქის სკოლებში, ქალაქის სკოლებში.

କ୍ରିଏନ୍ ସ ଶ୍ରୀଲେନ୍ଦ୍ର ଠାକୁର୍ଗୁଣପାଦ ସାହେବଙ୍କ ମାଲାଲୀ ମିଳିଛେବେଳେ ଏହାକୁ ସମ୍ମର୍ତ୍ତିତିପୁ, ଅଧିକାରୀ ଶ୍ରୀଲେନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ପାଠରୀଳିଙ୍କରେ ପାଠିବାକୁ 10 ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କ ଲୁପ୍ତାର୍ଥୀ, 43 ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କ ଲୁପ୍ତାର୍ଥୀ ଯାନ୍-
ଦିଲାଟୀ ଡା ତିର୍ଯ୍ୟକେଲାନାନିର୍ଗମନେବୁ, ତେବେହିରେ ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କ
ଲୁପ୍ତାର୍ଥୀଙ୍କ ଗ୍ରେନ୍ଡାର୍ ର୍କ୍ସପ୍ରେବଲ୍ୟୁକ୍ସ ନିର୍ମିତିରେ
ଦେଖିଲା, ପ୍ରାୟେ ଶ୍ରୀଲେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଏହିପାଦା ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କ
ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଦାଙ୍କରେ ଦାନାକ୍ଷେତ୍ର, ଗଲ୍ପାଲ୍ ଚାରିଲ୍ ଓ ତେବେହି
ପାଦାଙ୍କରେ ଦାନାକ୍ଷେତ୍ର ମାତ୍ରାରୀଦିଲା ରାଜାନାନ୍ଦିଶୀ, ଯୁଦ୍ଧ-
କ୍ଷେତ୍ର, ଶ୍ରୀମିଶ୍ରା, ଶ୍ରୀଲେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କରେ ଏହି-
ପାଠରୀଳିଙ୍କ ଶ୍ରୀକୃତ୍ତବ୍ୟାପ୍ତିରେ ପକ୍ଷରୀଳିଙ୍କରେ ପାଠରୀଳିଙ୍କ
ପାଠରୀଳିଙ୍କରେ, ଯେବେଳାକୁନ୍ତରେ ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଠରୀଳିଙ୍କରେ ପାଠରୀଳିଙ୍କ
ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଠରୀଳିଙ୍କ ପାଠରୀଳିଙ୍କ

ଏହିରୁଦ୍ଧ ମୁଖୀଙ୍କରେ ଅନ୍ତାଙ୍ଗାଶିରଳୁ ଲ୍ୟେକ୍-
ରୁକ୍ଷରତା କ୍ଷୁଣ୍ଣା ଓ ଅନ୍ତାଙ୍ଗାଶିରଳୁ ମେହନ୍ତିରୁଚିତ୍-
ଶାସ୍ତ୍ରା ସବୁକୁ.

ଲୋକ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ରେ, ଶାକର ଶୈଳାଗୁଡ଼ରୀ ନିଃ
ଶୀତଳରୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣକାରୀ ଫଳରେ, ଶତରୂପରେ
ପାଇଏ ପାଇଏ ପାଇଏ ପାଇଏ ପାଇଏ ପାଇଏ ପାଇଏ

ମେଘବନ୍ଧୁରୂପୀ ନେତ୍ରକଣ୍ଠାନ୍ତରୀଳ କୃଷ୍ଣଶିଖ
ଅଶ୍ଵଦ୍ଵାପୀ ନେତ୍ରକୁଟୁମ୍ବିଲ୍ ପଞ୍ଚରୂପୀ କୁଳଶିଖ ଏବଂ
ମେଘକୁରୋପୀ, ଲ୍ରୋଣିଙ୍ଗରୀତୀଳୀ, ବିଲନ୍ଦୁଲୀପୀ, କୃତ୍ତବ୍ୟାପୀ,
କୃତ୍ତିନିନ୍ଦୋପୀ, ଉର୍ବରାନୀ, ଦ୍ଵାରାମ ପ୍ରତିକର୍ମଶିଖିତୁରୀତା
ପାଲୁପ୍ରେତିର୍ଯ୍ୟାମୀ ପଞ୍ଚରୂପୀ.

ଓନ୍ଦ୍ରତୀରୁତିରେ ଅନ୍ଧିଶ୍ଵର ମହାପୁଣି ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର-
ନିର୍ବାଙ୍ଗ ତାରିଖରେ, କୁମରଲ୍ଲାପ ମିଶ୍ରମଙ୍କଳ ଶବଦ-
ଗ୍ରହଣ ସମ୍ମର୍ମଣିକାରୀ କ୍ଷେତ୍ରପତି, ମନ୍ଦିରପାତ୍ର
ଦୀପ, ଫୁଲମୂଳକିରଣକାରୀ ।

କେଣ୍ଠ ମୁଖ୍ୟମନ୍ୟାନ

ՅԱԿԱՎՈՐ ՀԱՊԵՐՈ

(ପ୍ରାଚୀନତିଥି ଲୋକନାମଦର କବିତାରେ)

ສະບົບຖ້ວາ ອົບດັບ, ມາດີຂຽງ ປັກແມ່ນ ລົກຄະຫຼື
ທີ່ຕື່ອງຈະ ດູງຮຸ່າ. ພາຍໃຕ, ຜ້າງລາຍ້າ ສູມຮ່າງລົງລາສາ
ສານອຸງເກີ, ສິຫຼວງແກ່ບົດ — “ໄປວິລາວິວາ ມີສາ ດົ-
ລະບົບລົບລະ ເນັ້ນທີ່”, ມີເຫົາດ ອົບປົກລົບດີ ທີ່ ດູ-
ດັບ ແລ້ວໃຈວັນດີ ສົບໂງນູ້ “ ດູ ສົບ. ມຳກ່ຽວມ ລົກ
ເຫົາດ ຕາງດີ ບໍ — ອັນກວດໃຈ ເສົ້າຢູ່ກວດລົ-
ມບົບດີກຳລັງ ແລ້ວ ດັກລົງລາວິຫຼາ ລົບນັກຄະດີ ດັກ
ນີ້. ມີສົ່ງ ຮິ່ນ ວູ້ອົງກ່ຽວກົມ, ສູມດູກູ້ບົບດົງດັບ ອົ-
ດັບແມີນີ້ ວູ້ອົງກ່ຽວກົມ ດົກລົງລົບລົບລົບລົບ ອົ-
ດັບແມີນີ້ ວູ້ອົງກ່ຽວກົມ: ຕົກໂ, ຮ້າ ພາຍ ອົງ!

ກວິໂຮງວິ ລົງນິວິດສິບ ຂົມລົງລິສາສິບ ປູມາລັບ ດົກດ້-
ນນັດດີ ຄົງເຊີ, ພະລັງລູງເງົ່າໂ ກຳມົກຮັກງົລິ ແລ້ວ
ຕາກສົດຕາກວັດດີ ມົນສົດກະລົດລະ ຖວະລັດຖານັດວັດວັດ,
ປັບລາຍາ ແລ້ວ ລົດໝໍ່ເງົລິ ມື້ງົງແມ່ວັດ ແລ້ວ ສິບປູກຈັ-
ງກ່ຽວດົກວັດກົນ ແລ້ວ ສໍາຖາວັນ, ມຳກ່ຽວມ ກຳນົບປູກຫ-
ຮັດດີກົດ ດ້ວຍກົມທີ່ພາຍໃຕ ຄົງເຊີດສິ ສິມດູລົງຫຼຸງໂ ກ-
ຊົງດີກົດ ສູງແມ່ວັດວັດ ລູ່ຮັກໂ ຖວະລັດດີ ກົດຕົລືດີ,
ລົດໝໍ່ເງົລິສົບດົງດັບ ຢົດໝໍ່ໂ. ຄົງເຊີດສິ ຖວະລັດດີ ສຳບ
ສູງແມ່ວັດ ແລ້ວ ມື້ນູ້ງົງ, ສຳບນູ້ ວູ້ອົງລົບລົບດີ
ລົບສູງເສົ່າງ. ສົບ ຂະ ກະໂນນາ ທີ່ ຖວະລັດດີ ລົດໝໍ່ບົບດົງດັບ
ມີປູກຫຮັດວັດ ແລ້ວ ສູງລູ່ຫຼຸງທີ່ ດູ ສູງລູ່ຫຼຸງທີ່ ດູ ສູງລູ່ຫຼຸງທີ່

ଶ୍ରୀମଦ୍ବାବୁଲାଲ୍, ଉଚ୍ଚ ଦୟାକିନ୍ଧେସ୍ତ, ପ୍ରେସ୍‌ରେଟଙ୍କ
ଦାଳିଲାଙ୍କ ଅଳ୍ପକୁ ଯୋଗ୍ୟତାରେ ହେବାରେ, — କେତୁବ୍ରାତା, ଏହି ପ୍ରତ୍ୟାମିଣ୍ୟକୁ
ମାତ୍ରାକୁ ମରାଇଲାଗନ୍ତିକି ଶ୍ରେଷ୍ଠକ୍ଷେତ୍ରନିର୍ମାଣରେ
ଜୀବନକୁ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମଦ୍ବାବୁଲାଲ୍ ଏବଂ ଶ୍ରୀମଦ୍ବାବୁଲାଲ୍ ମେଘ-
ପ୍ରୟୋଗେ, ଅନୁମତିରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ବାବୁଲାଲ୍ ରୁ ଏହି କାହିଁ
ମାନନ୍ଦମଣି ଲଭ ପ୍ରେସିକିଲା ଅନୁରାଗଦ୍ୱାରା ଲୁହାରୀରୁ ଏବଂ
କେମିଁ — ଲାକ୍ଷ୍ମୀପଦ ଲିପିକୁରାତୁରିକି ମେନିକୁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠକ୍ଷେତ୍ର
ଜୀବନକୁରାତୁରି ସାମାଜିକପରିବାର କୁଟୁମ୍ବରୁ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠକ୍ଷେତ୍ର

ରୂପୀ, ଯେ କୌଣସି ମୋର ତାତ୍କାଳୀ ଲେଖାତା ଶାନ୍ତିକିଳି
ଗାନ୍ଧିତକ୍ଷମ୍ଭୁଲି ଫୁରାଗମ୍ଭେନ୍ଦୁଲା ମହାଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପତ୍ର-
ଶିଳାର ଦା ଅନୁଭବାନ୍ତର ଲିଙ୍କପଦାର୍ଥ.

სულ პირველად გიორგი ლეონიძე 1954 წლის
გავიცარი ცხინვალში, მწერალთა საოლქო კონ-
კრენციანულება. კრება ერთობ დაბაბულად მიმ-
დინარებობდა. იყო გაფარგებული სახა-ბასა გა-
მოწევებული ნაწილობრივა თაობაზე, ისიც ით-
ქვა, ესა და ეს მწერალი ასე იქცევათ. სტუმ-
რებისათვის გასაგები რომ ყოფილიყო, დას-
ტრენი ლაპარაკობდნენ როგორც შშობლიურ.

— တွေ့သော လာပါ ဖျက်ရှုနဲ့၊ လာ ဖြင့်လာ ပျက်၊
တွေ့သော အမိန္ဒရာဘုရား၏ တာဒို ဇာ တာဒို စာရှိမာတေ ဆ-
ာနို?

შეკონტაქტი შემცირდუნა — მა ხომ თავშეყიდა.

ლიტერატურული პრობლემები კი მიჩქმალულია. ასე იყო თუ ისე, კითხვაზე ბასუნი უნდა გამეცა და მეც მოკლე რეპლიკას დავგერდი. — მე მგრინია, — ვუზიარი პოეტი. — ერთხი ცუდ ლექსის ეძრდიან, სხვები კი იცავენ მათ. მა ქვეყანაზე, აბა, სად ნახავ ღერდას, საკუთარ შვილბზე ცუდი თქვენ?

— კარგია თუ მაგრეა, — გამეპასუხა ის და ჩაფუქრდა მიეცედი, ჩემი პასუნით ვერ დაგრწმუნო ცერეტ.

— კარგია თუ მაგრეა, როგორაცა თქვით, — გამეპარა მნი; პოეტი მარტო კარგად კი არ უნდა წერდეს, ლექსების დაცაც უნდა შექლლს. სულ ერთა საკუთარი იქნება თუ სხვისი. პირადული თავმოყვარეობა კი არ უნდა გამომზიდური — ხალხს გულს აძირონ, ქვეყანის წილიდებ.

ამასობაში პოეტის ახლო ნაცნობები შემოვიყერთდნენ და სხვა ამბებნე გაუბეს ლაპარაკი. ჩემი ის სუბარი აქ გაშუდა. მაგრამ მას შემოვა ბევრჯერ დარწმუნებულება, რაოდენ მართავი იყო გარეგნილი ლერნიდ, როგორც შესაუბრებოდა პოეტის მოვალეობაზე კარგი ლექსების წინაშე და კიდევ მწერლის გაფუზულ თავმოყვარეობაზე, რაც ჩხირად ხელს გვიშლის პირდაპირ შეხვედრო როგორც საკუთარ თქვენ, ისე სხვებსაც, ხელს გვიშლის ვაცხოვრით უბრალი და უცხმატებილებულად.

მეორე შეხვედრა შემთხვევითი იყო. რაღაც საქმეზე თიბლიში ჩამოვდი და პოეტს რუსთაველის პრისტეპეტზე შევვდო. გომოქითხა, როგორი ხარ, რაც იქმნება და შემდეგ მოხვევა, „ზარია კოსტოკას“ რედაციაში შეეყოლოდი, ჩემი წერილის კორექტურის უნდა გადატევდოთ.

მე მხოლოდ ლექსებს კი არ ვწერ, ვაუკა მათ კიდევაც უტრო სწორად, კარგი პოეტის მქადაგებელი ვარ. — შემომლიმა პოეტია, — ოდესლიც ჩემთვის ნათქვამი სიტყვა თუ გაახსნდა.

უმავე გადავლო თვალი წერილს, არც არაფრთხ შეუსწორებია, მხოლოდ ის იყო, ერთ დატრადს მიაქციო ყურადღებას სათაურის ქვეშ ეწერა ად. ლერნიდ. შეცდუნებული პოეტი გაზერის თანამშრომელს მიებრუნდა:

— ეს რა არის? მე-გ-ა- კი არა, გიორგის მეძიანან, მევე უნდა დაიძებოთ.

შეპასუხებით, ცხადია, არავინ შეპასუხებია, მაშინვე გასწორეს შეცდომა და ჩენც გარეთ გამოვლით. მგონია, რალაციაზე უცხელულობას გრძნობდა, ჩემი თანადაწრებით რომ მოხდა ეს პატარა გაუგებობა და ქუჩაში მიიჩნეა:

— საქმე, რა თქმა უნდა, ერთი ასო როდია, მაგრამ პოეტს უნდა ჭირდეს თვისი სახელი, და იგი უნდა მიაყობდეს ამ სახელთ, უფრთხოლებოდეს მას. მა მეტეს, ვისაც საკუთარი მონეტა არ ჰქონია, უცხალო კი არა — ოქროს მონეტა, მეფე არ ერქმოდა. პოეტსაც უნდა

ჭირდეს თვისი სახელზე მოტრილი მონეტა, რერამი მონეტა. მისთვის ეს, რასაკირველობრივი და მისამართი ლექსი იქნება, მაგრამ სახელიც მიიშვნელოვანია. ვანი შეიძლება ვაჟა-გვარების ნაცვლად კი ფართო ეწეროთ? პოეტის სახელი — ეს მისი სახელია ოქროს მონეტაზე გამოსახული. შოთა, დავითი, ნიკოლოზი, ვაჟა, ილია, აკაკი — მთლიან სახელები კი არა, მთელ პოეტურ სამყაროთა სახელებია, მარწმუნებდა სახეიმ კალონ, თოქტ ქართული ბოზიის დიდ ფიქრობელთა მიზიდულობის ობიექტზე გაფავდო.

ეს შეხვედრა სამუდამოდ დამამახსოვრდა. არასოდეს დამავწყდება კიდევ ერთი ჰერიტაჟის საწავლი გაყვეოთილი.

თბილისში მიმღინარეობდე ამიერკავკასიის ლიტერატურულ კონფერენცია. გიორგი ლეონიძე ქართული ლიტერატურათ კოლეგიანის ცენტრს — საქართველოს შეცნიერებათა ფადების შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტრუქტს ხელმდღვანელობდა. ცხადია, კონფერენცია მისი უშეალო მეთაცურუებობით ტარდებოდა. ფორმების მონაწილეთ არ იყლიათ პოეტის მზრუნველი ხელი. კონფერენცია რომ დამთავრდა, მეგობრულ სუცარასთან მასპინძელმა და თამადმი გოორგი ლეონიძემ კონფერენციის თთოეულ შინბწოლეს მისცა საშუალება გამოსულიყო არა როგორც მომსესებელი, არამედ ეთქვა ლიტერატულ სამაღლობელი მასპინძლებასადმი. ასეთი ლიტერატული სამაღლობელი კი კორცად ესადაუბოდა გულიანი განწყობილებას, რაც შევეკმნა სტუმართმუხარე მასპინძელმა, ოქროპირა და გონიერებას კიცა.

შოთა ისე, რომ თთოეული ლაპარაკობდა არა მარტო ქართულ კელტურასა და ისტორიაზე, არამედ საკუთარ ხალხზეც, მის დასმასურებაზე საეკაციორი კულტურის წინაშე. და როდესაც ჩემი ფრერი დაღვა, უნდებულ წიმოცდა:

საშუალოდ, აქ ჩემზე აღრე გამოსულებით ვერ დავიკვენი, ვევეთნოლე იმ ხალხს, ვისაც ღირდ დასმასურება მიუძღვის მსოფლიო კულტურის წინაშე...

— არ არის სწორი, — შეუვალი კილოოთ შემშეუვეტინა პოეტმა, წამოდგა და თავით დაწეულ ლაპარაკი, — ჩემნი ახალგაზრდა „შეგრძნობის სწორად არ ლაპარაკობს; მე სამართლ დარგად კიცნობ ისებს და გარწიუნებოთ, რომ ეს არ არის სწორი. მე კურადებტორიმბი ისურ-რი ნატოლი ეპისის ქართულ თარგმანი და მიმართა, რომ მეტი ეპისის მშობელ ხალხს თავი მაღლა უნდა ეპიოროს — ეს ეპისი დიდა წვლილი მსოფლიო მხატვრულ კულტურაში. არც ის მავიწყდება, რომ ოსური ხალ-

ხური ცეკვა, სიძლი მსოფლიო ქარხეოგრაფიული ხელოვნების გენიალური ქმნილებაა. მე აღარს ვიტვა კოსტა ხეთაგათხე — ასეთი პოეტის სახელით იმაჟინდ უყველ ხალხი. იმასც დაუშავებ, რომ ოს ხალხს, ჩევნს მეზობელს, მასაც მეგობარს, ვისთანაც ქართველებს მრავალი სუკუნის განმავლობაში ლხინიც საერთო ჰქონდა და კირიც, ბევრი სხვა დამსახურებაც ძეგს საცაობრივი კულტურის წინაშე. ზოგვერ კულტურის დაცვა იავებ მნიშვნელოვანი როლია, ვიზურ მისი შექმნა. ჩევნი დიდი ომი ფაშისტთა წინააღმდეგ მსოფლიოს უველ ხალხის კულტურის დასაცავად განაიღებული ომიც იყო. რეგბმ ამ ომში განსცვიტებელი გმირიბა გმორიჩინებს, წარმოჩინდა ბერი შეუდარებელა მებრძოლი, გმირი და მხეთართმთვარი. მე მესმის, რომ ჩევნს ახალგაზრდა სტუმარს მორილებამ ენა დაუდუმა. მორილებულობა — კეთილშობილი გრძნობა, მაგრამ მორილება საკუთარი თვეს მმარტ ვემრთებს შემოლო, ხალხის დამსახურების დაცრობა — ცედი შორილება...

პოეტმ ერთი წამით შეისვენა, უმალ ვიდროვე და თანამეონახეთ ვითოვე. შეესვათ სადლებრძელო, ჩემს ნაცვლად ბრწყინვალედ რომ წარმოოქვა გორგი ლეონიძემ. მე კი თავად გმორთქმელად ვიტანგებოლი; მა რაც პოეტა თქვა, მეც ხომ დიდი ხანია კარგად ვიცოლო, ბაეგვინიდანვე დავიშენირე უზარმაზარი ნართული ეპოსის თოთქმის უველა თქმულება, თავად მიცემი სიმღერა, კასტა ხევანეზე დისტრაცია დავიცავი, უშწყობო თანამემამულეთა სახელები და საგმირო საქმენი, ჩემდათა მებაყება, რომ დიდი სამაშულო ომის წლებში ყოველი მეოთხე ის საბრძოლო რჩდებით დაჭილოვდა.... და მანც ჰერა არ მყოვ, უველა ეს საქმენი საცაობრივი კულტურის დასაცავად შემერაქა, ჩემი თავმდაბლობა ელემენტარულ უცოცხად შემოტრიალდა.

დიაბ, კუსის საჭავლა გაკვეთილი იყო. სამას-სოვრო და მანც უფრო დამამასისერიდა სხვა შეცვერდა, როცა იძულებული ვიყავა პირდაპირ და გულაბდილად მელამარა გორგი ლეონიძის დამსახურებაზე, მის პოეტურ გმირობაზე.

ეს მოქადა 1960 წლის იანვარში. ვიორგი ლეონიძე ცხინვალში მიწვიეთ, რათა აქ, მის თანდასწრებით აღნიშვნათ პოეტის დაბადების სამოცი წლისთვის. მოხსენებით მე უნდა გამოკულიყავო.

გორგი ლეონიძე მეგობრებსა და ქალიშვილებთან ერთად ჩამოვიდა. მხარულ გუნებაზე იყო. სახმრელო ისეთის კოსტა ხეთაგუროვის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრის მაყურებელთა დარბაზში პოეტის წინის თავითისმცემლებით გაიქცა. საყოველთა სიბარულისა და ზემინის კოთარებში სიტვები რალიცაიად უმნიშვნელოდ შეჩენებოდა,

მიტრომ მოქრძალებით დავიწყვ ჩემი მიურნებული კითხვა — სახეიმი სიტვები წარმოოქმნა ან შემიღლია, ჩემთვის უფრო მაღლობელია ლირიკული ფიტრომდინარება. ეს კი კიდევ უცრო მაბრევდა.

ცხალია, ჩემს გამოსვლაში არაფერი იყო ვანსაკუთრებული — დამსტრიტაც და იუბილარსაც იმას ვეუბნებოდი, რასაც ასეთ დროს ამბობენ ხოლმე — ულაპარაკობდი პოეტის დამსახურებულები და მთელი საბჭოთა პოეზიის წინაშე, მაგრამ, მის გარდა, მინდობა მეოქვა ისიც, რაც უველაზე უფრო მეცენატების გორგი ლეონიძის უცველის უკანაგანო პოეტურ სამყრობა.

გორგი ლეონიძის პოეტურ და მოქალაქეობრივ მოღვაწეობაზე რიდესაც ვიტერბო, ერთავად მახსენლება მეორე დიდი პოეტის სიტვები:

У поэта нет карьеры,
У поэта есть судьба.

ვიორგი ლეონიძეს ერთიც ჰქონდა და მეტეც. ბედს ვერ დაემდურებოდა: ავადებიოს, საქართველოს სახალხო პოეტი, ულიდესი ლიტერატურული პრემიების მრავალგზის ლაურეატი, სახალხო პარლამენტარი განებიერებული იყო ხალხისა და სახელმწიფოს უცრალდებით. მაგრამ საერთო აღიარების უველა ამ ნიშანს იღი აღალაურნებულად ატარებდა. იგი ჩემობო უბრალო ერთად და მოქალაქეობა, დაბაგებდა და დედოფიშზე ძალისისა, ახოვანი და ლამაზი კაცი, ბედნიერი პოეტური ხევდრის ლამაზი.

არაველებრივია უხვია მისი ტალანტი. მან უზარმაზარი პოეტური მეცკილრეობა დაგვიტოვა. ზოგს უფრო მისი პოემები მოსწონს, პოეტური აზრის ეპიკური გაენანგა, ჩემთვის კი უფრო ახლობელი მისი ლირიკული ლეგენდა, რომ ლეგენდი პარმონიულადა შერწყმული პოეტის მრავალმხრივი მხატვრული გენის უველა თავისებურება.

«Буйство глаз и половодье чувств»

ნამდვილი პოეტური ნიშის თანამდევი ეს ატრიბუტები, ოდესაც ესენინა რომ განსაზღვრა, ძალუმად მოსდგმის ვიორგი ლეონიძის ტალანტს. მაგრამ პოეტი კიდევ ერთი საოცარი ოვისებით გამოიჩინოდა — ისტორიის უჩემელოდ გამატურებული შეგრძნებით. ვიორგი ლეონიძე წუთისოფლის ყოველ უცმირეს გამოვლინებაში ხედას და გრძნობს დიდი ისტორიის სუნთქვას, ხალხის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიული გმოცდილების შემოვებას. გარესამყარის ნებისმიერი საგანი ინახავს შორეული წინაპრების ყოფა-ცხვრის დროთა მეტვიღებრებით კაშირისა და თაობათა მონაცემების სულით. ამ საგნებში ხელშესახებად საგრძნობის

ଓଳାମିନ୍ଦୁର ବ୍ୟବ୍ହାତା ଓ ପ୍ରକଳ୍ପିଣୀ, ଶିଳ୍ପାରତୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାଲୁମ
ମିଶ୍ରିତାଙ୍ଗେବାଟ ଓ ଅଳଲ୍ପାତ୍ମକ ଘୋଷନ୍ତିବାବୁରୁ
ମିଶ୍ରମାତ୍ର ନିଶ୍ଚର୍ବାଦୀ, ଶତକାଂଶ ଶନିଲିଙ୍ଗ ଘୋଷିଲା
ଯେତେ କେବଳ କ୍ଷେତ୍ରକ ଓ ଯେତେ ଗରିବାଙ୍ମଳର ଏହି ନିଶ୍ଚର୍ବାଦୀ
ଶତକାଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ମେଳିଶାନ୍ତିକ,
ଗାନ୍ଧାରୀ ଲୋକନିଦିନ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବ୍ହାତା ବ୍ୟବ୍ହାତା କାହାର
ହେଉଥିଲା—ବ୍ୟବ୍ହାତା କାହାର ହେଉଥିଲା—“ବ୍ୟବ୍ହାତା ଗଲା”
—ଶତକାଂଶ ମଧ୍ୟରୁ କ୍ଷେତ୍ରକ ପାଇଁ, ପାଇଁରୁ
—“ଚିକିତ୍ସା” — ଶତକାଂଶରୁ ପାଇଁ, ପାଇଁରୁ

გაერაცერი მგრძნობიარობა ერწყმოდა მხატვ-
რულა აზრის კოელისმომცველობას.

გორგი ლეონიძის ლირული საყვარელ განსაკუთრებით ხატვანია და ღიანამიური. რომ პარტიურა აღფრთვანებული და სულჩაღ-გმელა. ექველაფერი მოზრობს, კონკრეტულად გამოცხადული და ემციურად დატერმინი, აღვილი აღარ ჩეჩება სიკერილისა და გეღარილი, მთვლემარე ჭრებისათვეს. ექვანის ხელს ხან მახვილის ან ხმლის ვადა ჩაუბრუჯის, საყუთარ ლირება და მამულა რომ უნდა

ამორის კონტა ბიჭივით
ცის რი ახალ ჩოხაში.

ସାଂକ୍ଷେରିତି ଏହିଲାଙ୍କ କରିଲେଲାବ ନିଃକାରିତି
ଶ୍ଵେତିଗ୍ରହିଣୀ ହିନ୍ଦୁପଦ୍ମା...” ଏହି ପିଲାପି:
ମେଘରୁ ଗ୍ରହିଣୀଙ୍କ ଥିଲେଗୁଥା,—
ହନ୍ତିକ ଗ୍ରହିଣୀପୁଣି ରୁକ୍ଷାନି...
ନାରୀଙ୍କ ପର୍ବତୀର କ୍ଷିଣିତିବାନ,
ଶୁଭତା ହି କ୍ଷିଣିତିବାନ!

զորհաց լըռնիօնին პողուր սամցարե՛մ պայց-
լապեր կեռքարենին գալուրեցել մընարեան
պշոտուա. յը սամցար հոմենքը վելաւ գալու-
րեցելու վեր մանենուան մտլուանուա, մը զոր
յուու, ագամինուս դա նոցուրու, եօլուու դա
շրենուան ծանքեց վահարութու մտլուանուա,
դա յը զարուց լըռնիօնին პողուր նոցուրուց
դա շատրւու արմուսպարու զանայութուցել
կեռքարենիսպաւ զամայցրեծուանա դա կեռ-
քալմբուանուան անցուցն.

“အင်ဆန် မြတ်စွာပြည် မြန်ပိုလှစာ၊ လုပ် သူ
ပြောဂေါ်ပါ၏ စာမျက်နှာ၏ ကြောဂေါ်ပါမြို့ရဲ၊ ပုလှို့အေ၏ စု-
ဖွံ့ဖြိုးလှုံး၊ ပုလှို့အေ၊ ပုလှို့အေ၊ ပုလှို့အေ၊ ပုလှို့အေ၏
ပုလှို့အေ၊ စာဖွံ့ဖြိုးသူ “မြို့” ဂာလ္ဗာကျော်လတ် မြောက်-
ဒွတ်ပေါ်၊ မြောက်ပေါ်၊ မြောက်ပေါ်၊ မြောက်ပေါ်၊ မြောက်ပေါ် — ဤရေစာ ပေါ်
ပြောမှုပါတယ်ဘူး”

ପ୍ରେସ୍‌ର ଏ କମିଶନାମି, ଶୈସର୍କାଙ୍କେଲମ୍ ଗୁର୍ଜନ୍ମିତାରେ ପାଇବା
ପାଇବା ଏହି ପ୍ରେସ୍ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ମାଣ କରିବାର ପରିମାଣରେ, ଅନ୍ତର୍ମାଣ
ମେଳିଲ୍ଲାବା ରୂପାନ୍ତାଲ୍‌ମାର୍କ୍‌ଟର୍‌ରେ ଦ୍ୱାରା ଉପରେଖାବିଲୋକ୍‌
ଲାଭାନ୍ତରରେ ବନ୍ଦ ଥିଲା ଏହି ପାଇବାରେ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦ
କରିବାରେ ପାଇବାରେ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦ ଥିଲା ଏହି ପାଇବାରେ ପରିମାଣରେ
କରିବାରେ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦ ଥିଲା ଏହି ପାଇବାରେ ପରିମାଣରେ
କରିବାରେ ପରିମାଣରେ ବନ୍ଦ ଥିଲା ଏହି ପାଇବାରେ ପରିମାଣରେ

କ୍ଷେତ୍ରା ଶ୍ରେଣୀରେ, ଓପି, ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ;
ପୁରୋଲୀ ଦ୍ୱାରାର ପରେଶିଲାଟ୍ରେସ ଶ୍ରେଣୀରେ,
ପ୍ରଥମିନ୍ଦିନିରେ କମିତ ମନ୍ଦରାଜ୍ୟରେ ଅଳ୍ପବାଦୀ, ବେଳେ
ପୁରୋଲୀ ପାପି ଉଠିଲା ଶ୍ଵରାଙ୍ଗାନ୍ତି, ପୁରୋଲୀ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିଲା ଏହାର ପରେଶିଲାଟ୍ରେସ ଶ୍ରେଣୀରେ
ପ୍ରଥମିନ୍ଦିନିରେ କମିତ ମନ୍ଦରାଜ୍ୟରେ ଅଳ୍ପବାଦୀ, ବେଳେ
ପୁରୋଲୀ ପାପି ଉଠିଲା ଶ୍ଵରାଙ୍ଗାନ୍ତି, ପୁରୋଲୀ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିଲା ଏହାର ପରେଶିଲାଟ୍ରେସ ଶ୍ରେଣୀରେ

ମାର୍ଗର କାର ଦା ମାର୍ଗର ଡାକାର,
କିମ୍ବା ଏହା ପ୍ରାୟେ, ଉଦ୍ଧା,
ମାର୍ଗରୀ ନିକାଳ ଶ୍ରେଣ୍ଯରୁଙ୍ଗେ
ତୋଳିଲୁଗ୍ବିତ ଶ୍ରେଦ୍ଧ,
ଫ୍ରାମିଟ କିନ୍ତିରିଲ ଲାଙ୍ଗୁରୁଚକଣ,
ଲାଭିଲ ପ୍ରେତି ସାବି ରହେଇଥା...
ମେହାରୁଣ୍ଣି ସାଜରାବେଳିତ
ପାଶିଅନ୍ତରୁଲିଲ ଗାର୍ହିଷିଲାଵେବି
ଶ୍ରେଦ୍ଧ ପାର୍ବତୀ ଶ୍ରେଦ୍ଧା;
ର୍ଯ୍ୟକିଲେଶମାନ ଶମ୍ଭଲାରାଶି
ତ୍ଵାଲୁ ତ୍ରୈଶ୍ରେଦ୍ଧ ଲୁ ତ୍ରୈଶ୍ରେଦ୍ଧ, —
ଶ୍ରେଦ୍ଧିଲ ମାର୍ଗର ଏହିର ଏହା,
ଶ୍ରେଦ୍ଧ ଶ୍ରେଦ୍ଧ ମେତ୍ରା;
ଦାଲାଦିଲ ଦା ପ୍ରାର୍ଥମିଲ ସାବେତ,
ଶ୍ରେନ୍ଦ ମେତ୍ରାତିନ ଶ୍ରେଦ୍ଧ!

გიორგი ლეონიძის პოეზიას მხოლოდ ოპტისტურები არ ეფექტის, იგი მთლიანად სიცოცლის სიყვარულითა და კონველმისოფელის რის დაყურებული. პოეტმა იცის აზმიანური რჩქნებათა ყველა წილის და არ უშენებულება და უშენება მეტიტაცია. ეს არის მი-

କାନ୍ତିର ଜୀବନପଥ

ଓର୍ବଲ କବିତା

სო ლიტეიის დედამიწის. ამ მხრივ, ბევრს გვიუ-
ბნება თუნდაც ცნობილი სტრიქონები:

ଶିକ୍ଷାପ୍ରକାର ଲାଗେଇସି ହୁଏ,
ହୁଏ ନେଇସି ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ.

სუ, ვით კუელა ნაღლი პოეტისათვის, გიორ-
გი ლეონიძის პოეზიისათვის გამდაემ არც
ნაბეჭდიანარები გაწერიბილება და სუვალიანი
აზრებია უცხო, განვიტო ქემობორუკილების ნა-
ტურალუსა ვერ ნახავთ იქ, იგი სიბერისა და
სიბატუნის — მისი „დაუძინებელი მშრის“ უა-
ყოფა.

ରୂପଗନ୍ଧିରୁ ଲେଖନିଶ୍ଚାର୍ଥୀ, କାନ୍ତିରୁ ଲେଖନିଶ୍ଚାର୍ଥୀ ଓ ଶିଳ୍ପିଶ୍ଚାର୍ଥୀ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରାଳୟରୁ ଆପଣଙ୍କ ପରିଚୟ ଦେଇଛି।

ମେ ଡାକ୍ତରିଲୀ ଗାହ ଅବସ ସ୍ଟର୍କୋଲିଟ
ଓ ଏକନ୍ଦବୀନ୍ଦ୍ରାବୁ ଶ୍ଳେଷାପ କି ମହିର୍ରୋ, —
ମହିର୍ରୋ ସିଯୁଗାର୍ଥୁଲୀ ଶମ୍ଭାଗ ଶ୍ରୀପୁର୍ବଗାଲିଟ,
ଓ ଶୁଣ୍ଟିର ମିଳିବାକୁ ଶେମହିର୍ରୋ!
ବାଜିଶବ୍ଦିନଙ୍କ,

ଲୁହ ଶେନ କାର ତିର୍ଯ୍ୟାଳୀ!
ତୁମରୁଥିବାକେ ଗପିଲାଣୀ, ହୋଗନ୍ତରୁ ମେହିପୁରୀ...
ଶେନ, ଶେନକାମି ବାର ଶେମିହିର୍ଯ୍ୟାଳୀ,
ମାଲାଲାଦେଖୀଲୀ, ଲୁହୀଙ୍କ ମେହିଯାଲୀ!
କିମ୍ବାରା ଲୁହନନ୍ଦୀ — ଏ ତାପିଲ ଜୀବାତ ତାପିଲ

ლლოვა შობერლისა მიწოდ და პეტრიმაც მხატვრული სიტყვით ასმაგად მიუზღონ ნას შეიიღისმიერი ვალი.

საონბილეო სამართლის შემცდელები, სანამ მეგოპ-
რული სუფრა გამტებოდა (ურომილისოდაც,
რა თქმა უნდა, ასეთი დღესასწაული ვერ და-
გირჩევინდობდა), გორგო ლეონიძემ რამდე-
ნიშვ სიძყაუ მითხვა:

ବ୍ୟୋଧୀ ଲିପିଳିଲାଙ୍କ ଲାବାର୍ଯୁଗନ୍ଦଳ, ନିର୍ମନିନାନର୍ଜୁ-
ଙ୍ଗ କିଲାନା ଲାବାର୍ଯୁଗନ୍ଦଳ ତାପିଲ ଶିଳ୍ପାନ୍ଦଳାଙ୍ଗ,
ମାଗରୁ ଶୈଶ୍ଵରାଳ ଯୁଗ ଏ କିଲା ଲା ଶିଳ୍ପାନ୍ଦଳ ଗ୍ରହିଣ
ମ ମିଳା, ମାନ୍ଦିନ୍ଦ ରୁ ଶୁଳ୍କଗ୍ରାମ ସିମିମାଙ୍ଗ ମିଳିଲାଙ୍ଗ-
ମଳା ଏଥ କାର୍ଯ୍ୟ; ମେ ଶ୍ରୀଗାନ୍ଧିଲାଙ୍କ ମ୍ୟାଗିଲାଙ୍କର, ରଖି
ଦୁର୍ବଲ୍ଲବ୍ଧରୁ;
ଶିଳ୍ପର୍କ ଅନ୍ତରେ ଉଚ୍ଚତା ଉପରିବଳାଙ୍କରିଦା
ଯେ, କ୍ଷେତ୍ର ଶୈଶ୍ଵର ସମ୍ମଲିତିରେ.

ଦା ମେ ମିନ୍ଦା ଏଁ ଉପରେକୁ ଛି, ତାପ ଶିଳ୍ପକ୍ଷକୁ
ଦି କେବୁ ପ୍ରତିକାରି: ମାଧ୍ୟମକୁ ହାର ଶେରି ଗାନ୍ଧି-
ଜୀ ଲୋକିନ୍ଦ୍ରିୟ, ଶେରି ମଧ୍ୟାବର ମେତ୍ରୁକୁ ଦା
ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଶିଳ୍ପକ୍ଷିତାକୁ, ଏବଂ ହାନିକୁଳାଦ
କିମ୍ବା ଯେତେକୁର୍ବାନ୍ତିରେ ଥାଏନ୍ତେବୁଲୁ ବିର୍ଯ୍ୟାକୁ, ଯି
କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀଙ୍କୁ, ଶେରି ମରାରୁ ଦା ନାନା-
ଦି ପ୍ରକାଶିତ କିମ୍ବା ଏକିପ୍ରେଫର୍ମନ୍ସିପିଶିପ୍ରକାଶିତ,
ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ଶାସ୍ତ୍ରକ୍ଷଣକୁ ପରିପରାପରକୁ ପ୍ରକାଶିତ,
ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ମରାରୁ କିମ୍ବା ପରିପରାପରକୁ

ରୁଗ୍ରେଡ଼ କିମ୍ବା, ଅଫିଲିନ୍‌ସ ପିନ୍‌କ୍ରେଡ଼ ଗ୍ରେ-
ସମ୍ପାଦନିକଟାଙ୍କ ଲା ଅଫିଲିନ୍‌ସଟାଙ୍କ ସାଥିବୀଳୁକିରଣ
ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ ପ୍ରାଳିତକାରୀ ଏହି ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ
ପାନ୍‌ଫ୍ରେଲାଣ୍ଡ ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ ତଥ୍‌ବ୍‌ରେଲ୍‌
ପାନ୍‌ଫ୍ରେଲାଣ୍ଡ ଲୋକ୍‌ପାନ୍‌କ ପ୍ରାଳିତ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା କ୍ରିଯିଲାଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ
ଲା କ୍ରେଟର୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ ଏହି ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ
ପାନ୍‌ଫ୍ରେଲାଣ୍ଡ ଅଫିଲିନ୍‌ସଟାଙ୍କ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଏହି ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ
ପାନ୍‌ଫ୍ରେଲାଣ୍ଡ ଅଫିଲିନ୍‌ସଟାଙ୍କ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଏହି ଶେଷ୍ଟ୍‌ରେଲ୍‌ଫ୍ରେଡ଼ିଆଙ୍କ

80% 45000

დაღამ ეათქევინა

ყველაზე მკაფიო, მაგრამ ღვთაებრივიად ლომაზი და სევლისლომველი, ჰეშამირიად გართალი სიტუაცია დღედა-შევილობაშიც ალბათ ისევ და ისევ ბრძენ წინაპარს უზრევს: „დღედა ვუზავარებით შეიღები, დღედა არ გვახსოვს შეიღებსა და მიტომ წუთისოფელი სულ მუდამ გვა-ცოლდებასა...“

იმკეთა ბრძნენა ბრძნენა უარისა თქმულება, მითი, იგავი, ახავი და ზღაპარი შეუტმნა შემდგომ თაობების სულიერი სისცერავისა და სიძლიერის თავინარი წყაროდ. ხალხური პოეზიის, კიდევ ახაერთ შეკინეალე ნიმუშს დავისახელებთ ალბათ, რომლებიც მაგიური, ძალით გვაძლებენ ან გვაკრიტებენ, უბრალოდ, გვასრულიან კულაცერს, კველაცერს, თვინიერ დღის სიყვარულისა, თვინიერ, რადგან მშობელი დედის სიყვარული ან ისტალების

კუველას, განურჩევდა კუველას გვიყვარს დედა, მაგრამ ხშირად (თანაც ძალიან ჩშირად), ცხოვრებისეულ წვრილმანებში ჩაუტული გვაიწუდება იგი, თეალს მოფარებული კურსაც განერიდება და გულს გადაგვერდება. სწორედ მიზრამაც გვიყინებს პოეტი, დედა არ გვახსოვს შეიიტასა და ესაა, რომ გვაცილებულებს.

ამ გაბესნებაში: ...ნარაპირიდან მოვდენით პირუტყვს. მოელ დღეს დავჭროდთ, დავ-
რბოლდთ და რიც-ტაფლას ვთამაშობდით. გოგოები კენეამდგრენ და ეკალას ულორტებს
ეკოტინებოდნენ ბარდებს, ხანაც სილიო სოკოს დავეძებდით გაფაციცებით და მორიგობით
ვმწუყვმსვლით პირუტყვს, რომ ჭამოქმედირილ ყანაში ან კოირდაყრილ უვასში არ გადავვ-
პაროდა. ფინალურადი ნარეკლებით გვეხვს სახეს და ვერიდებით კოლობობებზე სიარულს.

მოეკრძინოთ ჩასაძღვან პირუტყეს.. ამოცაარეთ ნასათმარი, ლაშირუე, კალ. ბიჭრო-რასეულ ქელვებთან პიკოლა მარი ჩაგვსატრებია. გააზის რჩილია მოწვერს ფრთხილად აურა გვერდი და წინ გადაგვიდგა. ხელში ბროჭეულის წრელი უჭირავს და პირებში დიურება.

— რომელმა შაშქიანეთ ნესვები?

ପ୍ରକାଶିତ
ବ୍ୟାଙ୍ଗନରେ

— ბიძინა გაბუძგულო, გამისწორე თვალი!

— რას ამბობ, მარო ბიკოლა!

— ରାମନ୍ଧୁରୀ, ୧୩

— କୁମାର, ୧୦

— දැනුම මානවුරුයා විභාග නොවායි. ව්‍යාපෘතිය පෙන්වා...

— ჰენ, ბიჭო! — მოდგა ქერი ჩემშეც. ნესვისხელა ძლიერ ვიწერმოდი და ნესვის რა მომავითებდა!

— ბაბუანების ნისვებიც ბევრი აქვს და საზამთროებიც!

Digitized by srujanika@gmail.com

— ეკიდნები, მოლოდი, და სულ შოლტა-შოლტად აგძვრება ტყავი

— ପାତା ୨୮୦୩—

— ତେଣୁ କାହାର ମଧ୍ୟରେ?

— ჰო, შეილო, შენ არ მომპარუდი. შენ კი ბიჭი ხარ, — მეუბნება თვალცრუმლიანი ბიცოლა მარო და ჩიტიკუდა ქოჩორზე მისვამს ხელს....

* * *

ზოგახსენთ ზემოთ: გულს გადავვარდება და გვავაწყდება-შეთქი ხშირად. მაგრამ საკმარისის წამიერი, ანაზღული გახსენებაც და მშობელ დედათნ ფიქრით ვერით, ოცნება შეწარატლია და თვალის ტახამხამებაში ვკოცით და ვეხვევთ მშობელს, ვეხვეტით და ვტყებით... დედა კი იმით ტებება, რომ ჩეც დავიამთ სული, იგი ჩენი ტბილით ტებება, და ხუტენი რას უკვია, მძლავრად ვეგიას გულში, ნეკებმაც რომ იგრძნოს, ისე მძლავრად. დოდანს ვერ გუქდება. ერთი, ორი, დიდი-დიდი საძი. მორჩია უნდა დაუშეა: „ერთხელ ხუმრობით დედაშიმი მხარზე შევისვი, იგი ისეთი მსუბუქი იყო რომ უცბად ცრემლი მომერია და ვეღარ ვწიდე“. ლეროთმანი ვეღარ ვწიდე. გამონაცლისი არ გვეონოთ, ვერც ერთი ძებორციელი ვერ ზიდავდა: ვერც ეკროპილი, ვერც აურიკელი თუ ამერკელი.

„თბილისი კეთილშობილო მოქალაქენო! გოხოვთ გაიღოთ მოწყალება და შეუგროვოთ უცული ლოთა, ზენდაცემულ ნაძირალია და სალახანს, კაცს, რომელმაც ერთ ჭიქა არაუში გაცალა კაცობა და ახლა თქვენი წინაშე დგას ხელგაწვდილი. ეს კაცი მე ვარ. მე მენატრება ჩემი დედა დედა, რომელსაც თავისული დავახსი, მე მენატრება იგი, მენატრება, როგორც საყვალილი და მე უცირდება უფლი, ბლეული და უფლი, რომ წაიღი და ვახო ჩემი საყვარელი დედა. თბილისი კეთილშობილო მოქალაქენო, გაიღოთ მოწყალება...“

ხმა ოდნავ მთრთოლუარე, პათეტიკური, მაგრამ ყალბი იყო“ (ნ. ღუმბაძე „დედა“, „ლი-ტერატურული საქართველო“, 1976 წ. № 3).

ნოდარ უშმაბის შეიძებელებაში სიცილი და ცრემლი, როგორც ესთეტიკური კატეგორიები, უკვლევთის მხარი-მხარის იდგნენ, წამიტაში სკულინენ ერთიმეროვეს და ამის შესახებ მრავალერაც თქმულა, მაგრამ, ეს ერთ ხანია, კონკრეტულად „დილრობან“ მოყოლებულ ყოველ ახალ ნაწარმობში სევდის ესთეტიკა სპარბობს. იმატე ფიქრმა, აზრმა, ტკივილმა, ფსიქოლოგიზმა ცველაზე სასურველი გაგებით და ყოველავე ეს, ალბათ, პროფესიულ კრიტიკას ვალუ ალაპარავებს ახლებურად. ჩენ კი მოთხოვბას მიყვეთ.

ხმა ყალბა არ ყოფილია, არ შეიძებოდა ყოფილიყო. თუ მაინც იყო ყალბი, იმიტომ კი არა, რომ დედა არ ედარდებოდა და სახვალოა არყის უფლს უგერგილოდ ითხოვდა, არა, ყალბი ალბათ იმიტომ იყო, რომ მონავეში წარმატები შეურია. შეენგბულად შეურია. იკოდა: ნაძირალების, სალახანების, ჯიბერიებისა და აუკრისტების წინაშე იდგა ხელგაწვდილი და თვითონ უნდა მონათლა თავის ნაძირალად, რათა მათ — „თბილისელ კეთილშობილ მოქალაქეთ“ მართლა კაცურ კაცბად ეგრძნოთ თავი და მოწყალება გაეღოთ. „კაცს რომელმაც ერთ ჭიქა არაუში გაცალა კაცობა... ეს კაცი მე ვარ“ — საცოდავად ამოლულუ-დებული ტყუილია და ხმაც, რა თქმა უნდა, ამიტომა, ყალბი! „მე მენატრება ჩემი დედა, დედა, რომელსაც თავსლავი დაგასისი...“ ალბათ გლოვის ზარი უწივის ცხადდ უურებში და სიმწრის ინულში ცურავს რატომლაც, თორებ ამოღნა სიცრუეს სიით მოითქმებოდა!... მაინც რაოგორ სწამება ამხელა ცილი საკუთარ თავს!? ნუთუ ამით მხოლოდ იმის თქმა უნდა, რომ მე თქვენისანი ვაკეაც შეილი ვერა ვარ, სალახანიდ გაუცენიორ გამჩენს, თქვენისარი არც ნებისყოფუ დამტანა, არც ჭეკუა-ვონება, არც მხარ-მქალავი, მაგრამ მაინც დამაყოლა ადამიანის სახე და იმ თქვენი დედობის სულის შევიაბა, არაი დედობის გრძნობი გაიღოთო კი, მხოლოდ ამის თქმა უნდა, და უნდა სწორე საკუთარი კაცობის გადასაჩინებად. კაცობას კი მაშინ გადაიჩინს, დედას თუ დანახვება ცოცხალი!

„...ევ მსოფლიოში ცველიშე ძნელი პროფესია, მათხოვრიბა რომ აგირჩევა, წადი რა, ან კაცი მოყოლი, ან ბანკი გატეხე, ან იჯიგირე...“ მერე, ვინ არის იმის მოწმე და დასტურის მთქმელი, რომ თვითონ არჩინა? იქნებ ააჩერენენს? იქნებ ძალით გამათხოვრებულია იგი, ენით უთქმელი, ჯოგორეთური ტანჯვის გადმტანი, არა უსიკური, არამედ სულიერი, გონებრივი სეკრეტის მსხვერპლი? გული მიგრძნობს, რომ ნამდგრალი ასე.

ჯოგორეთურ სალინობელში ჩექმის, არყის, მდოგვის, მეავე ლონის, მყრალი თამბაქისა-და აქოთებული ქაშაყის სულით გაუღენოთილ სარდაუში ლოთის მონოლოგმა რამდენიმე წამით... მხოლოდ რამდენიმე წამით სამარისებური სიჩრდე ჩამოაგდო და გაქვავებულ ზღაპრულ ქალაქს დაამშვავს, რომელსაც ლოთი რისხვამ სწორედ იმ დროს მოუწრო, როდესაც არა-ვინ ელოდა და ცველა თავის საქმით იყო გართული.

— „არ გინდა ტლიერი, დალიე! — უთხრა ერთმა. ლოთმა არყიანი ჭიქა ჩამოართვა და პირთან მიიტანა. ხელთან ერთდ ვევდა ტუჩი ცუკრალუებდა. თქვი რამე! — უთხრა მეორემ.“

ალისთმა ხელისგულით მოითოვა ცხეირიდან ჩამონაეონი სისტემი და ლაბორატორიული გაცემები მექანიზმების შემთხვევაში... ჩერენტევის იქნება სულერთი იყოს, მელიქიშვილის ცენტრი იგი უთუთოდ კონკრეტულად. მელიქიშვილის ჟუნქა 6. დურშების სხვა ნაურმობებშიც გვხვდება, ეთევათ „მწარი ღამეში“, „მიდიოდა თავისთვის ზოგადებით“, არც ხმაურობდა, არც იგინებოდა, არც ვინგეს ერთოდა“.

ორონტაც! განა ისეა გონებადაბული, რომ სპაზისტეთი (ქუჩა) სალინობელისაგან (სუთამას სარატი) კერძ გაერჩია! ვით ებამურა ღილინსაც გადაკვეულს, როგორ შეეგინებინა, თუკი გვლიანდ თავის დღეში არ შეუფინებია! სხვას რას ერჩოდა, ნეტაც მისთვის არ ერჩოლათ მას თბილი ისც დამატეთ, სულ ერთსა და იმავეს რომ ჩურჩულებდა ქუჩაშიც: „დღედა მენატერება მე... საკვდილები გვნატერება...“ ჩაორ უბოძო მილასლასებდათ? მერე რა გულში ჩურჩულებდა თავისთვის. მწარის, რომ ჩურჩულებდა.

* * *

„ალუჩაშ დახედა საათს. იგი შეჩერებულიყო პირველის ნახევარზე. მაგრამ რომელი საათი უნდა ყოფილიყო ესლაზ ერთა, რა თქმა უნდა, გვინანა, შეიძლება მალე გათენდეს კიდევ...“ ვინა ეს აღუჩა, არავინ იცის. მხოლოდ გალაკტიკონში იცოდა, ვინც იყო.

„მხოლოდ ერთხელ დარეკა საათმა, ეს რაოდის ნახევარს ნიშავდა, რადგან ლამის პირველი საათი არაფრთ არ შეიძლებოდა ყოფილიყო. აღა იგა კიდევ ნახევარ საათს უნდა დალთულებორო, რთა გაეგო, ღმისი რომელი საათი იყო...“ აქ კი ჩერენტ მოთხობის გმირზეა ლამაზავი, ლოთზე, რომელსაც სრულია მოულოდებული, აშკარად უტრიტებული, ფილუტრინური სახელი — სიმონი — აღმოაჩნდა. მაგრამ ეს წერილმანია. „ახლა რომ რამე არ დალის, მოკვდება ლოთი, სისტემა შეუდედება და მოკვდება... უნდა წავიდეს სამეც და დალის... დალის... დალის... დალის... მაგრამ საღა? სადგურის ჩესტრონში — იქ დილამდე რია...“ სამის შეიძლება არის მესამედი, მაგრამ გახედავ, მანიც წყვდიადია, კივის სადგურიდან ზარი მეცა-ვერ. — რომელი წაათია, რომელი საათია?..“

— ფული აქვს. წუხელ ხომ მოიმატოვარა რალაც კაპიკები, ეყოფა... უნდა დალის, არაყი სულ ერთი ვიქა, ერთი ყლუპა, ერთი წყვეტა... ღორინ უნდა დალის, რომელ მოკვდება, მოკვდება, მოკვდება. „რომელი საათია? რომელი საათია?... აი, გვეყინა ხელი, ფეხი, სხეული, გაუჩერდა მაგა, შებლზე ცივია თვლისა გამოიკონა. ლოთი წამოდგა, სწრაფად მივარდა კინს, სახელური გიყიფოთ მოზიდა თავისებნ და გაშრა...“

— სურაბლის იქია ლურჯაბანი, სადაც თბილაგარებუნილი ჭალარა ჭალი იდგა...“
მაშ ასე, ზმანება გაგრძელდა. ჟერ — სინარი მოჩენებამ შეცვალა. გაუციციებით კითხულობ ამ ბრწყინვალე მონაცემთ, პატარა მოთხობიში ჩატულ ამ დიდ მოთხობას, წარმოსავების მაღალმხატვრულ, სულისშემცველ ნიმუშს და ხელება — როგორ სიშირით უცემს ლოთს გული, როგორ თანდათან აღწევს უმაღლეს, კულმინაციურ წერტილს ნერვული დაბულება და... მეტი აღარ შეიძლება დროა, მოუცვეთ აღვირი, დეზების ცემასაც უკელო, თორებ, კაბლობრებს ვინ ექვნა, არტერიებიც ვეღარ გაუძლება! ლოთმა თვალები დაბულება და დიდი ხნის შემცველ კალაც რომ გაარილა, ჭალარა ჭალი ისევ ზურბლს იქით იდგა შეცმარი, მაგრამ შემასწრენად სახელებითირი.

— ვინა ხართ თქვენ, ჭალარანონი — ჩურჩულით ჰეთხა ლოთმა.
— ერთი საათია აქ ვდევარ და დაკაცნებას ვერ ვცეცავ, — უპასუხა ჭალარატონმა.
— ვინა ხართ თქვენ, ჭალარანონ? — გაუმერონა კითხა ლოთმა.
— თქვენი კარი მესაე კარია, ვერც ერთხე ვერ ვავხელე დაკაცნება, ალბათ ვერც აქ გაგებდეადი, თქვენ თვოთოს რომ არ გავეღოთ...

— ჩა გნებავთ ჩემებან, ჭალარანო?
— მათხვევარ არ გევონ, შევილ, — ჭალს ხმა აუთრთოლდა, — დედა ვარ!...
— იმდალიც ამას ჟევია! ორივე ერთ დღეში ყოფილან. ლოთი ფულს იმიტომ მათხვერობდა, რომ დედის ნახვა ენატრება, დედა ფულს არ მათხვერობს, ითხოვს შორეულ ჰისპიტალში მწოლი-არე მომკვდედი შეილის ნამსაცვანად (ყოველ სიკეთისთან ერთად, იგი ჭართველი ჭალია— 99 კარს ჩუარა მღუმარედ, უხშაუროდ, ახლაც არ ასირებდა დაკაცნებას, ლოთს რომ არ გაუღლი); თანაც ნახევრიდ კატეგორიულდ ითხოვს საძგნევრო ფულს და იმთავ შეცროებული, არ გამწმბილოს, უარი არ მათხვეროს. იგი უყოფანოდ იყენებს ამ შეშფოთების უფლებას, რადგან მისი მორალური, ზნებრივი იდეალია ასეთი: სულერთია ვისი შეილ ხარ, ჩემი თუ სხევისი, მთავარი, შენც გაულია დედა და კეთილ ინგებ, გამბორე ლეჩის დედისას! ერს, ალ-ზარ, ამ განუსხავებლობაცა მთავრევინა დღემდე.

„მათხვევარი არ გევონ, შეილო...“ ...დედა ვარ, შეილო, ფული მინდა...“ აარ გამწმბილო, შეილო, არ დამღეცო, ჭარს მე ვეღარ მივადგენი...“ შემასწრენდ სახელებთიური მან-

დღლისანი კუველ ფრანგში „შეილოს“ ურქებს წეს დათაღულული, თილიტმური კილ როდის გვერბში ჩაღლაბებული ეთიკური ნორმა ერთს შობლისა!, გაონებულ ლიას კი სხვა აღარაფერი დარჩენის, რომ ზრდილობიანი ესტრი მოშველის და უქალბარინობით!“ მიმართოს მას. (აქაც, განათლებულობით შეძენილი ზრდილობა ნაკლებადა მაკავ მხედველობაში. ლოთი ზრდილა ტრადიციულ გაცემით, ოდესაც დიდი ოჯახი შეილა... „დღდავ ბატონ!“ სხვანირავ რომ ყოთილიყო, ასე მიმართოდა: რა გნებავ, პატივებული?).

„ମେହର, କେତେବାଟ ରାମ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାଙ୍କା, କାଳବାଟୁଣିଙ୍କ?“ (ରା ଉପସନ, ରାମ ତ୍ୟାଲ୍ପଦିତ ଝେଜଠା, କିମ୍ବ ଝେଜଠା?) „ଆ ଗାମିଥିଲୁଣ, ଶୁଣିଲୁ, ଆ ଫଳିଲୁଣ, ଶ୍ଵରୀ ଯାଇଁ ମେ ଗୋଲାର ମୋତାଫୁର୍ବେଳି, ଏ କାରି ଯୁଗାନ୍ତକୁଣ୍ଠରୀ ପ୍ରାଣ... — କେଲମା ତାଙ୍କ ଘାବାରୀ, ଲାଗନୀର କାଳିଲି ଶାବୀ, ଗପପ୍ରେତାଲି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମଳିଲି ଶ୍ରୀରାମ ରାମଗର୍ହ ଘାଗ୍ରା ପରିମଳିଲି ରାମଦ୍ଵାରିନିଙ୍କ ପ୍ରାଚୀତି, ମାତ୍ର ଅପାବ୍ରାତ୍ରେବୁଲି କେଲେମିତି ଶିଖାରୀ ଫାର୍ଦ ଅନ୍ତିମ କଥାରେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରାବୁଲି, ଦ୍ୱାରାବୁଲି, ଶର୍ଷପାଲେଶ ପୂର୍ବାଳୀ ଦା କେଲିଲି ଗୋଲାର କାଳିଲି ଶ୍ରୀରାମ କେବଳ କାରି ପରମପୂର୍ବରୀରୀ, ମାତ୍ରିନ ଲାଗନୀର କାଳିନିଙ୍କ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କା କାଳିଲି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହିନ୍ଦୁପ୍ରାପ୍ତି, ମେହର କିଦିବେଳି ଅନ୍ତିମରୀତାଲା ଦା ବୀର ଦ୍ୱାରା କାଳିଲି ଶିଳାନ୍ତି, କେଲି କି ଦେବା ଦା ତୁରିନୀଲି ଗନ୍ଧାରାମଦିବ୍ରାତା, ଲାଗନ ମିଥିଦା, ରାମ କ୍ଷାଲି ମାତ୍ରାନବିଲି ତମେ ଉନ୍ନଦ୍ଵାରା, ମେଗରାମ କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭବଦା, ମାତ୍ରିନ ପ୍ରାଣ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କା ଦ୍ୱାରାଶ୍ଵର ନାହିଁ ପ୍ରାପ୍ତି, ମେହର କିମ୍ବକାଳିଲି କାଳବାଟୁଣିଙ୍କ ଦା ତାଙ୍କ ପରମ ମାତ୍ରାନବିଦା:— ଗ୍ରାମପରିବାସି, ଭ୍ରମିତା!

და როგორც კვლავ ასწია თვე, რათა ქარისათვის სახეში შეეხედა, ქალი აღარ იყო, ხოლო ზღურბლთან, იმ ადგილას, სადაც ქალი იდგა, დაფლეთილი, დაუჭული და ნაწვალები ფული ეყარა.

— ლმერთო, ნუთუ ესეც მოჩვენება იყო...

ოთახში მოშევებული ონკარიდან წყალი მოწარებული გარდა, ლოთს აღარ სწორობდა, მის გამზრალ სასას და ცყვალ საიდან რე გასჩენდა სისკელე, მაგრამ იგი წყალს არ ჰვევდა, თბილი იყო და მღამე. ჰუჩაში თენიდებოლა».

"კიდევ ერთი „მშპ აე!“ ნუთუ ესეც მოჩვენება იყო!“ — მშარედ გაიტენა ლოთმა. ესეცი არაერთხელ მოსჩვენებია, ეტყობა. ეტყობა კი არა, ნამდვილად ასეა. ერთი ხანია, სულ დღისის სიზმრებსა და მოჩვენებებშია ღმმამობით. ლოთობს, მართალია, მაგრამ ბახტსი მონატრების წყვრილს უნებებს განა? პირიქით, უფრო უცხოველებს.

იგი ისევ თუალდნებული მისტერებია კერს, დარღოს და ნატრიონების ულვთოდ მიტოვებულ, დაობლდებულ ფედის. „ობლად სტროგენი ბავშვები ღულებს დარში, ავდარში, დარში... დალა, ჟერ ჩემი ბაშვი ხარ, სახლში მიტოვებული ბავშვი“.

• • •

იმ ღამეს უაშრავ ხალხს ეძინა თბილისში აკად თუ კარგად. სიჩარიც უაშრავება ნახა. ზოგს აბოლუტურა, ზოგს ულანდებოლა, ზოგსაც — ეწევენბოლა. მათ შორის — ვერეულ ჭიბური ზარზარასაც, მომავალ ლოთებსაც, სამთურმანიანგში გამცვეულ მათორებს რომ პოლობრენ, ამ კომპინატორთაც, ქოსასაც, რომელიც ძალიან ჰგავდა ცვედას, ანილსა, ფუციანი სუიათასაც, მაგრამ საქმეც ისა, რომ კვეთა მათგანია თავისი სიჩარაში ნახა: ზარზარში რომ მილიონი ფული ამორალურა ვთომ ერთ კრმბინატორს ჭიბიან, კრმბინატორში ერთ ვაგონ მარალს წვერში სამი მილიონი მანერით ამორაქა, ქოსას ბერირივთ ებედოლენ ვებააშლილი ქალები, ვინაიდან მთელი თბილისელი მამაკაცობა გაცემდებულიყო... სკითა თფუციანი გაჭრიბის მინისტრად დაესკუმპინათ... მაგრამ წმინდა მარიამი მხოლოდ ერთს გამოეცადა იმ დილაუტენია — ლოთა.

გათვდი კელარაფერი დაკავების, პლამერ წავა, უსათუოდ გაემშავება დედასთან, ობ-
ლად მიტოცებულ დედამისთან, რომელიც, იქნებ ისე დავრღომილ დაცველს, როგორც ახ-
ლად უფასადგმული ჩაიღი. „ბართი ბალლივით წავიყვან დედას, ბავშვებთან ერთად ბავშვებად
ვივლოთ“ ლუკებობს ლოთი, რომ რაღაც იღბლად თუ რაღაც ბედად განმეორდეს ბავშვება
ტებილი... დედას!!!

ამაღლაშვილი, აუცილებლად გაჰყვება მატარებელს და წავა. რაშედნერ უნდა ესიზმროს

და მოულანდოს, მოუჩვენოს და წარმოებაზონს, რამდენჯერ უნდა ჩაითქვას და ვეღარ შეგვიძლოს გუშინწინს იქით ბარათი მიიღო სოფლიდან, დედა იწერებოდა, გულმულარე და სკვე-გამწარებული: „ყოველ დამე მესიზმრები, ბიჭო, წამოვკდები საწოლზე და ვტირი... წერილს არ მწერ, სიცავს არ იძერება, მე შეს მძებეს სხვებისაგან ვიგებ. თუ მოიცილო, მნახა შევილო, ერთხელ და მე მოგცემ გზის ფულს აქორიქეთ“. არა, სამშვირო ფული აქვს, არ დასჭირდება. ხომ არ აიღო იმ გარისკაცის დედამ დილით ის ფულის „იმ აღილას, სადაც ქალი იდ-გა, დაფულეთილი, დაკუპული და ნაწვალები ფული ეყარა“.

* * *

მატარებელი თავტელმოგლერით მიქრის დასაცლით, ღამეა. წევარამი ღამე ცუურება ვა-გონის საჩემელში. ყვითლად კაფობს მშეუტავი ნათურა და თუ განგებ არ დააკვირდი, მმა-საც ვერ იცნობ, გვერდით რომ გვედეს ორაქლმავალი ქოთქოთებს და უსამართ ჭაყაფებინ ვაგონები. ღმერთო, როდის, როდის გათენდება! ხეალ შუაღლისა დედასთან იქნება უკვ-წერილს ხომ ჩაასწრებს ნეტავ? უნდა ჩაასწროს, აუცილებლად უნდა ჩაასწროს. გუშინწინ მის-წერა პასუხი: „ჩემო მოჟუცო, შენ ცოცხლობ ისევ, მეც ცოცხალი ვარ... სალამი, დედი! დე შენ ქონის იისფერ ისლებს კვლავ აღგენ მწუხრის ნათელი სკეტი! და გელანდება რატომ-ლაც მარად ცისფრად შეღებილ ნისლიან მწუხრში, რომ სამიკირნოს ლოთები დანას ცივად მიყრიან პატარა გულში. დამშეიღდი! და ნუ აძვევებ მსახერალ ზმანებებს, ჩემშე ოკენებობ როცეს, მე არ ისეთი ლოთი ვარ ახლა, რომ შენ და ისე გნახო და ისე მოვავდე“.

კონტროლიორი გვერდულად მოაბიჭებდა ვაგონში, ხალვათად რომ ცელო და ისეთი გულმოდგნებით ათვალიერებდა მგზავრებასაც და მათ ბარგასაც, თითქოს სახელმწიფო დამა-შეავს ეძებდა. ბოლოს მეხსოფ კუპეში ფანჯარასთან მჯდარ გამხდარ და წვერგაუპარსაც მამა-კუსაც მიმართა ცივად:

— თქვენი ბილეთი!
 — არა მაქვს ბილეთი! — თქვა მგზავრმა.
 — რაო? — გაუკვირდა კონტროლიორს.
 — არა მაქვს ბილეთი! — გამეორა მგზავრმა.
 — მერედა, სად მიბრძანდებით, ბატონო, ასე უბილევოდ? — ჰეითხა ირნიული ღიმი-ლით კონდუქტორმა.
 — დედასთან! — თქვა მგზავრმა“.

აյ ჰენდა ბილეთის ფული! აյ აღარ გამოართვა იმ სახელოთიურმა ქალბატონშა მაშ რად არის უბილეთოდ? იქნებ კალე კროხელ გამობრუება გემოინად, მწარე არყით გატუვრა უსულებულოდ და ბილეთის ფული მიტომ აღარ დარჩა? არა, კეთილშობილო მოქალაქენო. ცისფერი სარატანი უყიდა საჩუქრად დედას...

არქეოლოგია ივანე ჯავახიშვილის სახელმგის ინსტიტუტი

აკადემიკოს ივანე ჯავახიშვილის ტიტანური მეცნიერული ფაზურა დგას ახალი ქართული არქეოლოგიის სათავეებანაც. ჭერ კიდევ 1908 წელს, „ქართველი ერის ისტორიის“ პირველი წიგნის გმოცემისას ივანე ჯავახიშვილი წერდა: „არქეოლოგია ისტორიის უძველესი ხაინისათვის მთვარ საგნად უნდა ჩაითვალოს“.

ივანე ჯავახიშვილი ქართველ ისტორიოსთვის პირველი იყო, რომელმც ერთს ისტორიის უძველეს პერიოდის არქეოლოგიური მონაცემებით, აღდგენა სცადა. უკვე ქართველი ერის ისტორიის პირველი წიგნის პირველსავე გამოცემაში წამომდგრენილია არქეოლოგიური მასალები. ხოლო მესამე გამოცემას (1928 წ.) წამდგრარებული აქვს საგანგებო თავი „კავკასიის და ქართველების ნივთებირ კულტურა“, სადაც „კულტურის საფეხურების“ განხილვა (რა ტემა უნდა, მხოლოდ იმ დროს მეცნიერების ხელთ არსებული ჭრ კიდევ ძალიან მწირი მონაცემების საფუძველზე) ძევლი ქვეით ხანიდან იშევბა და მოიაგებს ბრინჯაოს რეკონსტრუქციას. მასთან, წიგნის ეს ნაშილი არქეოლოგიური ნივთებისა და აგრეთვე სამართლა უორუებითა და გრაფიკული გეგმებითაცა ილუსტრირებული.

ივანე ჯავახიშვილი იყო პირველი ქართველი ისტორიისი, რომელიც დაბეჭითებით მოითხოვდა არქეოლოგიური კულტურა-ძიების გეგმაზომიერად წარმართოს და ას სამუშაოების კონკრინაციას საქართველოს ძევლი ისტორიის უმნიშვნელობას და გადასჭრებული: „... აუცილებელად საკირთა, რომ მიერთოდა არქეოლოგიური კულტურა-ძიება გარკვეული გეგმისადა მიხედვით, ისტორიული საღებმიერო გზების მიმართულებათ და გზითა შესაყარების გათვალისწინებით, ძევლი კვე-

ლა ისტორიულ ცნობების ცოდნითა და ჰულტურის ისტორიის მთავარი ამოცანების გადასჭრებულად უკვე მასალებისადმი ჭროვანი ყურადღების მიმყრობით წარმოადგეს“.

ივანე ჯავახიშვილის ეკუთხნის საქართველოში საშუალ საუკუნეების არქეოლოგიური ძეგლების შესწავლის პირველი მეცნიერულად დასაბუთებული პროგრამა, რომელიც მან ქართველი ხალხს დაიდო ერთობლივ დღუსაწაულის ღლებში — „კეთისტუამნის“ 750 წლის იუბილეს გამო წარმატენა.

სწორედ ამ დროიდან (1936 წელი) იწყება აკადემიკოს ივანე ჯავახიშვილის აქტიური მონაწილეობა გათხრით არქეოლოგიურ სამუშაოებში (თუმცა უნდა ითქვას, რომ უკვე 1930 წელს ივანე ჯავახიშვილი მეურვეობდა ნოესალევა-არქეოლოგიის არქეოლოგიურ კლევას), ხოლო 1938 წლიდან ჩევრა რესპუბლიკის მასალების საგანგებო დაღვენილებით აკადემიკოს ივანე ჯავახიშვილი ინიშნება მცხოვარი არქეოლოგიური სამუშაოების ხელმძღვანელად და ექსპერტთა კომისიის თავმჯდომარედ. მცხოვარის არქეოლოგიური ექსპედიციის სამუშაოები კი, რომელსაც აკად. ივ. ჯავახიშვილი თავის მოწაფესთან — აკად. ს. ჯანმარტან ერთად ხელმძღვანელობდა, ალინიშნა, როგორც ფრთხოდა ცნობილი, უდიდეს მეცნიერულ მნიშვნელობის აღმოჩენებით; მასთან, მცხოვარი ექსპედიცია გახდა დიდი სკოლა ქართველ პროფესიონალ არქეოლოგთა მომზადებისა. მცხოვარის არქეოლოგიურ ექსპედიციას და მცხოვარის არქეოლოგიური მონაპოვნის მეცნიერულ დამუშავებაშე გაიარა პირველ და ნიმდვილი მეცნიერული წრთობა ქართული არქეოლოგიას გაისაჟარების გადასჭრებული და გზითა შესაყარების გათვალისწინებით, ძევლი კვე-

რა ას დადი პრობლემა, რომლის შესახებ აგრეთვე გულისტყვაილით წერდა იქ. ჯავახიშვილი 1928 წელს: „არქეოლოგია, კითხვათა საკუთარი მეთოდების მეზონე მეცნიერების დარგი, საანადო სპეციალისტთა კელევა-ძებების სარჩევლს შეადგენს და ჩეცლებრივ, ისტორიკოსი მისა მონაბეჭირით სარგებლობს ხოლმე თავისი მიზნებსათვის. მაგრამ ასეთ ხელსყრელ პირობებში ქართლი სარტოის მკელევაზე ჯერ არ ჩავატნიანა, რაღაც კუკისის არქეოლოგია თავის სპეციალურ საგადა ჯერ არავინ აუტონიერა და უკეთა ის მნიშვნელოვანი მონაბორვარი, რომელიც კავკასიის ნითიერი კულტურის გამაფალისტინგებრად უკვე არსებობს, სასხვათშორისო კელევა-ძებების შედეგს წარმოადგინს და უფრო ზოგადი პრობლემით დაინტერესებული, მაგრამ კელევა-ძებების მუდმივი მასარეზეთ დაწორებულ გამოჩენილ მეცნიერთა მონაწილეობით არის შექნილი. ამ გარემოების წყალბობით კავკასიის არქეოლოგიურ შესწავლას სისტემურ გვემინა მუშაობის თვეუსაბო მგავირ შემთხვევითი ბასათი აქვთ. აქმდე არ ასებობს საქართველოში დაწესებულება, რომელსაც გონია მნიშვნელოვანი არქეოლოგიური ფაქტებისა და ძეგლების სპეციალური, მთელი სიკრეასიონით შესწავლა მაინც დაისახოს, რომელიც საქართველოს და მეზობელი რესპუბლიკების მუშაობებში გათხრილობისა და შეგრძელების წყალბობით საქართველოში რიცხვეთი და მრავალებრუნვებით არის თაგმირიდი.

მაგრამ სწორედ იქ, ჯავახიშვილის გასაცარავა ენტრეგიამ და თასწონამ, უდიდესია მეცნიერულმა და საზოგადოებრივია აერთონიტეტშა შეუტმენს მტრიცე ნიადაგი აგრძელეთ საქართველოში პირველ არქეოლოგიური მეცნიერული უკრედების სწრაფ განვითარებას, განსაკუთრებით თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საქართველოს სახელმწიფო მუშაობში, სადაც იგი მთავარი კონსულტატორი იყო და ერთხმანი ისტორიის განვითარებას განავებდა (ხოლო 1934 წელს არქეოლოგიური კონფონის ვებგვის განხილვაში აქტიურ მონაწილეობა და მიუღია და თავისი შეხედულებანი ჩამოუყალბებებისა მუშაობის დარღვევით). რამდენადმე გვიან (1936 წელს) არქეოლოგიის განკუთილება (პროფ. გ. ბართაძეს ხელმძღვანელობით) შეიძინა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალთან ჩამოყალიბებულ ენის, იმორისისა და მატერიალური კულტურის ინ-

ტრიუმფში („ენიმეის“, რომლის მეცნიერებათა უკანასკნელ სტუდენტთა უკანასკნელ წუთობამდე. ამ ინსტიტუტის შემომების პირველსაც ტომში გამოვევნდა იგანე ჯავახიშვილის საპროგრამო წერილი „ჩევნის ამოცანები ენამეცნიერებისა და კულტურის ისტორიის სფეროში“, რომელიც დადი მეცნიერის თავისებური ანდერძიცა. ამ ანდერძს მიმკვება „ენიმეის“ მემკვიდრე, 1941 წელს დაარსებული საქართველოს მეცნიერებისა აკადემიის ისტრიტუტი, რომელთა ივანე ჯავახიშვილის სახელის ატარებს და რომის ამოცანები ინსტიტუტის პირველში და იდერქტორმა, აკადემიურისა სიმბო ჯანაშიძის ასე განასაზღვრა: „ისტორიული კონკურენცია, რომელიც საფუძვლად დადო ინსტიტუტის მრავალრიცხვობან განყოფილებათა მუშაობას, უმყარება თანამედროვე მეცნიერების უკვე უძველებულ დებულებებს: ძველი საქართველო უფრო კოცული სამყაროს ორგანული, მაგრამ თავისთავადი ნაწილია: ამ სამყაროს შეადგნეს ვიწრო ამპერიზმი კავკასია, ფართო ასპექტში — ძველი აღმოსავლეთი, რომელთა სხვა კომპონენტებაც საქართველო უკავშირდება მრავალრიცხვობანი და ნიარსახოვანი გენერაციის დასტორიული კავშირებითი. ამ „ისტორიული კონკურენციათავის“, რომელიც აგრეთვალისა ჩამოავალია აკადემიურისა იგნე ჯავახიშვილმა „ქართველი ერის ისტორიის შესაბალში“ („ქართველი და კავკასიური ენების თავადაპირებულ ბუნება და ნათესაობა“, „საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრიბოლების), ისტორიის ისტრიტუტის არასოდეს გადაუცვევა და მუდმივ პირათლიდ მიყენება ახალი ქართული სტურიოგრაფიის მამართვის აუკან ჯავახიშვილისა და მოწაფეების — სიმრი ჯანმიზნია და ნიკო ბერძენიშვილის გავალულ მეცნიერულ გზას.

წინამდებარე წერილში იქ. ჯავახიშვილის სახელობის ინსტრუტის მეზე არქეოლოგიის დარგში ჩატარებული მუშაობის სრულად გადმოცემა და შეფასება, ბუნებრივია, ამ გვიანინიერებია: ეს საქამაო როტული ამოცანა და ასეთი მოცულების წერილში დატტეველი. ამინმ უფლებას მიკვემთ თავს ჩევნის საზოგადოებრივიად მოვალეობა მხედვის მომართვით მხედვის იმის შესახებ, თუ როგორაა დღეს წარმოლების არქეოლოგია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტრიტში — არქეოლოგია, რომელიც თუმცა გვიან მოექცა ახალ ქართული ისტორიოგრაფიის უქმედებლის ატრიუმი მოღვაწობის სუერიში, მაგრამ რომელმაც მისი იიცოცხიას უკანასკნელ წლებში აგრძელდებოდა და დაიდი აღვილი დაიკავა მის ცხოვერებაში და რომის სწრაფი განვითარება იქ. ჯავახიშვილის კონკურენციაში საგვარაულოს შესახებ:

ისტატიუტის დაარსებისას არქეოლოგიის
მხოლოდ ერთი განყოფილება იყო, რომელში-
ცი რამდენიმე თანამშრომელი მუშაობდა. ღლეს
იყ. ჰავაზე იშვილის სახელობის ინსტატუტი წევ-
ნი ქვეყნის წამყვანი არქეოლოგიური ცენტრია,
სადაც ასამდე სპეციალისტი, პროფესიონალი-
არქეოლოგი მუშაობს (მათგან 7 მეცნიერებათა
დოკტორია, ხოლო ოთხ ათვულშე მეტი შეც-
ნიერებათა კანდიდატი). ინსტატუტში თანამშ-
როვე არქეოლოგიის კულტურა ჭარბობის გვი-
გვინდილი: შეჯმილია განყოფილებები — ქვის
ხანის არქეოლოგიის (ხელმძღვანელი — პროფ.
ალ. კალანდაძე), ენცოლით — ადრეაბინგოს
ხანისა (პროფ. ტ. ჩუბიძიშვილი); გვიაზმინ-
დო-ადრეაბინგოს ეპიფისა (ისტ. შეცნ. კანდ.
რ. აბარიშვილი), ანტიკური ხანის არქეოლო-
გიის (კანდ. შ/კ ა. აღაევიძე), სამუალონ საუკუ-
ნებებისა (ისტ. შეცნ. კანდ. გ. ჭავალარიძე); არქე-
ოლოგიურ ძეგლთა ნუსხისა (ისტ. შეცნ. კანდ.
გ. ცეტიშვილი), ვანის არქეოლოგიური ძეგ-
ლებისა და მალეოურბანისტული კვლევის პრო-
ბლემური ლაბორატორია, არქეოლოგიურ ძე-
გლთა შეცნიერული ფინაციის განყოფილება
(ნ. არჩევანი). სპეციალისტთა-არქეოლოგებთან
ერთა და ინსტატუტში მუშაობენ არქიტექტორებ-
ის, მხატვრების, ლითოგრაფინერების, ლაბორატო-
რია-ზესტატურატორების და ა. შ. ინსტატუტი
დღეს აშარმობეს უაღრესად ფრითო მასტერის
საკულტო-არქეოლოგიურ კვლევა-მინისა რეს-
პუბლიკის თაოქმის კულტურა-მუზეუმის. ამასთან
ეს სამუშაოები ძირითადად დიდ ახალშენებ-
ლობებზე ხდის ინტენსიურად.

ინსტრუმენტის საეკლე-არქეოლოგიური კვლე-
უ-ძიება ყოველწლიურად აღნიშვნება დიდი
მცუნიერული და მხატვრული მნიშვნელობის
აღმოჩენებით.

ინსტრუმენტში ინტენსიურად მამდინარეობს
მუშაობა აღმინათ საზოგადოების განვითარე-
ბის სულ აღრიცხველი ერაპის — ქვის ხანის არ-
ქეოლოგიის შესასწავლად. საინტერესოა აღნი-
შონის, რომ 1928 წელს, „ვართველი ერის ის-
ტორიის“ I წიგნის მესამე გამოცემაში ივ.
ჯავახიშვილი საქართველოში ქვის ხანის არქე-
ოლოგიურ, რაც მანამდე საცილობლად მიაჩნდათ,
მხოლოდ გვარჯიშობა კლიდის 1916 წელს აღმო-
ჩენილი ჰალეოლითური სადგომის მიხედვით
მსჯელობდა და ასევნიდა: „დამტკიცდა, რომ
ქვის უძველესი ხანა კავკასიაშიც კუთილი. მხო-
ლოდ მომავალი მოთლიური კვლევა-ძიება ნა-
თელ ჭროს აღრიცხნელი კულტურუ-
ლებისა, ასპერხისა, და ხანგრძლივობას. აქმდე
არსებულ მასალების მიხედვით კი ქვის ხანას
კავკასიაში მანიც შედარებით ნაკლები მნიშვნე-
ლობა უნდა ჰქონდას და მისი მოსახლეობის მთა-
ვარი კულტურული ხანა ბრინჯაოს ხანით იშევ-
ბა“. სწორედ მეთადური კვლევა-ძიების შედე-
ვად დღეს ძვირა ქვის ხანის ძეგლები, ამასთან,
მისა ხანგრძლივა განვითარების ყველა საფეხუ-

საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში ამ-
ებად ფიქსირებულია აგრეთვე ზედა პალეო-
ლითის ყველა სტადია, ე. ი. ის ეპოქა, ჩრდეს-
აც მიმდინარეობს აღმარინის თანამდებროვე ფი-
ზიკური ტიპის ჩამოყალიბება, და პარენ-
გვორცნული თემების წარმოქმნა. ამ ეპოქის
განსაკუთრებით თვალსაჩინო ძეგლები დღვენ-
დელ დასაცლო საქართველოშია გმიროვნები-
ლი (ინტერტეისა და აგრეთვე საქართველოს
სახელმწიფო მუზეუმის ექსპედიციების შედეგი),
როგორც ზღვისპირა ზოლში, აკევ მდ. რიო-
ნის, აჭარისწყლის, წყალწითელას, ყვირილას

ოთარ ლორთვისანი
არეოლოგია ივანი ჯავახიშვილი
სახმარების ინსტიტუტი

ხეობებში. საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს მანცც უკანასკნელ წლებში ნინო ბერძენიშვილის ხელმძღვანელობა ჩატრობული კვლევა-ძიგის ქედებს და ხერგალის კლდეში. მასთან გვე გვლევა-ძები აღინიშნენ გარეკველ შეგახებას და კავშირს გახლობელი აღმოსავლეთის (განასაუთორებით სირია-პალსტინშის და ერაყის) სინერონულ ზედამლობლოთურ კულტურებთან. ეს საყითხები ვრცლადა განსილული ინსტიტუტის უფროსი მცნიერი თანამშრომლის შედეა ნიორაძის ახლახი გამოსულ მონოგრაფიაში „სამერცხლე კლდის მლეიმე“ (თბ., 1975).

ზედა პალეოლითის ფინალური სტადიის — ე. წ. მეზოლითის ეპოქის უაღრესად საუკარისოდ და აქმდე სრულია უწნობი ძეგლები ინსტიტუტის ექსპედიციებმა გამოვლინეს ზელისპირა ზომლა (აუხანგრეში) და ქვემო ქართლში (თრიალეთი). მასთან დადგენილია მეზოლითური კულტურის აღმობრივი ნიადაგზე განვითარება და მისი გვნერტური კუშირი საქართველოს ზედა პალეოლითთან. მა პრობლემებს მიერთვა ინსტიტუტის თანამშრომელთა ზ. წ. წერეთლისა და მ. გაბუნიას საგანგებო შიგორეაფიერი.

ამრიგად, ამჟამად საქართველოში აღმოჩენილია პალეოლითის ეპოქის თითქმის კვალა სტადიის ძეგლები — პირველარისხვანი წყარო ისეთი დამზადებულოვანი პრიბლებების შესაჭავად, როგორიცაა საქართველოს მიწა-წყალზე ადამიანის წარმოშობის დრო და პირობები, ადამიანთა პირველ საზოგადოებრივი ურთიერთობების სოციალური ბუნება, კუნძომება და საწარმოო ძალები და ა. შ.

თვალსაჩინო წარმატებები აქვთ ინსტიტუტს ახალი ქვის ხანის — ნეოლითის შესწავლის საქმეში. ნეოლითური ეპოქის ძეგლები ახლა მხრივადაა აღმოჩენილი. მთელი დასავლეთ საქართველოში, როგორც ჭლილისი ისე კოლეგითი დაბლობის მთის წინა ზოლში. უკანასკნელ წლებში აღმოჩენილი და შესწავლილია ძალზე სანტერიცესო ნამოსახლარები: დარცვეთის (ლ. ნებიერიძე), ხორშესა (გ. გრიგორია) და ჩხორთოლის (კ. კალანდაძე) სადგომები. ეს ძეგლები აღდე აღმოჩენილთან ერთად (ანასული) ქმნიან ე. წ. დასავლურ ამიერკავკასიური ნეოლითური კულტურის ერთიან არეას, რომელიც შესწავლის შედეგები წარმოდგნილია ინსტიტუტის მცნიერით თანამშრომლის მამარა ნებიერიძის მონოგრაფიაში „დასავლეთ ამიერკავკასიის ნეოლითი“ (თბ., 1972 წ.).

ახალი არქეოლოგიური აღმოჩენების საფუძვლზე ნეოლითური კულტურის ძეგლებს ქ. წ. X-VII ათასწლეულებით ათარილებენ. მა დროიდან იშვება, როგორც ჩანს, საქართველოს მიწა-წყალზე ის კარდინალური ძეგლები ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაში, რომელ-

იც „ნეოლითური რევოლუციის“ სახელმისამაც ცნობილი და აღინიშნება მართონებული მუნიციპალიტეტებში — მიწათმოქმედებაში და მესაქონლებაში გადასულით. მა პრიცესის ფინალური ეტაპი განსაკუთრებით თვალსაჩინო აღ. წ. V-IV ათასწლეულებით დათარილებულ ე. წ. ადრესამიწათმოქმედო კულტურის ძეგლებში, რომელთა აღმოჩენა და შესწავლა 60-იანი და 70-იანი წლების ქართული არქეოლოგიის ერთ-ერთი უკეთეს უზრუნველისამართლოან თვალსაჩინო შილუვადაა აღარღებული. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმთან და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან ერთობა (ო. გაფარიძე, ა. დ. გავაშიშვილი, თ. კოლურაძე) აღდესამიწათმოქმედული მონიტორის შესწავლის საქმეში ეტიტურად მონიტორობს ინსტიტუტის ქვემო ქართლის არქეოლოგიურ ექსპედიცია (პროფ. ტ. ჩუბაძინიშვილის ხელმძღვანელობით).

ქვემო ქართლის (არქელო და სხვ., ქ. წ. V-IV ათასწლეულების ნამოსახლართა არქეოლოგიური შესწავლის საფუძვლზე ჩვენს წინაშე წარმოსდგა უძველესი ბინადარი სამართლოები, რომლის კუნძული საფუძვლს შეაღებულ და დაფუძნებული მიწათმოქმედება (უპირატესად ხურბლებულის მოყვანა, გრეთე მებოსტრენიბა) და მასთან ერთად მესაქონლებაც (მსხვილი ჩექისანი პირტუცა). მა საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა ხასიათდება მატრიარქატზე გადასვლით, ტერიტორიულ-მეზობლური თემის ჩამოვალიბებითა და ცალკეულ ფაზათ კუნძომიური განკერძობით, რაც უკვე პირველოფაზი საზოგადოების რევოლუციის სტიმულადაა აღიარებული. მასთან ერთად არქეოლოგიური კულევა-ძიგება ავტენტური უძველესი უაღრესად სანტერიცესო და მრავალუფროვან უძველეს კულტურულ უკონიმდებრი და ეთნო-ერთობრივ უძველებების წინა აზიის უძველეს სამიწათმოქმედო კულტურებთან — ძველი საქართველოს ეტიტურ მონაწილეობას ძველი სამყაროს განვითარების მსოფლიო-სტრუქტულ პრიცესში.

ახალი არქეოლოგიური აღმოჩენების შესწავლასაჩინო ხელი, რომ ქ. წ. IV ათასწლეულის მეორე ნახევრიდან აღვილობრივი საზოგადოება აღის განვითარების კიდევ უფრო მაღალ ეტაპზე, რომელიც სპეციალურად სამეცნიერო ლიტერატურაში „მრკანარ-არაქსის კულტურის“ სახელითა ცნობილია. ეს კულტურა ჭერ კადევ 30-იან წლებში აღმოჩნდა და თაოქმის 60-იან წლებამდე ენეოლითურ კულტურად იყო მიწნეული. მაგრამ ამჟამად იგი ერთხმად აღზრდინებას კულტურადა აღიარებული, რომელიც ამიერკავკასიისა და ჩრდილო-აღმოსავლეთ კვაკასიის, ჩრდილოეთ ირანის, აღმოსავლეთ ანტროპოის კულტ ტერიტორიისზე გარეტულებული, „მრკანარ-არაქსის კულტურის“ სხვა

ჰეთ ფლასიურ ქველებთან ერთად, როგორიცაა სახეტერ და ხინანაანთ გორი (რომელსაც უნივერსიტეტისა და საქართველოს სახელმწიფო უ შუალების ექსპედიციები სწავლობენ), ძალის დიდი მნიშვნელობა აქვს ინტერუტის მიერ ჩატარებულ გათხრებს მტკქეთში — ახალციხის „ამირანის ვორანე“ (ტ. ჩრდინიშვილი), კახეთში ილოს ნამისალარზე (შ. დედაბრიშვილი), საშვილდეს ნამისალარისა და სამორიანეს (როგორმაც ახლახია მიეღლდნა გ. მიტრულავას სპეციალური მონიცერაფია). უკანასკნელ წლებში განსაკუთრებით მნიშვნელოვნია ჩენი დედაქალაქის — თბილისის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი (ტ. აბრამიშვილი) მრავალყენიანი ნასოფლარი, რომლის ზედა ქრისტონოგიური საზოგადო აქ. შ. 111 ათას-წლეულს განეკუთვნება, ხოლო ქვედა ფენები კი — გვანანეროლითურ ეპოქითა თუ ენეოლოთიდან აღტებირინგაოს ხანაშე გარდამყვალ ხანით თარიღდება. ამტერო ამ აღმოჩენას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებონ კაკასიის არქეოლოგის ისეთი როგორი პრობლემას კვლევის საქმეში, როგორიცაა გენეტური კაციშირი ტ. შ. შ. V-IV ათასწლეულების ძრესაშიწამორქმედო კულტურებსა და „მტკქერ-აბაქეს“ კულტურას“ შორის. ამავე თვალსაზრისით დიდ ინტერესს იწვევს ახალციხის ენეოლიტური ფენისა შუალებულობრივ თეთრ მღვამეში (ალ. კალანდაძის გათხრები).

ასევე თვალიანინ მიღწევები აქვს ი. ჭავა-
ხიშვილის სახელობის ინსტრუმენტს ბრინჯაოს
გვოქის სხვა პერიოდების — შუა ბრინჯაოსა
და გვიანი ბრინჯაოს კულტურების შესწავლის
სამართლი.

ენდენის ინდენსიურად მიმღინარეობს თრიალუ-
თური კულტურის შესწავლა, რომელიც მიეკუთხდება
ლენა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
პრიფესიონალის თ. ჯაფარიძისა და საქართველოს
საერთო მუზეუმის უფროსის მეცნიერის თა-
ნიშმროვლის ელ. გოგოძის მონიკრატიული. მა-
სთან ერთად, თრიალეთური კულტურის შესწავ-
ლის საქმეში უაღრესად დიდი მნიშვნელობა
აქვს ინტერურის მიერ განხორციელებულ სა-
ელო-არქეოლოგიურ სამუშაოებს, რომლის
შედეგადაც ქვემით ქართლში (ბელენი) აღმოჩნდა
ა. წ. III ათასწლეულის დასასრულის ყორდა-
ნული კულტურის უკველეს ძეგლები (გ. გოგ-
გიშებილი), ხოლო კახეთის ტერიტორიაზე (ოზა-
ლაზენის სარწყავის სისტემის შემცნებლიბის ზო-
ნაში) კ. ტელელაურისა და შ. დედაბიშვილის
ხელმძღვანელობის) მოული სერია ა. წ. III და
II ათასწლეულების ყორდანებისა, რომელიც
დაკრძალების წესით (ხით ნაგები სამარხი
დარბაზები, დასაქრძალავი ეტლები) და საგმაოდ
მდიდრული ინვენტარით (ოქროსა და ვრცელის
სამკალები, ბრინჯაოს იარაღი, შეკრალა კა-
რნივია) ექცევან თრიალეთურ ეპოდზეს
არიალში, მაგრა სხვა აღმოჩნდება ცხადებებს;
რომ „თრიალეთური კულტურა, მხოლოდ ამ-
ხერთ-ამომსავლეთ საქართველოსათვის დამახ-
სათებელი ლიკალური კულტურა კა არა, არა-
მედ იგი გვრცელებულია საკმაოდ დიდ ტერი-
ტორიაზე.

განსაკუთრებით დიდი მცენობრული შემსწერებისას ის ფაქტი, რომ უკანასკნელ წლებში კავშირის ექსპლიკაცია მომავარია მზეალი წყების ნამდვიალებებისა, სადაც პირველადა ფიქსირებული თრიალოგიური კულტურის სინქრონული მძღვანელი კულტურული ფენი იყო (ე.ი. ნამდვიალებრი ნაშთები) და იგრევოვ შეუძლიერებელ ეტაპზე გარდამავალი ფენი.

ვკინგებრინგას ხანა (ძვ. წ. II ათასწლეულის
მეორე ნახევრადი) საქართველოში აღინიშნება
ღიდ ტერიტორიაზე ერთგვარიანი კულტურუ-
ლი არეალების შექმნით (დასაცლურ-ქართული
ანუ კორტეკტური ბრინჯაოს კულტურის სახისით
ჩომა (ცნობილი და აღმოსავლურ-ქართული თუ-
დასაცლურ-ამირეკავკასიური), ამასთან, საწმ-
ვო ძალების, პირველ ჩიგში ბრინჯაოს მეტა-
ლურების, სწრაფუ განვითარებით, ზიწისმოქ-
მედებისა და მესაქონლეობის კიდევ უფრო და-
წინაურებით. ამავე ძროს არქეოლოგიურ მმა-
ლებში წარმოჩენილია სოკალური დიავერგ-
ციაციისა და კლასთა წარმოჩენის პრცესი.
ნებისმიერ და განვითარებული ძეგლები, პროტოკირა-
კური ტიპის მსხვევრი სამოსახლოების წარმო-
ჩენა და ა. შ. ამიტომაც ვკინგებრინგას და
ადრეჩენის ხანის შესწავლას აგრეთვე დადა

ოთარ ლორთვისანი

არეოლოგია ივანე ჯავახიშვილს
სახელობის ინსტიტუტზე

გვანპბრინჯაოსა და ოდრერეკინის ხანის საქართველოს არქეოლოგიური ძეგლების შესწავლას ივ. ჯავახიშვილის სახელმძღვანის ინსტიტუტში უკვე ხანგრძლივი ტრადიცია აქვს და მისი წარმომადინებელი სპეციალისტი სამართლისათვის.

აღნისაულეთ საქართველოში გვანი ბრინჯაოს ხანის მეტიცენტულ შესწავლას, როგორც ცნობა-
ლია და შეკვეთის გადავიცა, მცხოვრიში ჩაიყარა
საფუძველი: სამთხვეროს სამაროვანი მმ კონკას
კლასიკური ძეგლია, მას ამიტრეკებასთან ა-
ქმოლობისარი ძეგლების პერიოდიზაციის საქ-
მეში გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებენ.

Համեցնազբ պողոք աջրէ Յհոռոյ. զ. նօրմաժան
Տեղմէլզանցը լուստօն զանեռի լուսութանիա զա-
տեշքիք կալեցան ճածնութիւն և ասածամի մօնցը յ
վասալուր-յարտուրո յ. թ. կ. կոլեսիրո ծրուցանը
պալուրով դաշտուա մերժալուսաց.

ვერან პრინცონ-ალტერგრინის ხანის კულტურული
უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ისტორიის ინ-
ტერიტორიას. ას ვე განსეყნებული დიარეგტორის აყალი.
ბერეგნიშვილის თაოსმობრივ უძლელესი სამო-
ახლოს გორგობის შესწავლის, რომელიც განსა-
კუთრებითი ინტენსიურად 60-იან წლებში მიმ-
დინარებოდა. მასშინ აღმოჩნდა მცულობით
გორგობი „და განხორციელდა კიუც ტოტა-
ლური არქეოლოგიური შესწავლა ერთ-ერთი
საკუთრივო გორგობის“ („ხოლო-გორა“) სწორედ აუ-
ავარიზებილის საშომლო სოფელში—ხოლო ვი.

მნიშვნელოვანი წარმატებები აქვს ინსტიტუტების მეტალურგიის სფერის საქმეში. რომელც ცნობილია, რეინის წარმოების დასაწყისი აქართველობის ქ. წ. XIV საუკუნიდან (რ. აბაშიშვილი), ხოლო ფართო თვეისების ხანა ქ. წ. XII საუკუნის დასასრულიდან იყარაულება. უკა-სკრენ ჭლებში გეგმაზომიერად განხორციელებული კლემუნი-ძეინის შედეგად (ი გრძელოშვილი ზ. ხახურავიშვილი) დასავალთ საქართველოში ღმომჩერილია ქ. წ. II ათასწლეულის დასასრულითა და I ათასწლეულით დამარიტებული კუნის წარმოების ასულობით ნაშებდა (ტყინის აღნობა ქურება, შიდება, ცეცხლგამძლე თიხის ესანახად განკუთვნილი მოქანება და სხვ.). მავე დროს რეინის წარმოების ფართო მასტერაბები შესანიშვნადაა იღუსტრინებული ინსტიტუტის ექსპედიციების მიერ იტეხულში; პალერსა და ნიგეზიანში ქ. წ. III-VII საუკუნეების საპაროვებზე აღმოჩეული რეინის სასოფლო-სამეურნეო და სამიამონქმედო იარაღების გასორუარი სიმრავლით მ. მიქელიძე, მ. ბარაძემი

რაგი წლების მანძილზე ინსტრუმენტი ნაყოფე-
რ არეკოლოგიურ კლევა-ძიებას აწარმოებს,
აგრეთვე ანტიური ხანის სხვა ნაქალაქრებსა
და ნასოფლარებში, სამრავენებზე თუ სხვა რა-
გის ძეგლებზე უკანასხელი წლების აღმოჩენე-
ბიდან საცავებოდ უნდა აღვიზუნო სასტაციისა
(ალ. დოხორიშვილი) და ციხია-გორაქე (გ. ტეიტოვ-
გილი) შესწავლით და. წ. IV-III სს-ის ნაქა-
ლაქრებში, ძალით საინტერესო აზრით ტურუ-
ლი ნაგებობებით (თავისი ძროზე კრამტით რომ
ყოფილა გადატურული) და მოხატულ კერამი-
კით, პირველად რომ ჩევნი სამადლოს გათხრე-
ბით გახდა ცნობილი (საქართველოს სახელმწიფ-
ო მუზეუმის ექსპედიცია ი. გაგორძის ხელ-
მძღვანელობით).

ძ. წ. IV—III ს. ნაკალაგრძითა (საბალლო
ასტრატიის, ციხია-გორი), ოღონება—შესწავლა
ქართული არქეოლოგიის ახლ თეალსა და მოწმე
მოძღვანდ უნდა ვალიაროთ: უცილობლად დაისა-
ტურდე ქვეყნა ქართული სასტრიქონო ტრადი-
ციის („ქართლის მოქუცავა“, ლეონტი მჩროველის
„მეფეთა ცხოვრება“) დაუინტერი მითოებები
ფარნაგაზის წინარე ხანის ქართლში ქალაქების
არქეოლოგის შესახებ ურბანიზმის დამატავებუ-
ლი არსებობით ნიშნებით (აეროპოლისი და თავ-
დაცვითი კედლები, კამიტით გადასტურული ნა-
გებობანი, საკულტო და საზოგადოებრივი და
ნიშნულების შენობები, ადგილობრივი ხელო-
ნური ნაწარმი და იმპორტი), როს გამოკი ქ. წ.
IV—III ს. ქართლში ქალაქშარიონების ა-
მრიცეს ჩევნ „ურბანისტული აუტენტია“ აუ-
რილეთ.

ქართლის ქალაქებში ხელოსური უთხოების
ისტორიისთვის უდაცოდ განსაკუთრებულა
მნიშვნელობისაა მცხეთის ოქტოცოლოგიური ექ-
პედიციას მიერ (ბრიო. ა. აფაქიძის ხელმძღვა-
ნელობით) სულ ახლანან კისინისსევთან აღმო-
ჩენილი ახ. წ. პირველი საუკუნეებით დათარი-
ლებული „ხელოსანთა უბანი“ საცხოვრებელი
და სამეურნეო ნაგებობებით, საწარმოო ნაშეთ-
ბითა და სამართლით.

დასავლეთ საქართველოს ანტიკურ სახარ-
ძეგლების შესრულების მიზნის ისტორიის ინსტა-
ტუტის მიერ წლების მანძილზე გაშეულმა დიდ-
ვა არქეოლოგიურმა სამუშაოებმა ვეცნა-
ერების, წინაშე წარმატინა ძეგლი კო-
ლხეთი, აღდე რომ მხოლოდ ბეგრძენ-ჩრმელ
აეტორთა ძრული ცნობებით და ოქტოოს საჭმისა-
სათვის აღვანებული ლაქშრობის შესახებ მა-
თთ იყო ცნობილი. ოდესაც „ლეგანდასულ
ქვეყნად“ წოდებული კოლხეთი ახლა წარმოკ-
ვიდგება ჩოგორუ მაღალდა-კანაურებული ცა-
ვილიანგილი ერთ-ერთი მძღვანელი კურა, მძავა-
რი სახელშიციფრებრივი სტრუქტურა მრავალრიცხო-
ვი ქალქებით, განვითარებული მიწისმოქმედუ-
ბით, მრავალდარგობრივი ხელოსნური წარმო-
ებითა და უაღრესად თევზიმოფუადი ნივიერი
კულტურის (კურა, ოქტოომედლობა, ტო-
რეტიკა, არტიტეტტრა და ა. შ.), ფულადი
მეურნეობით და გაცხოველებული საშინაო თუ
საგარეო კურობით ანტიკურ ცენტრებით. აქ,
პირველ რიგში, უნდა გახსნონ ინსტრუმენტის
ამჟღოლოვანი ექსპლიკირების მიერ დღიდი სა-
მპლურო იმსას წუნ გა მის შემდგომ მრავალდ
გამოლენილი და უცხავლილი ძეგლები კოლხე-
თის დაბლობში (გ. ნიორაძე, ნ. ხიშტარა) და
მთიან ღლევებში (გ. გობეგიშვილი). უკანასკნელ
ჭლებში ფართო მასშტაბის სამუშაოები ხორცი-
ელდება მდ. რიონის კვებით წელზე, სადაც ივა-
რაუდება მთელს ანტიკურ სამყაროში სახელ-
განთქმული ქალაქი ფასისი (თ. მიერადე), ზავი
ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროზე —

ოთარ ლორთხილიანი

არეოლოგია ივანი ჯავახიშვილის
სახელობის ინსტიტუტი

ბიჭვინთაში (ა. აფაქიძე, გ. ლორთქეთანიძე) და
შიდა კოლხეთში — ვანისა და მის მიმდინებში.

აჩეოლოგიურ მასალებზეა დაუტანებული
ინტერესური — ისეთი დიდი მეცნიერული პრობ-
ლემების კვლევა, როგორიცაა ანტიური ხანის
იძერისა და კოლხეთის პოლიტიკური სისტემე-
ბი, საზოგადოების სოციალური სტრატიგიკა-
ცია, ქალაქები და მთა ტიპოლოგიურ-ურნერ-
ონადური კლასიფიკაცია, ხელოსნური წარმოება,
ძველი ბერძნული კოლონიაზე და კოლხეთი,
ელინისტური კულტურის გაერცელება, საკუ-
როვნო მისამართის ურნერულ ურთისო-
ბა ანტიური სამყაროსთან, ამ პრობლემებზეა
გამოვლენებული ინტერესის თანამშრომელთა
ნ. ხოშტარისა, ა. აფაქიძის, ი. მიელაძისი,
რ. ფუთურიძის, გ. თოლორდავას, გ. ლორთქი-
ფანძის, ნ. კოლურაძის, რ. ლიმიშვილის, ალ-
ბორჩხაძის, გ. ქეიტიშვილის, დ. ხახუტაშვილის,
მ. ინაძის, ღ. კვარაცხას, ნ. ვათიაშვილის,
ა. ჭუმანას, გ. ლეგავის და სხვათა უკვე მრა-
ვალირცხვონი მონგრაფიერი და სტატიები.
გამოვლენაზე აგრძელებული სტრიქა
მცხოვრის, უფლისისის, ბიჭვინთის, ვანის ნა-
ქალაქართა არქოლოგიური კვლევა-ძიების შე-
დეგების შესახებ. საგანგებოდ უნდა აღნიშნო
ს დიდი სამეცნიერო, რომელიც ინტერესში
ჩატარდა არქეოლოგიური კათხების შედეგად
აღმოჩენილი გლობარიუმი ძეგლების კორპუსს
შესაღენად (მარგ. ლორთქიფანძი) და ბატ-
ვინის, ვანის და სხვ. ნუმიზატიური მონა-
მოვრის სისტემატიზაციისა და კატალოგიზაცი-
ოსთვის (გ. დუჭღლია).

ინტერესური სამეცნიერო კვლევის ერთ-ერთი
მნიშვნელოვნობის აღილი უკვეთა სშეულო სა-
უკუნების საქართველოს ნიეთიერი კულტუ-
რის შესწავლას, რომელსაც, როგორც შევ-
აღინიშნა, აყად. იყ. გაახიშვილმა ჩატარა სა-
ფუძველი, ხოლო პირველი საერთო სამუშაო-
ების მაღალ პროცესიონალურ ღირებულებულების
და უსხევების შემთხვევაში.

მოის შედგენი პერიოდში, განსაკუთრებით
კი 50-იანი წლებიდან, ინტერესური ფართო
საერთო სამუშაოებს აწარმოებდა ქვემო ქა-
თლისა და უგარებში (ნიკო ბერძნიშვილის
საერთო ხელმძღვანელობით), რუსთავისა და
თბილისში (გ. ლომითაძის ხელმძღვანელო-
ბით); იკვლევდა საშეულო საუკუნების ნა-
სოფლარებსა და წარმოების ნაშთებს (ი. გერელიშვილი,
ნ. უგრელიძე). უკანასკნელ
წლებში ინტერესი კვლავ ნაყოფიერად იკვ-
ლებს საშეულო საუკუნების ისეთ ფართოდ

ცნობილ ქალაქებს, როგორიცაა დანიშიძის (ჭ. ჭა-
ფარიძე), რუსთავი (მ. მიწოდებელი, ნაჟურული და
ლიაქი), თელავი (ც. ჩიკოიძე), მთას ქლაქი —
ინიგალი (რ. რამიშვილი), აღდე საშეულო საუ-
კუნების ნასტარისი (ალ. ბოხბიძე) და ვარდ-
ცხე (ვ. ჭაფარიძე), საშეულო საუკუ-
ნების დასახლება დღევანდვლი გლდა-
ნის მიდამოებში (ვ. ართლაუგა) და
თორი-ლიანის ნასოფლარები (ც. ნაი-
ძე). საველე სამეცნიერო ერთად ინტერესუ-
რის მეცნიერულ პრობლემაზე ფართოდაა
წარმოდგენილი საშეულო საუკუნების საქა-
რთველოს შესწავლა, როგორიცაა არქიტექტურა
(ც. მელიათავრი), კერამიკული (მ. მიწიშვილი,
ნ. მამიაშვილი, ჭ. ულმანა თ. არჩევაძე) და
მინის წარმოება (ნ. უგრელიძე, მ. ჩხატარაშვი-
ლი), რკინის დამტუკება (ვ. ართლაუგა), რე-
ლიეფურგამოსახულებანი ქვის სტელები და
კეიგრაფიული ძეგლები (ვ. ჭაფარიძე), ნუ-
მიშმატიური მონაცემარი (ირ. ჭალანია)
და სხვ.

მერიგად, დღეს აღმოჩენილია და ინტენსიუ-
რი მცენიერული კვლევის საგანადა ქცეული
აღმართა სახოგადოების განვითარების უცელა
ერაპისა და მიკონკრიტიდის ძეგლი ქვის ხანის
აღრეული ეტაპებიდან მოგოდებული გვან სა-
შუალო საუკუნებამდე, რასაც უდიდესი მნიშ-
ვნელობა ექვს ერთინი მსოფლიოსტრიო-
ული პროცესის შესაწავლად გლობალური
კემუტაბით.

მიტომაცა, რომ ქართული არქეოლოგის
მიწივები უკვე კარგა ხანია მსოფლიო მეცნი-
ერების უზრადღების სფეროში მოწყველა:
საქართველოს არქეოლოგიური ძეგლების შე-
სახებ მეცნიერულ პუბლიკიურებასა და გამო-
კლევებს რეგულარულად ითხოვენ ეკრძა-
სა და მერიკის არქეოლოგიური ცენტრები;
ქართველი არქეოლოგები უკვე სისტემატურ-
ად მონაწილეობის საერთოშრომის კონგრესე-
ბსა და იმპონისუმებში, ქართველ არქეოლოგ-
თა გამოცემებით თირგმნება და იმპედება
საერთოშრომის სამეცნიერო ორგანოებში —
უკველივე ეს ის თვალსაჩინო წარმატება, რო-
მელსაც აგრე ელტეოლა ქართული ისტორია-
ლ მცენიერების პატრიარქი დადი იუან ჭა-
ბეგილი ახალ ქართულ არქეოლოგიის გან-
ვითარების გარიერაქზე, როდესაც კუნებობ-
და კვლევა-ძიების იმგვარად წარმატეს, უქ-
რთულ მეცნიერებას რომ კაობრიობის მეცნი-
ერების საგანმურში წვლილის შეტ-
ნის საშეულება ექნება“.

ღირს არს მამაკი სასყიდლისა თპისა

ქველი ქართული კულტურული სამყაროს, მისი მდიდარი ლიტერატურული ტრადიციებისა და, განსაკუთრებით, ჩვენი წინაპრებისათვის დამახასიათებელი აზროვნების ტანის შედება

სრულიად შეუძლებელია ქველი ქართული ენის ლრმა ცოდნის გარეშე. ენის ფენომენი, როგორც ცნობილია ჩართულია დამიანის ქავევისა და საქმიანობის ყოველ სფეროში, ხოლო რადგანაც იგი წარმატებენ არა მხოლოდ შემოქმედების იარაღს, არამედ, გარეკეული თვალსაზრისით, თვით არის შემოქმედება, რამდენადმე დამატებულიერებელი კვლევა ეროვნული კულტურის ისტორიის შეუძლებელია, თუ ჟედომიშვერებით არა ვართ დაუუძლებელია უნა (ან შემთხვევების, ქველ ქართულს). რა თქმის უნდა, ამ თუ იმ ენის ფორმა არ განისაზღვრება მხოლოდ მისი გრამატიკული ნორმების ცოდნით, ენის ცოდნა გულსხმობის ღრმად შეკრას მის წიაღში, მისი შექმნის მიზნისა, მისი ექსპრესიული არსენალის ათვისებას, ამ ენის ინტუიციის ქონას ვიტრე მის სრულ შესისხლობულებამდე. ქველი ქართული ენის შოლოდ ამგარი ცოდნა იძლევა საშუალებას, ეზარის ჩევნი თავას ქართული ხარვანი აზროვნების შესანშავ ნიმუშებს, რომელიც საქმიან არა დაცენიბითა შემონახული როგორც ორიგინალური ქართული, ისე ქართულად გმილი უცხოენოვანი ლიტერატურის საით. განსაკუთრებით უნდა გვამატებილოთ უზრალება შესანშავ ქველ ქართველ მთარგმნელთა ქმნილებებში, რომელიც დღიშვი წარმოადგენს ეტალონს მშერლობის ამ სფეროში.

ამ ფონზე ქართული ენის ისტორიის საკითხების შეცნიერული დამუშავება და კალევა დიდმნიშვნელოვან საქმედ მივვაჩნია. ამ საქმეს ჩვენის საქართველოს შესწოლის ინიციატინებმა ი. გ. ჯავახშვილმა და ა. შანიძემ არაერთი საყურადღებო გამოკვლევა თუ მონოგრაფია მიუჰქნება

ხსენებულ პრობლემას. შემდგომ ამ საქმეში ჩაერთენ მათი მოწაფებიც, რომელთა რეგისტრი რამდენიმე სხვადასხვა თაობის წარმოადგენლები არიან.

გასული წლის დამლევს გამომცემილბა „განათლება“ გამოსა ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის ზურაბ საჩველობის წაგნი „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის საკითხები“. ეს წიგნი საქართველოს სრულ უმაღლესი განათლების სამინისტროს მიერ დამტკიცებულია დამშვარი სახელმძღვანელოდ ჰედა-გოვიური ინსტიტუტის სტუდენტთავის. მაგრამ რამდენიმდე კუტსისათვის „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორია“ არამე სხვა სახელმძღვანელო არ მოგვიპოვეთ, ბუნებრივია ამ ნაშრომის გამოიყენეთ ვერ შემოიფარგლება მთლიან პედაგოგიური ინსტიტუტებით. ამას-თანავე, იგი ქერქერობით შეასრულებს არა დამტკიცებულ არამედ ძირითადი სახელმძღვანელოს ფუნქციას. აქვე უნდა დავძინოთ, რომ ამ ფუნქციას ხსენებული ნაშრომი კარგად უესარე-ლება.

განსახილები წიგნი არ წარმოადგენს ქართული ენის ისტორიის სრულ, სისტემატურ კუტსს. როგორც თვით ავტორი გვეუბნება, მის მიზანს შეადგენს „ქართული სალიტერატურო ენის ჩევნამდე მოღწეული ყველა უცველესი წერილობითი ძეგლის მონაცემთა საფუძველზე დაგენინ იქნეს ქონილოგია იმ ფონტებისათვის და გრამატიკული ცვლილებებისა, რომელთაც დაცილი ჰქონდათ ქართული ენის ისტორიას ჩევნობილ მონაცემთაში“ (გვ. 3). როგორც ვძელავთ, ყურადღება გამახილებულია, საკებით შეგნებულად, ცალკეულ ფონტებისათვის და გრამატიკულ ცვლილებათა ქრინილებისაც ასე განვითარებად სპეციალურად არ განვითარება გრამატიკულ კატეგორიათა ისტორია. ზ. საჩვენებობრივი მიერ შესწავლითა ვ-X ს. -ის კულტურულ წერილობითი ძეგლი, რომლის დედანი თუ ფა-

ტოპირი ჩვენში მოიძოებოდა. ძირითადი, რაც ახასიათებს ამ წიგნს, ესაა ქართული სალიტერატურო ენასთან განთავსობის კელევა სასაუბრო ენასთან განთავსობის ტეოლოგიური საფუძვლით. მთელი წიგნი ამ ასაკერძოდ დაწერილია. ეტორის ჯრმა რწმენით, გადახვევები სალიტერატურო ენის მიზნით მიმდინარე იყო იმ განვითარების და მის განვითარების სისტემის შრომის არსებობას (გვ. 9). მწერლის ენასთავალი იღება სალიტერატურო ენა, რომელიც კონსტრუქტული ბუნებისაა; ამავე დროს მწერალი ან გადამწერი ურთიერთობას საშუალებად იყენებს სალიტერატურო ენისაგან საქმიან განხსნავებულ სისტემას, როს გამოც მას წერის პროცესში ზოგჯერ გაეპარება სასაუბრო ენის ფრინვები, რომელიც შემდეგ ფაქტება, როგორც „შეცდომება“. სხვობის სალიტერატურო ენასა და იმავე პრერიოდის სასაუბრო ენას შრომის განვითარებით თავს ძირი ანდრეძ-მინაწერებში, სადაც გადამწერი უზრუნველყოფილ გრძნობის თავს ნორმათა ტკივობისაგან.

გადამწერთა ე. წ. „შეცდომებზე“ (ესაა „შეცდომები“ მხოლოდ სალიტერატური და არა სასაუბრო ენის თვალსაზრისით) დამყარებით ზ. სარჯველადე აღადგენს შესაბამისი პერიოდის სამეტველო ნორმებს. რომელიც გაზინდის შინისწინის გამოვლენა VIII-IX სუკუნების ერთ-ერთი ატენურ ჭარწერაში, იმის მიმართვებულია, რომ ეს „შეცდომა“ უკვე ენის ფაქტია ამ პერიოდში, გაგრის სალიტერატურო ენში იწყება ძველი გან—, რომელიც შეპირ შეტყველებაში კარგა ხანია გა— თავ შეცდოლი (გვ. 12). გადამწერთა „შეცდომები“ კლასიფიკირებულია შესავალში, რომელიც წიგნის ძირითად ნაწილს უდღის და ჭარბოდგენილია ცალკე პარაგანუების სახით: 1. ე. წ. შებრუნვებული დაწერილობანი, 2. ფსევდოგრამატიზმული დაწერილობანი, 3. კონტინირებული დაწერილობანი. საგანვებო ღინიშვნის მოითხოვს ეტორის სისტემზე, რომელიც არ ცდილობს გადაკერძობს ამგვარ „შეცდომათა“ როლი სასაუბრო ენის ფაქტების დაკარილებისთვის. იგი წერს: „... ცოცხალი შეტყველებისა და სალიტერატურო ენის დაშორების პირბებში კოველოვს უნდა გაითვალისწინოთ, რომ ენში მომხდარ პროცესთა ქრისტოლოგიის აბსოლუტურად ზუსტად დადგენა წერილობით ძეგლებში გამოვლენილი მიაღლის მიხედვით შეუძლებელია“ (გვ. 23).

შესავალში განთავსობის აგრეთვე სალიტერატურო ენის ისტორიისა და ენის ისტორიის მიმართობის საკითხი.

წიგნის ძირითადი ნაწილი 5 თვად იყოფა: 1. ძირითადი ორთოგრაფიული მოვლენები (გვ. 28-67), 2. ფონტერიური პროცესები (გვ. 68-119),

3. სახელთა ბრუნებასთან დაკავშირებული მოვლენები (გვ. 120-134), 4. ზმინა (გვ. 135-222).

5. ორიოდე ცნობა სინტაქსიდან (გვ. 223-245).

ორთოგრაფია, როგორც ცნობილია, ენის სფეროს არ განვითარებულია, მაგრამ მისი განხილვება აუცილებლობა შეპირობებულია იმ ფაქტით, რომ საქმე გვაქვს სალიტერატურო ენასთან, რომლის გრაფიული სისმბროები ყველაზეთვის არ ქმნიან ცალსახა მიმართებას ამავე ენის მანიმალურ ერთოვლებთან — ფონტებითან. ძეგლ ქართულში დაწერილობა გოლო შეიძლება ნაშინველებს როგორც თაფლის გოლს, ისე — გლუს. ამის მიზანშიც ირთოგრაფიული მონაცემებითა უზაო. ასეთ შემთხვევებში სიტყვის მნიშვნელობის ამოცნობა კონტექსტის მოცველებით ხდება. ზოგჯერ ირთოგრაფია ფონტერიკაში მომხდარი ცვლილებების თავისებურ ასახვას ჭარბოდავს. ირთოგრაფიის საშუალებით ფონტერიული სისტემაში მომხდარ ცვლილებით დადგინა ზ. სარჯველადის ნაცად იარსეს ჭარბოდავს. ერთი ნიმუში: ქართული ენის ისტორიის გარევულ მონაცემებში მოხდა ქ და ხ, ფონტების დაპრისპირების მოშლა სასაუბრო ენაში. ამან გამოიწვია ის, რომ აღმა ესმოდათ კ-ს ბგერობრივი მნიშვნელობა და რაღაცანაც სალიტერატურო ენაში ქ ფიქტურად განაგრძობდა არსებობას, მას მინც წერდნენ, მაგრამ არა თავის აღიღილან (ვგ. 56.). ალრევათა ერთი ნაწილი არც სასაუბრო იანრევალს ჭარბოდავს, რაღაც როგორები მექანიზმი შეცდლებელი ფორმა როგორც სალიტერატურო, ისე სასაუბრო ენის ნორმების მიხედვით.

ფონტერებით მოვლენები საქმია სისტემითა ჭარბოდებინილი, მაგრამ კვალიფიკაციას ყოველის ვერ კვედებით მაგალთად გ-შ მონაცემებისთან დაკავშირებით ატენურ დამკვირდვით ატორი ამბობს, რომ დასტურდება პარალელური ფორმები: მრეწველობი/მროწველობი/ბროწველობი. მაგრამ როგორია საერთო ტენდენცია, რომლის შეეგვადა ვინაიდენ, მონაცემებით უზრუნველი თარგმანებითა ჭარბოდების საფუძველით, რომელიც მოაქვთ ავტორის, შეცდომოდა მინიშვნება მ-ბ- პროცესში: მ-იანი ფორმებით უზრუნველი თარგმანებითა ჭარბოდების კონცენტრაცია კ მყარდება ამ თვალსაზრისით რვეულისა და იერუსალიმის ბიბლიებს შორის (ოქტორი მ: იერ. ბ). ამგვარი დასკვნის სასარგებლოდ მეტყველებს წყვილი: ძ. ქართ. ვლიერი — ა. ქართ. ბლერი, აგრძოვე -ომ/-ომ თემის ნიშნთა თავისუფალი მონაცემებიდან X საუკუნის ძეგლებში ერთეულ შემთხვევებში (დაუქნომელი — S-1141, 159V შდრ. დაუკნოცელი — სბრნ. სოლ. 6,13—0), როცა არქაულ ელემენტი -ომ -ომ შენარჩულა შხოლოდ მასდარისა და მიმღების ფორმებში.

ზოგჯერ მოცემულია კვალიფიკაცია, ვაგრამ

მისი განახლება კირს. ძველ ქართულში ცირ-ბილია წყირთლი ||წირთხლა პარალელური ფრა-შების არსებობა. ამ წყირთლის წევრთა სტრ-რიული უწინარესობის საყითხი ნიშტომში ასე გადაწყვეტილი: წყირთლი მოღის წირთხლის-სა-გან: ხ-ს მეტადენისამ მივღებდით *წირთლა ფრა-შების, რომლის თავისებური არაბუნებ-რიყი კომპლექსის წ-ს ავტომატურად შე-იცავა ბუნებრივი წყ-თი. რატომ პირიქით არა? (წყირთლი — *წირთლი — წირთლი). როგორი გადასმა ქართულისათვის უფრო დამახსინობებელი: პროგრესული უ- რეგულისული? ამგვარი საყითხების გადაწყვეტი-სას ხელმძღვანელობენ სვანურის ვითარებათ, სადაც კომპლექსს ბოლო ადგილი უჭირავს ქართ. წყრთას და სვანური ჭითი ფრა-შების შეფარდება მინსამა ვითარებაში წყ მეცენ-ვარს *წირთა ფრა-შების ავარიულებინებს (თ. გამ-ყალიბი, დაზურულისტიზაცია სვანურში. გადა-წერის წესები) დაიქრონიულ ფრონლოგაში. თბ., 1968, გვ. 152), ზოგს კ- წირთას, რო-მეტაც სვანურში მოვცე ჯერ *ჰუათ, სოლო შემდეგ პით (გ. მავარინინი სერთო ქართვე-ლური კონსონანტური სისტემა, თბ., 1965, გვ. 31, 110). მეგრულ — ჭინურისტოვისაც მსგავს შემთხვევებში კომპლექსი სიტყვის თავშია ნი-შანდობლივი (მეგრ. ჰუათთა „წყრთა“). ფაქტი-ურ ვითარებას არ შეესაბამა ავტორის განცე-დება, თაოქანას „ძველ ქართულში“ ჩვეულებრივ გვავტს წირთხლა, დასტურებულ წყირთლიც“ (გვ. 83). წყირთლი არანეკლებ ჩვეულებრივი, თუ უზრი ბუნებრივი და სწირილ კ- არა წირთ-ხლისან შედარებით. საეულისმათა, რომ მე-10 საეუკნის ისეთ მნიშვნელოვან ძეგლში, როგო-რიც ოქის ბიბლია (X ს.), შემცირდა სწორედ წყირთლი დასტურებულია (გამ. 12,7; გამ. 12,22; გამ. 12,23; ეს. 57,8 და სხვა), ისევა გელათურ ბიბლიამი (XII ს.), მაგრამ X-XI ს-სი წოვ სხვა ძეგლში შეიძლება წირთხლა მიეცეს უპირა-ტეტისა მასა, მიგალოთად იქცასალიშმა პი-ლიშმ (XI ს.) შეგერძლება ქებულში (X ს.). ამ ჟუანასკნელში ეს სიტყვა სულ ერთხელ დას-ტურებულია წირთხლი ფრა-შებით (S—1141, 139). ერთეული შემთხვევებიდან ამ სიტყვის ხმარება-სა უნდა მივუთთოთ თვით ავტორის მიერ მო-ტანდ მაგალითში ათონის მრავალთავიდნ, რო-მელშიც ფრესისტრებულა წყირთლი ფრა-ში (სა-რეც. ნაშრ., გვ. 83). უზრი მოვიანებით შეიძ-ლება შეგვხდეს მცაარი ფრა-ში კომპლექ-სით ერთი მოჩერების ფარგლებში — წყართ-ხლითურ. ამგვარი ფრა-ში ფიქსირებულია მცა-თურ ბიბლიაში (A—51, მსახ. 16,3).

ნაშრომის დადებით მხარედ უნდა იქნეს მინ-ნეული ფრანტიურ ცვლილებათა ფარგლების სისტემაზე გათვალისწინება. მორფებითა მიწ-ნები და ერთი მორფების შეგნონ სხვადასხვა პროცესი დასტურდება. თუ მორფემთა ზღვა-

რზე დასაშევებია წლ(აწ-და), თლ (წუთ-ლა) მიმა-მდებარებია, ერთ შეგრძნების შეგნონ ისენ უ- ტრმატურად გარდაიქნებიან შესაბამისად შუ და თქ პარმინიულ კომპლექსებად. დაწერილობანი წუთხა, აწყა ავტორს საშუალებას აძლევს დააჭ-რონიული ინტერაქტურაცია მისცეს ამგარ უა-ტებს: ეს იმა მოსწავებს, რომ ეს დაწერილო-ბან ერთ მორფემი იყო გაგებული (გვ. 65). ფრნეტიურ ნაწილში განსაკუთრებულ ურალებას იქცევს დისმილაციური გამეღა-რების უატები სთ—სდ (ალიმსთო—ალიმსლ, სოულება—სლულება), რაც ტანლოგიურ პარმინიულ ქმნის ანალიზის პროცესის სვა-ნურში (გვ. 79—80). სერთოდ, ეს ნაწილი შემოისა ტრიად საინტერესო მსალს გვაწვდის გრენებამახილურ დაკირეცხებთან ერთად.

სახელისა ზუ ზმინი მორფოლოგის საკონტენ-ნაშრომში გამუშებულია იმავე კუთხით: სალი-ტერატური ნორმისა და სასუური ნორმის მი-მართების ფრნშე. აქ რიგი სინტერესო მოვა-ნა განხლული, როგორიცა ბრუნვათა შედგე-ნილობის საკოთხი ძველ ქართულში და მომდევ-ნო პერიოდში, დარღვევები პირის პრეფექცი-სმარებისას, აწყოს ხოლმეობითია და არყოს ურთიერთმიმართება, -ავ და -ამ თემის მშრალ ზმინათა ძეველერთულისებური სისტემის რლვავა და შეავალ სხვა. ურორი ვარაუდობს, რომ ე- წ. „ლოკალურ ბრუნვათა“ (სოფლამდე, სოფელ-ში, სოფელები) ჩამოყალიბების პროცესის და- საწყისს უკვე ძველი ქართული ენის ძეგლები გვიჩენებენ და არა გამორიცხული, რომ ცოლ-ისლ მეტაცელებაში ეს მოვლენა უკვე საკაონ-შონის იყო წასული. როგორც ცნობილია, სა- მეცნიერო ლატერატურაში „ლოკალურ ბრუნ-ვათა“ საკითხში ერთსულოენება არ ასევისბას. რიგი მევლევი შეკვეთში პირების პირველ კოველისა უნდა დავასახელოთ აქ განსაკუთრებული პრიც. გ. მატევარინი, „ლოკალურ ბრუნვათა“ ასევისბას სადაც მიიჩნევა არა თუ ძველ, არმეტ თვით თანამედროვე ქართულში. მით უფრი ძნელია ბრუნვათა დაბოლოებების გამარ-ტიცება ძველ ქართულში „ლოკალურ ბრუნვა-თა“ ჩამოყალიბების დასწყისად მიიჩნიოთ. ამ მხრივ, ძალუ ნიშანდობლივია სოულამდე ტაბას ფრმები, რომელიც მიწევინითადაა მინეული ა. შანიდის მიერ. თუ მას შეეფირისაბირებთ წყარომდე, რომელ, ხემფე ფორმების, ნორმი გახდება, რომ ის სიტყვებში ბოლოყიდული მორ-ფები — მდე თანადებულია, რომელიც არ შეიძლე-ბება — მდე თანადებულია ნუნდებული ფრა-ში დართოდა წუთხლა ფრების: თუ წყარო, რუ-სე თავისთვალ მარტივი ფრებებია, სოულა უ- რა არა ასა სოულები სიტყვის ფრება. აქ მომზდარა უცემსული ეს კუშშა, რომელიც ცხადია — ა-ლემენტს მიეწერება. ძველ ქართულისათვის

-ა, რაგორც ეწო-ერთი ალომისუფა ვათარებით-შიმართულებითი ბრუნვისა კარგადა ცნობალი, მაგრამ, როგორც ჩანს, ევვე - ა თანამედროვე ქართულშიაც განაგრძობს ფუნქციონირებას თანხმოვანთუმან სახელებში. სხვანაირად ვრ აისწერა - ამზე მიმღვრბობა. მაგარი სუფიქსა ქართულისათვის უცნობია. ანალოგიური პირნე-ლები ხვდება „სადაობითის“ (-ში, -ზე თანდებულიანი ფორმების) ბრუნვად მინერვის საკითხს. მაგრამ ამავ ამავ აღარ შეეჩერდებათ.

ზ. საჩველაძეს კარგად აქვს შეგვნებული მნიშვნელოვანება ისეთი ცნობებისა, რომელაც ქრონიკასითანა დაკავშირებულია. ამის გამო, რომ რაც საყუთლო და საზოგადო საბერეთი ბრუნების გათანაბრებში ლაპარაკობს, იგი მიუთითებს, რომელ ქართულ წერილობით ძეგლში იჩენს თავს პირველად სახელიმითის - ი საყუთლი სახელებთან (ასეთია იყობის პროტოევანგელე (VII ს-ის) და როდის გამოვლინდება პირველად მოთხოვნითის - მან იმავე ტიპის მაგალითებში (კსა 9 IX საუკუნის ძეგლი „სინური მრავალთავი“). აქვე მოტანილია მიცემით და ნათესაობით ბრუნვის ფორმებით ემფატიკური - ას გამოვლენის შემთხვევები.

საინტრერსოა შეწირა და შეუნის ზმნათ პარალელიზმი მაცხრი, რომ მცემთში დაბეჭულ ობიექტს ირჩება, გამოიინგებით იყოთარებს. მანამდე კი შეწირა ორბირიანია, ხოლო შეუნის — ერთბირიანია. ოღონდ უნდა ითქვაოს, რომ ეცრის რისევულ მაგალითი არ კვლევსტურებს მის მოსახურებას, თითქოს შეუნის ზმნა ნათესაობითში დასმეულ სახელს შეწყობდა და კორეცილთა ამათ სიტყუათვანი მისა არა შეუნის (ვ. 144). ვციქირობთ, აქ უფრო ნანათესაობითაზე ვათარებითი ვაკეებს დანიშნულებითის ვაკებით და არა ნათესაობითი. მისა არა შეუნის უნდა გავიკვთო: „მისითს არაა შესაური“, „მისითს არაა მოსახური“. მისა ფორსა ნათესაობითი რომ არაა, ეს ატრობა შევენირიად იცის, ეს შეცდომა შემთხვევით ხასიათისა.

ერცლად, მომწურავად და დამატერებლადა მოცემული ე. წ. გარდატების პერიოდის მანასიათგაბლების ანალიზი. განსაკუთრებულია ადამიანის ფორმების ახლებურ წარმოებაზე გადასცლა (თავს იჩენს X საუკუნიდან), - ავ და - ამ თემისინშინიან ზმნათა ულლების ძეველა სისტემის რაცევა, სტატიკური აწყონა და 1 თურმობითის დაბოლობანი დასხვა.

- ავ და - ამ თემისინშინიან ზმნათა სისტემაში ხდება ძეველი ნორმის რეფორმა. თუ ძეველა ქართულიავეს X საუკუნემდე დამტავარებელი იყო ნამდე უწყვეტლის ასეთი პარადიგმა: ვოლოცვე, ილოცვე, ილოცვიდა, X საუკუნიდან თავს იჩენს უნიფიკაციის ტექნიკურია და მე-3 პირში ვალასტურებთ ძეველ ნორმების მიხედვით

შოულონელ ფორმებს: ილოცვედა, დასტრუგუნველ, ჰყოთხვედეს, მპარევდა, ნახევდეს და სხვა. როგორც ვიცით, მაგვარ ფორმებს მომღევინო საუკუნეებში კადევ უფრო მეტი გასაქრია კედევე, ასეთივე ვითარება - ამ თემისინშინიან ზმნებთან: სუემდეს, უზემდეს, დასხედდეს, ჩა- ნექემდეს, ითუემდეს (გვ. 164).

გარდამავალ სტატიკურ ზმნათა აწყონაში - იან დაბოლოება ფიქსირებულია ჯერ კიდევ ხანერ მრავალთაში, თუმცა მას ამ პერიოდისათვის ერთოველი გამონაკლისის ხასიათი აქვს. უზრუნველობობის ფაქტი ასტრი ვატრუ ხ-XI ს-ის ძეგლების მასალაზე გვიჩვენებს: პრცხენიან, მგრიან, უშინან, პატრიან, უზრიან, სწურიან, სწავლიან, გცონიან. შემთხვევითი არაა, რომ მოტანილი მაგალითები ადამიანის სურვილ-განშეყობილების გადმომცემა, რადგან ნამდგილი სტატიკურობა შეორებ ამგვარი ზმნებისათვის დამატასითებელია. მაგვარი ფორმების წარმოქმნის მიზნებზე ბი ატრობს მოცემული არა აქვს.

ცნობილია, რომ სტატიკურ ზმნათა აწყონასა და I თურმებითის ნიშნად გამოყენებული - იან დაბოლოება საქამაო აღრე აცვლება - აა-დ. ნაშრომში ეს ფაქტი ვრცლადა ილუსტრირებული. მაგრამ როცენი კავლიფიციას საკითხი დგება, ავტორი ქმარფილდება არსებულ მოსახურებათი ჩამოთვალი. მისი პაზიტიური ნოტელი არაა. საქმე ისაა, რომ სამეცნიერო ლიტერატურაში - აა დაბოლოების - ა ან არს მეცველი ზმნის გამარტივებულ სახელა მიჩნეული, ან მე-3 სუბიექტური პირის ნიშნაც. ზ. საჩველაძე მცდარ და მიაჩინებს ისეთ ფორმებს, ხადაც თ დაბოლოება. I და II პირის ფორმებთან გვაქვს, რაც იმანქ მიუთითებს, რომ იგი ემხრომა მის მიურ დამოწმებულ, სამეცნიერო ლიტერატურაში კამომეტულ ერთ-ერთ მოსახურებაა. ასევე დროს მის მიერ X საუკუნის ძეველებიდან სორანის ფორმები, როგორც დავინაზეთ, მცირე რაოდენობისა არა და არც შემთხვევითი. ია ზოგაერთი: 1) თქუნ გან გვონა მე (იმპ. თხოთ. 32. 16-17, 144, 19-2-6), ეგვევ ურაზა დასტურდება ლატალის ლექციონარში (226v), ქსნის ოთხავში (1r), პარიზის ლექციონარში (XI ს., 218 გ., 30b).

2) ძ ჩემი ხარ შენ და მე დღეს მიშობია შენ (სვან. მრავ. 187r, ს-1141, 260r);

3) რად ას ეგ განრუცილება, რომელსა შენ შეუცრია (თ. ასკ. კებ. 117v);

4) მომიკანება შენ დამარხვად (სვან. მრავ. 202r).

რადგან ია დაბოლოება ისეთ ფორმებშიაც გვხვდება, სადაც სულექტური მე-3 პირი გამორცხულია, ცხადია არ არსებობს არავითობა საფუძველი მისი დაშლია: - აა მთლიანი, დაუშლელი სუფიქსია, მიღებული - იუ-საგან. სუბიექტური მესამე პირის ნიშნაც კი - აა-ს მომღევნოლ გაუჩინარებულა იმის გამო, რომ მოტანა მეტა-

ანალიზი ფორმისა და -ია სუფექსის -ა გავებულ იქნა პირის ნიშანი. თანამედროვე ქართული-სათვის ამგარი კლასიფიკაცია მართებულიყა. კველი ქართული -ის-ს ცვლა და-დ კი შეიძლება წმინდა ფონეტიკურ ნიადაგზე იყოს მომხდარი. გამოსარცხავი არა აქ დისიმილაციური

ფაქტორი: ორი წინა წარმოების ხმოვნილან ერთ-ერთი განემსგაეცება მეორეს და გვაძლევს უკანა წარმოების ას. ი ხმოვანთა ყველაზე პუნქტორი შეხმება ქართულში ერთ მორფოგრამის შეინით (ოფატრი—თიატრი—ადამიანი—ადამიანი, აგარეანი—აგარიანი, ბრკიალება, ტრაფიალი, ნიავი, სიავი და სხვ). ზ. სარჯველაძე საბოლოოდ იჩიარებს ლ. ბარამიძის თვალსაჩინის, რომლის მიხედვითაც იქს—ია პროცესს უშევალ კაშმირი აქს მეშველი ზმნის დართვასთან (კვ. 172). მაგრამ სქემე ისაა, რომ მეშველი ზძის დართვა I და II პირში კი ვერ გამოიწვევდა იქს—ია ცვლას, არამედ -ია დაბოლოებას მეტაალიზს უნდა გამოიწვია მეშველი ზმნის დართვა I და II პირში. თვით -ია დაბოლოების გაჩენა არა გამოიწვია, ეს მანიც აუქსელი რჩება, ით—ია ცვლილება რომ მორფოლოგიურად ვერ იძისნება, ეს თოთქოს საბავო არ უნდა იყოს. სხვა საკითხია, რა ხსიათის მორფოლოგიური შედეგები მოჰყვა ამ ცვლილებას.

ზ. სარჯველაძის მინოვრითი მისი მრავალი ულის შრომის ნაყოფია. მმ წიგნის ცვლილება ნაწილები გამოქვეყნებული წერილებად სხვადასხვა სამეცნიერო კურსალსა თუ კრებულში. ზ. ნარჯველაძის წიგნის დიდ ღირსებას ისიც წარ-

მოადგენს, რომ თან ახლავს ძეველი ქართული ხელნწერების სურნელი. ამით იმის თქმა გვინდა, რომ ეგტორის მიერ საილუსტრაციოდ მოტანილ მასალის მეტი წილი უშეალოდ ხელნწერებიდანაა, ზოგვერ მაშინაც კი, როცა სათანადო თაზულება გამოცემულია.

წიგნის ნაკლად უნდა ჩაითვალოს სიტყვა-ფორმითა საძიებოს უქონლობა. ასეთი ხასა-თის შედები გამოსაყენებელ წიგნს, რომელიც ღოკემებისტიტებულ და დათარილებულ მასალას შეიცვალ, საძიებელ უსათუოდ უნდა ჭრონდეს. სხვაგვარად, მისი გამოყენება გართულდება. „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის საკითხები“ ქართველოლოგის მნიშვნელოვანი შენაძენია. იგი გამოიჩინება მასში მოტანილი მრავალრიცხვობის და მრავალფროვანი მასალის საწილით და, შემთხვევათ დიდ უმრავლესობაში, სწორი კვალიციურაციით. ირის არა ერთი საყურალება დაკიტოვება, ის გარემოება, რომ წიგნი დაწერილია გარემოული თვალსაზრისით და მასალიც ამას ემსახურება, მას კიდევ უფრო საინტერესოდ გამოაქვთს. ლალებულ ენისრივ ცვლილებითა დათარილება, დოქიარებული დიდძალი მასალის სკრუპულო-ზურ ანალიზე, ლინგვისტურ კლევის შე-თავსება ფულოლოგიურთან ზ. სარჯველაძის ნაშრომს სამაგიდა წიგნად წლის ქართული ენის ისტორიით დაინტერესებულ მიზათოვნის. არანაკლები მნიშვნელობა ენაჭერა მას ზოვალ-კულტურულ ასპექტში. ჩვენა ღრმა აწმენით, ეს აილგანჩრდა მეცნიერის ზიდი გამარჯვებაა.

პორტუგალიელი პოვიზი საქართველოს შესახებ

XV—XVI საუკუნეების მიწნაშე საქართველოს პოლიტიკური მდგრადიობა ერთობ რთული იყო. ამ დროს გაძლიერებული სეფანების სახელმწიფო აღმასვლეთ საქართველოს დაბყრობას ლამობდა, ხოლო თავისი ძლიერების ზენიტს მიღწეული ასალეთი დასავლეთ საქართველოს ემტერებოდა. თურქეთმა თავისი საზღვრები ევროპის, აზიას და აფრიკის კონტინენტებზე კადაჭიმი, მის შემდგრენლობაში უცილოდა გარდა მცირე აზიასა საბერძნეთი, ბულგარეთი, სირია, პირანი, ეგვიპტე, ალეპი და სხვა I. გარდა ამისა, ასმილებამ 1453 წელს იღეს კონსტანტინოპოლი, რამდენიმე დღის გამოვლეთ ევროპის აღშეფოთხა გამოიწვია.

ქართველების ბრძოლა თურქებთნ და საქართველოსან არ კი XVI საუკუნეში. შეწყვეტილა 1518 წელს დივიცულთან რეზელუს ლაშერობის შედეგად ქართლი ყიზილბაშების ვასალი გახდა. ამ დროისათვის ყიზილბაშერი ირანის ვასალი იყო ქახეთიც და სათაბაგოც. მაგრამ ქართველი მეფე მთავრები ასეთი ვასალური დამოიდებულებისაგან განთავისუფლებას ცილიობდნენ. 1521 წელს ქახეთის მეფე ლევანი, ხოლო 1522 წელს ქართლის მეფე ლევანითა აქტიური ბრძოლა დაწყეს. მაგრამ ისინი მარცხენა კარგიდებინ და აქტენა მოყოლებული 1578 წლამდე ქახეთი სპარსეთის ვასალი რჩება. ქართლში ყიზილბაშითა შინააღმდეგ ბრძოლა შეტკილების აქტენაში არ იყო, როცა სამეფო სახლის შენით შინაური ბრძოლა ატყდა 2.

თავის მხრივ ისმალებიც არ ისვენებდნენ და ხშირად აწყობდნენ თავდასხმებს დასავლეთ საქართველოზე. ასეთ რთულ კოარებაში ქართველები მიმართვებდნენ დაბმარების ვარიპის ერთმორწმუნე ქვეყნებს, მაგრამ დასავლეთ ევროპს არ ეცავთ საქართველოსათვის და რომელ მოყვალა, არეგს სურალი თურქეთთან ურთიერთობის გამწვავება.

მაინც, როგორი იყო იმ დროს ევროპა?

XV—XVI საუკუნეებში ევროპა სულდგენლობდა გამდიდრების სურჯილით.

ფ. ენგლისი აღნიშნავდა: «До какой степени в конце XV века деньги уже подточили и разъели изнутри феодальную систему, ясно видно по той жажде золота, которая в эту эпоху овладела Западной Европой. Золото искали португальцы на африканском берегу, в Индии, на всем Дальнем Востоке: золото было тем магическим словом, которое гнало испанцев через Атлантический океан в Америку; золото — вот чего первым долгом требовал белый, как только он ступал на вновь открытый берег»³.

მოთლილი სტორიაში დაიწყეს ეგრეთშოდებული ახალი ეპოქა, მისი დასწუყისი მთელი რიგი აღმოჩენებითა და გამოგონებებითა აუსანიშნავი. ახალი საზღვაო გზებისა და აიათინ ახალი კუნძულებისა და მიწების აღმოჩენები სწრაფად სცვლილენ ერთმანეთს. მ მიწების აღმოჩენი კევყნები დიდ შემოსავალს ნახულობდნენ აღმოჩენილი ტერიტორიების ექსპლუატაციისაგან. ასეთი კევყნების რიცხვს განეცუთვნებული პატარა პორტუგალია, რომლის სახელი და დიდება დავშემოტყულია დიდი მოგზაურების ვასკუ და კამის, დიდგოკანოს, ბართლომე დიაზისა და სხვების სახელთან.

ახალი მიწების აღმოჩენები, მოგზაურით საბიუთოთ თავგადასავლები და საერთოდ ამ ეპოქის სულისყველება სხვა შუალებით და ლიტერატურულ ნაწარმოებებთან შედარებით კველაზე შეკრიცებული მაღალმარტრულ ღონებზე ასენა ლუსი კამორისის „ლუზიადებში“.

ქართველი შეითხეველისათვის „ლუზიადებს“ განსაკუთრებული მნშვენელობა აქვს. პოემის მეშვილე სიმღერის მეთომეტე და მეტამეტე

ପିଲୋନିବେ କୁ ପରେମା ତାହାମଣିଲାଙ୍କ ଫାଟେ
ଏବାକୁ, ମାଗରାମ ମିଳି କାହାତୁଲି ତାହାମଣି ଏହି
ମନ୍ଦଗ୍ରେଷମୁକ୍ତେବା, ଅଶୀର୍ବାଦ ହେଉ ମିଳନାଲ ଡାକୁଶାଖାର
କଲ୍ପନା ଗ୍ରାମପରିବାର କାହାତୁଲ ମୁଠକାଳେ ଲୁହ-
ଶିଲ୍ପିତଥିବା ଓ ମିଳି ବାଧାକରିବା ହଜାନିଲା,

ଲୁଗୁ କାନ୍ଦିମ୍ବିନି ତାପାଳି ଧରିବାଟଙ୍କି ପରିହାରା
କରୁଥିଲୁଏ ମନୀଶିରଙ୍ଗଙ୍କ ପିଲାଙ୍ଗଙ୍କବା ଯୁଗ. ମୋରୀ
ଶେଷରୀ ମନ୍ଦିରଶ୍ଵରବନ୍ଦତ, ମାତ୍ରାମି ଗାନ୍ଧିଦୂର୍ଗବାସୀ
ମନ୍ଦିରକି ପା ଅଛି, ଅର୍ପିଏଇ ପି ମିଶିବି, ହିନ୍ଦ ଗ୍ରା-
ମିତ୍ରପ୍ରେରଣା ତାପାଳି ଶେଷ ଓ ହରବନ୍ଦମ୍ଭ ଶୈଖରି-
ଣିବିନା ତାପିଲୁଏ ଜୁହାରୀନିବ ଦିନକାଳାବି.

კუან დაბრუნებისას კამონისი შეცვალილ
იქნა ღონ ალუონს და ნორონგის ინდოეთის
სახლვან ექსპლიტაცია. 1554 წელს იგი ჰილვა
ბრუნველი გორგანი, მაგრამ სულ მიზრი ხნის
კამონისი მონაწილეობის ილტა პარალ ექსპ-
ლიტრიში, წითელ ზღვაში, ზოგის მძარველის
საფარის დასაცერად. ფლოტილის ხელმძღვა-
ნელობდა მანუილ და ვაკონჩელისა. გამაშე
დაბრუნებისას პორტს გუბერნატორისად დაჭვდა
ფრანგისის ბარეტო. ბელმა აქაც უმუხთლა
პორტს. საქმე ის არის, რომ მას აღრე დაწყე-
რილი ჰქონდა სატრიალ მოხელეებთან, სადაც
მოხსენერებული იყო ბარეტოც. კამონისის და-
ნახაზებ ბორეტოს ის საბირია გაასცნდა თურქე-
ლა ბერდისაგან. მიტოვებული კამონისი გადა-
სახლეს შეკომში, რომელიც პირველ პორტუ-
გალიერ უქარისის. წარმოადგენდა ჩინეთის
ტერიტორიაზე. აქ მას შედარებით კარგი
სამსახური შეხვდა, რომელიც მატერიალურად
უზრუნველყოფდა პორტს. კოველ შემთხვევაში
პორტის ბიოგრაფია ასტერიცენ, რომ კომ-
ენსი მაკარონ საკმარის სამიზნი წამოიტარ
დაგრძნა, ას სისტერის ჩამოა გამაშე ვერ მო-
ხერხან. გვიძი, რომელზეც პორტი იმყოფებოდა,
დაიღუნა. კამონისმა ძლიერ მოხერხისა საკუ-
თარი თავისა და პორტის გადატენა.

„ლუზიანდებმა“, რომლის შექმნასაც პოეტმა ჩინეთში ყოფნის თთქმის ვაჟს ივან წილაშვილი და მართი და გადასახადის მიზანით დაუდინაოდა.

ପ୍ରମାଣିତ କ୍ଷରାଙ୍ଗ ଏହା ମିନ୍ଦୁପ୍ରତିଲିପି
ପାଇଁ, ଯଦେହରିତ ଶାର୍କ୍ରେଟ ରାଜନୀତିର ମିଳିର, ଶାର୍କ୍ରେଟ
କାନ୍ଦିଶି ଶାର୍କ୍ରେଟ ଓ ପ୍ରମାଣିତ ଡିଲାଇ
ଅଧିକାରୀଙ୍କରିତକୁ ଉପରେ ପାଇଁ ମିଳିରେଖାମୂଲ୍ୟ-
ଶାର୍କ୍ରେଟ କାନ୍ଦିଶି ପାଇଁ କାନ୍ଦିଶି ହିନ୍ଦୁଲିପିର
ପାଇଁ କାନ୍ଦିଶି ଲାଭ ଶାର୍କ୍ରେଟ ରାଜନୀତିର
ଶର୍କ୍ରେଟକୁ ହିନ୍ଦୁକାରିତା ଏବଂ ମିନ୍ଦୁପ୍ରତିଲିପି
ଶର୍କ୍ରେଟ କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି
କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି କାନ୍ଦିଶି

1569 ရိုးလု လျှော် ပာမြောင်း၊ ရွှေကုန်ပ စံနာ၊
အာဒ္ဓတ အာဒ္ဓပါ အကောင်းလု လျှော် သာကောက်ဒေါ်လျှော်
ချောင်း

ლისაბონის მიადგა, მათურაში ქალაქში გაფრცელებული შევა კირის გამო იძულებულია ერთი წელიწადი გვემზე იყოს. მხოლოდ 1570 წლის ივნისში შესაძლებელი გახდა პოეტს ფეხი დაღვი შშიბლიურ მიწაზე.

ამ პერიოდში პოლტვიგალიის მეცე ხდება ახალგაზრდა სებასტიანი. კამინისი მხურვალე მისამართი დონ-სებასტიანის გამცემბაზა და სწორედ მას უძღვნა თვისი „ლუზიადება“. კამორის მხედვალე მოუწიდებდა მეცეს გაფრცექრა მაგრავის წინააღმდეგ. დონ-სებასტიანი დაუჭრია მას, მაგრამ უეცრად ერთ-ერთი ბრძოლის დროს იგი ჟკალოდ გაჭრა. ზოგი ფიქრობენ, რომ იგი დაიღუპა. არის კიდევ ერთი ვერსია, რომლითაც სებასტიან ტუველ მიყოფებოდა აურიკაში, შემდევ და ი ვერკავში მოხვდა და დილობს დაიბრუნოს ტატი, რომელიც უკვე ესანედებს ეკრათ. ამ ბრძოლაში იგი მარტიდება და იღუპება.

ლუს კას დე კამორის გარდაცვალა 1579 წელს, მონარქიის დათვალისწინების მეორე დღეს. პოეტი მოკვდა ისევივე ღარავად. როგორც ცხოვრიდა, ამბობენ, მისი სუვილის მეტე ვერ იმოგეს უბრალო საბანიც კა, რომ ვისი ძეირგამი ნეშთი დაფარათ, ამ მიზნით მეზობებს მიუკიათ ტილის ნაპერი.

კამინისის საფლავზე წმინდა ანა ეკლესიაში ასეთი წარწერაა:

„აქ განისვენებს ლუს კამორის
მეცე“

მისი დროის ცეკვა პოეტისა.

იგი ცხოვრითა ღარიბად და უბედურად, ასევე გარდაცვალა. MDLXXIX წ.⁷

მსოფლიოში სახელმოხვევილი „ლუზიადების“ გარდა კამინისა დაუტოვა თავის ერს პატარა ლექსებს არტომეტა, რომელიც შეიცავს ოდებს, ლეგიონს, სახურალს, სონეტებს, ეპიგრამებს, სატრას და სხვ. სამი კომედია: „მეულე სელვეი“, „ფილომედეს სიყვარული“ და „ამფიტრიონი“.

როგორც ლენიშვერ, „ლუზიადებს“ ქართველი მეითებელიათვოს განსაკუთრებული ვიმიშნელობა აქვთ. რაც უფრო იზრდებოდა თვით „ლუზიადების“ პოსტურაბა, მთ უფრო გაზიარდა მისი მიმშენებლის ქართველი ხალხისათვის, აღსანიშვნით, რომ არსებობს „ლუზიადების“ 45 თარგმანი 13 ენაზე. გვაჩვენ პოემის 100-მდე გამოცემა თვით პორტუგალიერ ენაზე.

1572 წელს, ჭრ კადევ პოეტის სიცოცხლეში „ლუზიადები“ გამოიცა პორტუგალ ანტონიო კომისალენეცის მიერ. ეს გამოცემა, ცოტა არ იყოს, დამასინებულია ყოფილა. ამ შეცდობის გამოსწორების მიზნით იმავე წელს პოემა გამოიცა კადევ ერთხელ უპირობებ რედაქტორის მიერ. ამ გამოცემამ მერქანდებად შექმნა შეცდობის გამოსწორება. ამის შემდევ „ლუზიადების“ გამოცემა ხშირდება, მაგანი

ცეკვა რედაქტირა დამახინგებული და უცნობი დროა. ასე, მაგალითად:

1591 წელს ლისაბონში მანუელ დე ლინას რედაქტირა. 1607 წ. ლისაბონში დაეგო ბორბოს გამოცემა. 1609 წ. პედრი კრის ბრუს რედაქტირა. 1613 წელს ლისაბონში მანუელ კორეას, 1631 წელს ისე ლისაბონში ურან ფარანგ ბარეტის გამოცემა.

1639 წელს მდგრილში გამოიწვია ახალი გამოცემა პოემისა მანუელ დე ფარია ი ზუზას რედაქტორისმა.

ფარიამ მდგრილში აღმოაჩინა „ლუზიადების“ ორი მანუსკრიპტი, პირველი შეიცავდა პოემის მხოლოდ პირველ ექვე სიმღერას და პოეტის ხელნაწერის ასლი იყო. მეორე მთლიანი იყო და მანუელ კორეა მონტე ნევროს მიერ დასრულებული¹⁰. ამ მანუსკრიპტებშე იყო დაუტენდებული ფარიას გამოცემა მიზრამ ასკ ეს გამოცემა იყო დასწერული შეცდობებასას. ფარიას რედაქტირის შემცირებული დაშვენერებული კონტენტი 1782 წ ლისაბონში, რომისის რედაქტორი იყო პატრი ტომას დე აკვინო.

1800 წელს პოემა გამოსცა კომპირას უნივერსიტეტში და ამის შემდევ მთელი XIX საუკუნის განმავლობაში პოემის ტიტული იზრდება. გვიან გამოცემებს შორის დიდ უცრალებას იქცევა: 1834 წლის ბარეტო ფეინისა და მონტერის პატერის გამოცემა. 1843 წ. ურარიერ და კორვალის და 1846 წ. რაზე და უნიკესას გამოცემა ბარიში, 1850 წელს პარიზში „ლუზიადები“ გამოსცა ღოკტომბრის უაკანა ლოგის და შერამ. მაგრამ მხოლოდ უირომენების 1869 წელს შექმნა საბოლოოდ გაღიაშვებით „ლუზიადების“ საკითხი და ცეკვაზე უფრო მახალოებოდა ორი გინალის¹¹.

რაც შეეხება თვითონ პოემას, იგი შეცვება 10 სიმღერასაგან, რომელიც შეიცავს 1102 რეგანტულიან სტრიქონს. თოვების ცეკვების დამასახიათებელი ქართველი რათები. მთლიანი შეცვების 8816 ლექსის, მაგრამ ზოგ გამოცემაში გვხვდება 9000 ლექსის. პოემა დაბენავებული და დამასინებებულია სხვადასხვა გამომცემების მიერ, ამ მხრივ მისი გამოცემების ისტორია ანალოგიურია რუსულების ცეკვის ტარანსისა“.

პოემა რუსულად არის თარგმნილი 1785 წელს ვინე ა. დომიტრიევის მიერ.

„ლუზიადების“ მოცე შინაარსი ასეთია: გაშინ, როდესაც პორტუგალიის ცლოტი ვასკო დ გამას შეთაურობით ინდოეთს უახლოვდებოდა, ომიპოს ღმერთებს თაბირით ჰერიტონია გამართული. ბახუსი, ინდოეთის ძველი მფლობელი, ცლილობს მომსელელთა დალევებს, შეგრძნი პორტუგალების დამცველების დამცველები გვევლინიან ქალლებრთი ენცუსი და მისი მეულე მდე მარსი, იმინი უოგელვარი საშუალებე-

ଦିଲ ଶୁଣ ଅନ୍ତର୍ଗତଙ୍କାଳୀନ ବାକ୍ସିସି ଏହି ପାଠକରୁ ଗାନ୍ଧି-ଜୀବନକୁ
ବାକ୍ସିଲେ ମରିବାଲି କେହିକିମେ ଗାନ୍ଧିଯୁଗେଣିତ
ପ୍ରତିଲିଙ୍ଗକୁ ବେଳରୁଥିବାରୀ ଗ୍ରେଟର୍କଲ୍ ଦା ଗାସିଯା
ଦା ଗାସିଲେ ଦାଲୁକ୍ଷେପିଲୁ, ମାଗରାମ ମେଲା କେଲୁଲୁ ଶୁଣିଲୁ
ବ୍ୟର୍ତ୍ତିରୁ ଦା ବାକ୍ସିଲୁ ପ୍ରେଲା ପ୍ରତି ଲିମାନ୍. ବେଳରୁ
ଶ୍ରୀରାଧାରୀଙ୍କାଳୀନ ମରିବାକାଳିତ ହାତକାଳିକ ଦ୍ଵାରା
ଦେଖାଯାଇଲୁ ଏହାପାଇଁ ମେଲୁଗଲିବାକାଳିନ ବ୍ୟବ୍ରତିରୀତି
ଏହି ଶୁଣିଲୁ ମେଲୁଗଲିବାକାଳିନ ମେଲୁଗଲିବାକାଳିନ
ଏହି ଶୁଣିଲୁ ଏହିପାଇଁ ମେଲୁଗଲିବାକାଳିନ ଏହିପାଇଁ

ბაბუსის მოსხრე ნეპტუნუსია გამოიწევა
დაილი ქარიშხალი, რომელიც ესესაა ჩიძირავს
პორტუგალიელების ფლოტს, მაგრამ ვერცი
გზავნის ნერეიდებს და ისინი აწყარებენ
ტალღებს.

შემდევ (VII) სიძლურაზი კამონენი მსჯელობებს და გამოთქვავს მის იმის შესახებ, რომ ეკრანის კრისტალი ეჭვყნება ერთმანეთი ეკრანებიან, მასის განვითარება, რომ ერთმანეთი ძალით დაბრუნონ კრისტალს საფულოვა. ამას მოსდევს კალკულას დახმარებული. სიძლურა თავდება პირების შეღისაღმო უკმაყოფილების გამოიწვიოთ. VIII—IX თავებში მოთხოვდა კალკულაში ვაკო და გამას თავგადასავალში.

ପ୍ରସ୍ତର ଦା ଗନ୍ଧାଳ ଦ୍ୱାକୁରୀରା ପ୍ରତିକର୍ଷିତ ହାତ୍ଯାକାନ୍ଦ
ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦାଖିଲା, ମାତ୍ରାମ ତମିର୍ବ୍ରତଗାଲ୍ପରେତ୍ରା
ମେଲିଲୁଗୁରୁରାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାତୀ ଡାକ୍ତରୀର ଦା ଦୟା
ରୋଗେବିନା ନିରନ୍ତରାଟି ବେଳିର୍ବେଳି, ମେଲ ଯୁଗାଧି-
ତାନ ଗୁରୁତବା

გმირები არო დასაქუჩერდან, ვენცემა
შეზღუდულების გაზიერებით დაღისნური კუნ-
ძლი, მშენებირი ნიმუშებითურთ. უკანასკნელ
X თავში გამა ზღვის ქალღერთის თერიტორიას
სასახლეში ხდება. ერთ-ერთმა ნიმუში უზა-
ნაშინებრეუველა პორტუგალიელებს შოთავის
საგმირო საქმეები. შემცირებ თერიტორიას მისაკუთ-
ხო და გამა მთის მწერერალზე და იქიდან
„პოლუნიოს მოწყვებისიბაზა“ აწენებას. პორ-
ტუგალიელები ბრუნდებიან უკან. პოემა მთა-
კრდება სებასტიან მეტისადმი მიმართვით და
კამორის უწინასწარმეტყველება მას მრავალ
წარმატებას.

დღიდა „ლუზიალების“ მნიშვნელობა უქმდა-
რესად იმ პერიოდის კულტურულმა მატლად იყ-
ახება იმ პერიოდის კულტურულმა პრიმარულმა. პოეტი
მოუწოდებს ევროპის ქრისტიან ერებს ერთა-
ნობისაც და ამას ერთიან ძალის გამოიინტე-
ნერთ მოტივის საფუძვლის წილამდევე და
გაათვალისულონ წმინდა საფლავი. როგორც
ვიცით, ეს აზოვი, კონსტანტინოპოლის განთა-
ვისუფლების აზრი, ქრისტეს სულთანის განთა-
ვისუფლების აზრი, მთელ იმ ტრანსილვან ევრო-

პორტს მოქავს მაგალითი, რომ სხვა ერები — ქართველები, სომები, ბერძნები და თარკიალები მედრადა ეპრეზან მტრის, და მოუწოდეს თავის მომებებს დაეხმარონ ამ ქრისტიან ერებს მაშვილინურ თურქეთთან ბრძოლაში. ეს გამოცემულია პორტის VII სიმღრის 12,13 სტრონებში.

წევნ ხელო არის „ლუზიადების“ ორი თარ-
გმანი. ერთი გერმანულ ენაში შესრულებული
Bock-Arkossy და მეორე რუსული
ორიზონტული თარგმანი ვინიჩ ა. ჩ.-ს მიერ. მავ-
რამ, როგორც არყვევა, მთარგმნლი „Русская
классная библиотека“-ს რედაქტორი ა. ჩუ-
ღინვავ უნდა იყოს.

მოვცაქს „ლუზიალების“ ერთი აღგილს
მიახლოებით ქართული თარგმანი:

“სომხები, თრაკიელები, საბერძნეთის ხალიდა და ქართველები ძაღლით მოვარათვენ და გთხოვთ (ც. ი. ევროპელებს — დ. პ.), რომ ბარბარისტების უზრუნველყო სისხლით გამარჯვების შემცირებით ამჟღვებინ თბი ბარეფებს სარწმუნოების უარყოფნის გამამაღლის არაეჭორ ჩრდებათ თავითი სცენა. გაიმარჯვეთ ამ უზრმუნოების, მოიპოვეთ ღილება. დაიცვით შომებ ერთობა-შემნებ ხალხა”.

ასე მოუწოდებს პირები ევროპის ქრისტიან ერებს დამარტინ გაუწიონ მომწე ჩაგრულ ქაყანებს.

କ୍ରେବ ଶ୍ରେଗ୍‌ବିଳିଲା ତମିବାଦ ଉତ୍ତରାତ, କୁମ ନୀ
ଶିଖି, ରହମେଲାପ ଗାନ୍ଧିତ୍ୱକ୍ଷା କିନ୍ତୁରେଣିମା ଏଇ ସିଦ୍ଧ-
ସ୍ଵର୍ଗବିଂଠ, ଏହି ଦ୍ରାବିନ୍‌ଦ୍ରାଵି ମେଳର୍‌ତ୍ୱଗାଳିଲା ଶାଶ୍ଵତ-
ବାଲ୍‌ମାତ୍ରାଶି ଶୁଭ୍ରତ ଏହି ଯୁଗ. ଏଥିର ମନ୍ଦିରିଲାବ
ଦ୍ଵାରାଶିବାଦ୍ୱାରାବିଶିଶ ଗାନ୍ଧିତ୍ୱଲେଖବିଳ ଫୁଲିତନ ଦ୍ଵାରାବ-
ଶିବି, ରହମାନିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠିନି ଶିଗନ୍ତି, ଏହି ମିଳ ଶାଶ୍ଵତ-
ବାଲ୍‌ମାତ୍ରାଶି ଗାନ୍ଧିତାପ.

ქართველებს მართლაც არ ერთხელ უთხოვდათ დაშმარება დასაცლე ეკრანის ქვეყნებისათვის, მაგრამ დარიალი ჩატარებული ჩვენი წინამდებარები პროცესი საშუალებით დღა-ლობდნენ ქრისტიანი მთავრებების შექმნას 12.

„ლოტიალები“ ითარებნა ევროპის 13 ენაზე
 დაცით კაიგერე
 პორტუგალიაში პომიტი საქართველოს
 შესახებ

და, როგორც უკვე ალვინიშვილი, დილი პოპულარობის სარგებლობისა, ეს კი გვაცემების ნებს, რომ კიბინის მოწოდებამ ისეთი ფართო აუდიტორია ნახა, როგორიც არის თითქმის მთელი დამავლეთი ევროპა.

ქართველები კი დიდი იმედით შემყურებულენ დასაცავთ ეკრძალა და კერძოდ კი რომას პას, მოუხედავად მისი ფუჭი დაპირებებისა ასა ლუანაშვილია, რომ რომის პასაც არა ქრისტელ მოუმართავს ქართველებისათვის დაბამების სათხოვნელად და შეკვეშირებისაც კრისტელის მოუწოდება. საგულისხმო, რომ რომის პასი ძნელებდობაში არ ეხმარებოდა ქართველებს, ხოლო დამაბმარებლად კი თამამად მოუწოდებდა.

ყველ კიდევ XV საუკუნეში იმამალთის იმპერიის გაძლიერებამ და საზღვრების გაფართოების ზრდის შეასწორო მთელი ეკრძალა. 1453 წ., როდესაც დაუკა კონსტანტინოპოლი, რომის პაპი მოუწოდებდა გვარასულა ლაშერიბისაც კრისტანტინოპოლის გასათავისუფლებლად. პოს მეორე ცილინდრ დამაულეთ ეპირის ქრისტან ხასხებთან ერთად, ინორ იმოსავლეთის ქრისტიანის სამეცნიერო — სამოგზოების მოძრავებას. „ამ მიზნით მან იმოსავლეთის გამოგზავნა ლუდოვიკ ბოლონიელი. ქართლის მეფე ვიორგი VIII (1446—1466) და ქართველ მთავრები სიხატულით შეცდნენ პაპის მოწოდებას და ჯარით აღტევეს დამარტინებას.“

ლუდოვიკი ბოლონიელს უკან ქართველი დასანები გამჟღნენ და 1460 წელს როგორ ჩატარებულია, თუ პირს მეორეს მოლოდი კონსტანტინოპოლის აღგა ბუნდობა, ქართველის თავიათ ზრავებში უტრო შორს მიღინდნენ. მათ სურდათ იმამალთის ძლიერების დამხრება.

1461 წ. ქართველი ელჩები საფრანგეთში

კარლის VII-ის მიღილნენ, მაგრამ ამ დროის მარტინი გარდაიცალა. ტახტზე ავდი მისა შევილი ლუდოვიკი. ქართველი ელჩები გაშემატებულები ბრძნებისან უკან. რომის პაპიან და ესპანეთის დელფინი ინაბელამთან კავშირის დადებას ცილინდრს ქართლის მეფე კონსტანტინეც (1479—1505), მაგრამ არც ამ დღამ გმოილო სასურველი შედეგი.

ესპანეთის მეფესთან კავშირის დადება თეოდორაზ I-მაც სცადა, მან გაგზავნა ელჩი ნიკოლოზ ჩილოუაშევილი რომის პაპიან და ესპანეთის მეფესთან და თხოვა დამარტინი ინანელებთან ბრძოლაში. მაგრამ დასაცავთ ევროპის ირანის ირანთან რომ არ სურავა. თანაც ირანი იმპერიეთ ერმებოლა და ორივე ძლიერ მტკრს ჩამა ეცლებოდა.

დასაცავთ ევროპისთან კავშირის დადების დღება მით არ შეცემეტია. კათოლიკ ქრისტიანებისაგან დაბმარტის მიღების იმედით გაემგზავრა ეკრძალაში სულან საბა ირმელიანი.

როგორც ვხედავ, ეკრძალება არ სურდათ საქართველოს გულისათვის გადამტერებოდნენ ირანსა და ოსმალეთს. და იმ სწორედ ამ შერიცხში, როგორცაც ქართველები ცილინდრენ დაბმარტის მიღების და არ ლეტელობდნენ, სადღაც პორტუგალის შეაგულები კამიუსის „ლუზიადება“, რიმელებშიც პოეტი თამარა მოუწოდებს ლუზების ჩამოგვალებს დაბმარტის გაუწავან ქართველ ხალხს. ეს ერთობ საყურადღებო ფაქტია და მოწმიას იმას, რომ ქართველთა მიღენ ცალს უშედეგოდ მაინც არ ჩაუვლია და რომ არსებობდნენ აღამიანები, რომელაც გამსველობი იყვნენ ქართველებისადმი დაბმარტის იღეთ.

ვ ე ნ ა ვ ვ ე ბ ი ა :

1 ას. Всемирная история, т. IV, М., 1958, стр. 542—544.

2 საქართველოს ისტორიის ნაკვეპები, თბ., ტ. IV, 1973, გვ. 102.

3 Ф. Энгельс, О разложении феодализма и возникновении национальных государств. К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 21, М., 1961, стр. 408:

4 Лайош Тарди, Грузия в общественном мнении Средней Европы и грузино-венгерские связи в XVI в. АД. Тб., 1973, стр. 13.

5 Луис Камоэнс, «Лузиады» (прозаический перевод), СПб, 1897, стр. 183 (приложение — биографический очерк).

6 Луис Камоэнс, «Лузиады», СПб, 1897, стр. 184 (биографический очерк).

7 Луис Камоэнс, «Лузиады» (биографический очерк), стр. 189.

8 Barreto Feio, Monteiro. Kritische Einleitung in den «Lusiaden». წიგნი «Die Lusiaden». Epische Dichtung von Luis de Camoes. Leipzig, 1854, გვ. XX.

9 აუგ. გვ. XXI.

10 Carl von Reinhardstoettner. Zur Textkritik den Lusiaden, წიგნი «Os Lusiadas de Luiz de Camoes; Strassburg, London, 1874, გვ. III—XXXVIII.

11 Carl von Reinhardstoettner. Zur Textkritik den Lusiaden, წიგნი «Os Lusiadas de Luiz de Camoes; Strassburg, London, 1874, გვ. III—XXXVIII.

12 ლ. ვ ე ნ ა ვ ვ ე ბ ი ა, ვ ა ბ რ ა ნ გ მ ე ვ ე ს ე ბ ი ა, თბ. 1966, გვ. 49.

ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇସାରୁକାଳୀଣ-ଏକାନ୍ତିରିକ

ნარცელის ფინანსურიზაცია

(၁၅၁) အလျောက်ဆောင်ရွက်သူ အဖွဲ့၏ ပုဂ္ဂနိုဒ်

(ଶ୍ରୀକୃତୀଶ୍ୱର) ଲେଖକ 27 X-1878 ଫ.

ანა ალექსანდრეს ასულის მამამ, ალექსანდრე გორისის ძე ბერიევმა განათლება რესევრში მიღო, იგი 30-იან წლებში თავდაცარია მოხდა, იმდენად 50 ყმწვილთა რიცხვში მოხდა, იმდენად რომ ნიკოლოზ პირელის ბრძნებით, საჭარალებლად და გარეუსების მიზნით რესეტს ჩონა „გამშესეს“. ალექსანდრე ბორისის ძე განსაკურებით მათევარი იური საგნძის შესწავლით გამოიჩინა თავი. მას სამხედრო საქმე იტაცეს და გამო აჩეკების არტილერიაზე იტაცეს. 1848 წელს მისი ბატალია გენერალ პასკევიჩის არმიაში მიაღლინეს. ნიკოლოზ პირელის ბრძნებით, იგი ტრიის მონარქიის წინააღმდევ უნგრელების მიერ ატეხილი აჯანყება უნდა ჩაექრთოს ფრანც იოსებთან. ალექსანდრე ბერიევმა აჯანყების მეტადი ლაიტნ კოშტრი წევთ ისისლის დაცულებული ითა მარტო ტყუილითათვა, არაერთ სკელილისგანაც ისნანა. მისი შემდეგ საქართველოში დაბრუნდას იორების. სიერთობ კი — სამხედრო სამსახურში. 50 წელი დაჲყო; იგი 13 საბრძოლო კომპანიას მონაწილეობოდა.

დედა ანა ალექსანდრეს ასული ბუჩქივანა
მარინე ნიკოლოზის ასული იყო უმცროსი ქა-
ონიშვილი ნიკოლოზ მოხრან ბატონისა.

ଏହା ଲୋକଶିଳ୍ପରୁକୁ ମୁଖରେ ତେଣୁଥିଲା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

პეტერბურგის შემდეგ თბილისს დაუბრუნდა, შობლების ოჯახს. სწავლის ვაგრძელება მოინდომა, მაგრამ შობლებმა, ნება არ დართეს. ნიკიტი იმა ახალგაზრდა მაინც არ ცხრებოდა, ცოლას მოწყვურებული მასე კერძო გავაკეთოლებს იღება, მკილარი ბიძის ბლატონ ნას სელანიას (დფამინის უფროსისა და ინკა ბაგრატიონ-მუხრანისკა პლატონი იოსელიანის ქვრივი) მოდირი ბაბლიონთვეით საზღვაბლობმა ბიძიოთურებაში არსებულ ეკრობულ ლიტერატურას დაუნიშნი კითხულობდა; ბრწყინვალე ფლობდა ფრანგულს, ინგლისურს, ჰელლურს ან არანინგრენის ასულმა მედიცინის შე

ანა ალექსანდრეს ასულმა შეღიციხის შეს

ଗ୍ରେନ୍ହାଲ ଦୁଃଖୀଙ୍କୋଳସ ଶ୍ରୀମତୀରମ୍ଭମ୍ୟବ୍ରାତ ରଖିବା
ମୁଦ୍ରାପିତ ରାଜ ପ୍ରଧାନ ବାଲାକାରୀରେବିଦ୍ୟାବ୍ସାଦ୍ୱୀପୀ, ମେୟୁ-
ଲାନ୍ ଲୋଟ୍ରୋକାରୁକୁଳ ସାହେବୀରେବା ତୁ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବାଜାନ୍
ସ୍ଵାକ୍ଷରିତାରୀତିରେ ସାହେବୀରେବା ଏହି ଅକ୍ଷାଂଶି ହିମ୍ବା-
ଲ୍ୟାପର୍ରାଗ, ଅକ୍ଷାଂଶି ଗନ୍ଧିଲାଦିଶ, ଦୁଃଖୀଙ୍କୋଳବାନ, ଶ୍ରୀବା-
ଜାନ୍ମାତାରେବାନ, ଗ୍ରହିତା, କଶିଲାଦ ନିକାମ ଦେବାନ୍ତା-
ତ୍ରିଲିଙ୍ଗପିତ (ଶ୍ରୀମତୀରମ୍ଭମିଶ୍ର, ଦୁଃଖୀଙ୍କୋଳୀ, ମହିମି ମନ୍ଦାଶିଲ୍ପୀ
ରା ନିକାମ ଦୁର୍ଲାଭ ଚିତ୍ରବ୍ୟାଲାଙ୍କାରୀ) ବେଳିରୀ ଶ୍ରୀମତାର
ପ୍ରଧାନ.

အနာ လဲချေးဆင်လျှေး သော်လေ ဇာ ၇၅၂ ပုဂ္ဂိုလ်-
ရှိကြန် ဤတော်မာရ်လွှဲ ပျော်ရွှေ့နေ စတုရန်းပေါ်လျှေး ဖို့-
သာမီပါပေးတော် အထူးဆုံးပျော်ရွှေ့လွှဲ။

შემდგომში ბურებათან ერთად ინგლისის არმიის წინააღმდეგ იპროტო. როგორც მოგვეხსენებათ, ბურება დამოუკიდებლები იყვნენ; მათ სიმ-დილრეზე (ოქრო და ბრილიანტი) ყოველთვის ეჭირათ თვალი ინგლისელებს და სწორებ მა-შინ შშეიღობიან მაცხოვრებელ ბურებს პარ-ტიზანული ომებით დაუშეფეს აწიკება. ვერ აირჩა ინგლისლათა უსამართლობა ნიკა ბგა-რტონისა და მოხალისებრ შევდა ბურების მებრძოლთა რიგებში, მან მელოდი ერთი წერტია იძრჩოლა მოძალადე ინგლისელთა წინააღმდეგ. ვერც დიდმა გაჭირებამ, ვერც აუტანელმა ჰავამ, ვერც ბრძოლის სიძრილეებმა ვერ გა-ტეხა ნიკა ბაგრატიონი. მერჩე თვეის პატა-რა რაზმით ინგლისელებს ტყვევ ჩაუვარდა და იგი წმ. კლინეს კუნძულში გადასახლეს.

როგორც კი გადასხვლებიდან გათავისუფლდა, სამშობლოში დაბრუნდა და დოდი ხნის ოკება აისრულა, ნიკო ბაგრატიონი და ანა ალექსანდრეს ასულო დაქორწილდნენ. ქორწინების შემდეგ ისინი საცხოვრებლად მუხრანს გადაიღნენ.

ამ ღლიდან მოყოლებული, ანა ალექსანდრეს ასული ღლიდის გატაცებითა და სიყვარულით ჩაიცლო სოფლის ცხოვრებაში. ღლით დღე იზრდებოდა მისი სახტენავი. გაჭირვებულ გლეხობას ზრუნვას ამ აკლებდა. განაცალებებით ავადმყოფებას აქცილა უზრუნველყობას, ხოლო სწრულ ბავშვებს ძირისაბირ თავს ეკვებოდა, მაშინდელ პირობებში მუხრანისათვის თბილის იმ აკლე ისე ჰალოს იყო, მით უშერესი, როცა საქმე ავადმყოფის სამწრაფო დაბმრებას ეხებოდოდა. ანა ბაგრატიონი საქო პირობებშიც კი ყოველთვის ერებდე გამოსავალს და ბევრ რამეს კიდევაც ახერხებდა. მაშინ მუხრანში ღლიდი საუწყებო მამული იყო — რომანების ოჯახის საკუთრება. მა საუწყებო მამულის მოსამასახურებითავთან აქ ყოველ შპაპას ჩამოლიოდა ექიმი. ანა ბაგრატიონი ექიმის ურთი ასეთ სტუმრობისას სთხოვა ღმევ მოთან გაეთავის და მეორე ღლეს წასულიყო ქალაქში. ანა ალექსანდრეს ასულმა მეორე ღლესვე, დღლა-აღრიანდ დატარია იგი ავადმყოცებთა, მიიღდ მისან სათანალი მითითებები თოთოეულ ავადმყოფზე და ისე გაისტუმრი ექიმი. ენერგიულ, თავდაღებულ ქალს მხოლოდ მცხრანის მორეა-პატრიონობა როდი აქმაყოფილებდა, იგი დილა უზრია ცვეც ცხენები იყო ამერცეტეული, ისებენდ ხოლო მსხალე პეტრის და ზალისს, დამატოლის, ხნისკორისს და სხვა სოფლებს შემოუვლიდა და ცველან ცველას ენდის და დაბმარების ხელს უშვიდიდა, ამ იორდა კიდევ რით დაბმარებოდა გაჭირვებულ გლეხობას. მაშინეული ექიმები ბავშვების სამკურნალოდ აბაზანების მიღებას თვლილენ უცლობლად. ანა ბაგრატიონი ეს რჩევაც იღო უზრად ბორბლებზე უზარმაზარი კასრი დააღმევანა,

რომელიც აბაზანის მაკიფრობას სწევდა. ჟურნალის „აბაზანა“ საჭიროებისამებრ ხშირად სოფ-ლის ერთი ბოლოობან მეორეში გადატექინდათ, უმეტეს შემთხვევაში „გამწევი ძალა“ პეტე მასახური იყო ხოლო.

ანა ბაგრატიონის ერთი სურვილი ყოველთ-ვის უკარგავდა მოსვენებას, მას სურდა ისეთი სავალმყოფოს გახსნა, შეტრაში, რამდლინიშე სოფელს ერთობლიურად რომ მოემსახურებოდა. ასეთი საქმის თავის დაგდგა მეტის მთავ-რობის ნებართვის გარეშე ვერ მოხერხდებოდა. ანა ალექსანდრეს ასულმა მოელი 7 წელი იბ-რიოლა ამ საქმისთვის. მას მხოლოდ ნებარ-თვა უნდოდა, თორემ ხარჯებს თავად კისრუ-ლობდა.

სანამ სავალმყოფოს გახსნის უფლება მოვიღოდა, ანა ბაგრატიონმა ახალი საქმე წამოიწყო — ხელსაჭმის სკოლის გახსნა მოინიღომა, სადაც ხელსაჭმელთან ერთად სოფლის გოგონებს საქართველოს ისტორიასაც შეასწორილნენ (როგორც მოგვისენგათ, მეცნის მთვარობას მაშინ უკველ სასწავლებელში, ქალაქიდოთ სოფლად, საქართველოს ისტორიის სწავლება გაუქმდებული ჰქონდა) ანა აღქვასანდრეს ასულმა ამ საქმეს უფრო აღვილად დაადგათავი, ვიღრ საავადმყოფოს გახსნას. ხელსაჭმის მას უკველებელი აღვილად მოინახა. ქართული ენის სწავლება კი ახალგაზრდა პედაგოგია გულნარა მექის ასულმა ფუავიდ ითავა. საბერძნებრივ, ქართული ენის სწავლება იმუციალურად იყო დაუკვებული, ჩაც შეეხება საქართველოს ისტორიის სწავლებას, ლეგენდებად და ეროვნულ ფოლკლორად ნიღბავდნენ. სხვა ჯმისავათო არ იყო.

Տյուղուն գանձեան օրու եալթեա մուսարա տացո. տակալինութեանց ծցցի հմացութ. ահա մատնենցը լու զանցուն — «Կռպեյց»-ն կռպեց- առնեցներու ու Շռուցցացու պյառ. Տաշուլունի- մուա հրամ հրապա Շռուցցացու Տաշուռու Սրհառու ուղաքդա, պաւառ Պալուստեա հրացանի մեջ ան ալպեյսանցը և Սալուտու աելլու մոեցցարունուց.

ამ სკოლამ 1917 წლამდე იარსება.
ამასობაში საავტომობილო განსაზის ნებართვაც
მოყვარულია. ანა ბაგრატიონის სახარავის სახლდან
არ ჰქონდა. მან კარგად იცოდა, კვალიფიცი-
ური ექიმი რა სარგებლობას მოუტანდა მოსახ-
ლეობას, თუმცა კადვე დადგანს კერ შეეჩერე-
ნენ კვალიფიციურ ექიმს გლეხები. ისინი ისევ
ანა ალექსანდრეს ასულთან დაიარებოლოენ
რჩევა-დაზიგვისათვის და თუ რომელიმე მათ-
განს ექიმის რეცეპტი ჸქონდა, შესამოწმებლად
უსათუოდ მათიანი მიქონდა. ღილი შედარისა-
და შეგრძნების შემდეგ მან ძილის მოახერხა
გლეხობის დაყოლება, ეცა პატივი და ერწ-
მონათ პროთოსიით ექიმისა.

იდგა საქართველოსათვის უმძიმესი 1905
წელი. მცხრანში ერთი ოფიციალური თანხლა-

ბოთ 50 კაცისა და ქააჩმი შემოვიდა. შათ ნებართვა ითხოვეს ბაგრატიონის მამულიდან ტუკიუბინით გლეხებისათვის. იმ ღრუს ანა ბაგრატიონი მარტო იყო, ქმარი სხვაგან იყო წასული. ამ არეულმა მდგომარეობამ დააუჩრთხო მთასამსახურები. ასეთ სიტუაციაშიც კი არ დაიბრა გამჭრიაზი გონიერს ქალი, იმა როგორ მოახოცინებდა გლეხებს, რომელთათვას ცი დღე დღე დამჟამინი გრძელი გლეხები სულრა. სასტრიუმი ბრძოლა ეზოში გამოსალთ სულრა. გამოიერნა ბლომაზა არაყი და სალდათები მიერწვიათ. ხოლო ოფიცერი, რომელსაც პეტერბურგიდან იყნობდა, შეინარჩუნა და პირად სურამასან უშავსპინდლა. ან ბაგრატიონმა თუკიუბი დაარწმუნა, რომ ქავერ გლეხებისა მეფის მთვარობის საწინააღმდეგოდ არაური ჩაიტარ უშესრიგობა არ ექნებოდა აღგარი. მარტობაც იოუცერმა ასპარეზი სწორედ ასევე შეადგნა. არყოთ გამარტულებულმა სალდათებმა ველაზ მთახერხს ცხენებზე ამხედრება და ის ლაშე ბაგრატიონების დიდებული სასახლეა ეზოში გათოვს. ხოლო მეორე დღეს დიასახლისს გლეხებისათვის ულრები მალლობა გადაუხდეს და მშევრად გაუდგნენ გზას.

შაბათ დღეს უსტუმრობ არასლროს ყოფილა ბაგრატიონის ფახი. სტუმართა შორის ჩშირიდ ნახავდოთ ჩევნის სასიადლეულ სტრიქონს ექვთიმე თაყაოშვილს, რომელმაც, სხვათა შორის, საქაოდ სინიტერესო მასალები შეაგროვა მუხრანში.

ანა ალექსანდრუს ასულს, სოფლისა და ოჯახის საქმეს გადავხდულ ქალს, რა თქმა უნდა უკველმხრივ მხარის უკერდა მისი მოულიცნიკა ბურმა ცოლორებაში „განცხრომისა და ნეტარების“ ტახტერვანი არ იცოდა რა იყო. იოლი გზით მას არასლებს უვლია. აი, მისი ხასიათის ერთი დამახასიათებელი თვისებაც: წლვანების გამო ნიკა 1914 წლის იმში წასვლა არ უშევდა, მგრძნო იგი მოხალისელ წავიდა და მოერო იმა ვერ ასტრილში, ხოლო შემდგომ კაცების ურნონტზე გაატარა.

ნურქან იყრეჩებოდა, თოთქოს ან ბაგრატიონის საკუთარი საზრუნვაი ყვლდა. მარტო 4 ველის აღმრთა თქვით, მართალია, ცალკე სახნებში ბავშვებს მასწავლებლები არ ყოლდათ, უცხო ენგებისათვის გვცემნატკები პყვილთ ეყვანილი, მაგრამ საზრუნვაი მხოლოდ ამით ხომ არ ამოიწურებოდა საცვლომქმედო საქმეები თავისის მოითხოვდა. ამას კიდევ ისიც დაერთო, რომ იგი იმშერატიოცა ალექსანდრუს უკოდრის ასულის სახელმისამართის მარტის სახელმისამართის თავმჯდომარეულ დაინიშნა, ურნონტზე გასაგზავნი მინათები უნდა მოეშალებინა.

ივი უკველნაირად ცდილობდა, კავკასიის და აფრიკის დაკლებოდა. მასვე ვაზ-ზავნიდნენ მაში უპატრიონო დაზრდის ბავშვებს. არტილერიის ერთ-ერთმა ნაწილმა ანა ალექსანდრეს ასულს პირად გამოუგზავნა პატარა გვევნა, რომელიც მათ შეიღებთან ერთად გაიზარდა და სიკედილამდე მათთან ცხოვრობდა როგორც ფახის შევრი.

ობდები მომზრავლდნენ, სასტრაფოდ გამოსავალი უნდა მონაბელიყო, ან ბაგრატიონმა აღმოჩინა პატარა სახლი და იქ ბავშვთა თავშესაფარი მოაწყო. თავშესაფრის ზედამხედველად შევდი ქალი დაავენა, რომელსაც ხელფას თავად უზღილა. კვება სახელმწიფოსი იყო. 1917 წლის შემიმე დღეებში ბავშვებისათვის ულოს გალება გვიპირდა. თავშესაფრის დაურვა ემუქრებოდა. როგორდა უნდა მიეხედა მიდენი უპატრიონ ბავშვისათვის. რაღაც საშუალება უნდა გამოიხანება და იმ მან იჯარებოდა იმერის ბაზი და იმ იდებული იყალუ „გახსნა. ამ შემოსავლით ბავშვების სიცოცხლე უზრუნველყო. „ეკაფეს“ მომსახურე პეტრონალი ანა ალექსანდრეს ასულის ნაციონალურებულები იყვნენ. რომელიც სრულიად უსაცილლოდ ემსახურებოდნენ ამ საქველმოქმედო საქმეს.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ან ბაგრატიონის შეიღმა ალექსანდრემ (შურამ) პირველი ტრაქტორი შეიყვანა მუხრანში. იგი ბედნიერად თვლილა თავს და სიხარულს ვერ ფარავდა, რომ მშობლეობრივ მუხრანისათვის ასეთი შესაძლებლობა მიეცა. სოფლის გლეხებია ამ მმაგა აღმართობაში.

ალექსანდე ბაგრატიონი 1925 წელს ივალდუფლის გამო პარიზს წავიდა და შეიმედ დასულებული 1934 წელს იქვე გარდაცვლა.

ან ბაგრატიონი უკანასკნელად 1941 წელს ჩასულა პარიზში. უკვე ღრმად მოხუცებულ ცხრა თვე დაცუვია იქ. ერთხელ მასმეტონის ცუზეუმის დაფლილებება მოუცემულია დამთკა გილ ერთ-ერთ სურათზე მიუქცევა და ვალერიებელთა უზრადლება და უთვესმს ეს რილ დაცილის უნდა ეკუთვნისო, დამთვალიერებელთაგან გამოსულა პატარა ტანის ქალი, ანა ბაგრატიონი და ბრწყინვალე ფრანგულით მიუმართეს გილისათვის, ეს ტილო და ვიდს კა არა, გრის ეკუთვნისო: ეს ფატი მაინც დამთვალიერება ხანგამისას შეიძლება არც იყოს, მაგრამ უკვეთოლესი ქართველი ქალი, გაირევებულ გლეხებისათვის შეწირული, უაღრესდ განთავსებულიც გახსლათ.

ანა ბაგრატიონი ხანდაშემ გარდაიცალა ბიბლიომში 1965 წელს. ჩევნმა სასიქალურო პოეტმა გიორგი ლეონიძემ გვლობალი სიტუებით გაცილა იგი და აღნიშნა მისი მრავალ მხრივი დამსახურება.

ପିଲାଲ୍ଲମରତନ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନ

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରେସ୍

Ե Ա Պ Ա Յ Ե

მიუხედავად იმისა, რომ როგორც ყოველთვის, დღესაც იწერება და იბეჭდება ბევრი კეტანი, მთებულებად იმისა, რომ ვეჩასთავიაციის ტექნიკის საქმაოდ მაღალ დონეს მიღწება და ამ ტექნიკის ბევრი ფლობს, მთებულებად იმისა, რომ დრო, კითხვება, წიგნიერება ბევრს დაეხმარა საუთარ ხელწერის ჩამოყალიბებაში, ნამდვილ პიტეს — ერთს მრავალთაგან, მათინვე ჟერმანენენ ხოლმე იმ აუცილებელი თეისტების გამო, რომელსაც ნიშიერება ჰქვია. ასეთ პოეტს ზოგჯერ გაურანდავი თქმაც ეპატიება, ზოგჯერ გაუსტინავი სტრიქონიც — სრულყოფილებას დღი და გამოკიდილუბა მოიტანს, მთავრითა, დაისტატების უას მან არ დაკარგვს არსებოთ — ცხოვრებისა და სამყაროს აღმზის უშუალობა, ის, რაც მას და მხოლოდ მას ჰქვითვნის თავისუფლება ვერცხლი — დავით შეცდლური მე ნიშიერ კაცად მიმინია, იმ კაცად, რომლია საგან კეშარიტი პოეტი დადგება. ამას მოწმობს მისა პატარა წიგნი „პირჩწითი“, რომელშიც თაგმურილავა პოეტის აღრიცხვა გამოიყენებული ლექსიდა. ეს წიგნი დავით შეცდლურის პირველი წიგნია, ამიტომაც სწორედ ეს წიგნი მოითხოვს დაუირგებას და სხვა პოეტის ლექსისგვერდებს, მათ პირუტკებელ შეფასებას. აქვთ მინდა ალექსანდრე, რომ წიგნს უძღვოს კანისული ჩარეკანის წინაშემა, სიყვარულით დაწერილი წინათქმა, რომელიც ახლობება პოეტის დამომადგრებება და დალოცვა პოეტის ძნელ გზაზე. კეთილი იყოს ეს დამოიძრებება დავით შეცდლურის პოეტურ ბიოგრაფიაში!

წიგნის სათაურია — „პირმზათი“. პირმზათი აღვილი ყოფილა მთიან მხარეში. ამდენად, ბას გამართლება აქვს როგორც პირველი წიგნის სათაურის. ბევრი ლექსი აქ წიგნში შთავონებულია მთებით, მათი კოლორიტით, მთი განცლით. მაგრამ, ცხადია, აღვილის ლოკალი აქ ლექსებში მეტად პირობითია — ეს თავისებური მოღერნიშვილია, გმირებული საულიად თანამეტე როგორც პოეტის მიერ:

ଶ୍ରୀନିବାସ ପାତ୍ରଙ୍କର ଉପରେ ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁ
ଯାଏନ୍ତି କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ଶ୍ରୀଲଙ୍କାରୁଦ୍ଧାରାଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା
ନିର୍ମଳାଲୋକତିରଙ୍ଗାଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷରୀଙ୍କ ପାଇଁ,
ଅନ୍ଧାଶୀ ମନେହାଙ୍କ ପ୍ରିୟକାଙ୍କାଙ୍କ ଦୁଃଖ
ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହୋଇଥିଲୁମାନ୍ତିରେ ପାଇସାମୁକ୍ତିରେ

ეს პატარა უსათავი ლექსი ხელვით, ვიზუალურ პლანშეთ გადაწყვეტილი და მე ვიზუალი, არ არის მოკლებული ერთგვარ ესთეტიზმი, ამ სიტყვის სუკეციონ გაყვაბით; არ აქვს მნიშვნელობა იმას, რომ ამ შემთხვევაში მთების პეიზაჟი მოწოდებული, სხვა შემთხვევაში სხვაგვარიდ შეიძლება ყოფილიყო. უნდა ითქვას, რომ დავით მცელეარის განსაკუთრებით გამარილებული აქვთ უნარი კვერტისა, ხელვის თოშება. არა ერთი ლექსი მის კურგულში არ უნდა იყოს, რა აღნიშვნა უნდა იყოს წარმოადგენს. ჩასვერილება, ასეთი ლექსის, ისეთი სიად კარგი და აღმეტებილი ავტორის ნიკიერებით, არსებობს უზრუნ დილი საშემაბების და უზრუნ ღრმა მააზრიბის ლექსების გვერდით, რადგან ასეთი ყაიდის ლექსები სრულად დარღვეულებული და აეტონინილი დიდ პოტენციალის ექსპრესიონ. თომას ელიოტი ამბობდა: „ფუნქციონ, არ არის სკურია იმის მტკუცება, რომ ყველა ნაიღვილი პოეტი, ისეთიც კი, რომელიც უდიდესთა რიცხვს არ მოეცუთვნება, გვანიჭებს თავისი ლექსებით არა მხოლოდ სიამონიგრებას. სიამონიგრებით რომ უკალაცურ ამინისტრუტობოდნეს, თვითონ ეს სიამონიგრება არ იქნებოდა მაღალი რანგის“. და რა პარალელურადც არ უნდა დღერდეს ეს სიტყვები ფორმალურების ერთ-ერთ მამა-

თავრიად ალიაჩებულ პოეტისაგან, ისინი სრულ სიმართლეს შეიცავენ და მოტანილი არიან ეფუძნება სედან, რომელსაც მეტად ნიშანობლივი სათაური აქვს — „პოეზიის სოციალური დოკუმენტულება“ დავით შეედლურის სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ მის პირველ ერთეულში ბევრი ლექსის მოქალაქეობრივი ქლერკობის, დატვირთული დიდი ვრცებით და ტკივილებით, რაც მთავრის გალურეფით თავის პათეთიკაში. გულურეფელობა ნამდვილი ხელოვნებისთვის ერთეული მთავრი და ორსებით თვისებაა და მე ვიტყოდ ის კრიტერიუმის, სხვა კრიტერიუმების მხარდაშინ, რომლითაც უნდა გაისწოოს ამა თუ იმ ხელოვნების ნიმუშის ავ-კარგი. ნიმუშიდ პატარა ლექსი:

შენ, სისხლი ჩემო, მართალო,
ნაჩერეფი წინაპარისა,
მაჩერე ერთი ბუბუნი
ნისლ, საულენ ხარისა.

მაჩერე შენი გავარი
ნიმუშე და სიგოროზე,
რა ვიცი, იქნებ მეც შევხვდე
ყივნაღს მუხრანის ბოლოზე.

დავით შეედლური ახალგაზრდა პოეტია და სასესხით ბუნებრივია პოეტური რემინისცებუბი მის ლექსებში. ამ პატარა ლექსის დასაშინაბა — „შენ სისხლი ჩემო, მართალო“, მუხრან მავარინის ცნობილი ლექსი გამახსნა „შენ, სისხლი ჩემო, სად არ დაღრილო“... სხვა თუ არავერი, მუსიკალური ჟლერ პირველი ფრჩისა ერთნირია. მაგრამ არსებითი ეს არ არის — მთავრია, რომ დავით შეედლურის ლექსი შეგვებული ვარიაცია ხალხური ლექსის ცნობილ სახეებშე (ყივნაღი, ხარი), სახეებშე, რომელიც წარმატებით და არაერთგზის ვამოუნებულია ქართულ პოეზიაში (გ. ლეონიძე, შ. ნიშნავანიძე). ეს ერთვარიად ტრადიციის შენახვას. საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ ანამედროვე ქართული ლარიკა, მთელ რიც შემთხვევებში ცდილობს გამოყენების ფრაქლორისეული პანთეონი თუ მელოდიკა. ბევრი ქართველი პოეტი არაერთ ლექსში ხასგამიში იყენებს ხალხური ლექსითვის დამახასიათებელ რეტრენსა თუ ინტრაციის. ეს სტილიზაცია ხალხური ლექსის ყაიდზე, ხმირა გამოყენებულია არა როგორც და მხოლოდ ტრადიციის შენახვა, არამედ როგორც მისი დარღვევაც — ხალხური ლექსი გამოყენებულია თანამედროვეობასთან კავშირში, თანამედროვე თვალთახვითაა დანახული მოვლენები და ეს ლექსი თანამედროვე ტკივილების ვამოა დაწერილი. აე არაერთი სახელის ჩამოთვლა შეიძლებოდა, ამა კალანდაძით ღწევებული, მურამ ლებანიძით ღმმთავრებული. თიოქმის არ ასებობს ცოტად თუ ბევრად მნიშვნელოვანი თანამედროვე ქართველი პოეტი, რომელსაც ასეთი ლექსი არ დაწერს. დავით შეედლურისაც აქვს რამოვნები სეთი ხასიათის ლექსი. როგორც ხალხური ინტრაციების გამოყენების კარგი ნიმუში მინდა დავასხელო ლექსი „ყაი ყმის ნათქვამი“, „აგრეთვე ლექსი „ნატვრა“. არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ხალხური ლექსის ყაიდზე დაწერილი ლექსები ღმმთავრის წიგნში — ისინი ერთ-ერთ დამაბასითათვებელ ხასს წარმოადგენ ახალგაზრდა პოეტის შემოქმედებაში, მაგრამ არა ერთადერთს. მე მომენტენა, რომ ახალგაზრდა შემოქმედზე გარკვეულ გავლენა მოუხდება იაბონურ პოეზიასაც — იაბონური პოეზიის სამახასიათოებელი ლარიკის შემთხვევაში, სათქმეების კონდენსირება მცირე მოცულობის სალექსო სისტემი (ტრიკ, ხოკე, ზოგჯერ წუთოერი, უცაბელი შთაბეჭდილების ხაზგამი ლექსში, ყველაფერი ეს დავით შეედლურის ლექსებშიც შემცვდა. ნათქვამი ლიტონ სიტყვად რომ არ დამჩრის, მოყივან ორ პატარა ლექსს.

ერთი:

ვინ არის იგი —
უჩინარი თქვენი სტუმარი
უამილან უაშე, რომ გაგიხმობთ
მეგობრებიდან

შეორე:

ერთხელ შევედრი ათასწლოვან
დაბურულ ტუეში

და შემდგე დადგანს
მარტო-მარტო დახტიალობთ
აკვირდებით ვარსკვლავთ მსვლელობას
გამოხვინის უამს, —
მამლის ყაიდით მოფუნილ ცაჲ.

და ისეთი სიჩიტე იდგა
— უმალ ყურებზე ავიცარე
შემქრთალმა ხელი.

რომ არ მოღმონდა, რომ ეს ლექსები დავით შეედლურს ეკუთვნის და მხოლოდ ლექსები წამეჭითხა, ალბათ ვიფიქრებდა, რომ ისინი იაბონურიდან თარგმანი წარმოადგენდნენ. ასაცერი ამაში დასახახისი არ არის და თქმელის გმით ნუ გამინაშეუნდება ახალგაზრდა პოეტი. — შესაძლოა, როგორ ას ლექსებს წერდა, სულაც არ გახსნებია იაბონური პოეზიი. მაგრამ ის თანამედროვე აღმიანია, თანამედროვე აღმიანის ინტელექტზე კი ბევრი ფაქტორი მოქმედებს, ღლესლაც, წაკითხული, ნანახი, გაგონილი, ზოგჯერ ახაპირდაბირი, არამედ მოარული გზით შე-

მოსული მის აზროვნებაში ზემოთ მოყვანილი ორი პატარა ლექსი ჩანაფიქტის განოხობიულების ფორმით, მე ციფრობ, სწორედ იაპონური პოეზიისგან არის დავალებული. შესაძლოა არც ერთი ზემოთ მოყვანილი მინიატურა არ არის ზესტად გამოიყელილი იაპონური ლექსის სახმოით დწერილი, მაგრამ, ვიმერებოთ, პრინციპი მათი შექმნისა ამ პოეზიიდან მოდის. თავისთვის კარგი ეს ლექსები ხასიათდებიან ფორმის ძიების სურვილით და ესცე ნიშანლობლები ფორმებით დალევანდებით პოეზის. თუ დავუკვირდებოდით, ამ ლექსებში პოეტი ნაჯებ კურალებას აქცევს ლექსის მუსიკალობას, ტრადიციული გავებით. სხვათაშორის, ესცე დამახასიათებელი თვისება განხრა ბორებისავთის დღესდღეობით. უპირველესად ეს უნდა ახსნას იმით, რომ საერთოდ, თვისობრივიდ შეკვალა ფიც მუსიკალობის გავების ლექსში, რომელიც კეთილბმოვანების გარდა, გულისხმოსას ასონანსურ სირთულეებსაც, ზოგჯერ ლექსის კონტრასუნქტულ ავებას მუსიკალური თვალსაჩინისთ და სხვა. აქ აღმართ, სინტერესოს იქნებოდა პარალელი პოეზიასა და საერთოდ თანამედროვე მუსიკას შორის, სადაც აგრძელებ ტრადიციულად გაგებული კეთილბმოვანება უფრო და უფრო მეტი სირთულეებისკენ მოდის. ამ მოვლენას უთური დაუიქტრებაც და შეფასებაც სკირდება. საერთოდ, უნდა ითვევს, რომ პოეზია დიდი ხანია არ არის აერთომიტრი. საუბრი იმის შესახებ, რა არის პოეტური და რა არ არის პოეტური, ე. ი. რა შეიძლება, იყოს პოეტური სკის საბაზი და გამოყენებულ ლექსში როგორც აქცესუარი, არსებითად მოკლებულია მყარ საფურველს, ეს ცკვე დიდი ხანია აღნიშნულია საბჭოთა ლიტერატურათ ცოდნობაში.

დავით შეედლურის ლექსების ერთ-ერთ დადგებოთ თვისებად მიმართა, მათი ბუნებრივი, ძალაუზურინებელი მდინარეობა. ეს ლექსები არ ტრვებენ ხელოვნურად შეკორწიულებული, ასე ვთქვავა, „გავათებული“ ლექსების შთაბეჭილებას, ასეთი შთაბეჭილება კი ბოლო ღრუს არა ერთხელ და ორგზერ დამხებადა სხვადასხვა აერორების ლექსების კითხებს ღრუს. ზოგიერთ ლექსს აქცირად ეტუობა, რომ აი მხოლოდ ამ მეტაფორის რეალიზაციის სტუკის არის დაწერილი, ნ. ეს სხარტული გამოთქმა მისი დაწერის მიზეზი. შეიძლება ეს მართლაც ასე იყო — მეოთხევლი ეს არ ინტერესებს, ეს, ასე ვთქვათ, პოეტის შემოქმედებითი ლაბორატორიაა, შისა „მარტოული“, მკონხელმა კი ეს არ უნდა იგრძნოს, არ უნდა ღიანახოს. პრადად მე ვთქვირობ, რომ დავით შეედლურის შევენირი ლექსი „შვინდი“, მართლაც შესწრებული ნაპონი მეტაფორისთვისა შექმნილი, მაგრამ როგორც ამ ლექსს კვითხულობდი, თვით ლექსის განწყობილებში, აერთისეული ხატვის მარტიში იმდენი უშუალობაა და ნიშიერება, რომ მე ეს არც მიგრძნია, როგორც მკითხველს. მინდა მოვიყვანოთ ეს კარგი ლექსი:

მოუხალოვდა უყლს სიმღერა, თუმცა ცა და მიწის

გერ არ გახსნილა მორიზონტთან შეკრული ბაგე,
ისევ ხარშენობს წიფლნარებში ლელი და ღიჭი
და შეზოღული რელოდში ტკაცებით შილის,
მაგრამ ვით სიტყვა უნდებურად წამოცდენილი,
გაღმა პირმშითში ნააღრევად უკვლდა შვინდი.

ეს ლექსი სრულად ჩამოყალიბებული მხატვრის მიერ შექმნილი ნაწარმოების შთაბეჭილებას ქმნის. მაგრამ ყოველთვის ასე არ არის. დავით მეტედლურის ზოგიერთ ლექსს, ცხადია, აელია გამოცდილი ისტატის ხელი. ხანდახან პირდაპირ დასანარია ესა თუ ის ლაცუსი, ზოგიერ ძალით კარგ ლექსშიც.

დავით შეედლური, როგორც ყველა თითქმის, იგდეს მაშინ, როცა მისი ლექსები პირადი რობეჭილებებითავთ თუ დაკარიცვებებით არიან შთავინებული, როცა ის დღევანდლობაზე, ვინ თანხმედროვებაბაშე შერება, თუმცა უნდა ითქვას, რომ აქაც ზოგჯერ გვხვდება, სტერეოტიპული. ნაკლებად მეტყველი სტროფები, ამიტომ აქტუალურ თემაზე შექმნილი ლექსი, სამწერაოდ მხოლოდ პლატის ღრება. ასეთი მომენტენა ლექსი „ითხოვს არავი“.

საშობლოს სიყვარული ახალგაზრდა პირებს ლექსების ერთ-ერთი მთავარი თემაა — ესცე თავისებური ტრადიცია ქართული პოეზიისათვის. პატრიოტული ლიტერატურის უკავებობა და ხაგასმული იყო ქართულ პოეზიაში. ამის აღმართ, თავისი ახსნაც და გაართლებაც ქვენდა — ქამთულ ლიტერატურა იყო ეროვნული თვითდამკვიდრების სუკეტეს საშუალება და მდგრად, პატრიოტულ სულისკეთების ხაგასმის მასში, განსაკუთრებულ მნიშვნელობა ქვენდა. დავით მეტედლურს აქვთ ერთი უსათურო ლექსი — „შენი თაბირით გავიდეთ თოქზე“... ლექსთ თავის წარმოალობის თითქოს ზესტ მისამართს მიგანაუნებს — ლექსში ქაჭოთის ციხეშეა ლაპარაკი, მის აღებაზე, რომელიც სამშაგმირა ლაშქრობის წინ გამართა, ცხადია, გაგვასხვნდება „ვეფუძიტუასანი“ რუსთაველისა. მაგ-

გლობალური სული

፩፻፲፭

三六四

డా డెమార్క

፲፻፲፭

Digitized by srujanika@gmail.com

୬୩୮

ପ୍ରାଚୀ ସାହିତ୍ୟଳୋକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀ କମଳାଗାତ୍ରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

საჭირო არის

ମୁଦ୍ରଣ ମାତ୍ରା

എ ദേവാ ക്രത സിന്റെരുക്കണ സാന്തിഥി, സാഗ്രഹമല— ഇവാ പ്രേരഭർക്കി ക്ലോറീക്രി നിന്ദിപ്പിലൂടെ ക്ലോർ ക്ലൈസിനി സാന്തിഥി, സ്റ്റീലിസ് സാന്തിഥി, വീഥിനു ഗാഗ്രേഡിൽ. ഉദ്ദേശ ക്ലൈറ്റാൾ ചിന്തനക്കാരുടെ ഏതു എൻ കാലഘട്ടിനുമേ ലൈജ്സ്, മെറ്റ് പ്രൈല് ഥോഗ്രേ, കാലിന കാര്ഗ് നീഡ്സ്‌ശേഡ് പ്രേരിഷിസാ, ഗമാർത്തുല്ല പ്രൈ-ഇൽ മെർക്കു, നീഡ്സ്‌ഹാൾ ബാന്ധുക്കി സാന്തേരു ദാ മാനുപ് തു അ റിപ്പ, വിസ് ലൈജ്സ് കിന്തുല്ലുമെന്തെ, എ- റൂച്ചി, മിക്കലോഡിൽ മാനുപ്, വേർ ദാശാഖ്യേരുമെന്തെ. എന കാലാനുഭവും മിന്ദ്സൈറ്റി, മുക്കരാ മാങ്കാ- ഹിന്നാ മിന്ദ്സൈറ്റി, തനാക് പ്രീലാഡേസ് മിന്ദ്സൈറ്റി, ത്രാൻഡേൽ പ്രാൻട്രൂൾഡാ മിന്ദ്സൈറ്റി, എ-ഹിന്നാ എ- റൂച്ചി ക്രോസ്, സ്റ്റെഗാന് ഗ്രാഫ്റിംഗ് ഫ്രെംബേ, റിംഗ്സ്‌പിന്റുവേലാ, എ ലൈജ്സിൽ ഓ-ജെന്റുന്നുമാണെ കി അ അനു സാഖാക്കി, ശൈംബുക്കി: സാന്തൂതാൾ മിന്ദേരുലിൽ ലൈജ്സി റിംഗ്സ്‌ലിമിറ്റ് ആറുന്നൂസാ പ്രൗഢ പ്രൗഢ നും നും ക്ലോർ അംബുലാന്റുമുണ്ടി ലൈജ്സി, കാര്ഗു. ശൈംബു ശൈ മാനുപ് ചൈജിനിറും, കുമ തു കി പ്രേരിക്കാ കാലാപ് ചിലാ ദിക്കാലുലി ഗാന്ധിംഗാന്റുഡാ, എ-ത്രാൻഡേൽ മിന്ദേരുലിച്ചേപ് ഉട്ടാ ഒപ്പുക്കുന്നു. പ്രൈംജിനും, ഉണ്ടുപുറുഡിൽ സാശിശ്വരുഡാ, പ്രൈംജി റിറ്റോ സാശിശ്വരുഡാ പ്രേരിഷിസിന്തുനി. തീവ്രിലാം കാര്ഗു റിലൂസ്റ്റർക്കാപ്രാഡ റാഗുഡ പ്രൈംജി ലൈജ്സി ഗ്രാന്റിലി ഗ്രാമ്പേശം. ശൈ ഇ ക്രൈലാറ്റുരി മാനുപ് അംഗിയാനു ഥുമിഡി സിംഗിൾ മിന്ദേരുന്നു.

დაკით მცენლური ახალგაზრდა პორტია და კუვლუკები, რაც თანამედროვე პორტის ექვება საერთოდ, ავი და კარგიც, მას ცა ექვება. მას ბევრი თავისი აქვთ — ხედა საგრძნოსა და მოვლენების, კუთხე ამ ხედებისა, სხვისა. რაც არ უნდა მიერალოს, უნდა შეეცალოს აყდინოს. შეიძლება მითხაონ, არ არსებობს, ახალგაზრდა და მოხუცი პორტი, პორტი — პორტია, მართალია. შეიძლება მითხაონ, ბარათშეიღია ახალგაზრდობაშივე გვინისი იყოთ, — მართალია. მაგრამ არა, არა, არა პორტიაშეც და კუვლაფერებიც შეგიძლობის ხანა. ეს იმას კა არ წიშავს, რომ შენ შენი არა გავიჩინა, მაგრამ სამორჩილო იღებ და მორჩილობის სიღრღვეს საიდლობა და დოკინა. კუვლამ ვიცია ქართული რომანტიკული სკოლის ბრწყინვალენი წარმომადგენლი ნიკოლოზ ბარათშეც და თუ თბილისის უნივერსიტეტის ქართული ფილოლოგის ფაკულტეტზე არ ვიწყვალა, ცოტამ-და გვასხოვს ამავე სკოლის მიმღევარი გამტანგ იძებელანი, რომლის ლექსიგნის სახეებს, მოულ პასაკებსაც კი, გვოულობთ გვიალური ქართველი პოეტის შემოქმედებაში. მაგრამ კუვლა-ფერი სწორია და კანონმომერია — გამტანგ იძებელანი ერთ დავიწყებულ კაშერულ პირებად დარჩის, ბარათშეიღობა კი თავისი ხალხი ნიშის მეშვეობით, თავის ლუქმის ძალით, უდიდეს მასშტაბებს მიაღწია. ლიტერატურის ისტორიაშ ამგვარი ფაქტები იცის. ამიტომ შეგიძლობის პერიოდი, უფრო სწორად, საყუთარი თავის ძიების და პონქს პერიოდი, მნიშვნელოვანია პოეტურ ბიოგრაფიაში. ცდუნება ამ ტრანს ბევრია — ბევრი მთარულა ეცემერური თქმა თუ სახე, კორგი, მაგრამ უკვე ტრივალურად ქცეული სტრიქონი, ზოგჯერ სრულიდ ძალუნებურად იცირებს ახალგაზრდა პოტების შემოქმედებაში. და კეშმარიტი ნიკიერებას საჭირო, რომ შენი

სათქმელი ახლობურად იქნა. მე მწამს, დავით მჭედლური ამას შეძლებს — ამის საწინააღმდეგო მიზანი „პირმინითი“, რომელშიც სრულიად სხვადასხვა მასშტაბების და სიძლიერის ლექსები კი მუზიკობლობენ, მაგრამ საბედინიეროდ და სამეღლოდ კარგი ლექსების, ძლიერი ლექსების რა-ოდენობა გაფილებით მეტია.

ენცენტ ნიშარაშვი

მაღლივარება

გამომცემლობა „მერანში“ გამოვიდა პოეტი გივი ძნელაძის ლექსების კრებული „მაღლივარება“.

„მაღლივარება“ განათებულია პოეტის გულწრფელი, საღა და ამავე ლროს ლრმა შინაარსისა და შინაგანი ენცენტის შემცველი სტრიქონებით:

ექა, საშობლოვ,
სიცოცხლე ჩემი
და სიხარული
შენა ხარ სრული,
მე უემიძლია,
შენ გულისფრის
დაუნანებლად.
დავლიო სული...
— მერე ეს მოები?
მერე ეს წყარო?
მერე ეს ჰვარები?
მერე ეს მოვარე?

მერე ეს ბიჭი?
— მერე ამ ბიჭის
იქნება,
ჩემი
საშობლო მხარე;
ვაშინ ეს ცელები,
შავტუხა ბიჭი
იქნება შენზე
მზრუნველი კაცი,
უცრო თუ არა—
ჩემსავითი მაინც
ეცოდინება
საშობლოს ფასი.

საშობლო მხოლოდ და მხოლოდ აღმიანთა მიმართებაში აღიქმება. საშობლო ასე-
ბობდა ჩევნამდე, იარსებებს ჩევნს მერეც, ჩევნს გარეშეც. სიცოცხლე წარმაგალია და რარებ
ლადი აშენებითაც არ უნდა იყოს განმსჭვალული კაცი სიკედილის შემდგომ დალებაზე, მას მაინც
გული წყდება ამ ქვეცნიდან წასვლაზე, სხვაგარად სიცოცხლეს აზრი ეკრანება. ასე უკერძოს
პოეტი კრებულის ერთ-ერთ საკუთრესა ლექსში „ეს ზეცა და ეს მინდორი“:

ეს ზეცა და ეს მინდორი,
ეს ლელე და მთა,
მე არც მომიტანია
და...
ვერც წავილებ თან!..
ამ დალოცვილ მიწაზე
ყველაფრი თავდება,
რამე თუ არ იწამე

უკვდავების თავდებად .
ო, რა ნელა თენდება,
ო, რა ჩქარა ლამდება...
გიწამე და... ტკივილი
თანდაონ მიამდება
გაიხდე, თუ ძმა ხარ,
თენდება თუ ლამდებაზ!

გივი ძნელაძემ ამ ლექსს ლამაზი, ორიგინალური პოეტური ფორმა მოუქმნა და ამ გზით
შეძლო მკითხველონ ინტიმის დამყარება. მაგრამ ძალიან ლამაზია გამოხატული პრიბლემურა
სათქმელა მინც ზოგად დეკარტიად დარჩებოდა, ლექსის აქცე დასამრული რომ არა:
„გაიხდე, თუ ძმა ხარ, თენდება თუ ლამდება!“ ამ სტრიქონებში მედავნება პოეტის ადამია-
ნურა სევდა და სინაცული წარმავალი სიცოცხლის მშვენიერებაზე, მიუხედავად იმისა, რომ მან
უკვდავების თავდებად რაღაც დიდ და იმაღლებულ იწამე უკვე.

გივი ძნელაძეს ლექსებისათვის უცხო ბუნებრივი, სიმბოლური თუ აღეკარიული ქვე-
ტექსტები. „მაღლივარება“ ნათელი, განსაღი იშროვებით და მრავალუროვანი მეტრული და
რატობულ-ნორინაციური ძიგბენის ხასიათდება პირველ რიგში.

აზრისა და ყოფითა მოქერტის მახვილი ვიზუალური ფიქსციის შერწყმის შედეგადაა შექ-
მნილი „ვაშლის ხე თოლში“, რომელშიც იაბონური ლექსის კრძოლ კი, ტანკას საუკეთესო
ნიმუშებისთვის ნიშანდობლივი ლამაზი და სუვდიანი გაწყვობილებაა:

ଗ୍ର୍ୟାନ୍ଟ୍‌ରୁଲ
ଟାଙ୍କଲ୍‌ଟେ
ପ୍ରୋମି
ସ୍କିପ୍‌ରୀ
ଡା
ସାନ୍‌ଟ୍ରେଲ୍‌ବ୍ୟୋତ
ଫର୍ମର୍ଡା...

ଅମ ପ୍ରାଚୀଲ୍ୟରେ କ୍ଷେତ୍ର
ଗୁରୁତ୍ୱିନ ସାଂକେତିକ
ତଥା
ତାଙ୍କୁ
ଏହା...

აღმართი განუშეორებული ინდივიდუალობაა. მისი საკით სხვა არაეინ მოვა აქცივანია, კრებული მის დანიშნულებას ზეასრულებს ვინწყ, მით უტრრ თუ ის პოეტია:

ବୀର୍ଯ୍ୟ
ସାମନ୍ଦର୍ଗ୍ରହଣ
ହିଂକରନ୍ଦବେନ, —
ପୁରୁଷୀ
ପ୍ରେସ୍‌ଲୋ
ଶିଳ୍ପିକଲ୍ପନା;
କ୍ଷେତ୍ର, ତଥାର୍ଥ...
କ୍ଷେତ୍ର, ତଥାର୍ଥ...
କ୍ଷେତ୍ର, ତଥାର୍ଥ — ଶବ୍ଦାନ୍ତର୍ଦେଶ

დასაბამიდან ერთმანეთის გვერდით არსებობენ სიკეთე და ბოროტება, სიცარტული და სიძულვილი, ღიასულოვნება და სულმაბლობა, სიცოცხლე და სიკვდილი, მაგრამ მცენანა მაინც შევენიერია. შევენიერი მხრივი მისითვის, ვისი სულიც სუზთა და აუმღერევილი და ვანც წათელ თვალებით ჭრების სამყაროს:

მე რომ არ გითხრათ —
თქვენც კარგად იცით
ხანდახან,
ზოგჯერ —

దమా దమిస పత్రురొం;
మాగురాథ క్వయ్యానా పశ్వేన్యోరొ,
క్వయ్యానా మాసిండ్ర పశ్వేన్యోరొ...

არავინ იცის, წარადგურ რას მოიტანს მომავალი დღე. შეიძლება ყველაფერი თბიერტურად არ შეფასდეს და იმაზე ნაკლები მიუსწონ, რისთ ღირსიცაა, შეგრამ ეს არ აძლევს უფლებას პოეტს ცესმისტურად განეჭილოს მომავალის მიმართ:

ხვალის იჩედი
 მაცოცხლებს შაინც
 ხალისიც მეტა
 შექნება, რაღან —
 ხვალის მაგივრად
 დაფუძიო გაისს —
 გაისამდე კი...
 მეტა ვაღა.. .

ମେଲିଯାଳମ

କେଣ୍ଟିରୁଥ ଅନ୍ତରୀଳାରୁ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଫିନିଙ୍ଗସିର୍ପୁରୋବନ୍ଧି ହାମିତୁଲ୍ଲିଲା ଏହି ଉପ୍ରେଶି ରୂପ ଦେଖାଯାଇଛି । ଏହି ଉପ୍ରେଶି ରୂପ ଦେଖାଯାଇଛି ।

ରୂ ଫରନିଶାପ୍ ଖଣ୍ଡା ଏଲ୍ପିଓନ୍ ମାଲ୍ଲା,
କ୍ଷେତ୍ର ଏକ୍ସପ୍ରୋଲିଙ୍ଗେବ୍ ବାବିଲିନ୍ଡାର୍ ଫରନିଶାବ୍!

၆၅ ဖြော်ဆိုလွှာတွင် မြန်မာ ဒေသကြောင်းပါဝါ ပေးပို့ နိုင်သူ တော်မြော်ကြော် ဖြော်ဆိုလွှာတွင် စာရွက်ပါသည်။

“ შოთა ქავთარაძის ლექსიპი, რა თქმა უნდა, ტოლი მხატვრული ხარისხის არაა და არც მსგავსი ფრჩქებით ხსნიათლება. ეს ახალგრძნობრძა ძიების შედეგია.

დელის კალთიდან გადმოვარდნილ ნაცრისფერ გორგალს
ეთამაშება პატარა კატა...

მშენებლის სურათია. ამ სტრიქონებში ავტორი ფერმწერია:

କୁଳଙ୍ଗ ମିର୍ଜା,
ମିର୍ଜାକୁ ସାନାପିରାଦାନ
ଶ୍ରୀରାମ କେରାଣ୍ଡି — ରାମପିଲ ଶାହୁଲାଲ.

ისენ პოეტური სურათი ჰეშმარიტი შემოქმედის ოვალით დანახული.

ახალგაზრდა „თავშეკავებული კაცი“, მართლაც ჩობ მმარტინებს, საღავებს უჭერს გრძნობებს. იქ, საღაც საყირიალი, სადც მარტინლობა გაზრდულია, მოთა წართავად უპარეით აყოლებს ხოლმე მკითხველს. და ეს არ ხდება მყვირალა სიტყვებითა თუ მოწოდებით:

— ამ პატია კრებულში ერთი სასიმოვნო რა ადგ შეინიშნება. აეტორი პირველი სტრიქონები-დანვე ცდილობს კარგ განწყობილებაზე დაყენოს შეითხველი, თითქოს ერიდება მის დაძაბ-ვას. აა ლეში, „ჭრაა“. ბეგრი ნაწარმოები დაწერილა ქრაზე და თითქმის უკველთვის ქალაქის ამ სახიცოცხლო ძაღლის უაჩყოფითი მხარეებია წინ წამოწეული. შოთა ქავთახაძე კა ასე იწყებს ლეშის:

კაცი კაცს ხვდება, ჩვეული რიდათ,
წინ თქანიგადაც ჭრდილობას უფენს...

შერე ჩავთ გვერა (შეიძლება გაგონდება კიდეც) ცველა ის სასიამონო, რაც ამ დექტი სისა თუ მყითხელისათვის ნაცნობ ქუჩაზე ხდება.

იშვიათად, მაგრამ მაინც გვხვდება დაუხვეწავი, ნაჩარევი სტრიქონები. ზოგჯერ კი სათ-ქმელს იქ არ წყვეტს აეტორი, სადაც ლოგიკური წერტილი აშკარაა.

დღეს არაფერი არ შეიცვლება,
რაღან შენ ჩემი მეუღლე გვია;
მაგრამ მე ვფიქრობ —
ხომ შეიძლება,
მენახე, მაგრამ ძალიან გვიან.

ეს ლექსი იქ მთავრდება. შემდეგ ამის ჩამოთვლა, თუ სად რა შეიძლებოდა მომხდარი-დო, აღმართ აღარაა საჭირო.

სამედნიეროდ, ასეთი ლექსი ცოტაა ამ წიგნში.

ვლადიმერ მაიაკოვსკიმ ცერსალის ღილაკის დაოვალიერებისას ცველზე ორს-შესანიშნავ სამასოვროდ მარია-ანტუანეტას მაგიდაზე შენიშნული ბზარი მიიჩნია. ეს ბზარი რევოლუციის პერიოდში ბურბონების ჩამოგდებისა გაჩნდა.

პოეტს, შემოქმედს, კოველთვის აქვს უნარი ისეთი რამის დანახვისა და წედომისა, რაც სხვათათვის მხოლოდ ამ შემოქმედს მეშვეობის ხდება შესამჩნევი.

შოთა ქავთარაძის ბეერი ლექსი ახლებურად შეგვაძედებს ხოლმე თითქო ჩვეულებრივ, სხვათაგან არაურით გამორჩეულ საგანსა თუ მოვლენას:

ერთ ლექსში ნატრობს, ოცნებობს აზალვაზრდა პოეტი:

რაიმე შევინახოთ
თბილი, ახლობელი
მომავლისათვის, თამარ!

ალბათ მშვენიერი შესანაბი და ასევე მშვენიერი მოსაგონარი იქნება შოთა ქავთარაძისა (და არა მარტო მისთვის) ეს პირველი კრებული.

ପ୍ରକଳ୍ପ ନାମାବଳୀ

მეორების აღვესაძლება ჭავჭავაძისა

აკადემიურობა, კახეთის საზღვრების
დაცვის
უფროსად გაგრესება. პარატი
6. 6. რავცხაძისადგი

1829 ଫୁଲିସ 15 ମାସିର ଶର୍କାନ୍ତଗୁଣ୍ଡରେତୀର,
ଅଲ୍ପକ୍ଷସାଂଦର୍ଭ ପ୍ରାୟୋଜନିକ ପାଥେତିର ମେସାଂତଳଗୁଣ୍ଡରେତା
ଶୁରୁରୀତିରେ ଉଚ୍ଚିତରେ ହେଲାନ୍ତିରେବେ.

ବ୍ୟାକ୍‌ରୂପ ଫିଲେଲି ତାଙ୍କାରିଗାନ୍ଧୀ ଦୁଇ, ମାଝରାମ
ଏବାବ ଗାନ୍ଧା ଓ 1829 ଫିଲିଲ ରେଣ୍ଟିସିଲ 24-ମଧ୍ୟ
ତଥିଲିଲିଲାକ ଲାନ୍କିଶ୍‌ରେଣ୍ଟିସ ଅଳ୍ପବିଲ୍‌ଲେ ଗାନ୍ଧିଶ୍‌ଵରିହେ
ଜ୍ଞାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠିଲା.

„1829 წლის 8 ივნისს ალექსანდრე ჭავჭა-
ვაძემ დაითანხმა ჭარელები და მათი თემის
უფროსებს სიტყვა ჩამოართვა, რომ დაწყნარ-
ლებოდნენ და მთავრობისადმი ურჩინას თაქ
დააწერდნენ“.

თურქეთთან ომის მოახლოებისას, 1827 წელს, შთავისართებულობა პასკევიჩმა ბრძანებული გასცა ქართველთა ანგარიშის შესადგენად. მოსახლეობამ ეს სამხედრო ბეგისად მიიღო და აღელდა:

მღელვარება თელავის, სიღნაღისა და თბილისის მაზრებს მოედო.

ალექსანდრე ვაკევაძემ ეს მღელვარებანიც
გუამშვიდა.

გაგრძელება. დასაწყისი ab. „ცისკორი“ № 2,
3, 4, 5, 6, 7.

ଓଳିଶେଷିଲ୍ ଦରିବ୍ ପ୍ରସାଦରେ, ୧୮୩୦ ଖୃତୀବିଜ୍ଞାନକାରୀଙ୍କ
ପ୍ରାଚୀକାରୀଙ୍କରେ ୧୮୩୦ ଖୃତୀବିଜ୍ଞାନକାରୀଙ୍କ
୬. ୬. ହାତ୍ଯାକାନ୍ତିରାମାଦିଲ୍ ପାଠୀରାମାଦିଲ୍
ମନୋଧୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋଲାଭାପ:

«Милостивый Государь
Николай Николаевич.

Спешу отвечать на почтеннейшее письмо Вашего превосходительства, что, по предложению главнокомандующего, я не мог в тоже время к вам приехать, как посредник, единственно по причине долговременной моей болезни; по выздоровлениі же, я был задержан Его сиятельством.

Не смотря на невигодность возложенной на меня поручности, не находя себе вправь оть одной уклониться я и, теперь совершенно готов приступить к исполнению по первому приказанию. Трудно мне надеяться, чтобы я мог успеть согласить Вашего Превосходительство с Князем Андрониковым* во всем предатах, почему я должен ожидать, что по крайней мере одна Сторона непременно останится мною недовольною; но чем тому помочь. Обязанность каждого из нас старается не заслужит нечего гнева, а сделать, чтобы на насъ не гневались, не в нашей состоямъ власти.

Что касается до меня, смело могу уверить Ваше Превосходительство, что не в правилах моих вводить разчеты личности

* «Князь Иван Михайлович Андронников, заместивший Н. Н. Раевского в командовании нижегородским полком (Убоузеъ ба-руатъеъ зоузеъло зуздыюаююъ руфаджрнъеъ ѿуэтънъеъ об. «Архив Раевских», 1909 г. т. II, стр. 1).

въ исполнениях обязанностей моих по службе.

И мысль, что предстоящий случай может тому послужить ясным доказательством, облегчает некоторые образом неприятность моего положения в отношении посредничества.

С истинным почтеньем и совершеншюю преданностью имею честь быть

Вашего Превосходительства
покорнейшим слугою

Князь Александр Чавчавадзе.
11-го Генваря 1830 года

г. Тифлисъ.

1830 წლის 24 აპრილს ალექსანდრე ჭავჭავაძე „ითვლებოდა თავმჯდომარედ იმ კომისიისა, რომელსაც დავალებული ჰქონდა ხუსურთა საჩიტრების გარჩევა“.

თბილისის სამხედრო გუბერნატორი, გენერალ-ლეიტენანტი სტრეკალოვა ალექსანდრე ჭავჭავაძის შესახებ იმ დროს წერდა: „აა ადამიანი, რომელიც ცნობილია თავისი ერთვულებით და რომელსაც ხალხი ენდობა და პარივა სცემს“.

1830 წლის 28 მარტს ალექსანდრე ჭავჭავაძე სამსახურიდან განთავისუფლება ითხოვა.

სამსახურიდან განთავისუფლების მაგისტრის ჩანგრძლივი შეგებულება შესთავაზეს, რაზედაც იგი დაყაბულდა.

აუგვისის დავისის ალექსანდრე

აკადემიადის მეცნიერებლი

თარგმანი „ტივილის უზრუანობი“.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე ბეჭედი ლარიტურაში თარგმანით გამოივიდა.

ა. ს. პუშკინის თბილისში ცონის მეომარე წელს, — 1830 წლის გაზეთ „ტივილისის უზრუანის“-ს მეორე ნომერში ვამიქვეყნებულია რესული პოეზიის მზის ერთ-ერთი საუკეთესო ლექსის „Пробуждение“-ს ალექსანდრე ჭავჭავაძის უზრუანობი:

სადა არიან, ციცებაო, სიტეპონი შენინი
სადა ხარ, ღამის სიხარული, პერიალ

განძრბოლო?

მალიად განვერენ, ვაჲ აჩრდილი, სიზმად
მომჩერინი,

და განალთიშლი ბნელსა შინა ვშთომილუარ
მხოლო.

საწოლი ჩემი ყრუსა ღამეს მოუცავს გარე:
ვსწრაფდ განმეშონენ ტრუალების ციცენი:
გათ დასნი:

გონება ჭერეთ სურვილისგან მთერალად
მგებარე,
ეძებს იხელთო მისვე სიზმირი: ხატნი
ძვრიფასნი.

3), საყვარელო, სიყვარელო მისმინე ირავნება თხრისა:

მოვევეცი ჩემდა მომართ ჩვენება ტებილი.
მითვე ზმანებით კვლავ ერთვისის მაღისე
თხრისა,
და ვინდ სიკვდილად გარდამექცეს მე იგი
ძილი!

პოეტი — აყადმიკოსი ი. გრიშაშვილი წე-
რილში „პუშკინის პირველი მთარგმენტი“
წერს:

„ალექსანდრე ჭავჭავაძე თავის სიცოცხლე-
ში მხოლოდ ერთი ლექსი იხილა დაბეჭდილი
და იმასაც ბედი არ უნდა — რატომდა მთარ-
გმენის სახელგვარი არ ჰქონდა მოწერილი.
თვის გაფრინდება მნენიური იყო, ლექსი აუ-
ყობილია პრიზად, თუმცა სათაურად აქვს:
„ლექსად თქმული პუშკინის ძილი“.

ამ ლექსის მეორე ვარიანტს ეწოდება „სიზ-
მარია“.

ეს შესანიშნავი ლექსი დღესაც, ასეული
წლის შემდეგ, პოეტური ნაცერშულანისთვის
ეცერს და დედას ბრწყინვალედ ესმატყბილე-
ბა. მთარგმენტს აეტორს შუბა შეუცვლია
14 მარცვლოვანი ლექსით, რომელიც დედის
სულიერ განწყობილებასთან უფრო აღლო არის.

«Мечты, мечты, где ваша сладость?»

где ты, где ты ночная радость».

ამ ლექსის გარდა ალექსანდრე ჭავჭავაძეს, ასევე დიდოსტატურად თაგანენილი აქვს ა. ს. პუშკინის სხვა ვრცელებანიც: „აკვეთის ზეა-
ვი“. „ანჩარია“, „სპილენძის მხედარი“, „ყვა-
ვილი“ და სხვა.

ალექსანდრე პავლევის „შავი კონი“

ალექსანდრე ჭავჭავაძე პირდაპირი კაცი იყო, საზოგადო საქმის კეთილდღეობასთავის თავი
არ უფრთხოდებოდა, არ დავეძებდა ვინმე თუ
განწყობებოდა.

იმისა მეურნარება წერდა:

„როგორც მაგალითი, საჭირო, ეს უბრალო
მებაიც ითქვას:

ერთხელ, როდესაც ტფილისში თავად-აზნა-
ურობის წინამდოლის აჩრევანი იყო, სხვათა
შორის, თავად კონსტანტინე მუხრანსიმ იყარა
კენტი. ალექსანდრე ჭავჭავაძე მოწევის კონცეს
ჩასაგდებდა: ალექსანდრე მიუბრუნდა ამ დროს
თავად მუხრანსის ამგვარის იორუგინი:

«ენიაზო კონსტანტინე, ჩემზე ამბობ რომ
ვთომ მე შენი მტერი ვიყო; რომ დაგისტე-
ოო ეს მართალი პაზრია, სექვეყნდ მომირთ-
მევია თვევნთვის ეს ჩემი შევი ხმაო — გამოს-
წია უბრა და შევი კენტი ჩაუგდო.

ამგვარი ჭევევის შემდეგ მოელმა თავად-

იაპობ გალავაზვილი

დორივრიბა ალექსანდრე პავლევისა

აზნაურობამ შევი კონცი ჩაუყარა მუხრანსკის, რომელიც ამგვარად აურჩეველი დარჩა.

უნდა უნდა ისმის კითხა, თუ რომელი ჭრას თავად-აზნაურობის წინამდლონის არჩევნებზე აქ ას საუბარი.

ალექსანდრე გვევაძე ერთ თავის ჩვენაში სრულიად პომწურავ პასუს იძლევა ამ კითხაზე:

„1830 წელს არჩევნების დროს... თ. ბაგრატიონს... მე შევი კონცი ჩაუდევ და მოელი თავად-აზნაურთა კრების წინაშე ხმამალა ეფევი, რომ მისი გამოიყენელობის გამო იგი არ არის ღიასი გუბერნიის წინამდლონის აღვილის-აგრძელებელი“.

ასეთი პირში მოქმედი და პირადირი იყო ჩვენი მგრანი.

00848, 20182 ალექსანდრე ავგვანავა 30100 ასევა

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში დაცულია ივანე რამმანინოვის მიერ ფრანგულიან რესულ ენაზე თარგმანი, ჟეტერბურგში 1785 წელს გმოცემისათვის.

«Политическое завещание Г. Вольтера».

დასახლებული წიგნი 1825 წლის 23 აპრილს ალექსანდრე გვევაძეს უზრუნველყო დიმიტრი მალაშვილისათვის.

წიგნის მეტობე ყდის შედა გვერდზე მიწურილია:

«Сия книга принадлежит князю Александру Гарсевановичу Чавчавадзе».

და მეტე სხვა ხელით:

«А ими подарена в знакъ памяти князю Димитрию Магалову 1825 года Апреля 23 дня».

ის, ვისაც ალექსანდრე გვევაძემ ვოლტერის სისწმებული წიგნი ატენა, ვე-19 საცურნის დამდევის ლაზარეტისათვის კალიგრაფი და მთარგმნელი, დიმიტრი გაბრიელის დე მალაშვილია.

ჩვენს ხელნაწერთა საცურნები დ. მალაუაშვილის მიერ გადაწერილი და თარგმნილი არა ერთი თხზულებაა შემონახული.

ასე მაგალითად:

კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ანტიტერი დაცულია დიმიტრი მალაუაშვილის სავაჭროში რეკვისით გეოგრაფიული ჩანახუბები. (ა ფონდის ხელნაწერი № 1574).

იმავე ინსტიტუტის H ფონდის ხელნაწერი № 1574 ინახება ზაქარია გაბაშვილის „თხოვნად ღვთისა მიმართ“, რომელიც გადაწერილი დიმიტრი მალაუაშვილს. ია ეს მინაწერი „ჩეკვე“ (1828) წელსა, თებერვლისა ა (1) დღესა, უმდაბლესი ქ თქვენი, თავადი დიმიტრი მალაუალოვი, კრძალვით ვიკანინებდ კნინსა ნაშრომსა ჩემსა შეწირებად თქვენთ, დედა კერინავ თეოქთისტე, რომელიცა დაწმუნებული ვარ

კუთილსულობასა თქვენსა ზედა, რომელ გამოიცილება მოუსესენბლად მსურველეს, ლოუგასა შინა თქვენსა“.

საქართველოს ცენტრალურ ისტორიულ არქივში დაცულ № 531-ით აღმიცეულ „ფიზიკური“ გამოცემული მინაწერილია 1808 წლისთვის, რომელიც დაბადებულია 1812 წელს და 1830 წელს გათხოვილა ლუპერნისკის სეკრეტართავიდ დიმიტრი გაბრიელის მაღალურებელი“.

1831 წლის 10 იანვარს დ. მალაუაშვილის რესულიან უთარგმნია დერევანის „ოდა—ბოლა“, რომელიც ეხლა ხელნაწერის სახით დაცულია პ. მელიძის საელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის — H ფონდში. № 285.

ხელნაწერი თარგმანის მინაწერში ვკონტაბოთ:

„ოდა ბოლა, რომელ არს მღვიმისადმი ვალობით ქება ქებათა, თქმული რესუთის შეკრის გაბრიელ დერევანისა მიერ, ხოლო ქართულად სიტყვითა-სიტყვად ვარდმოლების არს თავადის დიმიტრი გაბრიელის ძის ვალოვისა მიერ, იანერის ი (10) დღესა, ჩელა (1831) წელსა სოცელს მატანს, თელავის უცხოდის“.

იმავე ინსტიტუტის S ფონდში № 1571-ის აღნუსულ „ბეკრინიანის ტაშტარის ბოლოს მოთავსებულია დ. მალაუაშვილის მიერ ლექსიად შედეგნილი ეპიტაფია, რომელიც იწყება, ასე:

„რო, სიკეთილო, რად მომიღონე, შენგან გამელო ყოველი ღონე“,

უნ იცის იქნებ ა. ჭავჭავაძემ დ მალაუაშვილს კოლეგის ეს წიგნი ქართულ ენაზე სათარგმნელად აჩქური.

დიმიტრი გაბრიელის ქ მალაუაშვილი 1832 წლის შეთქმულების მონაწილეობაზენათ.

ცნობილია, რომ შეთქმულების თავადურები დამტკიცებული საგამომძიებლო კომისიისათვის დამალოთ რაცხოლდენობა უასული საზოგადოების წევერებისა.

ამას იმ განხრახვით სჩადიოლენებ, რომ შეთქმულება ვაშტო წრეთ წარმოედინოთ.

დ. მალაუაშვილი იმ გეგუს დეგონდია მა-ვაკუონით, რომლის უასულ საზოგადოებაში მონაწილეობა შეთქმულების ზოგიერთობა წევერდა გამარტინობა.

ალექსანდრე ვახტანგის ქ თობელიანი ერთო მიმაგრინია, რომელსაც არ სურდა გაეთქვა დიმიტრი მალაუაშვილი. ია ჩას წევრდა გამორთავით თადისათან ვიყავით სადილად ნათერისთონი თადისათან ვიყავით სადილად ნათ-

ლუხტის დამდაცნულ თ. დიმიტრი მაღალოვიც იქ იყო.
სადღლს უკან, მე, გოორგი, ბიძინა და დიმიტრი წავედით ბაღში სასერინო, ღოვესც პალიგან და დეპრუნით, მაშინ ჩევენ ერთიანათ დავიშუებით ლაპარაკი თავისუფლებაზე საკართველოსი, დიმიტრი მაღალოვთან, და იქ დიმიტრიმ მაშინ იქ ჩევენ ლაპარაკზე სრულებთ ხა არ ამოილ და ამის შეტე არ მახსოვის რომ ჩევენ იმასთან შეერთება გვჭრნყოს რამე და ეს დიმიტრი მაღალოვ ჩეირად დადოო.

და ჩევენთან როდესაც ჩევენ ბაღში დაივევია.

ბიძინა და გიორგი ერთსონი ჩემგნით ცალკე იდგნენ ბაღში, და არ ვიცი იმათ გამოუცხადეს ესე ჩევენ აზრი დიმიტრი მაღალოვს თუ არა“.

დიახ, ხსნებულ ბაღში გამოუცხადებიათ და მაღალშევილისათვის შეთქმულების ასებმაბა.

და თანხმობაც მიუღიათ მისვან, რომ ეს ასეა, ჩანს გიორგი დავითის ქ ერთსონის ჩევენბადა:

„ერთხელ ალ ცატანგის ქ ორბელიანის — ი. ბ. ბაღში ვიყავი, სადაც ის და მისი იმა ვახტანგი იყვნენ. იქ იყო აგრესუე დიმიტრი მაღალოვი, რომელსაც გამოუცხადეთ ჩევენ განზრახვები, მან გამზარა და ვანაცხადა, რომ ის მზად არის“.

თავის შეორე ჩევენებაში გ. დ. ერთსონი წერდა:

„1832 წელს ლაშერობილან რომ ვპრუნდებოდი, კახეთში დაგრჩი რამოდენიმე დღეს ჩემ ნიფესავ ქაიხოსრო ვაჩნაძესთან.

რამდენმე დღის შემდეგ, როგორც კი გამოვევშეიდობჲ მას, გარეთ გამოველ, ვემზადებოდი ტფილისში წამოსასულელად, სწორედ ამ

დროს, დავინახე თავადი დიმიტრი მაღალოვის რომელიც სიღნაღმში მიემგზარდებოდა.

ვიცანით ერთმანეთი, გადავეცხიოთ და დავიწყეთ საუბარი. მე ვეთხე ტყილისზე, ჩემს ნიავესავებსა და მეგობრებზე და ის მიამბობდა ყველაფერი კარგად არის და მასობაში ჩაურთო, რომ პეტერბურგიდან ჩამოვიდნენ გორგი ერისთავი (რევაზისძე — ი. ბ.) და ლუარასა ჩილოყავეთ და ჩევენი ბრბო გამრავლდებათ“.

გ. დ. ერთსონი ა. ც. ორბელიანისათვის პირზე დაუყენებიათ, მაგრამ ა. ორბელიანი არ გატყდა და წერილიბით შემდევი განაცხადა:

„რომელიც გიორგი ერისთავმა დავითის ქვემ, წმიანიდგა პირში, და მითხრა, რომ ვითომც ჩევენ ბაღში მსხდარვართ კაულ ქვეშ და დამიტრი მაღალოვიც იქ ყოფლა, და ჩევენ დამიტრი მაღალოვისათვის გამოვიტხადებია, ესე ჩევენი აზრი, მე ესე გარემოება სრულებია ან ვახსომს“.

პატიმრობაში აყვანილ დ. მაღალშევილისათვის ხელნაწერები ჩამოუტომევათ.

შეთქმულების მასალებში დაცულია საბუთი სათაურით „პატიმრობათვის ჩამორთმეულ ქალდების სია“, რომელშიაც თანრიგით 24 აღნიშნულია: „თავად დიმიტრი მაღალოვის ქალდები. ზოგი საეჭვო შინაარსის ქალალდა გადაითარგმნა“.

პატიმრობილან განთავისუფლებული დ. მაღალშევილი საიდუმლო მეთვალყურეობის ქვეშ ასაყვან პირთა სიაში ჩარიცხეს.

ღვაწლისილი კალიგრაფიასა და მთარგმნელის პირადი არქივი მისაკვლევია.

გარეუანის შიდა გვერდებზე ცინარი ტერი-
 ლიპის ნამუშევრები (ახალგაზრდა შხატერების
 გამოყენა).

ფოტორეპროდუქცია თარხან არჩვაძისა.

ტექნიკური ხელმძღვანელი ს. ციცაშვილი.

კრიტიკისა და პუბლიცისტიკის განცოლილება შასალებს მიიღებს არა უმეტეს ერთი საავტორო თაბაზისა.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, შალვა დადიანის ქ. № 2.

ტელეფონი: მთავარი რედაქტორი — 99-89-44. მდივანი-მემანქანე — 99-53-35. 3. მგ. მდივანი — 99-71-69. განცოლებათა გამგები — 99-85-81. პროზის — 99-84-66. ლიტერა-
 ტურული თანამშრომლები — 99-75-69. „ცისკრის“ დამატება — 99-17-68. საკრეატორო —
 99-85-28.

გადაეცა ასაწყობად 23. 6. 76 წ., ხელმოწერილია დასაპეტრად 11. 8. 76 წ., ქალალდის ზომა
 70×108. ფიზიკურ ფორმათა რაოდენობა 10. პირობით ფორმათა რაოდენობა 14. სააღრ-საგ.
 თაბაზი 14.35. შეკვეთა № 2207. უე 00039. ტირაჟი 31.050.

საქ. ქადაგის ფოტოგრაფიას სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
 Типография Издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

„ଶାକପାତାରେ“

629/150

ფასი 60 პაჳ.

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ И
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ

«ЦИСКАРИ»

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЦК КП ГРУЗИИ

ИНДЕКС 76236